

İslâmcılık:

**Devrim ile Demokrasi
kavşağında**

Bu kitap Derin Düşünce Fikir
Platformu'nun okurlarına
armağanıdır.

www.derindusunce.org

İçindekiler

Önsöz.....	7
İsim ile İslâm Arasında Muhafazakârlık (Cemile Bayraktar)	8
Müslümanlar Para’dan an-Namaz mı? (Mehmet Yılmaz)	12
Organik dinimi geri istiyorum! (Ekrem Senai)	16
Müslüman Ülke mi, Müslümanca Ülke mi? (Mustafa Akyol)	18
Tek Bir Doğru Yok mu? (Mustafa Akyol).....	20
Ali Bulaç Hiç Melek Görmüş Müdür? (Cemile Bayraktar)	22
İslam ve Özgürlük: Var mı Bir sorun? (Mustafa Akyol).....	26
Müslüman Futbol Hastası Olur mu ? (Mehmet Yılmaz)	28
Yeni İnsanı Kendinden Kovduran Meyve; Özgürlük(Cemile Bayraktar)	31
Bir ‘Zihin Durdurucu’ Olarak ‘İlimli İslam’ (Mustafa Akyol)	37
Ya Müslümansın Ya Milliyetçi! (Ufuk Coşkun).....	39
İslam Geleneği Müslümanlara Yeter de Artar mı? (Mustafa Akyol).....	42
Karamsar Müslüman olur mu? (Mehmet Yılmaz)	44
Mısır’da Yıkılan Neydi? (Ahmet Cem Özen).....	50
İslâmcılık: Devrim ile demokrasi arasında...(Mehmet Yılmaz).....	53
İran İslam Devrimi ve İmam Humeyni(Cemile Bayraktar)	58
İran’dan çıkarılacak ders: Dine Dayalı Demokrasi Olmaz! (Mustafa Akyol)	65
İran’a bir haller oluyor ama... (Cemile Bayraktar)	67
İran: İslamcı Devrim Laboratuvarı (Yusuf Tanrıverdi)	70
Humeyni’yi ve Humeynizm’i sevmek farz mıdır? (Mehmet Yılmaz).....	74
Dört Zindanın Tek Özgürü Olarak Ali Şeriatî (Cemile Bayraktar)	78
Cihan Aktaş’la Gerçek İran’ı ararken(1).....	88
Cihan Aktaş’la Gerçek İran’ı ararken(2).....	93
Cihan Aktaş’la Gerçek İran’ı ararken(3).....	100
Müslüman devlet olur mu ? (Ümit Aktaş ile dobra dobra)	107
Kenan Çamurcu ile İslam ve Modernizm Üzerine(Cemile Bayraktar)	116

Suudi Şampanyası ve Dayatılan Dinin Sahteliği (Mustafa Akyol)	124
Muhafazakarlık Bir Siyasi İdeoloji midir? (Mustafa Akyol)	130
Mücahid Abi, beni bildin mi? (Cemile Bayraktar).....	132
Hukukun Üstünlüğü olarak Şeriat (Noah Feldman).....	135
Malezya mı Demıştiniz? (Mustafa Akyol)	144
Qua Vadis Ümmet? (Cemile Bayraktar).....	146
Sezai Karakoç (Kübra Nur Ayar).....	162
'Hocaya Sadakat' Kimin Şerefi? (Mustafa Akyol)	172
Milli Görüş, 'İslami Görüş' Olabilecek mi? (Mustafa Akyol)	174
Bugün Ergenekon'un son umudu SP'dir (Ufuk Coşkun)	176
İslam ve Liberalizm: Çatışma mı İşbirliği mi? (Mustafa Akyol)	179
Din mi Elden Gidiyor, Gelenek mi? (Mustafa Akyol)	182
Allah'ın Enstrümanı Olmak (Mustafa Akyol)	184
Amerika, İslam ve Biz (Mustafa Akyol)	186

Önsöz

"[...] Hakikatin muhatabı insanlardır, devletler değil. Hakikat bir iktidar söylemi olamaz ve bir iktidara uyruklaştırılmaz. Nitekim şu anda İran rejimi devrimci niteliğini yitirdiği gibi, uyguladığı abartılı ve akıl dışı baskılarla da, insanları giderek İslam dışı arayışlara itmekte. Aynı şeyleri Osmanlı'da ve tersinden Türkiye'de de yaşamadık mı?"

Böyle diyordu Ümit Aktaş kendisiyle yaptığımız röportajda.

Müslümanlar "modern" bir dünyada Müslümanca yaşamının yollarını arıyorlar Türkiye'de, İran'da, Mısır'da ve Avrupa'da, Amerika'da... Kâh demokratik yöntemler kâh devrimler, isyanlarla. Bu arayış bir çok faktörü hesaba katmayı gerektiriyor çünkü bir çok şey değişti 1400 yıldır: Teknoloji, ekonomi, toplumsal hayat.

Müslümanca yaşamak için devletin de "Müslüman" olması mı gerekiyor? Bu o kadar net değil. Çünkü İslâm'ın gereği olan "kısıtlamaları" insan en başta kendi nefsine uygulamalı. Adı "İslâmî devlet" konya bile dinî mecburiyet ve yasakların kanun gücüyle uygulanması vatandaşı çocuklaştırıyor ister istemez. **Dahası iyi-kötü ayrımı yapmak, iyiden yana tercih kullanacak cesareti bulmak gibi insanî güzellikler devletin elinde bürokratik malzeme haline geliyor.**

21ci asırda Müslümanca yaşamak için İslâm'ın özüne dair olanı, değişmezleri koruyup son kullanma tarihi geçmiş geleneklerden kurtulmak kolay olmayacak. AKP'yi iktidara taşıyan fikrî yapıyı, Demokrasi – İslâm ilişkisini, İran'ı ve Milli Görüş'ü sorguladığımız bu kitabı ilginize sunuyoruz.

İsim ile İslâm Arasında Muhafazakârlık (Cemile Bayraktar)

Muhafazakar, kök olarak “**muhafaza**” etmekten gelir. Kelime anlam olarak sahip olduğunu muhafaza etme, koruma, devam ettirme anlamlarına gelir.

Muhafazakarlık, kavram olarak, ideolojik olarak, sağcıdır ve değişmek istemeyen anlamları ifade etmesi nedeniyle sol ideolojiler tarafından da eleştirilir. Yahut soldan eleştiri alan bir kavram olarak sağ olması, koruma, muhafaza etme anlamıyla liberalizmle de çelişebilir. Özetle tanımı açık ve anlaşılabilir olsa da kavramsal tanımı iç içe girişler sonucu çok net değildir. Muhafazakarlığın kelime yahut kavram anlamından değil daha çok bir yöntem olarak iş görürlüğünden bahsetmek istiyorum...

Türkiye kesinlikle “muhafazakar” bir ülke...

Sol tandanslı, acı verici bir sonuç olarak Kemalizm’in uzun yıllar hüküm sürdüğü Türkiye’nin tabanı din merkezli muhafazakar, tavanı (eliti) ise laik merkezli Kemalist ve muhafazakardır. Yani tavanından, tabanına muhafazakar bir ülkede, birbirine karşıt olsa dahi, yöntemleri aynı olan, muhafazakar yöntem kullanan çoğunluğun etkisinde bir sistem mevcuttur.

Muhafazakarlığın etkisiyle, elindekini kaybetme, muhafaza edememe endişesi taşıyan tüm kesimlerin bu durumu, 80 yıldır aynı çizgide yürüyen statükonun da halen iş görür olmasının nedenidir.

Özetle; bir düşünme yöntemi, bir söylem, bir tabu olarak “**muhafazakarlık**” demokrasi aleyhine, olumlu manada değişim aleyhine en büyük problemimiz.

Muhafazakarlığı, dindarlık ile harmanlayanlar olduğu gibi tam aksi bir kavram olan laiklik ile harmanlayanlar da var, çünkü tuttuğunu bırakmayan, bıraktığında “her şeyini kaybedeceğine” inanan kesimlerin, sarıldığı kavramlar kadar, o kavramların devamlılığı adına kullandıkları yöntemler de önemli.

Korkutulmuş bireylerin yekünde çoğunluk olduğu bir ülke olarak Türkiye, ideolojilerin yahut kültürlerin dışında başka bir şeye eğilmenin dahi tehlike olacağı inancıyla bu yöntemin can bulduğu bir yer. Ve bir yöntem olan muhafazakarlık, korkutulmuş ve endişe hali üzere bırakılmış bireylerin can simidi.

Yanılmıyorsam, geçenlerde Ahmet Altan da muhafazakarlık ve dindarlık anlam ayrımı üzerine yerli yerinde bir yazı yazmıştı. Bir dindar olarak, muhafazakar kesimle “aynı” anlamda anılmaktan rahatsızlık duyduğum için aynı konuyu daha detay incelemek istedim.

Muhafazakarlığın bulaştığı her kavram anlamından önem ve değer yitirir. Mesela Türkiye dindarlarının çoğunluğu muhafazakardır ve bir şekilde bu muhafazakar illetten kurtulamama hastalığı, aslında dindarlığın içsel bir çürüme yaşamasına neden olmaktadır.

Daha açık ifade edecek olursam; Türkiye dindarlarının muhafazakar yöntem ve etiket-isim edinme gibi modern yöntem içerisinde kan kaybediyor olması realitesi önümüzdeki en büyük yıkıcı etkidir. Bu kayıpların görünmeyen yahut gölgelenmiş hali ile sızması sonucu, somutlaşmaması sonucu, bu büyük gedik bir türlü hak ettiği şekilde eleştiri almamıştır.

Baştan ifade edeyim ki, bu çalışma yapıcı manada tespitlerden ve yapıcı eleştirilerden oluşturmaya çalıştığım bir çalışmadır. Muhafazakar dindar, dindar değil; Liberal yahut Solcu dindar dindar değil, bunlar İslam değil nevinden bir şeyler söylemeye çalışmıyorum. Zira bu söylem Allah-ü alemdir, Allah’ın alanıdır ki burada söz söyleme hakkı kimsede değildir.

Tekrar konuya dönecek olursam; muhafazakar, ideoloji yanlısı, laik, gelenekçi, devletçi gibi ön adlar, ön isimler edinen Müslüman dindarlar, modern ve muhafazakar pota içerisinde farkında olmadan özlerinden kaybederler. “İsim” edinme hevesi “İslam” olma hevesini içten içe çürütür. Bu nedenle “İsim ile İslam” arasında kalmış birey, isme odaklanmışken, gözleri perdelenir ve İslam’dan yitirmeye başlar zira insanın hacmi bellidir, belli bir hacmin üzerinde kavramı iç edemez, üstelik bu kavramlar kesinlikle birbirine karışma özelliği göstermiyorsa, ortaya somut, net, iş görür bir şey çıkmaz.

Daha somut örneklerle ifade edeyim... Malum, 19 Ocak’ın yıldönümünden geçiyoruz. Ben bir dindar olarak, olması gerektiği gibi Hrant Dink’i ölüm yıldönümünde anıyorum, üstelik “kardeşim” diyerek anıyorum. Çünkü “kardeş” karındaştan gelir ki, aynı karından çıkanlar, bir başka manada aynı yerden, aynı kaynaktan fıskıranları, aynı kaynaktan yaşayanları ifade eder. Evet, bu manada Hrant Dink bir Türkiyeli olarak, aynı toprakta yaşadığımız biri olarak bizim “kardeşimizdir”.

Bir başka manada ise bir dindarın ödevi, çoğunluğun Müslüman olduğu bir coğrafyada azınlıktan birinin canı, bir masumun canı haksız yer alınmışsa, bu zulme dur demekten geçer ki bu da dinen bir zorunluluktur.

Gelin görün ki, işler böyle yürümüyor. Ortada çok çirkin ve anlaşılmaz bir tablo beliriyor; “kardeşlik sadece din ile, bu toprakları kimse bölemez, amma da Hrantçı oldunuz, reklam peşindediniz, başka

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

öldürülenler yok mu, sen başını örtsen ne olur, nasıl Müslümansın, bizim ölülerimizin mezarı yokken sen Hrant'ın katilinin peşine mi düştün?" vs. vs.

Bir başka örnek yine gündemden geliyor; Danıştay'ın ALES Sınavında başörtülülere sınava almaması.

Gelin görün ki, neredeyse 14 yıldır Allah'ın bir emri olan "başörtüsü yasağı" sürecinde binlerce Müslüman kadın zulme maruz kalıyor ancak zalim olan devlet organlarına caydırıcılığı olan bir eleştiri, bir tepki, yukarıda Hrant Dink konusunda gösterilen din menşei(?) tepki gösterilmiyor.

Yani "isim" olarak "İslam" adı almış bir organizma, cayır cayır laik dayatma ve zulüm yaparken isme takılan ve İslam'dan kaybeden dindar(?) birey bir yaptırım uygulamıyor, yutkunuyor ama konu canına kıyılmış bir Ermeni olduğunda, beynine kazınmış bir "isme" takılıp "İslam" adına, İslam'a neredeyse zulmederek tepki, öfke, nefret geliştirebiliyor.

Mevcut tabloyu görebildiniz mi? İsimlerin yıkıcılığında özünü kaybeden dindarların(?) zulme göz yummalarının nedeni sadece bir "isim"... Ve "**İsim ile İslam**" arasında ortaya çıkan sonuç sadece isim; Türk Müslüman.

Tüm bu tabloya bakarak, muhafazakarlığını din temeline dayandıranların aslında dine karşı bir hassasiyet, bir koruma göstermemesi karşısında dinle temelde hiçbir yakınlığı olmayan isimlere sıkı sıkı sarılıyor, onu muhafaza etmeye çalışıyor, bir de bu eylemini din ile temellendiriyor. "İsim ile İslam" arasında İslam'ı, isme kurban ediyor, üstelik yaptığını bir yanlış gibi görmek şöyle dursun, bunu dinden dolayı yaptığını zannediyor, neredeyse bir ibadet gibi kutsuyor, muhafazakarlaşıyor.

Tüm bunlar üzerine, sol argümanları dine birebir örtüşürenler yahut Liberalizm ile İslam'ın uyumluluğuna dair türlü açıklamalarda bulunanlar, sınırı aşanlar muhafazakarlaşmıyor ama yine "isim" hipnozunda, İslam'ın özünden yitiriveriyorlar, modern, kader tayin edici, kurgucu olabiliyorlar.

İşte tam burada konuya "İslamcılık" giriyor... Esasen "anti-modern" bir kavram olan "İslamcılık" maalesef bu minvalde, kurgusallığı, kader tayin ediciliği, dünyevi iddiaları etkisinde, modernleşiyor, eleştirdiği şeyin yönteminde erimeye başlıyor ve İslamcılık da "isim" odaklanması sonucu -ismine rağmen- İslam'ın özünden, "İslam'dan" farkında olmaksızın kaybediyor.

"Nereye geldik? Nedir bu, hiççilik mi, ret ettiğimiz- eleştirdiğimiz bu kavramların yokluğundan sonra ortada ne kaldı ki?" diyecek olursanız kısaca özetlemeye çalışayım...

İslam kendi başına zaten bir isimdir, ek bir isme ihtiyacı yoktur. Yani "**İslam bir teslimiyet olduğu gibi bir temsiliyettir**" de. Bu nedenle ek bir argümana ihtiyaç duymamaktadır. Ek argümanlar elbet olabilir ancak ek argümanlar onu zenginleştirmez, değerinden düşürür, zira zenginleşmeye muhtaç değildir.

Liberallerin, Solcuların, İslamcılarının ve bu isimler altındaki daha küçük başlıkların yani türlü "isimlerin" kendini temsil ettiği bir dünyada, herkesi bir "isim" temsil ederken, bu isimler bir söylem olurken tüm bunlardan yalıtılmış, izole olmuşları kim, nasıl, hangi isimle temsil edecek, diye soracak olursanız; izah olunan gibi, İslam dindarları doğal, kurgusuz, isimsizken dahi bir varlığı olan bir kaynağa bağlanmışlardır. Ne bir temsiliyete, ne de ek bir isme ihtiyaçları yoktur, yineliyorum; "**isim ile**

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

İslam arasında, İslam dindarları, modernizmden ve bir nevi karşıtı muhafazakarlıktan yalıtılmış bir halde bir temsiliyete zaten sahiptirler” iş odur ki, bunu görebilsinler.

Müslümanlar Para'dan an-Namaz mı? (Mehmet Yılmaz)

Gazâlî Hazretleri Ahiret Kitabı'nda okumuştum sanırım. Körlükle, yoksullukla ve servet ile imtihan edilen, kör/fakir/zengin olarak yaşamış ve Cennetlik olmuş mü'minlerden bahsediyordu şefaath meselesinde.

Bu büyük alime göre zenginlik Müslüman'a yasak değildi ama her nedense Türkiye'de yeşil soslu bir komünizm rüzgârı esiyor zaman zaman. Korkarım (fikirleri) son kullanma tarihini geçmiş müteyeddin(?) yazarlar var memlekette. 1200'lü yıllarda yaşadıklarını vehmediyorlar ve bu vehmi bütün Müslümanlara da dayatmak istiyorlar. Para ile ve teknoloji ile kavgalı bu insanların iyi niyetlerinden şüphem yok ama artık biri onlara 21ci yüzyıla geçtiğimizi söylese iyi olacak. Hatta endüstri devriminden soğuk savaşın bitişine kadar hızlandırılmış bir "update" yapılmalı. Neden?

Gün geçmiyor ki zengin Müslümanlar hedef gösterilmesin hatta cehennemlik ilân edilmesin. Haftada bir kaç kez **"mücahitler neden müteahhit oldu?"** gibi bir slogan forward kabilelerini titretiyor. Arkasından bir ayet ve hadis yağmurudur başlıyor: "Servet yığmayın, yanarsınız" mealinde. Ya da en popüler olanı: **"Komşusu açken tok yatan bizden değildir"**.

Yaw ne kolaymış sosyal dayanışma, adalet, ekonomi! Keynes'i, İbn Haldun'u, Adam Smith'i, Karl Marx'ı, [Gilbert Simondon](#)'u, [Georg Simmel](#)'i at çöpe. Hadis EZBERLEMEK yeter sana. Göm kafanı kumlara.

Sevgili Mustafa (Akyol) [güzel bir yazı ile](#) cevap verdi bu akıl almaz körlüğe. Daha doğrusu Müslüman'ın birey olarak ahlâkî sorumluluğuna işaret etti ve bu sorumluluğun devlete aktarılmasındaki anlamsızlığı gözler önüne serdi. Liberal değilim ve bu fikir geleneğinin zayıflıklarını "[Liberalizmin Kara Kitabı](#)" isimli ortak çalışmada anlatmışım. Ancak liberalizme ya da kapitalizme karşı çıkmak uğruna ayet ve hadisleri slogan haline getirilmesine, bu yolla aklın ve ilmin çöpe atılmasına göz yumamıyorum.

Gelelim (fikirleri) son kullanma tarihini geçmiş aydınlarımızın idrak etmekte zorlandıkları şeylere. Bu insanlar para ile ilgili **ÇOK MÜHİM** bir kaç gerçeği anlamıyorlar:

1. Para bir akittir, verilmiş söz, yemin gibidir. Para **Güven** dediğimiz, **Emniyet** dediğimiz şeyin cisimleşmiş halidir. Deve kemiği, ceylan derisi, kâğıt parçası, metal ya da bilgisayarda bir kaç bayt olsun fark etmez.
2. Üzerinde yazılı olan değer cismin değerinden fazla olan şeydir para. Bunun garantisi değerini ödeneceğini taahhüt etmiş bir tüccar **ve/veya** bir banka **ve/veya** bir devlet olmalıdır.
3. Para takas ekonomisine alternatiftir. Bunun hem iyi hem de kötü sonuçları olabilir. Üreticiyi, tüccarı ve tüketiciyi devletin baskısından koruduğu için insanlara **serbestlik** kazandırır. Hatta devlete baskı yapabilmek için halkın elinde bir güç haline gelebilir. Para orta sınıfın varoluş koşulları arasındadır. (Dikkat: Serbestlik ve Özgürlük aynı şey değildir. Bkz. [Hayvan Serbesttir, İnsan Özgürdür...](#))
4. Para kendi başına bir arzunun hedefi olabilir. Yani insanlardaki hırsı körükleyebilir. İnsan paraya doymayan, yedikçe acıkan bir canavara dönüşebilir. (Bkz. **Liberalizm ahlâksızdır** başlıklı bölüm, "[Liberalizmin Kara Kitabı](#)")
5. Para güçtür. Bu saydığım özelliklerinden ötürü cebinizdeki her kuruş toplumun diğer fertleri üzerinde elde ettiğiniz bir ipotektir. Ateşli bir silah, kaslarınızdaki kuvvet, özel yetenekleriniz ya da sağlığınız, etkili-yetkili tanıdıklarınız gibi para da bir güçtür. Kötü ya da iyi amaçla kullanılabilir.
6. İrade sahibi olan insandır. Bütün güçler gibi Para'yı da insan ALLAH'ın rızasını kazanmak için kullanabilir. Ya da tam tersini yapabilir.
7. Para'nın kendi başına kötülük üretmesi imkânsızdır. Ama insanlar para ile **düzgün** ya da **sapık** bir ilişki içine girebilirler. Zaten Cennet ve Cehennem insanlar için vardır. Jaguar marka bir arabanın, kürklerin, pırlanta yüzüklerin Cehennem'e gitmesinden bahsetmez alimler!

Özetle Müslümanların para (=güç) kazanmalarına karşı çıkmak saçmadır. Meselâ nükleer silahlanma yarışında ABD'nin, Rusya'nın binlerce, Fransa ve İngiltere'nin yüzlerce nükleer başlığı varken İran'ın nükleer silah yapmasına karşı çıkmak ne kadar saçma ise Türkiye'nin ya da Türklerin zenginleşmesine karşı çıkmak da o derece saçmadır.

Yazının başında gaflet içinde olduğunu söylediğim insanların sadece para ile değil teknoloji ile de kavgalı olduklarını söyledim. Bu iki kavganın ilişkili olması sebebiyle sözlerimi teknolojiden bahsederek bitireceğim.

“Komşusu açken tok yatan bizden değildir” hadisine dikkatimizi yoğunlaştıralım. Komşuluk kavramı bizi iki çeşit menzil ile karşı karşıya bırakıyor:

- 1) Görebildiklerimiz (=bilebildiklerimiz)
- 2) Yetişebildiklerimiz.

Eskiden her şey daha kolaydı belki. Bir an için 1200’lerde yaşadığınızı farz edin. 40 haneli bir köydesiniz. Atınız var, ok ve kılıç kullanmayı biliyorsunuz. Aç komşularınızla ekmeğinizi paylaşmak, atınızın gidebildiği yerlerde, okunuzla, kılıcınızla zulme karşı direnmek sizin ödeviniz. 5-10 km çapında bir dairenin merkezindesiniz. Hak ve ödevleriniz fiilen burada ifade buluyor.

Gelin şimdi 2011 Türkiye’sine. Büyük bir şehirde, 10 bloklu bir sitede, 12 katlı bir binada oturuyorsunuz. Her katta 4 aile var. Yani 10 X 12 X 4 = 480 aile ile komşusunuz. **Sabah çıkıp akşam geldiğiniz için komşularınızın adını bile bilmiyorsunuz.**

Akşam Derin Düşünce sitesine girmek için PC’nizi açtınız. IHH yardım derneğine yaptığınız bağış için teşekkür eden bir mesaj geldi. Sudan’da Fatima isimli bir kadın sizin yolladığınız 40 dolar sayesinde katarakt ameliyatı olmuş, yeniden görebilecekmiş. Ekte kadıncağızın ameliyattan sonra çekilmiş bir de fotoğrafı var.

Bir sonraki e-maile bakmak üzere tıklıyorsunuz. Belki şu anda hemen yan dairenizde birileri açık çekiyor. Haberiniz yok. Ama Filistin’de öldürülen bir bebeğin fotoğrafı ekranınıza geliyor. Tüyleriniz ürperdi. Olayın üzerinden bir saat bile geçmemiş.

Görebildiğiniz insanlık menzili internet ile sınırlı. Yani **sınırsız**. Gücünüzün yetebileceği menzil? Teknoloji ile sınırlı. Yani **sınırsız**. 1.5 milyarı Müslüman olmak üzere toplam 6 milyar insan ile komşusunuz. Milyonlarcası aç yatıyor. Milyonlarcası zulüm görüyor. **Rahat uyuyabilecek misiniz bu gece? Hâlâ “bizden” misiniz?**

Ne oldu? 1200’lü yıllar ile fark nerede? Nedir teknik? Teknolojideki ilerlemeler neden bizim ahlâkî yükümüzü arttırdı?

Teknik unsurlar insan bedeninin dışı doğru uzantısı, protezidir. Kızgın yağda börek kızartırken tuttuğunuz maşa ile başlar teknoloji. Elinizin yetmediğine yeter. Dürbün, teleskop... Bunlar gözünüzün menzilini arttıran şeyler değil mi? TV ya da internet? Bilebileceğiniz dünya büyümedi mi bunlarla? 5-10 km değil artık mesuliyet çemberiniz. 40 bin km uzunluğunda, Ekvator kadar. Hoşunuza gitse de gitmese de dünya vatandaşısınız. Eğer Mars’ta bir koloni kurulursa güneş sistemi kadar olacak sorumluluk çemberiniz. Mars’ta bir zulüm yapılırsa en azından kalbinizle direnmek zorundasınız. İslâm bunu emrediyor.

Teknoloji ve Para kıskacında modern insan. Gözleri ve elleri bütün dünyaya yetişebiliyor. Kötülük ve iyilik hep vardı. Ama **eskiden bir ok atımı kadar olan menzil bugün dünyanın kendisi kadar**. Romanya’daki “oteller” çıplak çocukların fotoğraflarını yolluyorlar “mal ve hizmet” tanıtımı yaparken. Serbest piyasa kuralları ile işliyor fuhuş. Arnavutluk’tan gelen kızlar Paris’li fahişelerin kâr marjlarını düşürüyor. Arz-Talep meselesi. [Evlâtlarını internetteki tehlikelerden korumak isteyen bir derneğin](#) verilerine göre 11-18 yaş arası çocukların üçte biri cep telefonlarıyla pornografik görüntü deş-tokuş ediyorlar. Fakat asıl dikkat çekici olan yolladıkları fotoğrafların kendi resimleri olması! Eskiden

“Kötüyü” arayıp bulmak gerekiyordu. Artık o cebinizde, evinizde. Kapıyı dahi çalmadan giriyor içeri. 12ci asırdaki yöntemlerle çocuk büyütebilir misiniz?

Netice olarak **“Muhafazakâr” Müslümanlar neyi muhafaza edeceklerini yeniden düşünmek zorundalar.** Ne parayı ne de teknolojiyi düşman / şeytan vb ilân ederek bir yere varılamaz. Toplumların, devletin ve tabii insanların Para ve Teknoloji ile kurdukları ilişkilerin vasfı “iyi” ya da “kötü” olabilir. Tıpkı geçmişte olduğu gibi.

Bunun için diyorum, ayetleri, hadisleri sloganlaştırmayalım diye. **“En büyük fener, başka büyük yok”** der gibi, ayet ve hadis fırlatmayalım okurların suratına. Bu sözlerdeki Hikmet tartışmanın, sözün bittiği bir hedef ya da bir son durak değildir. Düşünmeye başlamak içindir Hikmet. Akli uyandırmak ve uyanık tutmak içindir. Gerçek alim ise çağın dertlerine deva bulandır, kafasını kuma gömen yobazlardan hayır gelmez topluma.

Organik dinimi geri istiyorum! (Ekrem Senai

- Hacı istediğiniz ayda yapabilirsiniz kardeşim. İlla kurbanda olacak diye bir şart yok!
- Hocam bir izleyicimiz soruyor: Yazın çok sıcak oluyor; günler de çok uzun... oruç tutmakta zorlanıyoruz, Ramazan kısa günlere alınsa da orucumuzu rahat tutsak?
- Olur tabi. Zaten bu kameri takvimin her yıl 10 gün geriye gitmesinden oluyor...

Bilim ve teknoloji alanında buluşumuz pek yok ama gün geçmiyor ki din konusunda yeni bir icat çıkmasın. Televizyon karşısında merakla “acaba bugün neler caiz ilan edilecek, neler haram edilecek?” diye merakla bekliyoruz. Bektaşî’ye sormuşlar: “İslam’ın şartı kaçtır?” diye, “Birdir!” demiş. “Hac ve zekatı siz kaldırdınız, oruçla namazı biz kaldırdık, geriye kelime-i şahadet kaldı”. Ben kelime-i şahadetten de emin değilim, her an bir profesör çıkıp “böyle bir şey yoktur, imanın şahadeti mi olur” diye ortaya çıkabilir. İslam kolaylık dinidir diye kuşa çevirdiler hükümleri. Bir ara şişe dibi gözlüklü karikatürlerden fırlamış bir tip çıkartırlardı. Hayreddin Karaman, kendisi için “dört beyazdan kaçının, şeker, tuz, un, Zekeriya” demişti. Adam, kurbanı horoza kadar indirmişti; kadınlara da büyük kolaylık sağlamış göğüsler fora bir şekilde namaz kılmalarına cevaz vermişti. Otel odasında porno izlediği belgelenince de “ben ibret için baktıydım, vah vah ettim o kızları görünce...” demişti. Herkesin nefsi, zaafı vardır. Ama bütün dinler bu zaafarla mücadele edip arınmayı hedeflemez mi? Yani din konusunda bir profesörlük söz konusu ise -ki bu çok saçma- bunun kriteri emirlere uymak ve yasaklardan kaçmak konusundaki hassasiyet olmalı herhalde. Rahmetli dedemin hiç ilmi yoktu, Allah’ın buyruklarını hiç sorgulamazdı; ama (herhalde bu yüzden) tertemiz bir kalbi vardı, onun seher vakti döktüğü göz yaşlarıydı benim idealimdeki din. Hiç kendi kitaplarını referans göstermemişti, zaten ne bir kitabı ne de reytingi vardı, Allah adına konuşup helalleri, haramları eğip bükmezdi, din onun haliydi, hayatıydı, oturuşu, kalkışı, nezaketi, selamı, tebessümüydü, şefkatiydi. İyi ki dedem bir ilahiyat profesörü değilmiş diyorum kendime, yoksa büyük ihtimalle ateist olurdu.

Bir başka profesör çıkmış her şeyi şirk ilan ediyor. “Dini müzik şirkdir, camide peygamberimizin ismi, halifelerin isimleri olması şirkdir, şefaata istemek şirkdir, türbe ziyareti şirkdir, şu şirkdir, bu şirkdir...” Zaten bir avuç dindar Müslüman var, onları da müşrik yapıp cehenneme gönderdin mi, cennet kontenjanı ilahiyatçılara kalıyor. Din, muhabbetle yaşanan bir şey, o muhabbet eksik olunca bildikleri insanın egosuna hizmet etmeye başlıyor. Kendi dışındakileri cahiller ve gafiller olarak görmeye başlıyor. Alim dediğin insanın toplumun sıkıntılarına çözüm getiren bir insan olması gerekir. Sorun çözmek yerine ortaya yeni sorunlar getiren bir insana alim denilmez. 1400 yıldır kelim, fıkıh, tefsir, hadis, tasavvuf ilimlerinin geldiği bir yer var. Yüzlerce yıl tartışılan sorunları yeniden ısıtıp kendi fikriymiş gibi ortaya dökmenin ne alemi var? İslam’da musiki üzerine yazılmış belki bin cilt eser var. İnsanın derdi reyting almak, egosunu tatmin etmek değilse zaten böyle tartışmalara girmez.

Bir diğeri çıkmış ısrarla ibadet dilinin Türkçe olması gerektiğini savunuyor. Bu konuda Fatih’a mahsus fetvasının hatırına yıllardır yerin dibine batırdıkları Ebu Hanife’ye (RA) kıymet vermeye başladılar. Murat Bardakçı’nın “böyle adına kitaplar yazdığın kişiyle ilgili Neyzen’in bir şiirini istemiştin benden, bana yaz ver demiştin hani, açıklayım mı?” diye bahsettiği şiir nasıl bir şeydi bilmiyorum tabi ama Nuri’nin alnındaki soğuk terlerden içeriği anlaşılıyordu. Yine Bardakçı “sen Türkçe mi kılıyorsun namazını?” diye sorduğunda “karıştırma benim namazımı” demişti. Nedir hocam bu Türkçe ibadet aşkı? Millet namaz kılmak için yanıp tutuşuyor da bir Arapçasını öğrenemediği için mi kılmıyor? Veya namazda Türkçe okuyunca ayetleri daha fazla bir huşu mu duyuyorsun, vallahi ben denedim huzurun, huşunun bunlarla bir ilgisi yok. Ağzından çıkan kelimelerin hangi dilde olduğunun hiç bir önemi yok. İmam Malik (RA), namazın kabul olması için namaz süresince Allah’ın huzurunda olduğu bilincinde olunmasının namazın bir şartı olduğunu söylüyor. Ebu Hanife (Allah ondan razı olsun) ise namazda bir an olsun huzurda bulunduğunu hissetmen gerekir diyor. Yani namazın hangi dilde kılındığından çok hangi hislerle kılındığıymış önemli olan, öyle mi hocam? Peki bu yaraya merheminiz var mıdır? Neden ibadetleri severek yapmıyoruz da, sıkıntıyla yapıyoruz. Eksik olan nedir? Zamanında dizinin dibinde oturduğunuz Hacı Ahmed Kayhan dede gibi mi ibadet edelim, Yaşar Nuri gibi mi? Hayır bir Yaşar Nuri takıntım yok Allah’a şükür ama Yaşar Nuri stili din konusunda hassasım. Modernleşme ile birlikte herhalde bir aşağılık kompleksiyle dinde reform çabaları baş gösterdi. Fikri hayata canlılık getirmek, ayetleri, hadisleri günümüz şartlarında anlamaya çalışmak çabası takdire değer. Ama işin çivisi çıkmış durumda. Ortalık mucizeleri bilimle açıklamaya çalışanlardan tut, Kur’an’da matematiksel işlemlerle (o da dört işlem, Allah haşa dört işlemden başka bilmiyor gibi) mucize arayanlara, evrenin sırrını çözdüğünü iddia edenlerle, bize yakın geldi artık ibadet etmemize gerek yok diyenlere modernist Kur’an yorumcularıyla doldu taşı. Bunlar pozitivist eğitimle büyümüş insanlar için bir süre cazip gelebilir, ama din ne matematiktir, ne fizik, kimya, biyolojidir, ne de Allah, kendisinin ispat edilmesine ihtiyaç duymaktadır.

Geleneksel din’in de uygulamada yanlışları çoktu ama en azından samimiyet, muhabbet, teslimiyet vardı. Ben bu ilahiyat profesörlerinden de, onların icatlarından da çok sıkıldım. Aile toplantılarında din meselelerinin ortaya atılıp tartışılmasından da ikrah ettim. İlahiyat profesörlerinin bir büyük zararı da bu oldu. Din’in siyaset gibi, futbol gibi, tartışılacak, insanın bilgisinin olmasa da fikrinin olabileceği bir alan olduğu tevehhümü oluşturdular. Her şeyin kutsallığını bozdular. Artık bacak bacak üstüne atıp çiğ ağızımızla Allah, peygamber ne demek istemiş “muhakeme” yapıyoruz hiç ar duymadan, hepimiz birer küçük şeyhülislam, birer fetva emini... hangi hadis uydurma, hangisi sahih şıp diye gözünden anlayıp ayetleri engin din bilgimizle şerh ediyoruz. Şu muhakemelerin bolluğundan da dini yaşamaya bir türlü sıra gelmiyor. Halbuki bir güzel insanın dediği gibi:

“Din öğrenmekle yaşanmaz, yaşandıkça öğrenilir”

Müslüman Ülke mi, Müslümanca Ülke mi? (Mustafa Akyol)

MHP yöneticilerinin Kars'taki Ani Harabeleri'nde kıldığı namaza ne demek lazım?

Ben öncelikle “Allah kabul etsin” diyorum. Çünkü dünyanın hiç bir noktasındaki hiç bir ibadetten rahatsız olmuyorum, olmam. MHP'lilerin Ma'un Suresi'nde kınananlar gibi “gösteriş” için namaz kıldıklarını da söyleyemem. Kimsenin kalbini açıp “niyet”ine bakamam çünkü. Ancak MHP lideri Devlet Bahçeli, Ani gezisini ibadetle sınırlı tutmadı, namaz sonrasında yaptığı konuşmayla “siyaset” de kattı işin içine. Bu siyasete ise sonuna kadar karşı çıkmak mümkün; hem de, tam da Bahçeli'nin atıfta bulunduğu dini açıdan.

Demek istediğim şu: Bahçeli, Akhtamar Kilisesi'nin ve Sümela Manastırı'nın yeniden Hıristiyan ibadetine açılmasına İslami bir havada karşı çıktı. Oysa tam da İslam'ın gereğidir, hem bu kiliselerin hem de tüm diğer Hıristiyan ibadethanelerinin serbest olması.

Çünkü İslam, Hz. Peygamber devrinden başlayarak, “Kitap Ehli” dediği Yahudi ve Hıristiyanlara saygı göstermiş, onların din hürriyetini tanımıştır. O nedenle ki İslam'ın fetihler yoluyla yayıldığı Ortadoğu coğrafyasında, mevcut kilise ve sinagoglar korunmakla kalmamış, bugün arkeolojik kanıtların da ispat ettiği gibi, yeni kiliseler bile inşa edilmiştir.

İslam'ın ilk asırlarından sonra Yahudi ve Hıristiyanlara karşı tolerans kısmen azaldı, ama bu da siyasi sebeplerle ilgiliydi. Özellikle Haçlı Seferleri sırasında Hıristiyanlığa karşı tepkisellik gelişti. Ama Müslümanlar, o zaman bile “Frenkler”le (yani Avrupa’dan gelen işgalcilerle) asırlardır birlikte

yaşadıkları Doğu Hıristiyanlarını ayırdı. Kudüs’ü Haçlı işgalinden kurtaran Selahaddin Eyyubi, “Frenkler”i kentten kovmuş, ancak Doğu Hıristiyanlarını ve Yahudileri kucaklamıştı.

Zaten Kudüs ne zaman Müslüman idaresindeyse o zaman özgür ve çoğulcu oldu; pagan ve Hıristiyan idaresi altında tektipleşti. İsrail idaresi altında ne olduğunu ise görüyorsunuz.

İslamiyet’in bu çoğulculuk ilkesini sürdüren büyük Osmanlı Devleti de, fethettiği topraklarda “Müslümanlaştırma” siyaseti izlemedi; oldukları gibi kabul etti Hıristiyanları. Bir tek Yavuz Sultan Selim “Hıristiyanları zorla Müslümanlaştıralım” diye bir ara düşünmüş, ama Şeyh-ül İslam müdahale etmiş ve bunun şeriata aykırı olacağına inandırmıştı sultanı.

Ayasofya ve Ani gibi bir kaç büyük kilisenin camiye dönüştürülmesi, “istisna” idi. Kural, çoğulculuktu.

Dolayısıyla Bahçeli’nin “Anadolu, Akdamar’ın yeniden ibadete açılması ya da Sümela Manastırı’nın faaliyete geçirilmesi için fethedilmedi” sözü, hem yanlış hem anlamsızdır. Çünkü Anadolu’nun Müslümanlarca fethedilmesinden sonraki dokuz asır boyunca her iki kutsal mekan da zaten serbestçe “faaliyette” olmuştur.

Bu serbestliği sonlandıran ise, Kemalist Cumhuriyet ve onun laik öncülleridir.

Buradaki nüansı görmek gerek: Türkiye’yi “Müslümanlardan ibaret bir ülke” haline getirme projesi, “Müslümanca” bir proje değildir. Nitekim bazıları Müslümanlık’tan pek de hazzetmeyen adamlarca planlanmış ve yürütülmüştür.

Kâbul; bu projenin anlaşılır siyasi sebepleri vardır. Osmanlı’nın parçalanma süreci, Hıristiyan unsurların “iç düşman” sayılmasına sebep olmuştur. “Tehcir” gibi trajedilerin, “mübadele” gibi talihsizliklerin sebebi, bu “tarihsel şartlar”dır.

Ama bu şartların çoktan aşıldığı, yepyeni bir dünyanın kurulduğu günümüzde, Hıristiyanlara “iade-i hak”ta bulunmak gerekir.

Bu, sadece insan haklarının, özgürlüğün ve demokrasinin değil, İslamiyet’in de gereğidir.

[Tek Bir Doğru Yok mu? \(Mustafa Akyol\)](#)

Eserlerinden ve yazılarından çok şey öğrendiğim Hayrettin Karaman hoca, geçen pazar Yeni Şafak'taki köşesinde önemli bir konuya değindi. Bir başka yazarın “elbette tek bir doğru yok” sözünü eleştiren değerli İslam hukuku profesörümüz, bunun altında yatan “sosyo-kültürel çoğulculuk” fikrine karşı çıktı ve “tek bir doğru var” dedi.

Bu, önemli bir konu. Çünkü “tek bir doğru yok” fikri post-modern dünyada genel-geçer bir kabul haline gelmiş durumda. Bunun demokrasi ve özgürlüğün garantisi olduğu, çünkü “tek doğru”ya inananların kaçınılmaz olarak otoriter sistemler kuracakları varsayılıyor. Ve sanılıyor ki, “senin doğrun öyle, benimki böyle, herkesinki kendine” deyince, dert kalmayacak.

Oysa mesele o kadar basit değil. Öncelikle “tek doğru yoktur” fikrinde mantıksal bir çelişki var. Çünkü bu görüşte ısrarcı olanlar, “tek doğru yoktur görüşü tek doğrudur” demiş oluyor. Bir başka deyişle, “her hakikat iddiası izafidir” derken, bizzat bu izafiyeti hakikat mertebesine çıkarıyorlar. “Madem öyle, sizi de izafileştiriverelim o zaman” demek lazım, kendilerine.

Pratik hayatta ise “tek doğru yoktur” fikrinin insanlığı nereye götüreceği meçhul. Ortaya çıkan bazı örnekler rahatsız edici. Örneğin Hollanda'da gelişen “pedofili” (yani çocuklarla seks) hareketi, “herkesin zevki kendine, bu da bizimkisi” diyor ve siyasi parti kurmaya çalışıyor. Bugün bu var, yarın kim bilir ne çıkar?

Bu marjinal hareketler bir yana, “tek doğru yoktur” fikri, “ideal dünya” idealizmine de engel oluyor. Öyle ya, “var olan” her şeyi eşdeğer saydığınızda, “var olması gereken”i bırakmış oluyorsunuz.

Tüm bu açılardan ben de “sosyo-kültürel çoğulculuk” fikrine karşıyım.

'Allah'a giden yollar'

Ancak bu fikrin boşuna çıkmadığını da teslim etmek gerek. Çünkü insanlık “tek bir doğru vardır” diyenlerin bazılarında çok çekti.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Geleneksel devirde bu “tek doğru” genellikle “din”le tanımlanıyor ve din adına iktidar kuran “teokrasi”ler yaratıyordu. Modern çağda ise dinin yerini “çağdaş” görünümlü “tek doğru”lar aldı. Aydınlanma, “akıl ve bilim”, yahut “vatan-millet-sakarya” gibi...

Bunun Türkiye’deki mükemmel örneği, tüm bu modern kutsalların hepsini benimseyen, bir de üstüne koyu bir “lider kültü” ekleyen Kemalizm’dir. Bu ideoloji için de “tek doğru” vardır ve buna iman etmeyenler ya cahildir ya da hain.

Bu dayatmaya tepki gösteren seküler demokratların post-moderniteye sarılması, anlaşılır bir durum. Ancak Müslüman zihinlerin aynı şeyi yapmaması gerekir. Karaman hocanın uyarısı bu açıdan yerinde. Fakat aynı Müslüman zihinlerin, demokrasi ve özgürlüğe izafiyetçi olmayan bir felsefi zemin de bulması gerekir ki, meselenin püf noktası burada.

Aslında İslamiyet’in zaten buna uygun bir din olduğu söylenebilir. Örneğin ilk baştan beridir “ehl-i kitap” diye bir kategori tanımlayarak, diğer tek-tanrılı dinlerde de hakikatten parçalar olduğunu teslim etmiştir.

İslam içi tartışmalarda ise, bir yanda “tek doğru”yu tekeline alan Hariciler gibi fanatikler çıkmışken, diğer yanda “mutlak doğruyu bir tek Allah bilir, ihtilaflarımızı O’na havale edip ahirete ertelemeliyiz” diyen Mürciye gibi mutediller vardır. Ya da “Allah’a giden yollar gökteki yıldızlardan daha çoktur” diyen Sufiler.

Galiba asıl mesele “tek doğru”nun üzerine ne eklediğiniz. Kibir ekleyince katı bir istibdat ortaya çıkıyor. Tevazu ekleyince de ilkeli bir çoğulculuk.

[Ali Bulaç Hiç Melek Görmüş Müdür? \(Cemile Bayraktar\)](#)

Ali Bulaç ile ilk tanışmam babamın kitapları arasından ulaştığım bir kitabına dayanır; oldukça eski. Yüzümü parıldatan kitapların öznesi olarak benim için varlığı gerekli bir şey.

Ali Bulaç ile son buluşmam geçtiğimiz haftalara rastlar; oldukça yeni. Kadın tasnifi yazılarının öznesi olarak benim için yüzümü buruşturan her şey.

Referandum yorumlamasında bulunan Bulaç, Özgün Duruş gazetesinde yayınlanan yazısında tüm siyasi tarihimizin karasını kısmen teğet geçiyor ve 'evet-hayır' gündeminden konuyu 'kadın' başlığına çekiyor. Mesele kadın üzerinden yürüyor, Yeni Anayasa Paketinin 'kadınlara pozitif ayrımcılık' içeriğinden oldukça rahatsız. Ve sözlerini fıkıhçılara yönelttiği sorular ile nokt alıyor.

Bulaç'ın somut bir de örneği var; 'iş istihdamı sorununda kadının çalışması gerçeğinin toplumsal bir sorun olacağını ve evi geçindirmekle(?) yükümlü erkeğin payının kapılacağı endişesini taşıyor, kadının yeri evidir gerçeğini(?) vurguluyor. '

Bence yaklaştığı noktada eksikler var, hatta birkaç sorum da var?

İmdi Bulaç'ın buradaki muhatabı erkekler mi, yoksa kadınlar mı? Ya da şöyle ifade edeyim acaba Bulaç kadınların kendi seçimi olan bir konuda onları muhatap almadan yol göstermeyi mi tercih ediyor?

Kadının çalışması gerçeğini kredi kartlarına indirgemekten çekinmeyen yazar hiç sosyal sorumluluk başlığında kadın konusuna eğilmiş midir?

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ali Bulaç'ın eksikleri...

Hocam, siz tüm Türk erkeklerinin veba yıllarından (28 Şubat) evvelindeki gibi lezzetli yemeklerin ve parıldayan evlerin arzusunu taşıdığını mı düşünüyorsunuz? Kadınların kadrolu olup olmadığının bile bir tercih sebebi olduğu, üstelik bunu mütedeyyin (?) kesimden beylerin yaptığı bir realite karşısında kullandığınız dil bu mudur?

Hocam, siz hiç 5 lira daha fazla para için eşine yalvaran bir kadını gördünüz mü? Ya da anlayışsız ve cimri bir erkeğin maddi olarak yıpratmasından sonra 'para' kelimesi duyduğu an kriz geçiren, paraya dokunamayan, evden çıkamayan, temel ihtiyaçlarını gideremeyen bir kadın tanıdınız mı?

Hocam, siz hiç hayatı boyu tecavüze ve şiddete maruz kalmış bir kadının sırf karnını doyurduğu için boşanamadığına şahit oldunuz mu?

Hocam, kadınlar sadece eş olmaktan ibaret değil, birilerinin kız kardeşi, birilerinin kızıyız.

Siz hiç başörtüsü yasağı sonrası okulu bırakmış bir kıza sakalları yüzünü okşayan bir babanın 'sen ne işe yararsın' dediğini duydunuz mu, arkadaşınız omzunuzda ağladı mı?

Evleneceği erkeğin ailesine karşı üç beş eşya parçasını evladından esirgeyen bir babanın utandırdığı kız hiç uğradı mı kaleminize?

Ya, bir kitap alabilmek için yol parasını kitap lehine kullanan kızın yağmurda yürüdüğü yollar kadar uzun bir yol gittiniz mi hiç?

Tüm bu yaşananlara şahit olmadınız ya da davulun sesi oraya hoş geliyor. Kadın tasnifi yapmak, toplum tasnifi yapmaktan geçer. Toplum tasnifi yapmak ise pozitif ayrımcılık somut örneklerinin çok üstünde bir şeydir. Bazen bir yazarı, yer yer fıkıhı, çoğu kez erkeği iskalat ve geçer gider.

Uzun sözün kısası şimdilerde; Referandum'a evet, Ali Bulaç'a hayır. Toplumu kalemiyle gerekli şartlara, sorunları çözecek yöntemlere imza atana kadar; hayır.

Cihan Aktaş Yahut İnci Çiçeği

Bazen ismini bilmediğim çiçeklere dokunurum, isimlendirmek önemlidir bende. Tuhaf benzetmelerim vardır, yine öyle adını bilmediğim bir çiçeğe takmıştım bu adı; inci çiçeği.

Bazen yine bu maksadı yerini bulmuş isimleri kadınlar için tüketirim. Babaannem mesela sabır yapraktır, Cihan Aktaş inci çiçeği. Öyle naif, nazenin bulurum duruşunu, kalemini...

Hayat kadın yüreğinde böyle inci inci, çiçek çiçek iken günlerden bir gün Cihan hanım hayatının İran yollarından birinde, bir davet üzerine Erzurum'a uğrar, samimi takipçilerin bu davetine Cihan hanım kızı ile birlikte katılır, bir kitapçı da davet eden dostlar, Cihan hanım ve kızı bu söyleşiyi anlık bir karede dondurur. Sonra bu hoşluk bir internet sitesine haber olarak girer. Tüm kara bulutlar işte o gün yansır inci çiçeğinin toprağına...

Haber başlığının yorum kısmında kadın tasnifi görevini kendini meşru kılmak adına kadın

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

parçalayarak hak etmeyi görev bilen, sözüm ona dini referans alan kişiler Cihan hanımın böyle bir söyleşi ortamında üç beş bey ile karşılıklı oturmasını kınamakla girip, evladının başının açıklığını

kınamakla bitirirler görevlerini.

Toplum tasnifinden yoksun müzekker akılların kadın tasnifi ancak yüzeysel ve kusurlu fıkıh algılarıyla mümkün. Bir kadını işiyle vurmak, işine art niyet düşmek ancak acınılası hareketlerle mevcut. Bir kadını, evladını konuya çekerek kınamak; en çirkin tarif.

‘Evimde’ İnce İnce Düşünürken...

Sosyal bir gerçeklik karşısında gözün yumulup, dilin koşar adım yürümesi sorumluluk ihmalidir. İhmal kişiyi bağladığında anlaşılabilir ancak yeküne etki ettiğinde bu kadar masum durmayacaktır.

Bir anlayış olarak işin ‘bence’sinde kadının yeri tanımlaması kişiyi bağlayabilir, üstelik herkesin kendi doğrusunu ifade hakkını savunmamız gereken bu zamanlarda çok anlaşılabilir ancak yekün olarak bunun mutlak kabul edilmesi etkisi yaralayıcı olabilir. Mesela Ali Bulaç’ın bir hassasiyete dikkat çekmek amaçlı olarak kullandığı dilin eksiği Cihan hanıma yapılan çirkin davranışın ortaya çıkmasına ister istemez etkidir. Bir yazar olarak Bulaç’ın kapatıcı ve art bir niyet gütmeye çalıştığını düşünüyorum ancak aynı Bulaç’ın bundan daha fazlasını düşünmesi gerektiğini düşünüyorum. Toplum yıkıldığı yerden yapılır ve son tahlilde yıkılan yek başına kadın değildir.

Yazacaksa dahi kalem bunu böyle yazacak;

” 1.

Iris Murdoch’un romanı (Melekler Zamanı) o paradoksu hatırlatır: Din adamları bile tanrıtanımaz söylevler vermeye başladığında ve dünyevi zevklere gömüldüğüne göre, meleksilik bir tarafta umutsuzca yozlaşmakta, çürümekte olan bir şeydir ama işte bu nedenle sırf, meleksi duruşlara ihtiyaç duyuyor zamanımız. Dünya zevklerine daha fazla battıkça neşeleri değil de hüznüleri çoğaltan insanlığımız, görünmeyene, elle tutulmayana daha çok bağlıyor ümitlerini ve astrologların muştularından medet ummaya başlıyor.

Murdoch’un Melekler Zamanı’nda vermekte başarılı olduğu bir diğer paradoks, kadın özgürlüğünün anlaşılma ve yaşanma biçimiyle ilişkili olarak süregiden yozlaşmaların cinsler arasındaki dengeyi bozan yanıdır...

2.

Melek olmak, emaneti, kelimeleri, bilgiyi bunlarla ilgili her çaba ve durumu her açıdan üstlenme sorumluluğu olmaksızın, başka bir düzeyde, kötüyle iyi, doğruyla yanlış, güzelle çirkin arasında seçme yapma konumunda bulunmadan, trajediye sapma ihtimalinden uzak bir korunmuşluk, bir safiyet, ve şeffaflıkla var olmak... Melek olmaya çalışmak: Ben’ini, zaaf ve tutkularını yükseklerde bir yere bağlılığı adına eritmek, yok etmek. ” Cihan AKTAŞ - Bir Hayat Tarzı Eleştirisi: İslamcılık

yahut susacak!

Kalem, dilden olumlu niyet taşısa dahi döküldüğünde bir kadına zehir olursa ve bu kadınlardan biri yukarıdaki paragrafı bu zerafet ile yorumlayabiliyorsa ve dahası yaşıyorsa; bu zehri o kadından ve o kadınlardan, dahası o kadını zehirleyebilecek olanlardan men et.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ali Bulaç'ın fıkhen 'kadının çalışmasının hükmünü sorduğu' isimlere ben de; kadını bakmakla yükümlüğü erkeğe düşen görevleri ve hatta toplumun ve o toplumun sorumluluk sahibi kesiminin üzerine düşen yükümlülüğün hükmünü sormak isterim.

İslam ve Özgürlük: Var mı Bir sorun? (Mustafa Akyol)

Önceki hafta, AK Parti gençlik kollarının düzenlediği “İslam ve özgürlük” konulu bir sohbeteydim. Ondand bir süre önce Liberal Düşünce Topluluğu’nun bir toplantısında aynı mevzu ele almıştı. Mesele, köşe yazısı ve makaleler yoluyla basında da gündeme geliyor.

Böyle olması da iyi. Ancak bence bu konudaki tartışmalar bir dizi kafa karışıklığı içinde yürüyor ki, bir kaçını ele alayım.

İlk kafa karışıklığı, laikçilerde. “Özgür birey her şeyi sorgular, Allah’ı da, dini de sorgular” gibi laflar okuyoruz bazen yazılarında. Buradan da, “demek ki neymiş, Müslümandan özgür birey olamazmış” gibi kestirme sonuçlara varıyorlar.

Ama tabii fena halde yanılıyorlar. Çünkü özgür birey, “her şeyi sorgulayan adam” değil, neyi sorgulayacağına kendi karar veren adamdır. Mutlak kuşkucular hariç, zaten hepimiz bir şeyleri sorgulamaksızın kabul ederiz. (Mesela bizim algılarımız dışında “maddesel bir evren” olduğu varsayımı, insanların yüzde 99.9’u tarafından sorgulanmayan bir “önkabul”dür.) Bir dindar da kendi dininin esaslarını pekâlâ önkabul edininip özgür bir birey olabilir.

Kaldı ki bir insanın “sorgulamaksızın” Müslüman olduğunu ve öyle kaldığını nereden nereden bileceğiz? Aksine, ya sorgulaya sorgulaya güçlendiyse inancı? Zaten İslam’da imanın öylesi (yani “tahkiki” olanı) övülür.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Diğer bazı kafa karışıklıkları ise İslamcı kanatta ortaya çıkıyor. Bunlardan tipik bir tanesini, başta sözünü ettiğim her iki toplantıda da duydum. Konu özgürlükten açılınca şöyle diyenler oldu:

“Özgürlüğün en âlâsını İslam getirmiştir dünyaya. Çünkü insanı kula kul olmaktan kurtarmıştır!”

Bu, kuşkusuz yanlış bir yorum değil. Sufiler de aynı şeyi söylemişlerdi. İbn-i Arabi, “hürriyet, insanın sadece Allah’a kul olması ve O’ndan başka her şeyden hür olması demektir” diye yazmıştı.

Ama dikkat ederseniz buradaki özgürlük, “içsel” bir özgürlüktür. Elde edilmesi de ancak bir dindarın gönüllü çabasıyla mümkündür. Dayatmayla olmaz.

Benzer bir “içsel özgürlüğe,” belki bütün tutkularını öldürmek için aç-sefil yaşayan bir Budist rahip veya çivili yataкта uyuyan bir Hint fakiri de kavuşabilir. Ama aynı “yaşam biçimleri” bize dayatılırsa, bizim için özgürlük değil, zulüm olmuş olur.

Öte yandan “sadece Allah’a kul olarak” içsel özgürlüğe kavuşmuş olan bir insanın, müstebit bir iktidarın zindanlarında çürüyor olması da mümkündür. Bu durumda onun siyasi ve toplumsal açıdan, yani “dışsal” anlamda özgür olduğunu söyleyemeyiz.

İşte bu yüzden bireysel bir mesele olan “içsel özgürlük” ile, siyasi ve sosyal bir mesele olan “dışsal özgürlük”ü birbirinden ayrı düşünmek lazım.

Bunlardan ilkinin bir Müslüman için “İslam’ın içinde” bulunacağına kuşku yok. Ama diğeri, yani dışsal özgürlük, İslam’ın içinde olmaktan ziyade, İslam için gerekli bir “harici şart”. Öyle ya, önce ortada siyasi ve toplumsal özgürlük olmalı ki, insanlar diledikleri gibi Müslüman olabilsin. Önce “din özgürlüğü” olmalı ki, din yaşanabilsin.

Ancak burada kritik bir nokta var: Müslümanlar, özgürlükten istifade ederken, Müslüman olmayanların (yahut Müslüman olup da dindar olmayanların) da aynı özgürlükten istifade etmelerine razı mı? Mesela “İslam’dan çıkma” veya “İslam’ın günah saydığı fiilleri işleme” hürriyeti var mı insanların?

Geleneğe bakarsak, bu sorulara “hayır” dedirtecek bazı unsurlarla karşılaşmak mümkün. Peki ama bunlar dinin özünden mi, yoksa içinde yorumlandığı tarihsel şartlardan mı kaynaklanıyor?

İşte “İslam, özgürlük” deyince tartışılması gereken kritik sorular bunlar.

Müslüman Futbol Hastası Olur mu ? (Mehmet Yılmaz)

Eğer eşcinsellik bir hastalık ise suç olamaz. Suç ise hastalık olmaz. Kanser olma suçundan(!) insanları hapse atmıyorsak eşcinseller hakkında da dikkatli konuşmalıyız.

Şayet eşcinsellik denen hastalığın(?) yayılması, bulaşması vb söz konusu ise cimrilik de bulaşır, şirk de bulaşır, zina da hoş görülür hale gelir, vs. Eşcinsellere hücum edenlerin kendi kendilerine sorması gerek: Kalplerin içini okuyacak sırlı bir kudret sahibi miyiz yoksa bize benzeMEYeni lanetlemek kolay mı geliyor?

Günde 4 saat futbol konuşmak da bir hastalıktır ve bu da bulaşır. 90 dakikalık bir maç hakkında daha başlamadan **“ne olabilir bu maçta?”** ve bittikten sonra **“o gol kaçır mıydı?”** diye 4-5 saatini gevezelikle geçirebilen insanların çok olduğu bir ülkede herkes gibi yapmazsanız dışlanırsınız. Okulda, iş hayatında sosyalleşme sorunu yaşarsınız. Türkiye’de en çok satan günlük gazetelerin içinde önemli bir kısmının futbol odaklı olması da bu ihtiyacın(?) hangi noktaya geldiğini göstermiyor mu? Demek ki futbol merakı da bulaşıcı bir hastalıkmiş.

Çocuğunuz futbol hastası mı olsun yoksa eşcinsel mi?

Bazı Müslümanlar eşcinselliği bir kötülük, günah kaynağı, din için bir tehdit olarak görüyorlar. İslâm için en büyük tehdit eşcinsellik midir yoksa futbol mu? Sorgulayalım:

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

İslâm'ı doğru dürüst tanımayan gençlerin Avrupa takımlarının yedek kulübesini ezbere sayabilmesi dine uygun bir hayatın emaresi midir? Bilime, vicdana, Türkiye'deki haksızlıklara, merhamete ayrılan

TV programlarına bakalım. Bunları yayın saati ve süresi itibariyle futbol programlarıyla karşılaştıralım. Türkiye insanı uykuya ve işe ayrılan saatlerin dışında ne yapıyor? Ne okuyor ve ne seyrediyor? Eşcinsellere yönelik yayınları futbol ile karşılaştırın. Günlük konuşmalarda, evde, okulda, kahvede erkekler birbirleriyle cinsel ilişkiye girme planı mı yapıyor yoksa teknik direktörlerin, futbolcu transferlerinin dedikodusunu mu?

Futbol maçına giderek takımı uğruna cihad(!) eden, gazi(!) ve şehit(!) olmayı göze alan bu insanlar zulüm gören Müslümanlara ne kadar zaman ayırıyor? Filistin'e, Doğu Türkistan'a Çeçenistan'a yollanan yardımlarla maç hasılatlarını, TV'lerin yayın haklarından kazandıkları parayı karşılaştıralım.

Demek ki Türkiye insanı hazcı/hedonist arayışlarını belden aşağı cepheden çok futbolla tatmin ediyor. Ve [mutluluk yerine tatmini seçen](#) her insan gibi yedikçe yiyesi, içtikçe içesi geliyor. **"Daha fazla futbol, daha fazla futbol"** diyor. (Bkz. [İnsan maymunlaşabilir mi ?](#)) İçindeki boşluğu doldurmak, [ölüm korkusunu yenmek için](#) futbolsever dostlarına tutunuyor. Ahiret düşüncesini ertelemek için stadyumlara, olmazsa ekran başına koşuyor. (Bkz. [Ahiret Kitabı - Gazâlî Hazretleri](#)). Ritüelleşmiş, dinleşmiş bizim futbolumuz Güney Amerika gibi. Haftanın belli gün ve saatlerinde bir noktada toplanmak, aynı yere bakarak aynı sloganları haykırmak, aynı çerez ve birayla, 50 kelimeyi geçmeyen, sonu baştan belli tartışmalar(!) yapmak güven veriyor insanlara. [Korku matkabıyla nefsinin duvarını delmek](#) şöyle dursun, futbolsever siva üstüne siva sürüyor, kalınlaştırıyor o duvarı:

"...Korktuğu şeye bakmadığı için elleriyle yüzünü kapatan bir insan canlandırın gözünüzün önünde. Tehlikeyi azaltmadı ama artık sadece parmaklarını, ellerinin içini görüyor. Kendi gücü ve iradesiyle kendini aldatmayı seçti, "ihtiyaç duyduğu" güvenli bir binanın(!) içinde şimdi. Ellerinden oluşan bir bina.

*[...] Yemek, içmek, her gün işe gitmek, TV seyretmek, gevezelik etmek... Her sabah aynı bakkaldan aynı gazeteyi almak, aynı şakalara gülmek, aynı şeylere kızmak bize **güven hissi** veriyor. İyi ama neye karşı hangi tehlikeye karşı? [...] Neden işsizlik insanı yıkar? Neden emekli olup köşesine çekilen insanlar yavaşça silinirler hayatımızdan ve aniden çökerler? Neden hücre hapsinde "sadece" bir kaç hafta içinde akıllarını kaybeder tutuklular?*

Yoksa bu kadar ÖZEL, bu kadar TEK olmak mı bizi korkutan? Sürüden ayrılmak? Bireyden öte bir tekilliği idrak etmek, en otantik, en orjinal, en tekil ve eşsiz biçimde kendimiz olmak?

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Köpek balığı bir hamsi sürüsüne yaklaştığında balıklar tek bir hamsi gibi davranırlar. İçlerinden bazıları köpek balığının midesini boylayacaktır ama sürü bir aradadır. Hamsiler hiç ölmeyecekmiş gibi davranırlar. bütün gayretleriyle HERKES gibi yaparlar...” (Bkz. [Korku matkabı zekâ duvarını deler mi?](#))

Eşcinselliği, eşcinsel-devlet ve eşcinsel-toplum ilişkisini hukuk-ahlâk-erdem çerçevesi dışında bir istisna gibi görmeyi REDDEDİYORUM. Bu çerçeve dışındaki çabalar verimsiz topraklara tohum atmaya benziyor. Derine inilmesi gerek, insan nedir? Günah nedir? Suç nedir? Özgürlük nedir?

Eşcinsellik ile ilgili sorunlara ne “dindar” Müslümanlar ne de liberaller çare bulabilmiş değiller. TARAF gazetesi veya Liberal Düşünce Topluluğu gibi ortamlarda karşımıza çıkan liberaller elbette en iyi niyetlerle bu noktaya gelmişler. Yani nasıl vicdan sahibi bir Müslüman herkesin iyiliğini istiyorsa Müslüman olsun ya da olmasın liberaller de fizikî çatışmayı önleyecek çözümler, yasal düzenlemeler ve bireysel ilkeler arıyorlar.

Sitemize uzun zamandır emek veren ve kendisini “liberal” olarak tarif eden dostlarla da detaylı biçimde konuştuğum gibi liberallerin ahlâk, etik, erdem, iyilik üzerine düşünmekte tembellik ettiğini düşünüyorum.

Müslüman/dindar/muhafazakâr kesim ile ciddi bir fark göremiyorum, istisnâî insanlar hariç. Her grup kendi mirasının üzerine yatmış, başka asırların ve başka coğrafyaların çarelerini OLDUĞU GİBİ uygulamak peşinde.

Yani “Kur’an bize yeter” gibi sloganlarla bir yere varılmadığı gibi “tek çıkış yolu herkese özgürlük” demekle de olmuyor. Yeni bir dünya için daha sağlam bir akıl ve daha sağlam bir vicdan lâzım. Herkes gibi eşcinsel nefretine sığınmakla olmuyor bu işler 😊

[Yeni İnsanı Kendinden Kovduran Meyve: Özgürlük \(Cemile Bayraktar\)](#)

Bölüm 1- İnsan (Kul)

- ... sonra, sonra kuşlar gibi özgür olacağız Olivia.
- Kuşlar neden özgürdür Paul?
- Özgürdür işte, istedikleri yere uçabilirler.
- Ya balıklar?
- Okyanusta özgürler, akvaryumda özgür değiller.
- Balıkları okyanustan, akvaryuma kim taşıdı?
- İnsan.
- İnsan değil, yeni insan.
- Yeni insan?
- Anlatmaya çalışayım.

Kuran-ı Kerim'in verdiği bilgiden anlayabildiğimiz kadarı ile insanın ilk diyalogu Allah ile. Zaten Kuran Allah ile başlar, insan ile biter. Diyalogun başlangıcında ikinci adımı insanın insan ile olan diyalogu oluşturur; Adem ve Havva. (Bu diyalog içerisinde Allah'ın melekleri elçi kılması, durumu değiştirmez. Zira diyalog Allah ile insan arasında geçer. Meleklerin bu iletişime iletim dışında bir etkisi yoktur)

Yine Kuran-ı Kerim'den anladığımız kadarı ile insanın soruları Allah ile. İnsan sorar Allah cevaplar, Allah sorar insan cevaplar. Hem soru vardır hem cevap.

Bu zeminde Allah ilk faktördür. Başlangıç noktasıdır, sıfır noktasıdır. Yaşamın başlangıcını sıfıra oturttuğumuzda merkez sıfırın öncesinde geriye giden rakamların Allah'ın alanı, sıfırdan sonraki rakamların insanın ya da kulun alanı olduğunu söyleyebiliriz. Yaşama paralel ilerleyen zaman için, zaman içinde; Allah'ın tasarrufunda olan tüm zaman (sıfırdan öncesi ve sonrası) ile insanın tasarrufunda olan zaman (sıfır noktasından sonrası) iç içe bir ilerlemedir. Yani o muhteşem tasavvufi yorumda dillendirildiği gibi **vahdet ve ehad** ilişkisindeki gibi bir birliktelik söz konusudur.

İnsana ancak, Allah'ı merkeze alıp bir tanımlama getirirsek **kul** diyebiliriz. Allah'ın olmadığı bir tanımlama da insanı ancak birey ya da sadece insan olarak ifade edebiliriz. Bu nedenle her kul insandır ancak her insan kul değildir.

Allah'ın yarattığı insan kendisine verilen akıl-irade sayesinde, seçme hakkına sahiptir. Seçebilme yeteneğine-hakkına sahip olmak, bir anlamda özgür olmak, bir anlamda sorumluluk(ruhsat) sahibi olmak anlamına gelir. Seçme hakkına sahip olmak ve sorumluluk sahibi olmak, aynı zamanda hem özgür olmayı hem de bağımlı olmayı gerektirir. Yani Allah insanı 'adl' sıfatı gereğince, nötr olarak, seçme hakkına sahip, özgür, kaderi kendi elinde yaratmış ve İsrâ suresi 13. ' Ve Biz, her bir insanın kaderini kendi çabasına bağladık ' ayetiyle bu yaratımını kuluna beyan etmiştir. Yine Allah'ı tanımamıza vesile olan Kuran-ı Kerim'in bir kısmında insanı ne üzere ve nasıl yarattığı, insanın ne olduğu ve en önemlisi **insanın ne olması gerektiği** hususunu beyan etmiştir. Şimdi laikleşmemiş Müslüman birey özgür olarak yaratılmış, yaratılışından yaşamına özgür bırakılmış ancak iman ettikten sonra bir sorumluluğa bağlanmıştır. Bu sorumlulukların bir yasakçılık, bir engelleme manası değil sadece kul-Allah ilişkisinde, iman ile kesinleşmiş akitleşmeden kaynaklı karşılıklı gereklilik oluşur. Bu gereklilik, iman etmenin (söz vermenin) gereği olarak Müslüman-Mümin bireyler için antlaşmaya bağlı şartlardır. Öte yandan Müslüman bireyler, mümin bireyler, laik ve Müslüman bireyler, semavi dinlere ya da putperest inançlara bağlı olan bireyler seçim yapmak konusunda özgürdürler. Ki, Allah'a isyan eden şeytan dahi bu anlamda özgür bırakılmıştır. Allah hiçbir kulunun seçimlerine karışmaz, ancak kulunu nerede ve nasıl görmek istediğini belirtir. Allah'ın bu olduğuna inanan kulları ise onun bu muradını pekala dillendirebilir. Bu ne o insanı engelleyici yapar, ne de Allah'ı geneli muhatap alan bir yasakçı yapar. Bunlar sadece öneriler, tavsiyeler ve **nedir?** sorusunun cevaplarıdır.

Şimdi, girişteki insan-insana diyalogu ele alacak olursak. Olivia'ya vaadedilen özgürlük modeli kuşlardan esinlenilmiştir. Kuşlar uçabilme ve özgürce uçabilme yeteneğine sahiptir. Bu rol modeli özgür kuşların özgürce uçabilmelerine bir itiraz getirmemekle birlikte; kuşların zemini olan gökyüzünde herhangi bir engel olmaması onların bireysel özgürlüğü kadar, kendileri dışındaki alan zeminsel engelsizlikle bağlantılıdır. Peki kuşların yiyeceğini aramak ve üremek için bir yerden bir yere varabilmesi, göç etmesi durumlarını yine özgürlük olarak mı yorumlarız? Yoksa içgüdüsel ve doğaları

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

gereği olduğunu mu düşünüyoruz? Peki ya, küresel ısınma etkisiyle göç zamanlarının değişmesini nasıl yorumlarız? Hala özgürler, diyebilir miyiz? Peki duruma bağlı olarak kullanmadığımız **özgürlük**

kavramı, kuşları esaret altına aldığımız anlamına mı gelir? Akılları karıştırmadan yaşanmış gerçek bir olayı örnek olarak vereyim;

Haberin başlığı ' Mürekkep Balığı Bir Kadını Öldürdü ' ilk etapta, bir balığın zehri ile bir kadını öldürdüğünü düşünüyorsunuz değil mi? Durum öyle değil. Haberin içeriğine bakınca kadının teknede ayakta durduğunu, bir balığın yakalamak üzere olduğu mürekkep balığının can havli ile denizden fırladığını, kadına çarptığını ve kadının çarpmanın şiddeti ile düşüp başını çarptığını ve beyin kanaması geçirdiğini öğreniyorsunuz.

Bu yaşanmış olayı yorumlamaya kalkarsak; ilk algıda kadını mürekkep balığının öldürdüğünü, ikinci algıda olayın düğmeye basma ayağı mürekkep balığını yem yapmaya çalışan balığın öldürdüğünü, son tahlilde olayların kasıt ve niyet taşımadığı, kendinden geliştiği sonucuna varabiliriz. Biz bu nedenler üzerine yorum getirirken, değişen nedenlere karşı değişmeyen bir sonuç vardır ki o da kadının ölmüş olduğudur. İnsanın Allah ile diyaloguna bağlayacak olursak, bu diyalogların nedenleri(ne üzere yaratıldığı), içeriği(özgürlüğü-sorumluluğu) kadar sonuçları da önemlidir. Öyle ise sonuçları Allah'a bırakmak suretiyle sonuçlara konsantre olmuş birey, nedenlere konsantre olmuş birey, içeriğe konsantre olmuş bireyler için; yanlış düşünüyorsun, demek yanlıştır. Doğrusu bakış açısının neresi olduğundan kaynaklı olarak farklı tespitlerde bulunulduğunu beyan etmek ve aynı şekilde çözüm sunanlar içerisinde bu farklılığı belirtmek değil midir?

Bölüm 2 - Yeni insan (Tanrı)

İlk bölümde, giriş diyalogumuzun giriş kısmını oluşturup Allah-insan arası diyalogu, insan-insan arası diyalogu, insan nedir sorusunu irdeleyip, özgürlük nedir kısmını, verilen cevapların doğru-yanlış değil, farklı olduğunu tespit etmiştik. Giriş diyalogumuza paralel olarak işlenen yazıda, ikinci bölümde **yeni insanı** açalım.

Tanrı-insan-siyaset(?) üçleminde, zalim Tanrı'yı elinden ateşi almak, insanı Tanrı'ya galip kılmak, insanı yaşamın merkezine almak ve Tanrı'yı yaşamın merkezinden dışına almak; Promete'nin bu eylemine ve bu temel eylemin etkisinde gelişen zaman dilimine kadar geçen süreye kadar, insan insan iken, bu eylem ile yeni insan olmuştur. Diyalogdan muaf, Allah'ın tanımlarından münezze, kendi tanımları olan. Kendi nedeninde ve kendi sonucunda bir süreç olan; **yeni insan**.

Elbet yeni insanın, bir kafir olduğunu söylemiyorum. Sadece kabulü olan bir sürecin, sonuca etkisini ortaya koymaya çalışıyorum. Bir kafir olarak değil, ancak bu süreçten etkilenmiş olan yeni insanın geliştirdiği bir bakış açısı olarak, fitratından uzağa düşmüş olduğunu söyleyemez miyiz? Peki bu yeni insanın kendini hayatın merkezine almak, bundan beslenen bir yöntem geliştirmek(kurgusal değil,kendiliğinden bkz. mürekkep balığının çarptığı kadının ölümü) suretiyle bir farklılık olduğunu, Allah-insan-vahiy sürecinden münezze olduğunu söyleyemez miyiz? Peki bu seçimlerde bulunanları susturmak niyetiyle değil, bu farklılık içerisinde ben de bir rengim, benim Tanrım hayatın merkezinde demek neden bir farklılık değil, dogmacılık olarak anlaşılır? Çünkü insan Allah ile birlik konuşur ancak yeni insan bir **birliği** kabul etmez ve birliğin karşısına tekliği oturarak, yek başına kendi konuşur.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Yeni insan, kendi başına kendi Tanrılığını ilan etmek ile kalmaz. Giriş diyalogumuza geri dönecek olursak, okyanustaki balığın özgürlüğü karşısında akvaryum balığının hapsi durumunda, Allah'ın balığı kendi ortamında, okyanus içerisinde yaratması karşısında yeni insanın sırf keyfiyetine özgür balığı, köleleştirmesinden sonra yine özgür kuşları sırf kendi keyfiyetine kafeslere hapsedmesinden sonra kainatın düzenini ele geçirip kendi özgürlüğünü ilan etmesi, akabinde kendi dışındaki varlıkların

özgürlüklerini kısıtlamasından sonra nasıl Allah'ın özgürlüğüne muhalif olma hakkını kendinde görür? Nasıl özgürlük kavramını kendi tekeline alır? Nasıl kendi zalimliğine, kısıtlayıcılığına bakmaksızın hesap soracak, düzen koyacak yetkiyi kendinde görür?

Yeni insanın bu marifetleri, Tanrıyı köleleştirmesi ile bitmez. Bir yöntem olarak, artık Tanrı olduğuna iyice inanan yeni insan, insana da Tanrılık etmeye başlar. Yani İlah'ı olanın insanın, İlah'ının rolünü kapmaya çalışır. Örneğin, okyanusta beslenen balık, zeminin ölçüsünde, doğanın düzeninde yeterli beslenerek olması gereken yaşamı sürer. Buna mukabil, akvaryumda insanın beslediği balıkları düşünün, normalin üstünde yem verildiğinde aşırı yemek ile ölen balıkların hikayesini düşünün. Olması gerekenin üzerinde verilen her şey ölüm ile sonuçlanır. Şimdi, dünyanın her türlü sıkıntısına daha çok **özgürlük** bu sıkıntıyı giderecek, sorunu çözecek vaatlerinde, insana gerekli olandan fazlasını veriyor olmak, onu belki fiilen öldürmek değil ama ruhun öldürmek değil midir? İnsan = ruh+beden ise, yeni insanın ruh ve bedenden oluşan varlığın, önce Tanrısını çalması, sonra aşırı çözümler sunması, onun ruhunu öldürmek değil midir?

Olivia = insan ise, Paul= yeni insan ise, kuşlar gibi özgür olmak için, balıkları okyanusta bulundurmak için, Olivia'nın **özgürlük** kavramını irdelemesi, Paul'ün onun bu irdelemesini bir farklılık, yapıcı bir eylem olarak düşünmesi gerekmez mi? Paul'ün zalim olmadığını biliyoruz, Tanrılaştığını ancak Tanrılığında dayatmacı olmadığını da biliyoruz, sadece Olivia'ya kulak tıkamaktan, onu özgür olacağı vaatleriyle kandırmaktan vazgeçmesini, kendi için olduğu kadar, Olivia içinde yöntem-çözüm sunmasını bekliyoruz. Yeni insanın, insanlaşmasının yolu ancak buradan geçer. Yeni insan, insanlaşmak zorunda mıdır?

Yeni insanın marifetleri, Tanrıyı köleleştirmesi ile bitmez. Yeni insanın marifetleri insana Tanrılık etmesi ile de bitmez. Yeni insan aynı zamanda muzurdur. Muzurdur çünkü çocuktur. Çocuktur çünkü olgunlaşmamıştır. Olgunlaşmamış olması sürecsizliğindedir, olgunlaşmak zaman gerektirir, süreç gerektirir, mensubiyet gerektirir. Zamanı (acelecilik,sorusuz cevapçılık), süreci (düşünmesi,tefekkürü) ve mensubiyeti (bireylikten uzaklaşmak,Tanrılıktan uzaklaşmak) yoktur. Yeni insan muzudur. Yeni insanın zemini kurgusal ve prefabrik olduğu için suni aynı zamanda kaygandır. Bu kaygan zeminde kul kendini ve benliğini kaybetmemek için; her gece yatarken sağ ayağına bir ip bağlar(İsmet Özel Ve'l Asr). Bu uyandığında kendi kalabilmiş mi, sorusunun cevabıdır. Yeni İnsanın kendini test etmek gibi bir derdi yoktur. Bu dertsizlik ona yetmez. Yanında uyuyanında **kendince** dertsizliğini sağlamak ister. Ve her sabah o uyanmadan kalkar, ipi çözer ve kendi ayağına bağlar. Uyanıp telaşla sağ ayağındaki ipi kontrol eden kulun şaşkın bakışlarına kahkahalar ile güler. O gülerken, kulun ' ben şimdi kimim ' sorusu belirir. **Ben kimim?**

Ben kimim, sorusu sadece kul olanların derdidir. Bu nedenle susmazlar, sorarlar. Yeni insanın sorusu yoktur. Sadece kulun aleyhine, kendi lehine hazır ve ezber cevapları vardır;

Kul: **Ben kimim?**

Yeni İnsan: **Sen özgürsün.**

Bölüm 3 - Allah

Bir önceki bölümde, ‘ yeni insan, insanlaşmak zorunda mıdır? ’ sorusunu sormuştuk. Devamla, yeni insan, insanlaşmak zorunda mıdır? Bir başka deyişle; insan, Hz. Nuh’un denizin olmadığı bir yer de uzun yıllar boyunca, gemi yapma çabasından; süreç benim işimdir, sonuç Allah’ın tasarrufudur,

çıkarmında bulunur. Ancak yeni insanın ne böyle çıkarımları vardır, ne de süreç ile bu denli ilgilidir. Sonuca kilitlemiş olarak, süreci atlar ve tüm planları sonuç üzerindedir. Bu öğretisinin tebliğine muhatap olan bireyler ise, süreç kısmını atlayıp, sonuca konsantre olmayı öğrenir. Bunun sonucunda düşünen değil, üreten değil, yorulan değil oturduğu yerde sonucu bekleyen bir varlık olur.

Bir akşam vakti, dışarıdan eve dönüyoruz, bahçe kapısını açmak için araçtan iniyorum. Bahçe kapısının yanında, bahçedeki kedilerden biri can çekişiyor, araba farının ışıklarından çok ürkmüş ama kaçamıyor, kıpırdamıyor, hem can çekişiyor, hem korkuyor. Ben kardeşime araba kontağını, farlarını kapatmasını söylüyorum. Çığlık çığlığa, evdeki babama sesleniyorum. Kedinin kalbi içimde atıyor, saniyeler geçmiyor, ben kendimden geçiyorum, ağlıyorum, ağlıyorum, kedi inliyor. Babam bahçeye gelmiyor, gelse kötü olacak biliyorum. Evden bana ağlama, eve gel diyor. ‘ eve gel, ağlama, kedi birazdan ölecek ’. Ben de biliyorum, kedi birazdan ölecek, sonuç kedinin ölmesidir. Ancak ben süreçte bulunma sorumluluğu hissediyorum. Süreci yaşıyorum. Sonucu görüyorum, kedi ölüyor.

Şimdi ben ne yaptım, babam ne yaptı?

Babam ve ben, ikimizde sonucu biliyorduk. Kedi ölecekti. Kedi öldü. Babam kendini bu süreçten azat etti, ben süreci yaşamayı tercih ettim. Bunlar tercihti. Süreci yaşamak sorumluluk, sonuca bakmak özgürlüktü. Özgürlük kolay, sorumluluk zordu.

Özgürlüğü seçenlere engelleme getirmek niyetiyle değil, sadece süreci yaşama sorumluluğumla diyorum ki; yeni insan insanlaşmak zorunda değildir, zaten bu zorunluluğu sunma eylemi, yapıcı dahi olsa ‘ özgürlüğüm elden gidiyor ’ gürlütüleriyle engellenecektir. Ancak yeni insan, kendi formüllerinde-çözümlerinde benim de insan olduğumu unutmamalıdır. Özgürlüğün bir kelime olarak ya da ideolojik olarak her derde deva olabilmesi için anlamı daha da genişletilmeli, özgürlük olarak kalmamalı, ÖZ-gürlük anlamını da kendine ekleyerek, yeni insanın özü olan insanın formüllerini evrim geçirtmeden, bu çözüme eklemelidir. Aksi taktirde, ya Olivia Paul’ü ya da Paul Olivia’yı aldatmış olacaktır.

Morfin bir uzman elinde ilaçtır, ağrı dindirir. Morfin uzman olmayan bir elde zarardır, bağımlılık yapar. Yeni insan, insan olmak zorunda değildir ancak insanı anlamak zorundadır. İnsanı anlamak, süreçten geçer, süreç insan olmaktan geçer. Hayat yeni insanın ve insanın kelimelerinde paradokstur. Aramakla bulunmaz, bulanlar ancak arayanlardır.

Sana soracaklar! ‘ De ki: Şüphesiz benim namazım (sorumluluğum), ibadetlerim (seçimlerim), hayatım (özgürlüğüm-sürecim) ve ölümüm (sonucum) hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir ‘ Enam / 162

Bölüm 4- Çözümleme

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Bana sordular, ben cevaplamadım onlar cevapladılar; ‘ çok özgür olacağız, çok mutlu olacağız ‘Önce inanır gibi oldum, verilen cevabın benim ol(ma)dığını anlamam uzun sürmedi. Yine sorsunlar istiyorum. Hiç sormuyorlar. Hep cevaplar geliyor önüme, soru yok, sorun yok! Diyorum ki: sorun çok.

Sorun çok Olivia. Bir çözüm, bir tedavi gerek. Bir hap gerek. Ah Olivia, mavi hap ve kırmızı hapi karıştırmışlar; mor bir hap sunuyorlar bana. Seçenek yine tek. Ben şimdi ayrıştırabildiğimi ayrıştırıyorum. Güç gerek, La gerek.

Uykudayız Olivia, kabus olmalı. Nasslarım ve taşlarım yer değiştiriliyor. Ahlakı olmayan biri bir gemi yapmış; Muhammed’i çağırıyor, Adem’i ve Nuh’u. Edep ya Hu !

Ah Olivia, yeniden sorsunlar. Olivia bunu ancak sen anlarsın. Sen de cevapları yutmadın, benim gibi. Yorgundum, yorgunduk değil mi? Skolastikten yeni sıyrılmıştık, şaşkınlık değil mi? Hayretimizi kaybetmiştik. Senin serüvenin benden eski. Yorgundun değil mi? Yorgun gönüllerimizi modernizme iman ettirmeye kalkanlar Balığı akvaryuma hapsedenler değil miydi? Şimdi kuşlar gibi özgür olacağız diyorlar. Bir esaretten sonra başka bir esaret. Skolastik senin hücrendi. Modernizm hepimizin hücresi. Yine işkence saati ah yine özgürlük verecekler. Kulluğumdan utanacağım.

Sonra... Sonra kuşlar gibi özgür olmayacağız Olivia, biz kuş değil kul olmak istiyoruz. Halen fitratımıza ters yöntemler, uygunsuz koşullar getiriyorlar Olivia. Zaten o Paul seni sevmiyor, gönlünü eğlendirecek o kadar. Baksana sana hiç sormuyor, hep hali hazırda cevapları var. Özgür olacağız, özgür olacağız... O kadar.

Ben uçmak istemiyorum, sen de. Uçmak için yaratılmadık, halen dayatıyorlar ‘ özgür olacaksın, uçacaksın ‘. Benim bu yanlış tedavileri reddetme özgürlüğüm, kimin özgürlüğünün bittiği yerde başlıyor? Nerede başlıyor?

Fütursuzca tufanı bekliyorlar. Nuh ile çalışmadan, gemi olmadan tufanı bekliyorlar. Özgürlük yüksek bir tepe imiş, bizi tufandan kurtaracakmış. İstemiyorum, ben Nuh’un gemisini bekliyorum. Ben o geminin hem tayfası hem yolcusu olmak istiyorum. Yine soru yok, hala cevaptalar; o tepe hem tepeymiş hem gemi. La, diyorum. Hayır. Ben gemiyi bekliyorum. Yine aceleciler, yine cevaptalar. Elime bir bilet tutuşturuyorlar. Tanrı’nın bile batıramayacağı gemi Titanic için. Oysa ben battığını da biliyorum. Elimde köşesi yırtılmış bir bilet üstünde adım yazıyor, yazık biletimi de kesmişler. Elimde köşesi yırtılmış bir bilet, adımın altında bir şey daha yazıyor; **liber** !

Susma hakkım vardı. Ama susmadım. Söylediğim her şey lehime delildir.

Bir 'Zihin Durdurucu' Olarak 'İlimli İslam' (Mustafa Akyol)

Frenççe'de "mind stopper" diye bir laf var. Türkçe'ye çevirirsek "zihin durdurucu" demek. Kasıt, insanın zihnini çalıştırıp yeni fikirlere ulaşmasına engel olan, ona "bu noktadan fazlasını düşünme, orada dur" diyen duvarlar. Ne kadar çok zihin durdurucunuz varsa, o kadar çok hapsediyorsunuz aklınızı.

Türkiye'de en bol zihin durdurucu kanımca koyu Kemalistlerde var. Sadece "Atatürk ilke ve devrimlerini" temel alan bir zihniyet inşa etmiş durumdalar ve bunun dışında kalan her türlü siyasi ve felsefi anlayışı peşinen reddediyorlar. "Atatürk kendi devrinde öyle düşündü, ama sonra dünya çok değişti" gibi "tarihselci" bir yoruma dahi açık değiller. Aksine, bugünün sorularına cevap bulmak için dönüp dönüp 1930'lara bakıyorlar.

Kemalist zihin durdurucular, yeni fikirleri sadece reddetmekle kalmıyor, suçluyor da. Yani farklı düşünenler sadece "yanlış yolda" değil aynı zamanda "kötü niyetli". Hepsi ya hain, ya satılmış. Ya "Sorosçu", ya "CIAci", yahut da "ılımlı İslamcı"...

İşin tuhaf tarafı, bu son öcünün, yani "ılımlı İslam"ın, siyasi yelpazenin tam aksi tarafında, yani İslami/muhafazakar kesimde de pek bir tutması.

Batı dünyasının sert, saldırgan hatta terörist Müslümanlar görmektense ılımlı, uzlaşmacı ve barışçı tipler görmeyi tercih edeceğine kuşku yok. (Bizim "Haçlı zihniyeti"ne sahip Hıristiyanlar yahut işgalci Siyonist Yahudiler yerine, bunların daha "ılımlı" versiyonlarını görmeyi tercih edeceğimiz gibi.)

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ama Batı'nın ne düşündüğü ve ne yaptığı ayrı bir sorun, Müslüman dünyanın ihtiyaç duyduğu "tecdid" (yani yenilenme) apayrı.

Bu yenilenme ihtiyacını reddebilir miyiz? Bugün İslam dünyasında dev sorunlar yok mu? Bunların bir kısmı sömürgecilikten ve dikta rejimlerinden, ama diğer kısmı da zamanla dinin içine girmiş geleneklerden, yahut Ortaçağ şartlarına göre yapılmış dini yorumların aynen korunmasından kaynaklanmıyor mu?

Dinden çıkan öldürülsün mü?

Bakın, bir örnek vereyim: Klasik Sünni fıkında "ben Müslümanlıktan çıktım, başka dine geçtim" diyene idam cezası verilir. Kur'an'da hiç bir dayanağı olmayan bu uygulama, aslında ilk dönemin siyasi şartlarının ürünüdür. Müslümanlıktan çıkmak, "savaşta düşmana katılmak" anlamına geldiği için, olay "siyasi isyan" gibi değerlendirilmiştir.

Peki "din özgürlüğü"nü tanıyan modern dünyada aynı anlayış sürdürülebilir mi?

Sürdürenler var. Dört sene önce Afganistan'da Abdurrahman adlı bir adama Hıristiyan olduğu için idam cezası verdiler. İnfazdan evvel Batı dünyası ayağa kalktı, Afgan hükümeti cezayı rafa kaldırdı, adam da apar topar İtalya'ya kaçıp canını kurtardı.

Ne diyelim şimdi biz bu durumda? "Emperyalist Batı'nın ılımlı İslam dayatmasına boyun eğmeyeceğiz" diye dinden dönenin idamını mı savunalım? İslam'ın "girmesi serbest, çıkması yasak" bir din olduğunu mu ilan edelim?

O zaman sormazlar mı adama, "Hıristiyanlar da Avrupa'da İslam'a geçenleri öldürsün öyleyse, kabul ediyor musunuz" diye?

Ya da "aman aman, bu mevzuları hiç açmayalım, ne gerek var ortalığı bulandırmaya" mı diyelim? ("Mardin konferansı"dan sonra buna çıkan şeyler söylendi.)

Oysa ortalık zaten "bulanık". Sizin açmak istemediğiniz netameli konular dünyada medya manşetlerinden ve konferans gündemlerinden düşmüyor ki. Belki siz görmüyorsunuz, bakmadığınız için.

Uzun lafı kısası, bu "ılımlı İslam" paranoyası, Müslümanlar arasında yeni fikirlere izin vermeyen, bunları dile getirenleri de "satılmışlık"la suçlayan bir "zihin durdurucu"ya dönüşmüş durumda.

Ve bunu yapanlar, aslında "Batı karşıtlığı" üzerinden Batı'ya göre konumlanmış durumdadır ki, bu "bağımlılık" halinin hiç farkında değiller...

Ya Müslümanın Ya Milliyetçi! (Ufuk Coşkun)

SİVİL DÜŞÜNCE PLATFORMU

İrkçılık bir düşünce değildir, ruhsal bir bozukluktur. İrkına cibilliyetine toz kondurmama halidir ki ne din bu duyguyu salık verir ne veda hutbesinde peygamber insanlara bunu öğütler nede vicdanda böyle bir duygunun yeri vardır. Çünkü baktığı her yerde düşman gören ve sürekli düşman üreten yüce Allah'ın yarattığı insanlardan bu kadar nefret eden ve insanlarla bu kadar sağlıklı bir ilişki kuran bir kafanın içerisinde ne düşünceyi, ne değerler manzumesini, ne ahlakı ne de vicdanı aramaya gerek var. Ünlü irkçi Nihal Atsız'ın oğlu Yağmur'a yazdığı vasiyetnamesinde olduğu gibi;

“Yağmur Oğlum!

Bugün tam bir buçuk yaşındasın. Vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum. Sana bir resmimi yadigâr olarak bırakıyorum. Öğütlerimi tut, iyi bir Türk ol. Komünizm bize düşman bir meslektir. Bunu iyi belle. Yahudiler bütün milletlerin gizli düşmanıdır. Ruslar, Çinliler, Acemler, Yunanlılar tarihi düşmanlarımızdır. Bulgarlar, Almanlar, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Araplar, Sırlar, Hırvatlar, İspanyollar, Portekizliler, Romenler yeni düşmanlarımızdır. Japonlar, Afganlılar ve Amerikalılar yarın ki düşmanlarımızdır. Ermeniler, Kürtler, Çerkezler, Abazalar, Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Lazlar, Lezgiler, Gürcüler, Çeçenler içer(de)ki düşmanlarımızdır. Bu kadar çok düşmanla çarpışmak için iyi hazırlanmalı. Tanrı yardımcın olsun!”

-Vasiyetnamede de görüldüğü gibi- bu türden bir zihniyete sahip insanları anlamaya dönük en ufak bir adım dahi atmanıza gerek yoktur. Sürekli olarak soyu-sopuyla övünen, kızdığı/nefret ettiği insanları da kendinden aşağıda gördüğü diğer milletlerin adıyla çağırın bir zihniyeti anlamaya değil onları psikiyatlara havale etmek kanımca daha uygun bir tercihtir. Çünkü irkçılık neticede tedavi

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

edilebilir bir hastalıktır!* “Sivil Düşünce ve Derin Düşünce gibi Rehabilitasyon Merkezlerinde bu konuda çok kaliteli hizmetler verildiğini de ayrıca belirtmeliyim...

Milliyetçilik hiç şüphe yok ki ırkçılığın kibarca telaffuzundan başka bir şey değildir. Irkçılığı yani diğer milletlerden üstün bulunma ruh halini kısmen izole edecek bir tür kimyevi boya maddesi gibidir. Milliyetçiliği bırakın biz tanımlayalım diyen milliyetçilere göre yani ülkü ocaklarına göre; “Milliyetçilik; esası milli ananeye, geleneğe, örf ve adetlere uygun olmayan bütün hareketleri kurum ve kuruluşları reddederek her şeyi milli örf ve adetlere uygun şekilde düzenlemeyi amaç edinmenin oluşturduğu siyasi ya da toplumsal düşünce sistemidir. ... Kitlelerin millet olma mücadelesinde ve milletleşme mücadelelerini tamamlamalarından sonraki evrede diğer milletlere üstünlük kurma savaşında ilke edindikleri prensipleri bayraklaştırma azmindedir” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlamanın İslam dininin inanç değerleriyle asla örtüşmeyen bir tanım olduğunu bilmem açıklamama gerek var mı?

Buna rağmen milliyetçiliği hala Müslümanlıkla bağdaştırmayı çabalayanlar aslında milliyetçiliği sanki daha makbul bir anlayışmış gibi takdim etme uyanıklığına kaçıyorlar. Milliyetçi Müslüman’ız diyorlar örneğin... Biz olmazsak vatan parçalanacak kurtlara, çakallara kalacak. Kurtuluş savaşını biz kazandık galip çıktık. Anlıyız, şanlıyız diyorlar vs. Ama atlanan ve unutulmuş; hayatın gerçekleri saklamayacak kadar gerçek ve net oluşu. Bir şeyin başına milli getirince gerçekten onun bir değere bürüneceğine ve kendinden olacağına inanıyorlar. Komikte olsa örneği vermek zorundayım. Milli demokrasi ve milli özgürlük gibi...

Böyle bir zihniyete göre örneğin Aleviler zaten Müslüman’dır o yüzden Cem evleri saçmalaktır. Kürtlerde Türk soyundan, Sümerler dağda yaşadıkları için onlara Kurdi ismini vermişler üstelik bir devletleri bile olmamış bu yüzden dil ısrarı da anlamsız hatta bölücülük faaliyeti. Ermeniler ise yorgun Türk milletini arkadan hançerlediler vs. Bize tüm bu iç ve dış tehditlerden kim ve hangi düşünce koruyacak? Cevap; bir çimento olan milliyetçilik... Vatanını, bayrağını ve milletini sevme fikri ve duygusu. Ama bu kadar çok sevilen bu vatan dünyanın az gelişmiş bir vatani oysa. Büyüme hızı bir hayli geri. Hukuk sistemi bağımsız değil. Eğitim sistemi de bozuk. Komutanları ülkelerinde nasıl darbe yapabiliriz onun derdinde. Üstelik çevre bilinci gelişmemiş köyleri, evleri, sokakları dünya standartlarının bir hayli gerisinde yoksul bir ülke durumunda. O zaman sormak lazım. Nasıl bir vatan sevgisidir bu. Bu kadar sevilen bir vatanın bugün dünyanın en gelişmiş ülkesi olması gerekmiyor muydu? Sevilen vatan mı yoksa bu sevgiden elde edilen rant mı buda ayrı bir tartışma konusudur.

Neticede Türk milliyetçiliği de diğer milliyetçi anlayışlar gibi yıkılmaya mahkûm bir anlayıştır. Çünkü milliyetçilik -başına ne getirseniz getirin- faşizme doğru hızla kayan yağlı bir kaydırak gibidir. Ülkenin önde gelen ilahiyat uzmanları, konu hakkında en az 40-50 yılını harcayan değerli akademisyenler her defasında İslam’da milliyetçiliğin yeri olmadığını ve asla dinle milliyetçilik kavramının uyuşmadığını ifade ediyorlar. Buna rağmen hala “Müslüman milliyetçilik” ve “Türk-İslam” vurgusu ve tutkusu devam etmekte. Üstelik insanlık tarihinin en erdemli ve ahlaklı peygamberi olan Hz. Muhammed’in bu konudaki sözlerine, tutum ve davranışlarına aldırılmadan... İşte Hz. Muhammed’in konuyla ilgili söylediği bazı sözleri;

“İnsanları bir asabiyyet için toplanmaya çağıran, bir asabiyyet için savaşan ve asabiyyet uğrunda ölen bizden değildir. Bu ölüm cahiliye ölümüdür” (Müslim, İmare, 57; Nesaî, Tahriri, 28; İbn Mace, Filen, 7)

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

“Asabiyet davasına kalkışan, onu yaymaya çalışan, bu dâvâ uğrunda mücadele eden kimse bizden değildir” (Ebu Davut, Edeb, 121)

“Kim hevasına uyarak bâtil yolda cenk eder, kavmiyetçiliğe çağrıda bulunur veya kavmiyetçiliğin sevkiyle öfke ve tehevüre kapılırsa cahiliye ölümü üzere ölür.” (İbni Mace, Fiten, 7)

Karar anı;

Artık karar vermek durumundasınız... Dininizi seçin..Müslümanlık mı yoksa Milliyetçilik mi? Ya Müslümansın ya Milliyetçi...

NOT: Derin Düşünce'nin hazırlamış olduğu [“Türk milliyetçiliği birleştirir mi yoksa parçalar mı?”](#) adlı e-kitaptan yararlanılmıştır.Mükemmel bir çalışma...

İslam Geleneği Müslümanlara Yeter de Artar mı? (Mustafa Akyol)

Türkiye’deki İslami çevrelerde eskiden beridir tutan bir söylem var. İnsan hakları, demokrasi, piyasa ekonomisi, özgürlükler gibi “Batılı” kavramlar gündeme gelince, “bizim böyle ithal fikirlere ihtiyacımız yok, İslam bize yeter” deniyor. Ve konu hemen kapanıyor.

Son dönemde bazı saygıdeğer Müslüman aydınlar bu anlayışı yeniden savunuyorlar. Mesela, “ne liberalizm ne Marksizm, ne muhafazakârlık yaramıza merhem olamaz. Sıhhatli bir değişimi İslam’ın kaynaklarında aramalıyız” gibi argümanlar okuyoruz.

Bu yaklaşım oldukça “İslami” durduğu için, mütedeyyin bir Müslüman’a cazip gelmesi kaçınılmaz. Ama bu cazibe yanıltıcı da olabilir.

Mesela ben size şöyle desem ne düşünürsünüz:

“Ne metro, ne otoban ne de havayolu yaramıza merhem olmaz. Sağlıklı bir ulaşım sistemini İslam’ın kaynaklarında aramalıyız.”

Herhalde saçmaladığımı düşünürsünüz. Çünkü açıktır ki, İslam’ın Müslümanlara va’z ettiği bir “ulaşım sistemi” yoktur. Sözünü ettiğim araçların önce Batı’da ve Batı toplumlarının ihtiyaçlarına göre icad edilmiş olması da, Müslümanlar tarafından alınıp kullanılmalarına engel değildir.

Peki İslam'ın Müslümanlara va'z ettiği bir "ulaşım sistemi" yoktur da "siyasal sistem" var mıdır?

O da yoktur. Kur'an-ı Kerim'de adalet, güvenlik, hakka riayet gibi "siyasi ilkeler" vardır elbette, ama Peygamber'in ardından bunların nasıl hayata geçirileceğini belirleyen bir devlet tarifi yoktur. Zaten o nedenle de ilk Müslümanlar bu ilkeleri hayata geçirebilmek için kendi devirlerinin şartlarına göre sistemler kurmuşlardır. Vahye değil beşeri kararlara dayanan "Hilafet" kurumu böyle doğmuş, Mâverdî gibi alimlerin siyaset teorileri böyle gelişmiştir. O dönemde dünyanın hiç bir yerinde "parlamentar demokrasi" olmadığı, her yerde tekil hükümdarlar bulunduğu için, "İslami siyaset teorisi" de bu şartlara göre şekillenmiş, "hükümdarın faziletli olması" ve şeriat tarafından dizginlenmesini vurgulamıştır.

'Batılı sistemler' bizi bozar mı?

Eğer şimdi siz geçmiş Müslümanların kendi şartlarına göre oluşturdukları bu anlayışları bizzat İslam'ın kendisi sayar ve "bundan başka bir şeye ihtiyacımız yok" der iseniz, kendinizi tarihe hapsedmiş olursunuz.

Mesela karşınıza "demokrasi" diye bir şey çıkar, bunu kafir Batı'nın icad ettiği "tağuti" (şeytani) bir sistem sayarsınız. Nitekim öyle diyen İslamcılar var.

Eğer demokrasiyi kabul ediyorsanız, onun içinde rekabet eden ve modern devletin nasıl organize edilmesi gerektiği konusunda farklı görüşler öne süren liberalizm, sosyalizm, muhafazakârlık gibi ideolojileri de kabul edebilirsiniz. Bunların "Batı kaynaklı" olması, İslam'a aykırı ve Müslümanlara yararsız oldukları anlamına gelmez. Onüç asır önceki Müslümanlar da Bizans'ın veya Sasaniler'in devlet ve hukuk sistemlerini adapte edip kullanmışlardı.

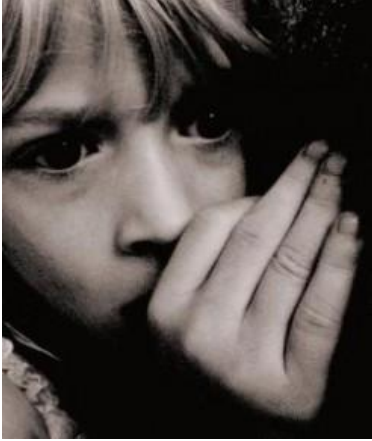
Ha, Batılılar bazen kendi menfaatlerine göre "siyasi projeler" üretip Müslümanlara dayatmazlar mı? Dayatırlar. Buna dikkat etmek gerekir. Ama Batı'nın bize telkin ettiği her şeyi peşinen reddetmek de bağnazlıktır.

Mesela Avrupalılar bize onyıllardır "vatandaşlarınıza işkence yapmayın, insan haklarına saygı gösterin" diyorlar. Fena mı?

Buna karşı "böyle ithal fikirlere ihtiyacımız yok" mu diyelim? Hakan Albayrak'ın geçenlerde Yeni Şafak'ta isabetle dile getirip eleştirdiği "İslam dünyasının işkence utancı"na ne diyeceğiz o zaman?

Sonsöz: İslam, din olarak tabii ki Müslümanlara yeter. Ama konu siyaset, ekonomi, bilim, sanat veya felsefe olunca, Müslümanlar her medeniyetin kazanımlarından istifade etmelidir.

Karamsar Müslüman olur mu? (Mehmet Yılmaz)

Paris'e ilk geldiğim yıllardı. Nerede bir Türk toplantısı olsa katılıyordum o zamanlar. Yine böyle bir davette, bir cumhuriyet bayramında kendimi yobaz laiklerin arasında buldum. Masada alkol içmeyen tek kişi bendim ve bir anda bütün hayretlerin, soruların odağı oldum. Kimisi ***"hadi domuz etini anlıyorum da, şarap içilmez mi canım?"*** diyor, büyük bir şeyi kaçırmışım gibi acımayla yüzüme bakıyordu. En sonunda gerçeği söyleyip hem onları hem de kendimi kurtarmak için: "Beyler" dedim, ***"dinî sebeple içmediğimi söylersem ALLAH'a üç kağıt açmış olurum. Alkol içmek farz olsaydı bile içmezdim. Kokusu midemi bulandırıyor"***

Domuz eti gibi "klasik" haramlardan uzak durmak zor gelmez insana. Kimse bir sabah aniden uyanıp ***"ahh keşke yasak olmasaydı da bir domuz pırzolası yeseydim"*** diye hayıflanmaz. ***"Zina da böyle bir şey işte"*** isimli makalede anlattığım gibi günahlar bando mızıkayla değil en şirin, en affedilir kıyafetlerini giyip gelirler bizi "kötü yola" düşürmek için.

Şeytanı öyle boynuzlu korkunç bir hayvan gibi tasavvur etmiyorum. Tersine şirin mi şirin, parlak sarı saçlı, pembe kısa eteği altından beyaz muşambası görünen 3 yaşında bir kız çocuğu kılığında geziyor. Ne zaman suç üstü yakalansa ayak uçlarını birbiri üzerine koyuyor, bir parmağı ağzında, kendini acındıra acındıra yüzüme bakarken bir kaç damla da yaş süzülüyor yanaklarından... Ya siz? Böyle bir anda ***şeytana acıdığınız*** hiç olmadı mı? Yani şöyle demediniz mi hiç?

- Eh canım biz de insanız, bizim de nefsimiz var tabii,
- Canım o kadar olacak,
- O kadar kusur kadı kızında da olur...

İşte karamsarlık da böyle şirin ve affedilebilir(!) günahlardan biri kanaatimce. En çok da zulüme karşı sesini çıkaran, samimiyetle ve barışçı yollarla bir şeyleri değiştirmeye çalışan bizleri doğrudan ilgilendiren bir sorun bu. Günah-sevap tarafı neticede kul ile ALLAH arasında bir mesele tabii ama bütün günahlar gibi insana acayip derecede sıkıntı vermesi bakımından üzerinde biraz yoğunlaşmayı faydalı görüyorum:

Karamsarlık nasıl çalışır? Yani bir makine olsaydı basınca çalıştıran yeşil bir düğmesi, durdurmak için bir freni olsaydı nasıl işlerdi karamsarlık makinesi?

Karamsarlık kanaatimce biz insanların Zaman'la sağlıklı ilişki kuramadığı sıralarda ortaya çıkan bir durum. Çünkü **"beklenen-umulan"** bir durumun ortaya çıkmasındaki zahirî gecikme ya da zahirî imkânsızlık neticesinde karamsar oluyoruz. Aradıklarını bulamayınca **"aa! çarşıda hiç bir şey yok!"** diyen ev kadını gibiyiz. [Neden kâfir, müslime; kuvvet hakka galibdir?](#) bilmiyoruz sanki. Oysa yeni durum da bir Kudret'in ve Hukuk'un neticesi. Ama karamsar Müslüman İlliyet'i, sebep-sonuç ilişkilerini MUTLAK sanıyor geçici bir süre için. Sebeplere kudret atfediyor. Kader konusunda hafiflik göstermekten başka bir şey değil bu korkarım.

Bu konuda Mevlânâ Celâleddin Rûmî Hazretleri'nin güzel bir sözü var:

"Geçmiş ve gelecek ALLAH'ı bizim gözümüzden saklar. Her ikisini de ateşe atıp yakmak lazım. Sûfi İbnü'l-vakittir. Fakat vakitten de kurtulmuştur halden de..."

Acaba Vakt'in evlâdı kavram olarak sadece dervişleri mi ilgilendirir yoksa bütün Müslümanları mı?

Karamsarlığın yanı sıra aşırı üzüntü ve sevinç gibi duyguların İslâm'ın temel ilkeleriyle bağdaşmayacağını düşünüyorum. Kendime yasakladım bu duyguları... inanın kolay değil direnmek.

Alkol ve domuz gibi haramlardan uzak durmak ne kadar kolaysa karamsarlıktan korunmak o kadar zor. Korkarım bu duygunun arkasında bir ölçüde kibir de var. İnsan doğru işlere katkıda bulunduğça bir şeylerin değişmesini, dünyanın, en azından Türkiye'nin düzelmesini umud ediyor. Hele bir süre **sonuçlar olumlu olursa** bu kez insan o iyi sonuçlara sebep olduğunu, en azından katkıda bulunduğunu açık veya gizli bir şekilde vehmediyor. Tabii gerçekte hiç bir şeyin HAS sebebi olmadığımız için olaylar varacağı yere varıyor. Ama bu vehim içinde takip eden her olumsuzluk da bizleri karamsarlığa sürükleyebiliyor.

Türkiye'de sürüp giden hukuk ayıplarına son günlerde yenileri eklendi. Böyle cesaret kırıcı bir ortamda Müslümanın dinine dört elle sarılmaktan başka yolu yok zannedirim. **Zira cehd etmek bizim tasarrufumuzda ama neticeler değil.** Özgürlük kulun haddini bilmesinde saklı. Her şeye başkaldıran insan değil dünyayı kabul eden ve kulluk mertebesine razı olan insan GERÇEKTEN özgürdür. İsyan eden ise otoriteden önce tutkularının ve vehminin kölesidir diye düşünüyorum.

Konfiçyüs'ün isabetle teslim ettiği gibi: **"Ok ile hedefi vurmak istemek ne büyük bir kibir göstergesi, esas olan okun DOĞRU atılması değil midir?"**

Mısırlı Gibi Yürümek (Okan Kemal)

“Melekler gelince, şeytanlar kaçar” (Mısır Atasözü)

Orta Doğu'nun bir dönemler yedi düvele meydan okuyan rejimleri, Süheyl Batum'un ifadesiyle ne kadar da “kâğıttan kaplanmış”!. Baksanıza, Tunus'ta bir öğrencinin kendisini ateşe vermesiyle başlayan yangın, Mısır'a sıçradı ve 18 günlük halk direnişi ardından; bir süre görevi bırakmamakta ısrar eden Mübarek, daha fazla dayanamayıp, çekip gitti. Oysa ki, en son 2005 seçimlerinde %88.6 oy almıştı. Ancak, toplumun geniş kesimleri tarafından kabul görmüyordu Mübarek; ülkeyi bir korku imparatorluğuyla yönetmekteydi. Zaten 2005 seçimlerine katılım da %22.9 gibi komik bir seviyedeydi. Mısır'da 1952 yılındaki subaylar darbesiyle, monarşi alaşağı edilmişti. Yerine, bir çok Arap ülkesinde olduğu gibi, Arap Milliyetçiliği ve Sosyalizminin bir karması olan Baasçı bir Cumhuriyet kuruldu. Rejimin ilk önemli lideri karizmatik Cemal Abdelnasır idi. Abdelnasır, yeni rejimi tesis eden; Batı'ya meydan okuyan; Dünya'nın ikiye bölündüğü Soğuk Savaş ortamında Tito ve Nehru ile beraber “Bağlantısızlar” hareketini oluşturan; ABD'ye ve Batı'ya karşı zamanla Sovyetler Birliği'ne yaklaşan ve İsrail'i tehdit eden bir siyasi figürdü. Kuşkusuz Mübarek'e göre çok daha popüler bir liderdi. Ancak, bir yandan da Mısır toplumu içindeki farklı ses ve yaşam biçimlerini bastırmaktan geri durmadı. Rejimini, demokratik bir cumhuriyetten ziyade Baasçı bir tek adam cumhuriyetine doğru götürdü. Bu rejim

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Enver Sedat döneminde de yörüngesini Batı'ya çevirerek devam etti. Sedat'ın Müslüman Kardeşler Örgütü tarafından öldürülmesi ardından başa geçen Mübarek ise, otuz yıllık iktidarı döneminde Soğuk

Savaş'ın bitişine; 11 Eylül sonrası döneme; Arap-İsrail ilişkilerinin gerginleşmesine şahitlik etti. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ardından eski Sosyalist ülkeler kapitalistleşmeye; bunların Avrupa'daki uzantıları Avrupa Birliği'ne katılmaya; diğerleri ise renkli devrimlerle rejim değiştirmeye başladılar. Bu dalga uzunca bir süre, Dünya'nın en sıkıntılı bölgesi olan Orta Doğu'ya etki etmedi. Ancak Tunus ile başlayan domino etkisi, kısa sürede etrafa yayılmaya başladı. Bu durumu gören bazı Orta Doğu ülkeleri ise, önceden tedbir alarak, mevcut hükümetleri ya da sevilmeyen bakanları değiştirmeye başladılar.

Dolayısıyla, Mübarek, aslında oluşan bu yeni dalga ve konjonktürün kurbanı. Başka bir ifadeyle; bu tür halk hareketleri, Soğuk Savaş döneminde olsa ya da daha evvel benzerleri olmasa, büyük ihtimalle çok kanlı bir şekilde bastırılırdı ya da hemen hemen kimse bu tip kitlesel hareketlere cesaret dahi edemezdi. İşin ilginç yanı, askerinin müdahale etmediği bu kitlesel direnişin, Mısır'ın tek bir kesiminin hareketi de olmamasıdır. Hareketin içinde Mısır'ı oluşturan hemen her kesimden insan vardır. Hatta, Mısır'da 1920'lere kadar giden bir tarihi olan Müslüman Kardeşler bile bu harekete sonradan dâhil olmuş; hatta büyük ölçüde hareketin dışında kalmayı yeğlemiştir. Neticede, bir zamanlar devrilmesi mümkün dahi olmayan bir lider ve rejim birkaç haftalık bir direnişin ardından yerle bir edilmiştir. Aslında Mısır'da biten 1952 darbesinin Militer-Baasçı Cumhuriyeti'dir. Bu gelişme diğer Baasçı ya da buna benzer rejimlerin geleceğini de tehlikeye atmaktadır. Arap dünyası ciddi bir dönüşüme hazır olmak durumundadır. Ancak bu dönüşümün hangi Arap ülkelerini kapsayacağı ve hangilerinde bir yankı yaratamayacağı da iyi tahlil edilmelidir. Bugün, Arap coğrafyasında iki tür rejim vardır. Bunlardan ilki, eskiden Krallıkla yönetilen ve daha sonra Baasçı subayların darbesiyle devrilen ve Cumhuriyet ilan eden; ancak bu Cumhuriyetin içini demokrasiyle dolduramayan ve bugün artık daha fazla gitmeyen rejimler; diğerleriyse Krallıkla ya da Emirlikle yönetilen monarşilerdir. Toplumun yöneticilerine bakışları da ülkeden ülkeye değişmektedir. Baasçı Cumhuriyetlerde ciddi bir baskı ve otoriterlik sezilmekte; çoğu monarşide de halk ciddi bir ekonomik sıkıntı içinde hayatını sürdürmektedir. Buna karşılık, bazı körfez ülkelerinde (Birleşik Arap Emirlikleri, Katar gibi) halkın milli geliri yüksek düzeydedir ve toplumun kendisini yöneten monarşilerle pek bir sorunu görünmemektedir. Öte yandan örneğin ABD'nin uzunca bir süre desteklediği Suudi Arabistan'ın bu yeni dalgadan ne şekilde etkileneceği de belirsizdir. Suudi Arabistan, uzun yıllardır Vahabi anlayışıyla, toplum ve özellikle kadınlar üzerinde ciddi bir baskı rejimi tesis etmiştir. Dolayısıyla, demokratik taleplerin bu ülkede aslında bir yönetim değişikliğini beraberinde getirmesi gerekir. Ancak, bunun olacağına dair şu an bir belirti söz konusu değildir. Zira toplum, bastırılmış ve sindirilmiştir. Öte yandan; Arap ülkelerinin birbirinden önemli bir farkı da geçmişte kısa da olsa bir demokrasi ve çoğulculuk geleneklerinin olup olmamasıdır. Bu noktada Mısır, özellikle 1924-1950 yılları arasında tam bir "Liberal deneyimin" yaşandığı demokratik bir ülke olmuştur. O dönemde çok partili hayat ve çoğulculuk hüküm sürmüştü; örneğin azınlık konumundaki Kıptiler rahatlıkla mecliste temsil edilmişlerdir. Bu demokratik çoğulculuk, Baasçı Cumhuriyet döneminde tekleştirilmiş; tek lider ve ideoloji anlayışıyla Mısır toplumu altmış yıl baskı altında tutulmuştur. Dolayısıyla, geçmişten gelen demokratik gelenek ve Meclis geleneği, Mısır'ın kitlesel hareketlerinde etkili olmuştur. Doğal olarak yeni rejimin de, bu çoğulcu yapıyı yansıtacak şekilde tesis edilmesi gerekir. Burada, sanırım en temel korku, Müslüman Kardeşler Örgütü'nün diğer gruplara galebe çalarak, Mısır'ı İslami bir yönetime götürmesi riskidir. Nitekim 1979 İran Devrimi'nde Şah idareden uzaklaştırılırken, İran toplumunun Solcuları, Liberalleri, Demokratları Devrim'in gerçekleştirilmesinde etkili olmuş; ancak zamanla Mollalar diğer kesimleri bastırarak, bugünkü totaliter rejimi oluşturmuşlardı. Dolayısıyla monarşiden

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

demokratik cumhuriyete değil İslami cumhuriyete geçilmiştir. Determinist bir bakışla ilk etapta aynı durumun Mısır'da da yaşanabileceğini söyleyebiliriz. Ancak burada, dönemler arası farklılık ve Batı'nın duruşu ve demokratik deneyimlerini Mısır'la paylaşma ihtimali ve de bugün tüm dünyayı etkileyen

teknolojik devrimin (Facebook-Twitter vs.) Mısır'ı ister istemez açık bir topluma itmesi unutulmaması gereken faktörlerdir.

Bu kitlesel dalga, kuşkusuz artarak devam edecektir. Arap coğrafyasının rejimlerinde ciddi değişiklikler olacaktır. Tunus ve Mısır'da gerçekleşen olaylar, domino etkisi yaratarak diğer Arap ülkelerine de sıçrayacaktır. Bu, kaçınılmazdır. Burada önemli olan bu kitlesel hareketler sonunda oluşacak demokratik rejimlerin devam edip etmemesi; yeni rejimin, halkın zamanla rejimden soğumasına sebep olacak şekilde dış etkilere ne ölçüde açık olacağı ve en önemlisi de "Sürdürülebilir" olup olmayacağıdır. Kuşkusuz, teknoloji devriminin yeniden şekillendirdiği bir dünyanın dışında kalmak; kendine setler ve sınırlar çekmek; kendi içindeki insanları baskı altına alarak; "bana karışmayın" tarzı bir tam bağımsızlıkçılıkta ısrar etmek, çağın gerisinde kalmakla eşdeğerdir. Orta Doğu, küresel dünyanın en sorunlu bölgesidir. Bölgede İsrail-kendi arasında anlaşamayan- 'Bölünmüş' Arap Dünyası ve İran olmak üzere üç ayrı güç unsuru vardır. İsrail ile bu üç güç unsuru arasındaki gerilimler, tüm dünyayı tehdit etmektedir. Dünya'da bugün Orta Doğu dışında çok da problemlili bölge yoktur. Örneğin bir dönem ciddi bir sorun olan Balkanlar'da hatta Kafkasya'da bile bugün bir savaş ihtimali ortadan kalkmış durumdadır. Bugün bir savaş çıkarsa çok büyük ihtimalle Orta Doğu'da çıkar ve etrafa yayılabilir. Dünya tarihi, savaşlar tarihidir. Dünya tarihinde demokratik iki ülkenin savaştığına dair bir örnek yoktur. Özellikle Soğuk Savaş döneminde ülkeler arasında sınırlarla ilgili gerilimler olmuştur; ancak demokratik rejimlerin birbiriyle savaştığına pek rastlanmamıştır. Dünya savaşları da demokratik olmayan rejimler tarafından başlatılmış ve demokratik rejimlerle demokratik olmayan rejimler arasında olmuştur. Örneğin insanlığa büyük acılar veren 2. Dünya Savaşı, iki totaliter ülke olan Almanya ve SSCB'nin Polonya'ya saldırması sonucu patlak vermiştir. Dolayısıyla, sürdürülebilir ve çoğulcu bir demokrasiye sahip; dünyalaşan; dünyanın geriye kalanıyla irtibat ve yakınlaşma halinde olan bir Orta Doğu aynı zamanda barışçıl ve huzurlu bir Orta Doğu ve Dünya anlamına gelecektir. Zira, Orta Doğu insanı, demokrasiyi, özgürlükleri ve refahı en az gelişmiş Batı ülkesi insanları kadar hak etmektedir. Orta Doğu insanı, insan gibi yaşamaya layıktır. Oluşan bu yeni süreçte de bunu düşünerek hareket etmesi gerekir. Bu noktada Mısır iyi bir örnek ve model olarak değerlendirilebilir. Başta Batı dünyası olmak üzere, tüm demokratik geleneğe sahip ülkeler, Mısır'ın sağlam ve sürdürülebilir bir demokrasi kurmasına yardımcı olmalıdırlar. Türkiye de bu noktada mevcut modeli ve yapısıyla, kendi rejimini empoze etmeden katkı sunabilir. Mısırlıların demokrasi yürüyüşü, tüm Orta Doğu'ya örnek teşkil edebilir. Nitekim, etkileri Yemen, Ürdün ve Libya'da başlamıştır. Arap ülkelerinden farklı olarak, Orta Doğu'nun en zor rejim değiştirecek ülkelerinden olan İran'da bile yankılar uyandırmaya başlamıştır. 1980'lerde *The Bangles* adlı grubun "Walk Like an Egyptian" (Mısırlı gibi Yürümek) diye bir şarkısı vardı. Şarkının bir yerinde: "Pazardaki çocuklar bağırıyor hep bir ağızdan: Mısırlı gibi Yürümek" diye bir bölüm vardı. Bölgedeki çocuklar da, Mısır halkının gerçekleştirdiği devrimi hep bir ağızdan "Mısırlı gibi Yürümek" şeklinde haykırabilir. "Mısırlı gibi Yürümek", Orta Doğu'da kitlesel hareketle demokrasi kurup; bu demokrasiyi sürdürülebilir kılma yürüyüşü olabilir; ve Orta Doğu'da bundan sonraki kitlesel demokrasi hareketleri, "Mısırlı Yürüyüşü" olarak anılabilir. Bekleyelim de görelim bakalım.....

Mısır'da Yıkılan Neydi? (Ahmet Cem Özen)

Doğulu toplumlar hakkında var olan kalıplar 2011 yılının henüz başında büyük yıkıma uğradı. Rehavet içindeki donuk Arap halkları Batı destekli diktatörlere karşı ayaklandılar. Tunus'ta yönetim değişti. Mısır'da ise hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Artık kolay kolay kimse “Doğulu toplumlar...” diye söze başlayamayacak. Oryantalizmin sonu geldi.

Tunus'ta kendini yakarak olayları fitilleyen kişi yozlaşmış yönetimlere doğrudan eleştiri getirmek için bunu yapmadı. Kendi ekonomik durumunun acinden bunu yaptı. Ama akli başında her Arap biliyor ki Arap toplumlarındaki yoksulluğun temelinde otokratik dolayısıyla yozlaşmış yönetimler yatıyor. Yalnızca petrol tarlalarına sahip olanlar müstesna.

Artık yeter dedirten neydi peki? Bir Tunuslunun kendini yakması ve Tunus yönetiminin alaşağı edilmesi domino etkisi yaratmaz diyenler bilmiyorlar mıydı ki en etkili ideolojik silahlar somut olaylardır. “Tunus'ta oldu, biz de yaparız” sözünün yüzlerce kitap, binlerce makaleden daha etkili bir

propaganda aracı olduğu nasıl olur da gözden kaçır? Batılı liderlerin otokratları övücü açıklamaları toplumun içinde bulunduğu şartlara karşı nasıl olur da gözümüze bir perde indirir?

Teknolojinin etkisi yadsınamaz. Tüm dünyada internet ve cep telefonu sayesinde mikro örgütlenmeler güçlü birer aktör haline geliyor. Devlet organizasyonu ve hiyerarşisi dışında da insanlar örgütlenebiliyorlar artık. Ama tüm olayları bir “teknoloji devrimi” gibi göstermek oradaki halkın bıkkınlığına ve cesaretine bir başka perde örtmek değil mi? 1989’da Doğu Avrupa’daki totaliter rejimler tek tek yıkılırken ne internet vardı ne de cep telefonu! Ya 1830 ve 1848’de? Bunun dışında devrim ile ilgili El Cezire ön plana çıkıyor ve iddialı yorumlarda buna El Cezire devrimi diyorlar. Ancak El Cezire’nin kuruluş amaçlarından birisi zaten Arap dünyasındaki demokrasi eksikliği idi. El Cezire bağımsız haber alamayan Arap dünyasının nefesi oldu. Yani El Cezire bir neden değil bir sonuç. Mısır devrimine El Cezire devrimi demek haksızlık değil mi?

Batılılar Mısır’daki ayaklanma ile ilgilenmiyorlar. En büyük dertleri Mısır’ın ekseninin kaymaması. Amerikalılar için İsrail’in güvenliği Mısır halkının özgürlüğünden çok daha önemli. Açık şekilde diktatörlerin desteklenmesi Batılı entelektüelleri çok da huzursuz eden bir konu değil üstelik. Yalnız şimdilerde Amerikan sağında “otoriter rejimler İslamcılarını güçlendiriyor” tezi öne çıktıkça halkların özgürleşmesi ile ilgilenecekler gibi gözüküyor.

Ayaklanmalar İslami renkte olsaydı Batılıların işi çok kolaylaşırdı. Kolayca oryantalist dosyalardan kalıplaşmış lafları çıkartıp atıp tutabileceklerdi. Ancak sürpriz şekilde insanlar hangi görüşte olursa olsun haklarını aramak için sokağa döküldüklerinde söyleyecek pek sözleri kalmadı. Muhalefetin yasak olduğu Arap toplumlarında İslamcılar toplumun en alt katmanlarına kadar doğrudan ve dikey ilişki kurabilme yetenekleri sayesinde öne çıkıyor. Devamlı İslamcı korkusu pompalayarak demokratik hakları törpüleyen otokratlar ve destekçisi Batılılar oryantalist dosyayı bu sefer yanlışlarını düzeltmek için dolaptan indirmeliler.

Türk oryantalistler ise Batılı muadillerinden çok çok daha hızlı bir şekilde “domino etkisi”ni reddedip yine aynı hızda yanıldıklarını yazdılar. Laikliğin Türkiye’de demokratik talepleri bastırma ve oligarşik sistemin devamını sağlama misyonunun herhalde Arap dünyasında da öneminin farkında olacaklar ki Mısır halkının refahından çok “Mısır İran olur mu?” gibi sorularla uğraştılar. Muhalefette kalmaktan yorgun düşmüş bazı Kemalistler de Mısır Devrimi ile Cumhuriyet mitinglerini karşılaştırma ve mevcut hükümetin benzer şekilde alaşağı edilmesini tartışma cürretini gösterdiler. Görmek istemedikleri ise Arap ülkelerinin Atatürklerinin yıkılıyor olduğu ve ayaklanan halkların baskın biçimde Tayyip Erdoğan destekçisi olduğu gerçeği idi.

Türkiye’nin resmi tavrı çok geç geldi. Diplomatik nezaket kaygısı mı yoksa durum netleşsin kaygısı mı bilinmez ama çok geç gelen ve oldukça da çekingen ve dikkatli bir dil kullanan Başbakan tepkisi dış desteğe aç Mısır toplumuna ve diğer ayaklanan toplumlara ilaç gibi geldi. Türkiye eğer değerler üzerinden dış politika yapmayacaksa kendi ayağına kurşun sıkacak demektir çünkü Türkiye’nin en büyük gücü değerleridir. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ise konu hakkında oldukça sessiz ve gelişen durumu okuyamıyor gibi görünüyor. Ortadoğu politikasını yalnızca İsrail karşıtlığı üzerinden değil oradaki gelişen toplumsal dinamikler tarafından okumama konusunda hem Davutoğlu hem de Dışişleri ısrarcı davranıyor. Demokratik geleneğin yerleşmemesi ve demokratik bilincin zayıf olması ülkemizdeki muhafazakarların kendi hayat hikayelerine benzer olaylarda bile pozisyon almasını maalesef güçleştiriyor.

Demokratikleşen Arap toplumlarında demokratik ve anayasal sürecin raydan çıkmaması halinde ekonomisi büyüyen, demokratik standartları yükselen, devlet değil halk merkezli bir yapı kurulacak. Toplum içindeki tartışmalarda hem mini eteklilerin hem de türbanlıların sayısının arttığı konuşulacak. Nasıl olur demeyin. Herkes kendi açısından baktığı için böyle algılanacak. İslamcı örgütlerin katı disiplini bozulacak. Yabancı sermaye akışı hukuki altyapıya paralel hızlanacak. Belli çıkar gruplarının elindeki kamu kuruluşları özelleştirilip ülkenin ekonomik verimliliği artırılacak. Dış politikada bağımsız tutum takınılırken Batının kuklası olunmayacak.

Demokratikleşen Arap toplumlarının işi kolay değil. Zira kendilerine destek olan aktör sayısı çok az. Karşılaştırmak gerekirse demokratikleşen Doğu Avrupa ülkelerinde hem bunu isteyen bir blok vardı hem de hem mali hem de diplomatik yardım gelmişti. Arap toplumları ise yalnız. Ne Batı ne de diğer Arap yönetimleri Mübarek sevgisinden vazgeçmiyor. Arap devrimlerinin sonunda çoğunlukla olduğu gibi haklı olan mı kazanacak yoksa tersi mi olacak bunu çok uzak olmayan bir zamanda göreceğiz.

İslâmcılık: Devrim ile demokrasi arasında... (Mehmet Yılmaz)

Sunuş: Yaklaşık 4 yıl önce yayına giren [Müslüman'ın Zaman'la imtihanı](#) isimli kitabımızda şöyle demiştik:

“...Darbeyle gelen asker cumhurbaşkanları, ölmeden koltuktan indirilemeyen diktatörler hâkim birçok İslâm ülkesine. Gazeteciler, yazarlar, araştırmacılar hapse atılıyor, faili meçhul cinayetlere kurban gidiyor:

- Libya’da Albay Kaddafi (1970’ten beri),
- Suriye’de Hafız Esad (1970’ten 2000’deki vefatına kadar, yerine oğlu geçti),
- Mısır’da Hava kuvvetleri komutanı Hüsnü Mübarek (1981’den beri),
- Pakistan’da General Pervez Müşerref (1999’dan beri).

Gerçekten de birer sömürge valisi gibi hareket eden bu diktatörlerin yönetiminde İslâm coğrafyası işgal altında bir ülkeye benziyor. Kendi ülkesinin zenginliklerinden istifade edemeyen halk genellikle batılı firmaların kölesi durumunda. Demokrasinin, özgürlüklerin ve insan haklarının savunucusu(!) batı ülkeleri ise her nasılsa bu diktatörlerle hep iyi anlaşılıyor...”

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

*Ancak Tunuslu diktatör Zeynelabidin bin Ali'nin ülkeyi terk etmesi ve Mısırlı Mübarek'in koltuğunun sallanmaya başlaması, Suriye, Yemen, Ürdün'de rejimin artan bir cesaretle protesto edilmesi İslâm Aleminde yeni bir uyanış fikrini gündeme getirdi. İslâmcı devrimlere mi tanık olacağız yoksa bir demokratikleşme sürecine mi? Bu hareket Müslümanların ancak %20'sini teşkil eden Arap ülkeleriyle sınırlı mı kalacak yoksa bütün İslâm alemine yayılacak mı? Ümit Aktaş'a sorduk. Ümit Aktaş'ı [kitaplarından](#), [Birikim Dergisi](#), [Özgün Duruş](#) gibi fikir dergilerinden ve "[Müslüman devlet olur mu?](#)" başlıklı söyleşimizdeki *dobra cevaplarından* tanıyoruz. (MY)*

MY: Siz iyimser misiniz bugünkü tabloya bakarak? Yakın bir zamanda Tunus'ta ve Mısır'da halkın arzuladığı bir düzen kurulabilir mi? Yoksa bu "ilk enerji" güç kavgaları içinde yok olmaya mı mahkûm?

Öncelikle meydana gelen bu olayların, çok da "masum" olmadığını belirtmeden geçemeyeceğim. Şöyle ki, bilindiği gibi bu olayları görünülür ve etkili kılan (çünkü bu ülkelerdeki halk hareketleri yıllardır sürmekte), dolayısıyla da bir anlamda da başlatan, küresel gücün (ağırlıklı olarak ABD'nin) özellikle İslam dünyasındaki strateji değişikliğine duyduğu ihtiyaçtır. Aslında bu ihtiyaç, Obama gibi daha on yıl öncesinde bile ABD'nin başına gelmesini asla düşünemediğimiz bir siyah deriliyi ABD'nin başına getiren gücün duyduğu stratejik değişimle aynı eksende işlemekte. Çünkü ABD'nin küresel bir güç olarak dünya çapında bir hegemonya mücadelesini sürdürebilmesi için, öncelikle kendisinin evrensel değerlerle uyumlu oluşunu görünülür kılmaları gerekmektedir. İşte Obama, bunu görünülür kılan en etkili görüntüdür. (Sözelimi Türkiye de, en azından bölge çapında da olsa benzer bir stratejiyi yürütmek için Tayyip Erdoğan'a tahammül etmiştir. Ama Türkiye açısından bunun evrenselleştirilebilmesi için, Kürt sorununun da aşılması gerekmektedir.)

Çünkü ABD'nin, özellikle İslam dünyasında İsrail'e dayalı olarak sürdürmeye çalıştığı politikaları, artık sürdürülebilir olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla ABD'nin bu yeni stratejisi, İsrail'i geri çekerek dizginleyen ve dolayısıyla da bu politika üzerinde oluşturulmuş olan Arap dünyasındaki diktatörlere dayalı statükoyu da değiştirmeyi amaçlayan bir stratejidir. Nitekim bu tip bir değişim ihtiyacını ve stratejiyi iyi okuyan Erdoğan, Davos'ta Peres'e "one Minute" diyerek bu yeni durumu hem okuduğunu ortaya koymuş, hem de bu yeni durumu görünülür kılmıştır. Erdoğan'ın bu çıkışı ve kendisini İslam dünyası için bir model olarak ortaya koyması, bir yandan İslam dünyasındaki değişim umutlarını diriltirken, ABD'nin de bölgede elini güçlendirmiştir. Bu stratejinin üzerine binen ve benim hiçbir zaman tam olarak masum olduğuna kani olamadığım Wikileaks belgelerindeki zamanlama ve etkinlik de bu ekseninde okunursa, sanırım konu daha bir açıklığa kavuşacaktır.

Nitekim Erdoğan, Türkiye siyasi tarihinde de belki bir ilk olarak, mevcut yönetimleri dikkate almadan doğrudan halkları muhatap almış ve tüm politik dil ve mülahazaları bir yana bırakarak, bu halk isyanlarına karşı direnen zalim yöneticilere seslenmiş, onlara "yeter artık, halkın sesini dinleyin ve gidin" demiştir/diyebilmiştir.

Tüm bunları söylemek, elbette ki Arap dünyasında diktatörlere isyan eden insanların çabalarındaki asalete gölge düşürmez. Çünkü bu isyanlar zaten yıllardır sürdürülmekte. Ama bu isyanların bir sonuca ulaşması, bir anlamda bölgesel konjonktürle küresel konjonktürün, belli ölçülerde de olsa örtüşmesini gerektirmektedir. Tüm bunlara rağmen bir devrim gerçekleşemez mi? Elbette gerçekleşebilir ve zaten devrim de bunun adıdır; yani her şeye rağmen olanın. Ama Arap dünyasındaki hareketler bir devrim değil, değişim hareketleridir. Şahidi olduğumuz bu gelişmeler ise,

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

bir anlamda Arap dünyası ve çevresindeki genel değişimin ve ortaya çıkacak olan yeni bir dünyanın işaretleridir. Her şeye rağmen, yani küresel gücün istekleriyle uyuşan bir eksene de dayansa da, bu

değişim Müslümanlar açısından önemlidir ve Müslümanlar, asıl yapmak istediklerini bundan sonra, ama bu kez de küresel güce ve kapitalizmin arzularına dikkat ederek ve mücadele stratejilerini bunun karşısında örgütleyerek sürdürmelidirler.

Sorunuza gelince, her ne olursa olsun, şu geldiğimiz nokta bile çok önemli. Yani zalime dur diyebilmek, ona karşı sesini yükseltmek, en azından psikolojik düzeyde de olsa bir özgürleşme uğraşına geldiğinin göstergesi. Halkın aradığı düzen konusu ise biraz netemeli bir konu. Çünkü halk gerçekten de bir düzen mi arıyor, yani bu özgürlük kavgası pozitif bir çabaya ve arayışa mı dayanıyor; yoksa bu savaşım sadece mevcut zalimden kurtulma tepkisine mi dayanmakta, bu çok açık değil. Ama bu bir dizi ayaklanmanın Wikileaks'le bağlantılarını da düşündüğümüz de, bu kalkışmaların çok da pozitif bir çıkış noktasına dayanmadığını söyleyebiliriz. O zaman çok fazla umutlu olmaya gerek yok. Ama özgürleşme mücadelesi uzun ve emeğe dayalı bir mücadeledir. Dolayısıyla en azından bir başlangıç noktası olması hasebiyle bile önemli bu ayaklanmalar. Bundan sonrası, en azından diktatoryal olmayan bir zeminde sürdürülecek uzun soluklu bir mücadeleyi gerektirmekte ve biz de - hiç değilse şimdilik- bunu umut edebiliriz.

MY: Arap ülkelerinde başlayan bu hareket Suudi Arabistan'ı nasıl etkiler? Vahabizm bu “devrim rüzgârlarına” direnebilir mi?

Suudi Arabistan'ın ciddi anlamda Vahabi bir anlayışa dayandığını düşünmemekteyim. Orada tam anlamıyla bağnaz, gerici, gelenekçi ve diktatoryal bir sistem sürdürülmekte. Vahabilik belki bu sistemin kendisini meşrulaştırmak ve halkın rızasını kazanmak için başvurduğu kirletilmiş bir ideolojik argüman. Bu halk ayaklanmalarının çok da “masum” olmadığını düşündüğümüzde, Suudi sisteminin şimdilik bu sürecin dışından duracağını/tutulacağını söyleyebilirim.

MY: 19cu asırda diktatörlerin işini kolaylaştırıyordu trenler, telgraflar, istihbarat ve fişleme... Nazilerin toplama kamplarına kadar uzanıyor Zulümün “endüstrileşmiş” şekli. Oysa Teknoloji “halkın yanında” yer aldı, çok ilginç bir rol oynadı bu hareketlerde. Cep telefonları ile yollanan görüntüler, twitter, web siteleri... Devletin bir iki televizyon kanalı kapatması ya da gazeteleri toplatması mümkün ama bilgi teknolojileri “oyunun kurallarını” değiştirdi sanki. 21ci asrın devrimleri sizce teknolojik mi olacak?

Devrimler her zaman en ileri araçlardan yararlanmışlardır. Çünkü devrimleri yapan kitleler, görece de olsa o toplumun en “ileri” kesimleridir. Bu kesimler ise, devrimci girişimlerini sonuçlandırmak için mevcut “silahlar”ın tümünden yararlanırlar. 21ci asırdaki sorun, bu teknolojilerden yararlanmanın ötesinde, bu teknolojilerin stabilize ettiği, eylemsizleştirdiği ve pasifleştirdiği kitlelerin artık kendilerinde devrim yapacakları o coşku ve dinamizmi bulamamalarında yatmakta. Özellikle çağımız erkekleri, savaşçı güçlerini ve arzularını büyük ölçüde yitirmekte.

MY: İranlı yetkililer Tunus'taki olayları İran İslâm Devrimi'ne benzettiler. Oysa bu ülkede son seçimlerdeki yolsuzluk iddiaları sonrası çıkan olaylar artık devrimin yozlaştığı hissini uyandırıyor. Dünün İranlı devrimcileri bugünün muhafazakârları gibi görünüyor. Sizce Tunus ve Mısır'daki halk hareketleri İran'daki hükümetin elini güçlendirir mi? Yoksa tersine muhalefeti daha cesur olmaya mı iter?

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Aslında 1980lerde İslam dünyasının önüne iki önemli seçenek sunulmuştu. Birisi İran İslam Devrimi, diğeri ise Türkiye Milli Görüşünün demokratik mücadele yöntemi. Devrim, özellikle 80-90lı yıllarda İslam dünyasında önemli bir coşku ve umut yaratmıştı. Ama bu coşku ve umut, ne yazık ki

sürdürülemedi. Bunda elbet sadece Devrimin stratejisyenleri sorumlu değil. Küresel istikbar da, Devrimin boğulması için her türlü savaş taktiğini uygulamaktan kaçınmadı. Milli Görüş ise, aynı dönemi oldukça sıkıntılı mücadelelerle geçirmekle birlikte, görülen o ki, şimdilerde aynı İslam dünyasına coşku ve umudu bu gelenekten gelen bir iktidarın girişimleri vermekte. Dolayısıyla bu süreç, küresel istikbarın da -en azından şimdilik- arzusuyla örtüşen bir biçimde Devrim'in aleyhine, ama Milli Görüş'ün, yani, demokratik bir gelişmenin lehine işlemekte. Dolayısıyla, İran'daki toplumsal güçler açısından da giderek demokratik teamüllerin daha ağır basabileceğini söyleyebilirim.

MY: Devrimden bahsederken kelimelere bir çerçeve çizmek gerek diye düşünüyorum. Devrimci, isyancı hatta terörist olarak nitelendi Tunuslu göstericiler. Tabi her güç kendi çıkarları açısından yeni bir terminoloji oluşturuyor. Bir siyasî hareketi meşru görebilmemiz ya da "halk devrimi" diyebilmemiz için basit bir ölçü yok mudur? Devleti, iktidarı hedefleyen bir çetenin kışkırtmasıyla başlayan şiddet ile halkın aklını, vicdanını yansıtan olayları nasıl ayırd edebiliriz?

Doğrusu ben de devrim yerine isyan kavramını kullanmayı daha yerinde buluyorum. Çünkü devrimler çok özel olaylardır ve sıklıkla tekrarlanamazlar. Öte yandan devrimler sadece kendi toplumlarını değil, dünyayı da dönüştürürler. Ancak bu yine de bu isyanların meşruiyetlerine bir gölge düşürmemeli. Çünkü zulme karşı her başkaldırı olayı oldukça değerlidir ve bu yüzden de biçimsel değerlendirmelerle çarçabuk harcanmamalıdır. Elbet bu statükonun bozulmamasından yana olanlar açısından isyancılar birer "terörist"tir. Çünkü onların, yani zalimlerin çıkarlarını sarsmaktadırlar. Dolayısıyla bu tip tanımlamalar, tamamıyla olaya nereden baktığınız ve neresinde durduğunuzla ilgili, göreceli tanımlamalardır.

MY: Önceki söyleşimizde devrim kavramı üzerine şunları söylemiştiniz:

"Devrim kan ve ter gerektirir, hazırlık, sebat, fedakârlık, aşk, mücadele, disiplin, cehd, sabır, emek gerektirir. Bunlar aslında tüm insanlarda aradığımız olumlu değerler. İslam'ın da insanlarda oluşmasını istediği değerler. Bu değerlere sahip olmayan biri Müslüman olabilir mi? Ama sorun devrimlerde değil, devrim sonrasında aranmalı. Çünkü devrim süreçlerinin ağırlığı, devrimci bireyler ve enerjileri tükettiği için, devrim sonrası alanlar, çoğu kez fırsatçılıklara ve demagoglara kalmakta. Yani Baudrillard'ın kavramlaştırdığı gibi simülakrlara. O yüzden değil mi ki Ali Şeriatî, Nas ve Felak surelerini yorumlarken, sorunun devrim yapmak değil, devrim sonrası hakikati ayakta tutabilmek sorunu olduğunu vurgulamakta;"

Diktatör Zeynelabidin bin Ali'yi kovan Tunus halkı koşullar izin verseydi seçimle liderlerini seçebilir, basın yoluyla hükümeti eleştirebilir ve bağımsız mahkemelerde hakkını arayabilirdi. Yani güç ayrılığı, özgür basın vb kurumlarıyla batılı anlamda bir demokrasi olsaydı Tunus'ta devrime gerek kalmayacaktı. Buna bakarak şöyle dersem katılır mısınız?

"Devrim halkın zulüme direnmesi ve bu direnişten doğan enerjinin bir anda boşalmasıdır, Devrimler demokrasinin çok hızlı yürüyen bir şeklidir"

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Bir halkın belli şeyleri öğrenmesi hiç de kolay olmuyor. Öğrenmek çünkü bir deneyim ve emeği gerektiriyor. Zorun, zulmün bile bir öğreticiliği vardır. Yeter ki öğrenmeye niyetli ve yetenekli bir halk olsun karşısında. O nedenle şayet Zeynelabidin bin Ali olmasaydı halk bunları yapabilirdi diye bir öngörü olamaz. Çünkü rahatlık atmosferi çoğu kez olumsuz bir işlev de yüklenebilmekte. Bu konuda, yine bir Tunuslu olan İbn Haldun'un gözlem ve çözümlenmeleri oldukça aydınlatıcı ve öğretici. Yani bedeviliğin diriliğine karşı hadariliğin yozlaştırıcılığı, dikkate alınması gereken bir husus. Öte yandan

devrim ve demokrasi, siyasal açıdan farklı usuller. Devrimlerdeki enerji patlamalarının yoğunluğuna karşı demokrasiler, amaca doğru yürümek için belli bir uzlaşma kültürünü ve sabrı gerektirmekte. Tabi biriktirilen her enerji nitelikli olmayabileceği gibi, demokrasilerde de işler her zaman iyi yürümeyebilir.

Devrim eğer eski düzenin “devirilmesi” ile başlıyorsa az ya da çok şiddet içermek zorunda sanırım. Tunus'ta ve Mısır'da bir kaç hafta içinde olup biten ve bütün bir ülkeyi saran bu süreç üzerinde halkın denetimi nereye kadar olabilir? Meselâ Tunuslu ve Mısırlı yönetici kadrolar “hedefler araçları meşru kılar” diyerek işkence yaparsa ya da insanları fişlerse bu yozlaşmayı durdurmak için yeniden bir devrim mi yapmak gerekecek?

Halkların şiddet sarmalından çıkamamaları, tarihin öğreticilik yerine tekerrürü gibi bir sonuca yol açmakta. Bu durum da, İbn Haldun'un gözlemlerinden çıkardığı başka bir sonuç. Birbiri ardı sıra gelen kısa ömürlü beyliklerin serencamı üzerinden çok da şey geçmiş gibi değil sanki. Deneyimlerini biriktirerek, oradan bazı öğretici sonuçlar çıkaramayan halklar açısından tarih, bir türlü içerisinden çıkılamayan bir labirente dönüşmekte. Sonuçta kendinden öncekini tekrarlayan bu oluşumların yeknesaklığı ise, bir süre sonra halkaların ruhuna bir umutsuzluk tortusu ve bu içinden çıkılamazlığın yazgısını eklemekte. Bu yazgının alt edilmesi için sadece zalime dur denilmek yetmemekte, bu yazgısallaşmış döngüye de bir dur denilebilmelidir. Bu ise, isyanların reaksiyoner ya da fütuhatların yağmacı niteliklerinin ötesindeki bir çabayı, tecrübî, bilimsel, pozitif ve geleceğe dönük bir bakış açısını; sabrı, cehdi ve emeği gerektirir.

İran İslam Devrimi ve İmam Humeyni(Cemile Bayraktar)

Sunuş:İtiraf edeyim İmam Ayetullah Humeyni ile ilgili olarak biyografi çalışması yapmaya karar verdiğimde bu kadar derinlikte çalışma gerektireceğini düşünmemiştim.Humeyni kendi biyografisi, eserleri, devrim lideri olarak incelenirken dönem İran'ından bahsetmemek mümkün değildir.Humeyni ismine yönelik bu çalışmada Humeyni biyografisi ve dönem İran'ına yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Elbette üzerine yeni cümleler eklenebilir.Humeyni'nin eserlerini ve kitaplarını konu etmek çok daha farklı bir yola götüreceği için bu çalışmada sadece Devrim ve İmam'ın biyografisi üstünde durmaya çalıştım. Nasip olursa İmam Ayetullah Humeyni'nin kitapları ve görüşlerini başka bir çalışmada ele almak isterim.1979 İran İslam Devrimiyle İran'dan büyük bir antiemperyalist realite çıkararak, etkilerini ülkemizde de oldukça yoğun olarak gördüğümüz bir damar oluşturan, İslamcılığın temellerini atan, sevabıyla, günahıyla kalıcı bir iz bırakan İmam Ayetullah Humeyni'yi rahmetle anıyorum.

Ayetullah Humeyni 1902-1989 ve İran İslam Devrimi 1979

Ayetullah Humeyni ismiyle tanıdığımız Ruhullah,1902 yılında Humeyn kasabasında doğmuştur. Varlıklı, tanınmış ve otorite sahibi bir aileden gelmektedir. Küçük yaşta babasının şaibeli bir şekilde ölümüyle yetim kalmıştır. Çocukluğunun geçtiği dönem İran, çalkantılı, kargaşaların olduğu, idamların ve kaçakçılığın kol gezdiği bir ortamdır. 17 yaşına geldiğinde ilahiyat eğitimi almaya başlar. İlahiyat eğitimi aldığı okul Şeyh Abdülkerim Hayri'nin açtığı okuldur. Dönem itibariyle anayasa tartışmaları

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

sürüyordur. Genellikle bu anayasal değişikliğe müdahale eden alimlerin politize isimler olmasına karşın Şeyh Abdülkerim Hayri, mollanın politika ile ilgilenmemesi gerektiğini düşünen bir alimdir.

Abdülkerim Hayri'nin öğrencisi iken gösterdiği başarı nedeniyle, öğrencilik sembolü olan takkesi değiştirildi ve bir üst kademe anlamı taşıyan sarığı hocası tarafından başına sarıldı.

1922 yılında, Rıza Şah Devrimi olmazdan evvelki Şah rejimi iyice zayıflamıştı, askeri bir kökenden gelen Şah Rıza cumhuriyetin temellerini atmak istiyor, İslam'a sahip çıkacağına dair yeminler ediyordu. Mollalar cumhuriyet rejimine sıcak bakmıyordu.

1925 yılında Rıza Şah, darbe ile yönetimi ele geçirdi. Şah'ın soyadı rejimiyle birlikte kardeşi tarafından belirlenen Ruhullah Mustafavi isim ve soy ismini almalarına rağmen, Seyid Ruhullah Musavi Humeyni olarak anıldı.

1928 yılında sorunlar iyice büyüdü. Kraliçe geleneksel ayinlere katılmak için Kum'da bulunan Fatıma'nın türbesine gitti ve ayin ilerlediği sırada başını açtı. Bu durum ilahiyat öğrencilerinin ve mollaların bolca bulunduğu Kum şehrinde büyük bir sorun oluşturdu. Şah Rıza hem ilahiyat öğrencilerini askerlikten muaf tutmak gibi eylemler ile dindarları yönetmek hem de örtüyü ortadan kaldırmak gibi eylemler ile laikliğe çanak tutmaya çalışıyordu.(İran'da örtünün siyasal simge olmasının örtmekle değil açmakla ortaya çıktığının ispatı olan olay)

Bu dönem Humeyni'nin ilahiyat eğitimi de devam ediyordu. O dönem ilahiyat eğitimi, medrese eğitimi alan öğrencilerin çalışma sistemleri arasında önce hocalarının verdiği bir ayet, ardından ayet üzerine sahabe ve alimlerin görüşleri sunuluyor ve bu yönde görüşlerin konuşulduğu bir ortamda öğrencilerde kendi görüşlerini sunuyordu. Bu eğitimin son ayağında öğrenci müctehid olurdu. Bu anlamda Humeyni 15 yıllık bu tarz bir eğitimden sonra 32-33 yaşlarında iken icazetini almıştır. Müctehidlere aynı zamanda 'hocaül-islam' (Allah'ın ispatı) deniyordu. Bu arada hemen belirtelim; 'Ayetullah' (Allah'ın işareti) kavramı, 1906 yılında anayasayı imzalayan alimleri onurlandırmak için çıkartılmış ve kullanılmış siyasi bir kavramdır.

Hocaül-İslam olduğu zaman Humeyni aynı zamanda donanımlı bir öğretmendi. Çalışmaları arasında şiire de yönelmişti. Tasavvuf onun için önemli bir kaynaktı. İrfan ve hikmet üzerine yoğun çalışmalar, araştırmalar yapmaya devam etti.

Şii ilahiyat okulları mezunlarının, tam bir öğretmen ve büyük amaçları olan 'Ayetullahlar' olarak kabul edilebilmeleri için sağduyulu ve politik olmaları ve manevra yapma yeteneklerinin bulunması gerekiyordu. Açıkçası 'mükemmel insan' kavramına kendini kaptırmış bir mutasavvıf olan Humeyni'nin de gerçeklerle yüzleşmesi gerekiyordu. Din adamlarına özgü politikada her tür politik etkinlikte olduğu gibi hizipçilik, popülizm ve lobi faaliyetleri normaldi.

27 yaşında iken Humeyni kendi çevresinde bir öğrenci topluluğu oluşturmuştu.

1930'larda derslerine 'ahlak bilimi' derslerini de eklemişti. Bu eyleminin nedeni, halkı uyandırmaktı.

1942 yılında laikliği ve Şah'ı eleştiren aynı zamanda Şah'ın taşeronluğunu yapan din adamlarını eleştiren 'Keşfül Esrar' isimli eserini yazdı. Böylelikle siyasi görüşlerini sunmaya başladı.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

1950 yılına gelindiğinde bir din tarihçisi Humeyni'yi 'büyük bir hoca ve büyük bir siyasi kişilik' olarak tanımladı.

Öğrencileri arasında politik görüşleri Peygamberin görüşlerine benzetiliyordu. Zaten Humeyni görüşlerinin arasına Hz.Ali'nin adaletini ve Hz.Hüseyin döneminde yaşanan zulmü de ekliyordu.

Bu dönemlerde derslerini yaptığı Kum şehriden, daha az tanınmış bir yere sürüldü. Derken dersleri 8 yıl yasaklandı.

Yine bu dönemlerde İran'da dini isimlerin bir önderi olurdu. Dönem itibarı ile Burujerdi önderliği yürütüyordu. Humeyni, Burujerdi ile yakın ilişkiler içerisindeydi. Bu dini isimler arasında Burujerdi, dini bir isim iken Kaşani daha siyasi bir isimdi. Genellikle bu tür dini önderlikler yaş haddi ile sınırlı idi. Daha çok yaşlıların önder olduğu bir düzen vardı. Burujerdi ve yanındakiler kısmen Şah'ı destekliyordu. Kaşani ise Şah'ı eleştiriyordu. Ancak Kaşani'nin hatası siyaset yapmak yerine İslam'ı siyasallaştırmaktı. Bu dönem Humeyni çok konuşmuyordu, önderlik Burujerdi'de iken konuşma zorunluluğu hissetmiyordu. Burujerdi için imanın sürdürülebilmesi Şah ile işbirliği yapmaya dayanırken, Humeyni laiklik ile mücadeleyi uygun buluyordu.

1960-61 yıllarında var olan siyasi krize eklenen ekonomik kriz nedeniyle İran iyice açmazla girmişti. Bu dönem Şah rejimi kadınların oy kullanması ve Müslüman olmayanlarında oy kullanabileceği reformunu yasallaştırmak istedi. Şah'ın aleyhine düşünen Humeyni için bu bir fırsattı. Humeyni hemen bir 'Din Adamları Zirvesi' başlattı. Bu durumu protesto eden metinler yayımladılar. İki tarafta boş durmuyordu; din adamları bu eylemlerin batıyı taklit olduğunu söylerken, Şah ve taraftarları mollaları İran'ı karanlık çağlara hapsedmekle suçluyordu ve kadınları kendi yanlarına çekmek istiyordu. Olaylar ve protestolar büyüdü. Sonuçta hükümetin bu reformu, mollalar lehine sonuçlandı; kadınların oy hakkı bir başka döneme ertelendi, oy verenler arasında Müslüman olma zorunluluğu yasası olduğu gibi kaldı. Şah bir kez daha mollalar karşısında ezik duruma düştü. Bu arada Humeyni orta sınıfın takdirini kazandı.

1963 yılında Şah ve mollalar arasındaki husumet iyice büyüdü. Hapishaneler dindar insanlar ile dolmuştu. Halk durmadan bu durumu protesto ediyordu. Bu dönem 1963 İsyanı gerçekleşti. Ayetullah Gülpeyegani, Cafer el-Saddık için bir tören düzenleyecekti. Tören başladıktan kısa bir süre sonra provokatörler, Şah'ın adamları sakin devam eden tören ortamında gerginlik çıkarttılar. Olaylar büyüdü, tören bölündü, birçok ilahiyat öğrencisi çatıdan atıldı. Birçok insan öldü. Şah adamlarından bazıları da öldürüldü. Törenin yapıldığı okul savaşı alanına döndü. Sokaklar Şii geleneğine göre matem tutan, ağrı yakan insanlar ile doldu. Ve Cafer el-Saddık törenleri yapmak yasaklandı.

İzleyen haftalarda hükümet mollalara karşı durmaya devam etti. Buna rağmen Humeyni'nin öğrencileri onun görüşlerinin olduğu el yazması broşürleri dağıtıyorlardı. Bu dönem bir rivayete göre, Şah Humeyni'ye bir mektup yazmıştır ve 'babamın çizmelerini giyip, gelip seni döveceğim' demiştir. Mektuba cevap olarak Humeyni 'babamın çizmeleri sana oldukça büyük gelir' cevabını kendisine göndermiştir.

Yine aynı dönem hükümet din adamlarından bazılarını Necef'e sürmek ister. Bu sürgün isimler arasında Humeyni'nin ismi de vardır. Sürgün emrini gerçekleştirmezse öldürülecekleri tehdidi de bu 'sürgün' mesajına eklenmiştir. Tüm bunlar olurken Şah rejimi o güne kadar askerlikten muaf olan ilahiyat fakültesi öğrencilerini ve kadınları zorla askere almaya başlamışlardı. Hapisler, gözaltılar

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

sürüyordu. Humeyni'nin bir öğrencisi de tutuklanmıştı. Şah rejimi tüm bunlar olurken Humeyni'nin yanına kendi adamlarından birileri sokuyor, onlara dindar insanlar süsü veriyordu. Bu yakınlaşmalardan Humeyni'ye iftira atılacak ortamlar hazırlanması umuluyordu.

Düzen böyle devam ederken hem Humeyni hem de etrafındakiler iyice kontrol edilir olmuştur. Derken yasaklı olan Cafer el-Saddık törenlerinin 40. yas günü geldiğinde tüm engellemelere rağmen Humeyni bir dini lider olarak çıkıp konuşmasını yapar. Onu dinleyen kalabalık daha sonra gidip hükümet binası önünde Şah aleyhine sloganlar atar.

1963 yılı idamlar, tutuklanmalar, gösteriler ile sürerken haziran ayına gelindiğinde bir başka olaya daha vuku buldu ve Humeyni tutuklandı. Tutuklanma haberinin yayılması üzerine taraftarları eylemlere başladılar. Humeyni tutuklanıp Tahran'a götürülmüştü ancak halk Kum şehri sokaklarını doldurmuştu. Kalabalığa ateş açma tehdidiyle kısmen durdurulan eylemler, Tahran'a yürüyüş ile devam etti. Şah çok zor bir duruma düştü. Humeyni'yi ancak 10 ay tutuklu tutabildikten sonra mecburen serbest bırakmak zorunda kaldı. Serbest kalışından sonra kısa bir süre sonra Humeyni yine Şia'ya göre özel bir güne tekabül eden bir gün de kalabalığa evinin önünden çıkıp çok etkili bir konuşma yaptı. Hemen akabinde Savak tarafından tutuklandı ve Türkiye sürgünü için kendisine yol verildi.

Türkiye sürgünü pek olumlu geçmez. Bursa'da bir askerinin evinde kalır. Pek konuşmaz, huzurlu değildir. Daha sonra Irak'a sürgün için yola çıkarılır. Irak Türkiye'ye oranla daha güzel geçer. Bir çok insan ve din alimi Humeyni'yi kaldığı yerde ziyaret eder, sevgilerini sunarlar. Humeyni burada fazla konuşmaz ve siyasi bir mesaj vermez. Irak'ta Şah aleyhine kısa kısa gösteriler olur. Bu arada Irak'ta Baas Rejimi (*Baas Hareketi: Baas Arap dilinde yeniden diriliş* anlamına gelmektedir. [1940](#) yılında [Suriye](#)'de kurulan bu hareketin ilk teorisyenleri [Ekrem Havrani](#) ile [Michel Eflak](#)'tır (Eflak, Suriyeli bir Hıristiyan ve bu ideolojinin efsanevi lideridir). Baas ideolojisi, amaç olarak Ortadoğu'da tek bir Arap devleti kurulmasını benimsemiştir. Partinin sloganı *Birlik, özgürlük ve sosyalizm* idi. Parti ideolojisi Parti birliğine ve dış baskılara karşı durmaya dayanıyordu. Baas hareketi [Suriye](#)'de ortaya çıkmışsa da, Irak'ta da taraftar bulmuştur. [Baas Partisi](#) Suriye ve Irak'ta yaptıkları devrimlerle iktidarı ele geçirmişlerdir. [Saddam Hüseyin](#) ve [Hafız Esad](#) Baas akımının son temsilcileridir.) etkendi, Baas Rejimi Sünni kökenli olması nedeniyle Humeyni'ye karşı idi. Ancak Humeyni burada Rejim ile çatışmadı. Irak'ta bulunan ve kısmen baskı gören Şii'ler sık sık ziyarete geliyordu. Zaten 1969 yılında İran-İrak arasında sınır nedeniyle bir husumet doğmuştu.

Humeyni Irak'ta iken Şah boş durmuyordu, birçok dindar insanı tutuklatıyor ve idam ediyordu. Halk ve Şah arasında en büyük uçurum İran Şahlığının 2500. Yıl kutlamalarında ortaya çıktı; halk ekonomik kriz içindeyken çok gösterişli bir kutlama etkinliği yapılması halkın tepkisini aldı. Köylüler Şah'a karşı silahlanmaya başlamışlardı. TUDEH gibi solcu ve laik kesimler dahi Şah aleyhine düşünüyor, halk hareketine destek veriyordu.

1977 yılına gelindiğinde Ali Şeriatî gibi tuhaf bir şekilde Humeyni'nin oğlu Mustafa genç yaşında kalp krizi geçirerek öldü. Olayın kesinlikle bir Savak işi olduğu biliniyordu. Bu ölüm olaylarının büyümesine neden oldu. İnsanlar sokaklara dökülüyor, Devrim sloganları atıyordu. Humeyni'nin ses kayıt kasetleri öğrencileri tarafından dağıtılıyordu.

1978 yılında Humeyni, Kuveyt'e geçmek amaçlı pasaport aldı. Ancak sınırda siyasi sürgün olduğu gerekçesi ile geri çevrilince Fransa'ya gitmeye karar verdi. Humeyni Fransa'ya gittiğinde önce bir

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

apartman dairesine oradan gelen misafirlerinin çokluğu nedeniyle mahallenin rahatsız olmasından dolayı bir köye, bahçe içinde bir eve taşındı. Burada çok fazla sayıda ziyaretçi oluyordu. O İran için mesajlar vermeye devam ediyordu. Verdiği mesajlar arasında İran'da olası bir devrimde hem İslam'ın temellerine sahip çıkacağını hem de kadınların haklarına dair reformlar getireceğine dair bir anlamda modern uygulamalarda bulunacağına dair notlar düşüyordu.

Devrim Takvimi 1978

7 Ocak'ta İttıla Gazetesinde Humeyni hakkında iftira dolu bir makale yayınlandı.

8 Ocak'ta Kum şehrinde makaleye tepki olarak 4000 öğrenci sokaklara döküldü ve sürgündeki Humeyni'nin dönmesi için eylem yaptı.

9 Ocak'ta eylemler sürdü, halk asker ile çatışmaya girdi.

7 Şubat'ta işçiler greve girdi.

15 Şubat'ta öğrenciler yeniden Şah aleyhine yürüyüş yaptı.

19 Şubat'ta halkın Tebriz'de bankaları, sinemaları, meyhaneleri basması üzerine Şah Rıza Tebriz valisini görevden aldı, SAVAK'ı etkisiz kalması nedeniyle kınadı.

20 Şubat'ta Tebriz halkı hükümet tarafından hain ilan edildi.

3 Mart'ta Şah BBC'ya yaptığı açıklamada Kum ve Tebriz olaylarının "komünistler ve gericilerin" birleşmesinin sonucu olduğunu iddia etti.

20 Mart'ta İngiltere Savunma Bakanı, İran'a gelerek Şah'a silah ve tank satmakla ilgili görüşmeler yaptı.

5 Nisan'da polisler "çok yaşa Şah" diye bağırma ret eden iki din adamını öldürdü.

10 Nisan'da hapishanelerdeki tutuklar yoğun işkenceye karşı açlık grevine başladı.

17 Nisan'da İngiltere Savunma Bakanı: "Şah rejimini destekleyeceğiz; zira Şah devrilirse, İngiltere'nin çıkarları tehlikeye düşecektir" dedi.

5 Mayıs'ta İmam Humeyni, Le Monde muhabiriyle yaptığı görüşmede; "komünistlerle işbirliği yapmayacağız" dedi.

15 Mayıs'ta genel grevler başladı.

4 Ağustos'ta Şah olayların kötüye gitmesi üzerine SAVAK'ın yetkilerini kısıtlayacağını ve yeni partiler kurulacağını ilan etti.

14 Ağustos'ta İsfahan'da sıkıyönetim ilan edildi.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

23 Ağustos'ta Şah'ın bir komplosu sonucu bir sinema dolusu insan yanarak öldü.

7 Eylül'de artık iyice yaygınlaşmış olan gösterilerde halk ve asker yakınlaşmaya başlamıştır. Halk askere çiçekler atar ve " askerler kardeşimiz, Humeyni liderimiz " sloganı atmaya başlar.

8 Eylül'de Kanlı Cuma diye bilinen olay gerçekleşir. Halk ve askerin yakınlaşması üzerine, orduda bölünme olma ihtimaline karşı hükümet sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan etti. Ancak binlerce insan yürüyüşe başladı. Jale Meydanı'na gelindiğinde, askerler üzerlerine ateş açtı. Çocuk, kadın, yaşlı binlerce kişinin öldüğü bu olay Kanlı Cuma olarak anıldı.

6 Ekim'de İmam Humeyni, Necef'ten Fransa'ya gitmek zorunda kaldı.

24 Ekim'de ilköğretim ve lise öğrencileri Tahran Üniversitesinde namaz kılarak eylem yaptı.

26 Ekim'de Humeyni her türlü uzlaşmayı ret etti.

4 Kasım'da Şah yürüyüş yapanları kurşuna dizdirdi.

1978 yılı böyle bitip, yıl 1979'a gelindiğinde;

6 Ocak'ta greve gitmiş olan basın, Humeyni'nin emriyle Şah'ın cinayetlerini yazmak için grevi bıraktı.

8 Ocak'ta işlenen cinayetler nedeniyle Humeyni genel yas ilan etti. Aynı gün Şah'ın askeri ve Başbakan'ı Azhari İran'dan kaçtı.

13 Ocak'ta Humeyni tarafından ilk İslam İnkılap Şurası kuruldu.

16 Ocak'ta Şah İran'dan kaçtı.

1 Şubat'ta Humeyni 15 yıllık sürgünden sonra İran'a döndü.

5 Şubat'ta Humeyni Mehdi Bezirgan'ı başbakan olarak atadı.

11 Şubat'ta inkılap zafere ulaştı.

11 Nisan 1979'da İran İslam Cumhuriyeti resmen kuruldu.

İslam Cumhuriyeti

Aslında "devrim" zafere ulaştığı zaman değil, devrimden sonraki süreçte ölçülebilir.

Devrim liderleri tarafından kurulan İslam Cumhuriyeti, imamet modeli üzerine inşa edildi. Devlet iki asli bileşenden oluşmaktaydı; yapı ve fonksiyoncu. Yapılar, İslami fonksiyonlar düzenleyecek şekilde oluşturuldu.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Şia geleneğinden hep var olan din adamı ve molla gurubu bir dönem iktidara destek olma, arka planda mutlaka bulunma realitesi yanında hep bir tampon görevi görmüştür. Ancak İmam Humeyni bu geleneğe pratikte son vermiştir. İmamlara siyasal kararlar alması yetkisi vermiş, buna teşvik etmiştir.

İmam Humeyni için anti-emperyalist ve anti-laik duruş bir tercih olmuş ve bunu başarıya ulaştırmıştır. Onun o etkili çıkışından sonra Batı bu gün bile İran üzerine oynayamamaktadır.

İnsan eliyle girişilen olayların niyeti iyi olsa dahi akıbetleri kötü olabilir. Amaçlar yolundan sapabilir. İnsan lehine diyerek yola çıkılan bir anlamda başarıya ulaşır, bir zulmü ortadan kaldırabilir ancak bu girişim bir başka zulmü istenirse de doğurabilir.

İran İslam Devrimi ve Ayetullah Humeyni bu minvalde değerlendirilmelidir.

Devrim Sonrası

Devrimden sonra Humeyni direkt olarak kendi başa geçmedi. Kısa bir dönem Bezirgan'ı görevli olarak atadı. Din adamlarından oluşan guruplardan bazı isimler liberal buldukları Bezirgan'dan memnun değillerdi. Bir an önce İslami şartlara uygun bir yönetim istiyorlardı. Bezirgan hükümeti içerisinde laikler ve ulusalcılar durumun din adamları emrinde geliştiğini görünce istifa etmeye başladılar. Bu dalgalanma Bezirgan'ın istifası ile son buldu. Derken anayasa acil bir şekilde hazırlandı. Anayasaya 'egemenliğin Allah'ın olduğu' notu eklendi. Kağıt üzerindeki anayasa kuvvetler ayrılığını (yasama-yürütme-yargı) içeriyor, neredeyse halkın tümünün politik katılımına izin veriyordu. Fakat fakihin yani din adamlarının her düzeyde veto hakkı olduğu için bu tür anayasal reformlar bir anlam ifade etmiyordu. Elbette Veliyi Fakih Humeyni olacaktı.

Tüm bu olayların eksenindeyken bir yandan din adamlarının baskısı, bir yandan Marksistlerin eleştirileri, bir yandan sertleşen yönetim şartları, tutuklamalar, üniversitelerin bir süreliğine kapatılması, baskılar, TUDEH Partisi'nin kapatılması aynı zamanda patlak veren Irak savaşı, Batı'nın rahat durmaması gibi etkenler devrim sonrası günlerin aslında çok aydınlık olmadığını göstergesiydi.

Çok fazla sayıda insan devrim aleyhine çalışmaya başlamıştı. Bunlardan tutuklananlar ve idam edilenler oldukça fazlaydı.

1989 yılına yaklaşırken Humeyni iyice hastalanmıştı. Kanseri, gözleri zor görüyordu. O dönem Salman Rüştü için Şeytan Ayetleri kitabı nedeniyle fetva verdi.

1989 yılında öldü. Cenazesi binlerce insanın katılımıyla normalin çok üstünde bir cenaze töreni oldu. İzdihamlara sahne oldu. Uzun bir ömür çalışma, sürgün, sonuç bölümlerinden sonra son buldu.

İyi niyetler ile başlayan, zorluklarla devam eden, diğer etkenlerin aktif olduğu, iyi niyetlerin kötü sonuçlar doğurduğu bir devrim sürecinden sonra Humeyni ile ilgili çok şey söylenebilir ancak onunla ilgili söylenebilecek en önemli şey; sıradan bir insan olmadığıdır.

İran'dan çıkarılacak ders: Dine Dayalı Demokrasi Olmaz! (Mustafa Akyol)

Radikal yazarı Türker Alkan İran'daki tartışmalı seçimin sonuçlarını yorumlarken sormuş, "dine dayalı demokrasi olur mu?" diye. Sonra da olmayacağı hükmüne varmış ve dahası laik Türkiye'nin bu konuda İran'a öğretebileceği şeyler olduğunu vurgulamış. Bu, Türkiye'de sıkça duyduğumuz bir argüman. İran'daki otoriter cumhuriyete bakarak, "bakın, dine dayalı demokrasi olmuyor, dolayısıyla işlerin bizdeki gibi olması lazım" diye kestirmeden sonuca varılıyor. Oysa gerçekler, bu "el çabukluğu-marifet" çıkarımda gözükmediğinden daha karmaşık.

Öncelikle "dine dayalı demokrasi olmaz" hükmünü biraz sorgulamak lazım. Aslında dine dayalı demokrasi bal gibi olur. Nasıl olur? Bir toplumu oluşturan fertler "biz, ülkenin esaslarının üzerinde anlaştığımız şu dini ilkelere dayanmasını istiyoruz" diye bir uzlaşmaya varırlarsa olur. Zaten böyle bir "konsensüs" var ise, onu hayata

geçirmeksizin demokrasiden söz edemezsiniz bile.

Bu öyle duyulmadık-görülmedik bir şey de değildir. Yakın zamanlara dek Avrupa'daki pek çok devlet böyleydi. İrlanda'nın anayasası hala "Kutsal Üçleme adına" başlar "efendimiz İsa Mesih'e olan sorumluluklarımızı kabul ediyoruz" diye devam eder. Bugün bazılarının "Ortadoğu'nun tek demokrasisi" dediği İsrail, kendini "Yahudi devleti" olarak tanımlar ve Yahudi dininin pek çok hüküm ve uygulamasını esas alır. Komşumuz Irak'ın demokratik yöntemlerle hazırlanan ve kabul edilen anayasasının ikinci maddesinde ise devletin resmi dininin İslam olduğu ve dahası "hiçbir kanunun İslam'ın hükümlerine aykırı olamayacağı" belirtilir. (Bu, Amerikalıların muhalefetine rağmen, Irak parlamentosu tarafından kabul edilmiş bir esastır.) Eğer Irak işleyen bir demokrasi haline gelebilirse, "İslama dayalı demokrasi" olmuş olacak.

Peki İran'daki sorun ne?

Sorun, din değil, din adamlarının siyasi otoriteye "velayet" etmesini öngören "velayet-i fakih" doktrini. Bu doktrin, Şiiliğin doğal bir sonucu değil, Ayetullah Humeyni'nin dini bir kavramı siyasetleştirerek çıkardığı İran'a mahsus bir icad. Nitekim Irak'taki en üst Şii otorite olan Ayetullah Sistani "velayet-i fakih"i benimsemiyor ve din adamlarının devleti yönetmesine karşı çıkıyor.

Eğer İran "velayet-i fakih" üzerinden din adamlarına ve onların nüfuzu altındaki devrim muhafızlarına siyaset üstü bir yetki vermemiş, sadece Şii inanç ve değerlerine atıfta bulunan, ama seçilmişleri esas kılan bir cumhuriyet olsaydı, o zaman o da "İslami demokrasi" olabilirdi.

Peki ben bunları demekle "dine dayalı demokrasi"nin çok iyi bir model olduğunu ve Türkiye'de de buna ihtiyaç duyduğumuzu mu ima ediyorum? (Bizim memlekette hep böyle "gizli niyetler" aranır durur.)

Hayır. Çünkü "din esasları üzerinde uzlaşmak" öyle kolay bir şey değil. "Kimin din anlayışı doğru" sorusu gündeme geliyor ve çatışmalar çıkıyor. (Pakistan iyi bir örnek.) Dahası modern toplumlar çok renkli. Farklı inançlara, dünya görüşlerine sahip bireylerden oluşuyorlar. Dolayısıyla ne dine ne de bir felsefi doktrine dayanmayan (yani "laik"), sadece vatandaşların hak ve hürriyetlerini garanti altına alan (yani özgürlükçü) "liberal demokrasi" bence en iyi sistem.

Peki Türkiye'de liberal demokrasi var mı?

Olsun diye uğraşyoruz, ama tabii ki henüz tam yok. Çünkü Humeyni'nin "velayet-i fakih" sistemi kadar bariz ve keskin olmasa da, bizde de bir "velayet" sistemi var. Çünkü bizde de "devrim bekçilerine" anti-demokratik misyonlar biçen bir "resmi ideoloji" var.

Dolayısıyla bu konuyu ele alırken sorulması gereken doğru soru "dine dayalı demokrasi olur mu?" değil, "resmi ideolojiye dayalı demokrasi olur mu?" sorusudur. Cevap da bellidir: Elbette olmaz...

[İran'a bir haller oluyor ama...](#) (Cemile Bayraktar)

İran varlığı M.Ö.400'lere kadar uzanan bir ülke... Tarihi çalkantılarla dolu... 1979 Ayetullah Humeyni önderliğinde gerçekleşen sivil darbe ile Şii merkezli bir İslam Cumhuriyeti.

İran şimdiler de ise seçim sonuçları ile çalkalanıyor. Mahmud Ahmedinejad, ülkenin altıncı Cumhurbaşkanı. Kendisi sık sık sivri çıkışları ile gündeme geliyor. Sivri çıkışları çoğu kez eleştiri almış dahi olsa o sivri çıkışların haklı tarafları da var. İsrail aleyhine yaptığı açıklamalardan dolayı terkli, sözlü, palyaçolu protestolara maruz kalması karşısında dünyaya kafa tutan açıklamalarına da devam ediyor. Kendisini protesto edip görüşmeyeceğini açıklayan Sarkozy'ye Firavun benzetmesinde bulunacak kadar dik tavırları var. Dünya genelinde kısmen Sol görüşten çoğunlukla Müslüman kesimden takdir kazanmasının bir nedeni de Abd emperyalizmine ve İsrail siyonizmine açık aşikar tehditler yöneltmesi. Öyle ki son Rusya ziyaretinde Uluslararası Avrasya Gençlik Hareketi'nden destek eylemi gördü.

Seçim sonuçlarına göre;

"Mahmud Ahmedinejad 10 milyon 230 bin 478 oy ve yüzde 67,7'lik oranla ilk sıradaki yerini korurken, Mir Hüseyin Musevi 4 milyon 628 bin 912 oy ve yüzde 30,34 oranla ikinci sırada bulunuyor. Diğer adaylardan Muhdin Rızai 259 bin 456 oy ve yüzde 1,7 oranla üçüncü, Mehdi Kerrubi ise 132 bin 935 oy ve yüzde 0,87 ile son sırada yer aldı."

Olaylar zaten bu nedenle başladı. Ülkede muhafazakar aday olan Ahmedinejad'ın seçimi açık ara kazanması, reformcu Musevi ve yandaşlarını ayağa kaldırdı. Daha oyların sayılmaya başlanmasının üzerinden bir saat geçmeden Musevi kendi zaferini ilan etti. Resmileşen seçim sonuçlarından sonra ise sandıktan Ahmedinejad çıktı.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Musevi yanlıları seçim sonuçlarını protesto etmeye başladı, Musevi seçmenlerini protesto eylemlerine katılmaya davet etti. Ve çirkin olaylar o andan itibaren yaşanmaya başladı. Cumhurbaşkanı seçimi sonuçlarının ilanından sonraki süreçte başlayan olaylar sonucu en az 8 kişinin hayatını kaybettiği ve onlarca kişinin yaralandığı resmi makamlarca teyit edildi.

Korsan gösterilerin ilk üç gününde çıkan olaylarda ayrıca çok sayıda banka ve iş yeri tahrip edildi, belediye otobüsleri ile özel araçlar ateşe verildi.

Güvenlik güçleri ile göstericiler arasındaki çatışmalarda her iki taraftan onlarca kişinin yaralandığı açıklanmıştı. Güvenlik güçlerinin başlattığı operasyonlarda olaylara karıştığı belirlenen 300'e yakın zanlının yakalandığı belirtilmişti.

Bu olaylardan sonra Musevi, yanlılarına 'protestolara' ara vermeleri açıklamasında bulundu.

İran'dan ayrıca yabancı basına yayın yasağı getirildi. Kargaşa ve kaos hergün artarak devam ediyor.

Musevi ve reformcular seçim sonuçlarının doğru olmadığını ve yasal olarak itiraz edeceklerini belirtiyorlar.

Ahmedinejad, yabancı basın tarafından geçmiş dönem olduğu gibi oldukça eleştiriliyor. Ahmedinejad'ın geçmişte yaptığı açıklamalara binaen; "İsrail Başbakan Yardımcısı Sivan Şalom, İran'da, Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ın galibi olduğu kesinleşen devlet başkanlığı seçiminin sonucunun, "İran'ın özgür dünya ile gerçek bir diyalog kurmaya hazır olduğuna ve nükleer programını durduracağına inananların yüzünde patlayan bir tokat olduğu" değerlendirmesinde bulundu.

Likud partisinden olan Şalom İsrail radyosuna yaptığı açıklamada, "Ahmedinejad'ın seçilmesi, dünya ülkelerine, 'mevcut politikasına ülkesinde geniş destek bulunduğu ve bunun aynen süreceği' yolunda açık bir mesajdır" dedi. Şalom, ABD ve hür dünyanın, Tahran'ın nükleer emelleri ile ilgili politikalarını yeniden gözden geçirmeleri gerektiğini kaydetti.

İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Dani Ayalon ise İran seçim sonuçları ile ilgili İsrail'in herhangi bir hayal içinde bulunmadığını ifade ederek, önde gelen adaylar arasında terör ve nükleer program açısından gerçekte farklılık bulunmadığını söyledi. Ayalon, Ahmedinejad'ın yeniden seçilmesinin İslam Cumhuriyetinden yönelen tehdidin arttığını gösterdiğini savundu."

Batı'dan da bu ve bu tarz açıklamalar gelmeye devam ediyor.

Tanıdık geldi değil mi? Hani bir Irak vardı. Sözde müslüman bir lider, oldukça despot, diktatör bir Saddam vardı. Kendisi ile ilgili komplo teorilerinden birin de Abd'nin kendi adamı olduğu söyleniyordu. Sonra nükleer silah tehditleri, ardından Abd saldırısı, kaosa sürüklenen bir ülke, öldürülen binlerce insan, bulunamayan kitle imha silahları. Unutmadan son açıklamalara göre Irak petrol rezervlerinin tüm işletimi bir süreliğine yabancı şirketlere verilmiş.

Şimdi de bir İran var, Irak gibi kurgulanmış bir halide pek yok gibi. Üstelik kurgulu Abd'de kendi canının yangısından pek öyle etrafa el atacak gibi görünmüyor.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Şimdi bir İran var,bir de emperyalizmin bir diğer efendisi İsrail kendi kanlı geçmişine bakmadan İran'ın yöntemlerini eleştiriyor.Sanki İran zalim de İsrail bir masum melek sanırsınız.Dinime küfreden bari müslüman olsa hesabı,bir İsrail yüz buruşturmasıdır almış başını gidiyor.

İran'ın kendi iç politikasında uyguladığı 'yasakçı' siyasetin yer yer aşırılışması sonucu savunulacak bir tarafı yok elbet lakin dış politika da uyguladığı 'zalimlere hesap sorarım' duruşu,onuru zedelenmiş her doğulu Müslümana bazı bazı düşünmeden bazı bazı düşünerek destek verdirecek cinsten.

Musevi ve yanlılarına bakınca üstelik Ahmedinejad tutumuna bakınca insanlık adına yeniden seçilen yönetimi tam eleştirecek oluyoruz ki Musevi ve yanlılarını yer yer kısmen destekleyenleri görünce o eleştiriden haklı olarak vazgeçiyorsunuz.Zira iki seçenekten yenik olanı destekleyenlerin uygulamaları ve 'demokrasiden' ne anladıkları,şiddet konusunda oldukça uzman oldukları açık aşikar ortada.Yine de insanlığınız adına Ahmedinejad uygulamalarını eleştirmek,haksızlığa uğramışsa haksızlığa uğrayandan taraf olmak durumunda kalıyorsunuz.

İnsan haklı olarak kendi ülkesinden pay çıkartıyor.Malum Tr'de de bir kısım kitleye göre reformcu,liberal hükümet Akp;bir kısım kitleye göre irticacı,aşırı sağcı Akp seçim sonuçları da bu tarz 'seçime hile karıştı' eleştirilerine maruz kaldı.Tabii İran kadar kuvvetli bir ses yükselmedi lakin Cumhuriyet Mitingleri,Ergenekon öncesinde oldukça kalabalıktı lakin sandıktan açık ara Akp önde çıktı.Haklı olarak acaba mı diyorsunuz?

Kendi ülkenizde dahi seçilmiş hükümetin ne olduğundan çok kitlelere göre ne olduğu o hükümete etiketleniyorsa,siz varın bakın mimli medyanın başka ülkeler adına yaptığı açıklamalardan çıkan sonucun doğruluğuna.Haklı olarak acaba mı diyorsunuz.

Acaba mı?

İran: İslamcı Devrim Laboratuvarı (Yusuf Tanrıverdi)

(SİVİL DÜŞÜNCE PLATFORMU)

İran’da seçim sonrası gerginliği devam ediyor. Yapılan tartışmalar iki eksen üzerinde toplanıyor. Gösteriler rejim karşıtı mı? Yoksa bir iç hesaplaşma mı?

Görüntü gösterilerin rejime karşı bir isyan olmadığı yönünde netlik kazanıyor. Siyasi aktörlerin iktidar kavgasının yanında aslında sorunun temelinde daha derin nedenler yatıyor. Seçimlerde hile yapıldı iddiasıyla olayların başlamasını bardağı taşıran son damla olarak okumak yerinde olacaktır.

İran halkı İmam Humeyni’nin önderliğinde Şahı devirip bir İslam devrimi gerçekleştirdi. Devrimin devlete dönüşmesi aslında çok sıkıntılı bir aşamadır. Baskı, şiddet, işkence, ekonomik yoksulluk ihlallerinin tümüne karşı bir itiraz olan devrimin, özünde statükolaşmayı barındıran devlet aygıtına giydirilmesi devrim sonrası en zorlu sürecin başlangıcıdır.

Devrim yapmış, bilinç düzeyi oldukça yüksek, politize olmuş, şaha ve bürokrasisine kafa tutmuş bir halkla devrimini ve taleplerini devlete devretmeniz öyle kolay bir süreç değildir. Kolay olmasa da devrim sonrası normal bir süreç yaşansaydı devrim ruhunun devlete giydirilmesi ve devletin devrimci ideallerle zapturapt altına alınması daha kolay olurdu. Devrim devlet gerilimi olağan şartlar içerisinde yaşanarak yıkıcı olmayan bir muhalefet, taleplere karşı katı ve baskıcı olmayan bir iktidar ilişkisiyle sorunlar sağduyunun hâkim olduğu bir ortamda çözülmeye çalışılırdı.

Devletler devrim yapmazlar. Devrimler devletlere karşı yapılır. Onun için devletler devrimi yaşatamazlar. Onu donuklaştırıp otorite altına alıp eritmeye çalışırlar. Devrimin devlete dönüşüp donuklaşması halktaki devrimci ideallerin devlet tarafından köreltilmesi sorununu Lenin’de tartışmış “sürekli devrim” formülasyonu ile aşılabileceğini sanmıştı. Ancak devleti mutlak otorite haline dönüştüren komünist devrimler yetmiş yıl içinde tahta külelerinin bir bir yıkılışını gördü. İngiliz, Fransız ve Amerika devrimleri ise hala ayakta. Bu devrimlerin kalıcılığı devletin halk tarafından denetlenebilir ve iktidarın seçimlerle barışçı yöntemle devredilebilmesinde yatar.

İran’da olağan sürecini yaşatmayan iki nedenin altını çizmek gerekir. Birincisi devrim nerdeyse bütün dünyayı karşısına aldı. Amerika, batı devletleri ve İsrail’in ambargo ve tehditleriyle karşı karşıya kaldı. İkincisi; ABD’nin o dönem tetikçiliğini yapan Saddam Irak’ıyla savaşmak zorunda kaldı. Savaş tam sekiz yıl sürdü.

Savaş ortamı olağanüstü bir durumdur. Devletler olağan dışı tedbir almak zorunda kalırlar. Sosyal planda pek çok şeyi de askıya alırlar. Halkın refahı için harcanması gereken paralar büyük miktarlarla silaha yatırılır. Demokrasi, insan hakları, özgürlükler askıya alınır. Bu alanda üretilmesi gereken düşünceler durağanlaşır, talepler ertelenir. Eski dönem bürokratik alışkanlıklar, usulsüzlükler, hırsızlıklar, gelir dağılımındaki adaletsizlikler üzerine gidip yeni olanı inşa fırsatını sekteye uğrar. Sivil toplumun yerine, besic gibi militer toplum yapılanmaları ortaya çıkar. Öncelik vatanın düşman saldırısına karşı korunmasıdır.

İran’da asıl sorun savaş döneminin olağanüstü şartlarına cevap için oluşturulan devlet toplum ilişkisi, yönetim anlayışı, bürokratik yapının kalıcılığıdır. Dış tehdit unsuru varlığının sürekliliği devleti daha bir militer söylem ve yapılanma içine iter. Halkın özgürlük taleplerinin verilmesi halinde dış güçlerin bunları kullanarak iç kargaşaya çıkartabileceği endişesi dile getirilir. Korumacılık güvensizliği de beraberinde taşır. Bu nokta toplum içindeki daha özgürlükçü kanadın devletle karşı karşıya geldiği andır.

Hantal ve buyurgan bürokrasi meşru muhalefet alanını alabildiğine daraltır. En küçük muhalefet gösterilerine bile abartılı güç kullanmaya başlayarak gerilimin tırmanmasına hizmet eder.

Canlarını ortaya koyup adalet ve özgürlük için devrim yapmış halkın daha çok özgürlük, adalet, şeffaflık ve katılımcılık talebi devrimin devlet olmuş yüzü tarafından endişeyle ve kuşkuyla karşılanır. Ancak devrimin ruhu halkın yanındadır ve o halk asla “kral öldü, yaşasın yeni kral” demeyecektir. Halk tarafından yönetilen kralsız bir devlet talebi devrimci ruhun özüdür.

Devrimin devletleşip statükosunu oluşturmuş yüzü için artık “devrimci ruh” yok edilmesi gereken bir düşmandır. Artık yeni bir dönem vardır. Statüko ve karşısında daha çok özgürlük, daha çok adalet, daha çok katılımcılık diyen düşman/muhalefet vardır. Demokrasiyle yönetilen toplumlarda muhalefet ne kadar meşru ve gerekli sayılırsa, totaliter rejimlerde muhalefet o kadar yıkıcı ve tehdit unsuru olarak görülür. İktidar muhalefeti şeytanlaştırmaya çalışır. Onun dış güçlerin uşağı olduğunu ve maksadının hiçte masumene talepler olmadığını, rejimin temellerini yıkmaya çalışan, kalbi ve ruhu düşmanlar tarafından ele geçirilmiş her türlü yolla bastırılması gereken bir düşman olarak nitelendirir.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Bir toplumda anlaşmazlık kargaşaya dönüşmüşse o toplumun düşmanları ya da rekabet içinde olduğu toplumlar tarafından kendi yararlarına kullanmaya çalışmaları olası bir durumdur. İktidarlarda bu durumu kendi lehlerine kullanarak muhalefete ve söylemlerine karşı üstünlük sağlamaya çalışırlar. İktidar seçkinleri arasındaki mücadelede kim daha çok özgürlük ve adalet istiyor tartışması üzerinden değil, kimin işbirlikçi olup olmadığı üzerinden yapılır.

Batılı devletlerin İran’da muhalefete destek veren açıklamalar yapmaları aslında iktidarı güçlendirirken muhalefetin elini zayıflatmaktadır. Muhalefet işbirlikçilikle iktidar tarafından damgalanmaktadır.

İran devrimin başlangıcından beri takip edenler mollaların yüzde seksenin devrim karşıtı olduğunu iyi bilirler. Onlara göre devrime kalkışmak gayb imama ihanettir. İnanışlarına göre gayb imam; şartlar oluştuğunda yani zulüm artığında gelecek ve yeryüzünü adalet ve özgürlük adına fethedecektir. Humeyni’yi gayb imamın yerine oynamakla suçlamışlardı.

Devrim sonrası bu kesim devlet içinde önemli yerlere geldiler ve önemli rantların sahibi oldular. Tutucu bakış açılarıyla da devletin daha bir katılışmasına neden oldular. Sorun elbette bununla sınırla değil. Kuruluş aşamasında yapılan yanlışlıklar vardı. Velayet-i fakih ve rehberiyet kurumlarının iki başlılığı temsil ettiği yanında velayet-i fakih kumunun başlı başına bir sorun olduğu tartışması İran’ın hem molla sınıfı hem de aydınları tarafından tartışıldı ve tartışılmaktadır.

Rahmetli Kelim Siddiki İran’ın İslami Devlet talebi içinde olan Müslümanlar için iyi bir laboratuvar olacağını yazmıştı. Laik rejimler altında pek çok baskı dayatma ve yok saymalar altında kalan (bu baskı ve dayatmalar Müslümanlar söz konusu olduğunda nerdeyse normalmiş gibi kabul edilir) Müslümanlar İslami bir devletle özgürce yaşayacakları genel kanaatinin yanında devlet tarafından daha iyi Müslüman şahsiyetler haline getirecekleri inancıyla devlete Müslümanlaştırma misyonu verirler. İran’da başörtüsü takmanın anayasal zorunluluk haline getirilmesi bu görüşün tipik bir ifadesidir. Kadınlar için bir ibadet kategorisinde yer alan başörtüsünün anayasal zorunluluk halin getirilmesi devlet tarafından yürütülen Müslümanlaştırma operasyonudur. Soruna kaynaklık eden bir nedende bu kabuldür.

Bu durum islam’ın temel değeri olan inanç özgürlüğüyle çelişmektedir. Dinde zorlama yoktur ilkesinin askıya alınmasıdır. Bireyin imtihanına yapılan devlet müdahalesidir. Batılın önünün açılmasıyla hakkın ortadan kalkacağına olan güvensizliktir. İslam’ın kendine iman eden bireylerin ve onların oluşturdukları nitelikli topluluklar eliyle değil de devlet otoritesiyle korunabileceğine ve yaşatılabileceğine inan totaliter; iman, teslimiyet ve insan faktörünü dışlayan bir yaklaşımdır. Devlete, inanları daha da Müslümanlaştırmak gibi bir yetki vermek vahiy-insan ilişkisini doğru anlamamaktır. Devlet hukuk uygular, kanunlar yapar ve uluslar arası anlaşmalar yapar. Ancak devlet kararıyla bir kişi hidayete eriştirilemez. İslami bir yönetimin görevi adalet ve özgürlük içerisinde Müslümanların ve diğer inanç gruplarının özgürce yaşayabilecekleri kendilerini ifade edebilecekleri ortamı hazırlamak ve korumaktır.

İslam toplumu insanların özgür iradeleriyle İslam oldukları ya da onu reddettikleri özgür ve dinamik bir toplumdur. İslam seçme hürriyetini mutlak teminat altına alır.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

İslami kesimin öteden beri tartıştığı temel sorunlardan biride devletin yönetim şeklidir. Bir kısım İslamcılar bir yönetim şekli olan demokrasiyi “dünya görüşü” şeklinde nitelendirmek gibi asılsız bir

bakış açısıyla küfür olduğunu söylerler. O yüzden konuyu İslam-demokrasi başlığında altında ele alırlar. Hâlbuki bir din olan İslamla bir yönetim şekli olan demokrasi karşılaştırması cehalettir. Demokrasi ancak İslami yönetim tarzıyla karşılaştırılabilir. Bu gün yeryüzünde var olan monarji, oligarşi ve demokratik yönetim tarzlarından hangisinin İslami yönetim algısıyla örtüştüğü karşılaştırması yapılmalıdır. İslami yönetimde esas olan meşverettir. Meşveret bir model değil bir değerdir. Değere en uygun modeli tespit ya da inşa etmek önemlidir. Turabi, Gannuşi, Aliya İzzet Begoviç, Abbas Medani, Fadlullah gibi çağdaş İslam düşünürleri meşvereti halkın şurası olarak görürler. İslami bir yönetim meşruiyetini meşveretten yani halkın rızasından alır. Meşverete dayanmayan bir yönetimse zaten İslami değildir. Yine bu düşünürler meşveretin karşılığının demokrasiye tekabül ettiğinin altını çizerek söylerler.

İran’daki sorunun temelinde yatan unsurlardan biriside devlet toplum ilişkisine geleneksel molla sınıfının getirdiği yorumdur. Geleneksel molla sınıfı devlet üstündeki mutlak yetkinin ve nihai söz sahipliğinin kendilerinde olmasına inanmaktadırlar. Velayet-i fakih ve Anayasayı Koruyucular Kurulu devletin şeffaf, katılımcı, halk tarafından denetlenebilmesine imkan vermemektedir. İran’da düşünce özgürlüğü alanında da hiç küçümsenmemesi gereken baskılar vardır. Devrime öncülük etmiş Ali Şeraitinin eserlerinin de bir dönem yasaklandığını hatırlamakta fayda var. Halk bilgiyi sadece devlet TV’sinden alabiliyor. Gazete ve dergiler üzerinde sürekli sansür ve kapatma baskıları var. Bir karikatür ya da resim sergisi açmak için ahlaki olup olmadığı konusunda öncelikle izin almak zorundasınız. Hâlbuki asıl olan serbestlik olmalıdır.

İslamcılar İran’ı duygusal bir tarafgirlik içinde değil de, bir laboratuvar olarak görmeliler. Temel gözlem araçları ise adalet ve özgürlük olduğu takdirde yaşananlar bir tekerrürden ibaret olmaktan çıkartılır ve tecrübeye dönüştürülebilir.

Humeyni'yi ve Humeynizm'i sevmek farz mıdır? (Mehmet Yılmaz)

Bir süre önce Humeyni'yi sert bir dille eleştirdiğim için tepki veren okurlar olmuştu. **“İslâm'a büyük hizmetleri olan bu insana daha saygılı olmalısın”** dedi kimi dostlar. Kendilerinden istemiş olmama rağmen İslâm'a yaptığı hizmetler konusunda detaylı bilgi gelmedi henüz elime. Ama zavallı iranlılar bizim kemalizme acayip derecede benzeyen bir rejim altında çile çekmeye devam ediyorlar.

Aslında Humeyni'nin şahsen yaptığı işler ile bugünkü Humeynizm rejimi arasında ayırım yapmak ve eleştirileri ayrı ayrı yöneltmek icab eder elbette.

Benim Humeyni konusunda temelden karşı olduğum şey İslâmî devrim olgusu. Zira İslâm ve devrim iran'daki şekliyle asla bağdaşmayacak iki kavram. Birincisi, yani **İslâm iyi/kötü insan değil iyi/kötü eylemden bahsediyor bize**. “Kendi kusurlarınızla uğraşın” diyor. Nefsi ve nefsin kontrolünü hatta terbiyesini öğretiyor. Humeynizm, Kemalizm, Leninizm gibi tepeden inmece devrimler ise standartlar, normlar, tartışılmaz resmî gerçeklerle çıkıyor karşımıza. Beğenmedikleri insanları öldürmekten dahi geri durmuyor.

1789 Fransız devrimiyle “keşfedilen” terör ki devlet terörüdür, 1917 komünistlerinde KGB'nin atası Çeka olarak çıkıyor karşımıza. Komünist devrimi korumakla yükümlü çeka ekibi hiç bir hukukî sınır tanımadan tutukluyor, işkence ediyor, mallara el koyuyor, öldürüyor, sürüyor. Neden? Devrimi ve kazanımları(!) korumak için! **Devrimden bir gün önce devrim isteyenler bir gecede ÖLÜMÜNE MUHAFAZAKÂR!**

Faili meçhuller, gözaltında kayıplar... Peki ya Kemalizm ne yapıyor? İstiklâl mahkemelerinin acıklı tarihini yeniden anlatmaya gerek var mı? Ya Dersim katliamı? İnönü zamanında Kürtlere, Ermenilere, Yahudilere reva görülen toplama kampları, yağmalar, sürgünler ve ölümler?

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Devrim kavramı sorunlu bir kavram. Buna “İslâmî” etiket koymakla erdem kazandıramazsınız. Humeyni’nin de en büyük hatası bu oldu. Bu bağlamda İslâm’a hizmet değil zarar verdiği düşünüyorum.

Şiizm ve Vahabizm dogmatik olarak birbirinden çok ayı iki -izmdir ama uygulamada bazı benzerlikler dikkat çekici. Özellikle de ahlâk/erdem polisi gibi isimlerle terör estiren “güvenlik” gücü. Halkı günah işlemekten koruyan(!) bu polis bana komünistlerin çekasını hatırlatıyor. Dahil oldukları haksızlık ve şiddet dönem dönem değişse de İslâm’ın kurallarının polis gücüyle uygulanması kabul edilebilir bir şey değil. Oruç tutmayana, başını örtmeyene ceza kesen bir devleti bunun tersini yapan Kemalistlerden ayırd edemiyorum. Daha doğrusu bu tür bir **baskının İslâm adına yapılması bana daha da çirkin** geliyor. Zira eşit şekilde haksızlık yapmaktan öte İslâm’dan nefret ettiren bu uygulamalara bakarak “bravo! İslâm’a ne güzel hizmet ediyorlar” denemez kanaatimce.

“...Kemalistler “Türkiye İran olmasın” derken kimi muhafazakârlar sırf “ABD’ye kafa tutuyor” diye İran’ı takdir ediyorlar. Oysa Kemalizm’in doğuşuna ve bugün içinde bulunduğu sıkıntıların kaynağına incek cesareti gösterebilenler çok garip bir durumla karşı karşıya kalacaklar: İran’daki “İslâm devrimi” ve hatta Rusya’daki 1917 Ekim devriminin bizdeki “çağdaşlaşma projesi” ile akıl almaz benzerlikleri var.

Neden?

[Anatole France](#) bir kahramanını şöyle konuşturuyordu:

“Bütün devrimlerin en büyük hatası erdem denen şeyi yeryüzünde kurumsallaştırmaya çalışmaktır. Bir halkı devlet gücüyle iyiden yana, bilge, özgür, ılımlı ve adil yapmak istediğinizde herkesi öldürmekten başka çareniz yoktur!”

İster [İslamcı](#) olsun, ister [komünist](#) isterse [pozitivist](#), bütün devrimlerin çelişkisi burada yatıyor: Yeni bir insan ve yeni bir halk yaratmak. Bu “[pedagojik](#)” çabanın zorlandığı her noktada devrim, devlet terörünü de beraberinde getiriyor. ...” ([Humeyni Lenin’i döver mi?](#) isimli yazıdan alıntı)

Devrimi bir yana bırakacak olursak bugünkü İran ne halde? **Milyonlarca Azeri Türk’üne Türkçe’nin yasaklanması** gibi akıllara zarar haberler duyuyoruz. Ekonomik sıkıntılar sürerken milyarlarca doları silahlanmaya harcayan Amedinecat’ın halka hizmet ettiği söylenebilir mi? Yıllardır kabadayılıkla neoconlara ve Siyonistlere malzeme olan ama Müslümanlara kalıcı bi kazanım sağlamayan bir hükümet var karşımızda.

Ne Humeyni’yi ne de Ahmedinecat’ı bir kahraman olarak görmüyorum. Birincisi karizmatik ve yıkıcı bir devrimci, ikincisi ise kurnaz bir politikacı. İranlıların vicdanını temsil edecek bir hükümet kurulana kadar bu ülkenin sıkıntılardan kurtulabileceğini pek zannetmiyorum.

Son seçimlerden önce [Cihan Aktaş tarafından yazılmış şu yazıdan](#) uzun bir alıntı yaparak sözü yorumculara bırakayım:

“...Özgürlük ve adalet. İki kavram esasında birbirini tamamlıyor, biri diğeri olmadan sakatlanıyor. Salt “adalet”, dediğinizde bazen totaliter bir devlet yapısına yatkınlaşabiliyor, salt “özgürlük”,

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

dediğinizde ise zaman zaman, ekmeğin fiyatından yakınan kalabalıkların arasında yalnızlaşıyorsunuz

“Her tür etiğin ön şartı özgürlüktür”, der Ali İzzetbegoviç.

İran İslam Devrimi'nin şiarlarından biriydi, “özgürlük.” Savaş yılları özgürlük talebinin güvenlik gerekçesiyle kısıtlandığı bir mekanizmayı güçlendirdi bu ülkede.

Reformist hareket devrimin özgürlük şiarına mevcut şartlara göre yeni bir açılım kazandırmaya çalıştı.

Reformist hareket “özgürlük” vaadiyle hükümetler kurdu, şu var ki reformist politikacılar halkın gönlüne yatacak bir özgürlük alanı açmaktaki cehdleri konusunda hayal kırıklığı uyandırdılar.

Hükümet kursalar da iktidarda olmalarına izin vermeyen kurumsal engeller karşısında geri çekildiler.

Bu geri çekilme sırasında kendilerini destekleyen geniş halk kitlelerini idealleri konusunda karamsarlığa sürüklediler.

Geleneksel ilişki biçimlerinin ve iletişim kanallarının uzağında dururken, bu kurumların ve kanalların yerini tutacak kurumlar oluşturma konusunda başarılı olamadılar.

Ülke çapında örgütlenmeyi gerçekleştiremedikleri için de karşı karşıya buldukları güçlükleri sadece gazete okuyan aydın kesim anlayabildi.

Dört yıl önce “adalet” dağıtma vaadi ile cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan Mahmud Ahmedinecad'ın hükümeti, İran'da yazarlara ve sinemacılara yönelik sansürün en katı bir şekilde uygulandığı bir dönem olarak hatırlanacak.

Devrimin ve İslam'ın değerlerini korunması, yoğun bir sansürle sağlanmaya çalışıldı geçen dört yıl içinde. Yazarlar, yayıncılar, kitaplarının denetleme kurulundan geri çevrilmesi nedeniyle işlerinin durgunlaştığını dile getirdiler.

Tesettür devriyeleri hiç bir dönemde olmadığı kadar Ahmedinecad döneminde etkili oldular.

Peki, dar gelirli halk kitleleri bu sansürü dikkate alacaklar mı, seçim sandıklarına giderken...

Belki de almayacaklar ve konuşmalarında sıklıkla adalete vurguda bulunmayı sürdüren Ahmedinecad'ı, “O bizden biri, bizim halimizden anlar” diyerek bir kez daha cumhurbaşkanı olarak seçecekler.

Ahmedinecad dört yıl önce de seçim konuşmalarında “toplumsal adalet”e vurguda bulunmuş ve petrol paralarını halkın sofrasına indirme sözü vermişti.

Şu var ki hükümeti döneminde petrol fiyatları olağanüstü yükseldiği halde, enflasyon da iki kat arttı.

İşsizliğin çözülmesi konusunda somut adımlar atılmadı. İthalatta özellikle tüketim malları alanında bir artış yaşandı.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Çin armutu, arjantin üzümü ve mısır portakalı gibi ürünler pazar tezgahlarını kapladı.

Özgürlük şiarını açmaya çalışan Hatemi'nin siyasal alanda iyi niyetli ve saf, adalet kavramı üzerinden siyasetini kuran Ahmedinecad'ın ise siyasal manevralar açısından usta ve pragmatist olduğu söylenebilir.

Hatemi, “dün dündür, bu gün ise bugün” diyemediği, her şeye rağmen iktidarda kalmak istemediği için siyaset yarışında bir yere kadar var olabildi. ...”

[Dört Zindanın Tek Özgürü Olarak Ali Şeriatî \(Cemile Bayraktar\)](#)

Ali Şeriatî'nin yaşamına bakmadan önce kısaca yaşadığı dönem İran'a bakmak gereklidir.

Kısaca döneme bakış...

1925-1979 İran Pehleviler Dönemi

1925 Aralık ayında bir darbe ile yönetimi devirerek Rıza Şah Pehlevî tahta geçer. Tepeden inme bu darbeye aristokratlar, asker, arazi sahipleri ve bürokratlar destek verirken, dini liderler, yerel halk ve orta sınıf tepki gösterir. Darbe özellikle batılı güçlerin daha çok İngilizlerin etkisiyle gerçekleşmiş, Şah tahta onların etkisiyle geçmiştir.

Rıza Şah batılı bir rejimi ideal olarak görür. Hatta dönem itibari ile Atatürk'ü örnek alır, aynı dönemlerde bu amaçla Türkiye'yi ziyaret eder. Ancak İran'da İslami unsurların daha etkili olması nedeniyle bu konuda Atatürk kadar başarılı olamamıştır.

Rıza Şah kendi döneminde iken, Batılı eğitim sistemine çok önem verir, Batı'da eğitim zorunlu hale gelir, kadın-erkek ortak eğitim görme ortamı oluşturur. Medreseler ve dini okullar üzerinde baskı ve yasaklama yoluna gider. Kadınların örtülerine de el uzatılır. Ulema statüsünü kırmaya çalışır.

Sonuç olarak Şah Rıza dönem itibari ile bir kesimi eğitim yoluyla laikleştirmiş, bir kesimi baskıya rağmen köklerinden kopartamamış ve toplumda bir bölünme oluşturmuştur.

Şah Rıza'dan sonra 1941 senesinde yerine Muhammed Rıza Pehlevî gelir, babasının mirasını devralır. Ancak yeni bir formül bulmuştur; baba açık aşık Batılı bir yöntem sunarken oğul Pehlevî İslami kesimi ve halkı kandırmak amacıyla kendisini daha dindar göstermek üzere kendisiyle ilgili kıssalar, rüyalar uydurma yoluna girer, sık sık konuyla ilgili makaleler kaleme alır, hatta bu rüyalara Hz. Ali Ve Hz. Abbas'ı da dahil eder. Bunların yanı sıra, devlet dairelerini yönetime hizmette kusur etmeyecek şekilde organize etmek, asker eli ile halk üzerinde baskı kurmak, Savak* ile iş birliği içinde bunları planlamak gibi görevleri de üstlenmiştir.

Savak*: 1957 yılında Amerika yardımı ve desteği ile kurulan İran'ın derin devlet yapılanmasının gizli haber alma teşkilatı bir nevi rejim koruyucu organizma . Marksistler, öğrenciler, entelektüeller ve dindarlar Savak ajanlarınca sürekli izlenmektedir. Ve zaten Şeriat'nin şehadeti de bir Savak işidir.

Pehlevi hanedanı- İran'ı ABD'ye muhtaç bir hale getirmek, petrolün kaderini Batılı güçlerin eline bırakmak, gelir eşitsizliğini sağlamak, laikleşmek gibi eylemlerin baş faili olmuş, bir nevi karşısında durdukları İran İslam devriminin zeminini oluşturacak ortamı da hazırlamışlardır.

Ayrıca Şah hanedanı bunları gerçekleştirirken aynı dönem de İran'da yönetime ters çalışan dini guruplar oluşuyor, bu guruplardan işleyeceğimiz Ali Şeriatî ve devrimin son ayağı Humeyni gibi isimler de bireysel olarak ortaya çıkıyordu.

Ali Şeriatî 1933-1977

Yaşamı

Müslüman-ideolog,İran İslam Devriminin zeminsel hazırlayıcılarından.

Ali Şeriatî,1933 yılında İran'ın Mezinan köyünde doğmuştur. Babası Muhammed Taki Şeriatî tanınmış bir alimdir. Şah rejimine muhalif bir isimdir. İslami Gerçekleri Yayın Merkezi Üstad'ın görüşlerine ilgi duyan bir gurup tarafından kuruldu. Bu merkezin amacı; Kuran'a dönüş, sünneti ihya, bidat ve hurafelerden ayırıştırma, dış düşman karşısında Müslümanların birliği, saldırılara karşı İslam'ı sağlamlaştırma, ayrıca İran Milli Mukavemet Hareketi üyelerinden biridir (zaten Üstad Şeriatî ve Ali Şeriatî bu hareketin içinde bulunmak nedeniyle tutuklanmıştır)

Ali Şeriatî, ilkokul eğitimini köyde alır. Lise eğitimi için şehre Meşhed'e gider. Okul derslerine karşı soğuk, kendi bildiği biçimde okumalara yönelik faaliyetlere yönelir. Daha 13 yaşında içindeki düşünce fırtınasında felsefeye yönelişini ve bu tür fırtınalardan Mevlana'nın Mesnevisi ile çıktığını anlatır. Zaten kendisi felsefeye olan ilgisinin hep farkındadır ancak ülkesinin, insanların ve en başta İslam'ın sorunlarına felsefeden çok sosyoloji ile cevap bulacağına inandığı için bu alana yönelmiştir. Yine kendi kaleminden '**başlangıçta siyasi bir hareket içinde olmadığını daha çok tasavvufi kaynaklara yöneldiğini ancak siyasi yönelişinin bir gereklilik gereği ortaya çıktığını** ' yazar.

Öğretmen okuluna başladığı yıl Allah'a İtaat Edenler gurubuna katılır. Bu dönemle birlikte mücadele artık başlamıştır. Hem Şah siyasetinin hem de Tudeh Partisinin(Rusya'nın etkisiyle kurulmuş, Marksist ideolojiyi benimseyenlerin partisi) aleyhine çalışmaları ile bu dönemde tanışır. 1952 yılında, 19 yaşında iken, Marksist bir öğretmeniyle tartışması sonucu ilk tutuklanması gerçekleşir. Ailesi bu olayı ancak yıllar sonra öğrenir. Aynı yıl babasının önerisiyle **Ebu Zer** kitabını tercüme eder. Aynı yıl öğretmen okulundan mezun olur. Ve öğretmenliğe başlar.

1955 yılında Meşhed İnsani Bilimler Fakültesi Edebiyat Fakültesine girmek ister ancak memurların bu eğitimi yasaklanmıştır. Önce öğrenci olmadığı halde derslere katılır sonra ' memurun öğrenci olması yaşının kalkması ' ile burada eğitimine devam eder. Eş zamanlı olarak radyo programları yapmaktadır. Şiire yönelir. Aynı zamanda Milli Mukavemet Hareketi toplantılarına katılmaya başlar. Hükümetin bir işi olarak babası ile birlikte bir çok isimle birlikte bu toplantılara katılmak nedeniyle 2. tutuklanma gerçekleşir. Bu sadece bir tutuklanma değil aynı zamanda ilk işkence gördüğü

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

tutuklanmasıdır. Bu tutuklanmalardan sonra rejim, pişmanlık mektubu yazan herkesin affedileceğini açıklar, tutuklar bunu kabul etmez, bu esnada Ali'yi gözlerini bağlayarak tutukluların görebileceği bir

yere getirip, saymaya başlarlar. Bu şekilde bir idam gerçekleşeceği süsü vermeye çalışırlar durumu gören tutuklular, bu tuzağa inanır ve pişmanlık mektubu yazarlar. Ve bu tutukluluk hali son bulur.

1956 yılında eşi ile ilk kez eşinin de eğitim gördüğü Edebiyat Fakültesinde karşılaşırlar. Tanışma diyalogunu eşi Puran Şeriatî'nin aradığı kitapların, Ali Şeriatî'de bulunması ve ona ulaştırabileceği olayı oluşturur. Bir dönem arkadaşlık ederler, ardından Ali evlilik isteğini ima eder, Puran Şeriatî'nin ailesi daha serbest ve Puran Hanım örtüsüz olmasına mukabil; Şeriatî ailesinin dindar ve geleneksel bir aile olması bu girişimde Puran'ın ' olmaz ' demeleriyle ' hayır ' cevabı ile yanıt bulur. Ali vazgeçmez 2.5 yıldan sonra her iki aile de ikna edilir ve evlilik gerçekleşir. Ancak Şeriatî ailesi örtüsüz bir kadını gelin aldığı için çok eleştirilir.

1958 yılında evlenir evlilikten bir süre sonra bazı rejimsel kanunlar nedeniyle öğretmen olan eşinin, fişlendiği ve gidip ifade vermesi gereğiyle kendisinin maaşları kesilir. Ayrıca yasa gereği zorunlu yurtdışı eğitim sürecine katılması gerekmektedir.

1959 yılında hem hocalarının isteği hem de biraz Fransızca bilmesi nedeniyle henüz birkaç aylık evliyken eşini İran'da bırakarak Fransa'ya gider.

1959-1960 yılları Fransa'ya gidiş, eşinden ayrılış, aynı dönemde eşinin hamile olması, rejim nedeniyle bursunun kesilişi, Fransa'da yalnızlık gibi nedenlerle genellikle bunalım içerisinde ve zor geçer. Bunlar onu yıldırılmaz genellikle kendi gibi öğrencilerin kaldığı yerden ise dilini ilerletmek için Fransızların daha yoğun olduğu bir bölgeye taşınmak ister. Aynı dönem yılmaz, çalışmalarına devam eder. Sık sık eşiyile mektuplaşır ve İran'a Mesnevi'yi okuduğu yıllara, o yıllardaki manevi huzura olan özlemini dile getirir.

Aynı yıllarda ilk evladı İhsan dünyaya gelir, çocuğun ilk resmini görmesi ve eşinin yanında olamaması derin üzüntülere neden olur. Ancak Şeriatî boş durmaz. Dönem Fransası faşistlerin Cezayir Sömürgeciliğini övmesi, sol gurupların ise bu sömürüye tepki vermesi karışıklığını yaşıyordur. Şeriatî Cezayir Bağımsızlık Hareketi üyeleri ile tanışır.

1960 yılında İran'a döner, eşini ve oğlunu alıp Fransa'ya geri gelir. Fransa'ya gelişinden sonra bir zenci eylemine katılır ve 3. tutuklanma gerçekleşir. Bu tutuklanma sırasında birlikte olduğu tutuklular ile yaptığı konuşmalar kayda alınır ve yayımlanır.

1962 yılında annesini kaybeder, cenazeye gidemez ama annesinin 40.günü yasına katılmak üzere İran'a gider. Kara yolu ile Fransa'ya dönecekleri zaman eşinin ikinci çocuğuna hamile olması nedeniyle uçak yolculuğunu tercih ederler, bu ulaşım aracı değişikliği onun Savak tarafından tutuklanmasını engellemiştir.

Aynı yıl, Avrupa'da İran Milli Hareketi mensubu gençlerin arasına katılır. Yine aynı yıl İran-i Azad dergisinde yazmaya başlar. Pehlevi Döneminin devrimi olan ' **Beyaz Devrimi** 've ' **Sarı Devrim** ' dediği ' **Yay Yapan Ok** ' makalesini burada yayımlar. Aynı dönem, Cezayirli İnkılapçı yazar Frantz Fanon'un (psikiyatrist, siyah adam, anti-faşist, anti-sömürgecidir, Cezayir Ulusal Mücadelesinin önemli ismi)

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Sartre'nin mukaddimesiyle çıkan 'Yeryüzünün Lanetlileri' kitabını okumasıyla birlikte çok etkilenir, konuyla ilgili birçok makale yazar. Hatta bu fikirleri İran Milli Hareketi içine ulaştırır.

1963 yılında doktora tezini verir ve mezun olur.

Aynı yıllarda şiire uzaklaşmasını tenkit eden dostlarına '**şimdi şiiri düşünemem İran'a dönünce nereden başlarım'ı düşünüyorum**' der.

1964 yılında iki çocukları İhsan ve Susan'dan sonra Sara doğar. Eşinin ve kendinin öğrenciliği bittiği için bursları kesilmiştir. Maddi olarak zor günler başlar. Aynı zamanda önünde üç yol olduğunu söyler '**Avrupa'da kalıp uzaktan rejim aleyhine çalışmak, İran'a komşu bir ülkeye gidip silahlı eğitim için çalışmak ya da İran'a dönmek**'. Bir yıl düşündükten sonra tutuklanacağını bile bile İran'a dönmeye karar verir. Aynı yıl karayolu ile İran'a dönerler, Savak tarafından tutuklanacaklarını bilerek döndükleri İran'da sınır kapısında 4. kez tutuklanır.

Hapiste fazla kalmaz. Çıkışında üniversite hocalığı için eşi ve kendisi başvurur, sudan bahaneler ile bu talepleri ret edilir. Ancak 4. dereceden öğretmenlik-memurluk görevi verilir.

1965-66 yılları arasında hem çalışıp hem de tercüme yapmaya devam eder. Puran hanım '**gece sabahlara kadar çalışıp,gündüz uyanamamasından bahseder**'. Bazen daha sessiz olduğunu düşündüğü akrabalarının evinde çalışmaya gider. Bir minder, çay tepsi, sigarası-küllüğü ve kitapları onun vazgeçemedikleridir. Bu arada rejimin bir siyaseti olarak - **çünkü Şeriatî'nin gençler üzerinde dini yönde etkisi vardı ve İran'da Rusya etkisiyle yükselen Tudeh Partisi sesleri, Marksist ideolojinin yayılması durumu söz konusu iken Şeriatî gibi bir hoca gençler üzerinde etki bırakıp, kominizm ile mücadele edebilirdi**- üniversite hocalığına çağırılır. Tabi bu arada ağızlar boş durmayacaktır, Rus malı, ucuz, silecekleri dahi olmayan arabası ona '**Marksist' yaftasını yapıştırmak için yeterlidir!** Şeriatî üniversite hocalığı yaparken boş durmuyor, çeşitli konferanslar da veriyordu. Bu arada üç çocuklu bir ailenin babalığı görevi de devam ediyordu.

1966 yılında başladığı Meşhed Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi görevinde; farklı ders anlatışı, öğrencilerinin büyük ilgisi ile adının daha çok duyulması zamanlarıdır. Aynı zamanda öğrencileri onun konuşmalarını ses kayıtları haline getirip paylaşmaktadır.

1968 '**Kevir**' kitabını yazmasıyla ithamlar başlar (Kevir=çöl, içinde şiirleri de bulunan, edebi bir dili olan, tasavvufi, ilhamdan bahseden, insan olmak, kendi olmak, ben olmak, ruh gibi kavramların bulunduğu dini temaları içeren bir kitaptır) '**Ali değişti,siyasetten uzaklaştı,peygamberlik iddiasında bulunuyor**' dedikoduları yayılır. Zaten bu dönemi de kapsayan sorulara verdiği cevapların olduğu kitabı '**Ben hiçbir statükoya bağlı olmayan illegal ve dilin dönebildiği ger türlü suçlamaya muhatap olan Ali Şeriatî'yim ve cevap veriyorum**' kitabı, ders notlarının arasından düzenlenir. Aynı zamanda konferanslara devam etmektedir.

1970 yılında '**Din ve Barış**' başlıklı bir organizasyon için Japonya'ya davet edilir ancak sistemin, rejimin, Savak'ın bir kumpası sonucu davet ve cevap geç ulaştırılır ve bu organizasyonda konferans vermek üzere hazır bulunamaz. Aynı yıllarda öğrencileri oldukça çoğalmıştır, bu rejim için bir tehlike sayılır. Sınır Kuran götürmesi, derste sigara içmesi vs. gibi gerekçeler ile ders saatleri azaltılır.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

1971 yılında Savak tarafından dersleri belirsiz bir süreliğine tatil edilir. Derken düzmece bir şekilde bir araştırmacı olarak Tahran'a gönderilir. Aynı zamanda konferanslarına devam etmektedir. Bu yıl **Hüseyniye-yi İrşad** kurumunun faaliyetlerine katılır. Bu kurum milli ve dini konular üzerinde çalışmalar yapan bir kurumdur. Kurum içerisinde gelenekçi damarda mevcuttur. Kurum içerisinde sürdürdüğü konuşmaları bazı gelenekçi zihinlerin tepkisini alır. Aynı yıl bu kurumun yaptığı hac organizasyonu ile hacca gider, gitmeden evvel vasiyetini de yazar. **Aynı dönem Mısır'a gider. Tüm katılımcıların Firavun'un mezarını ziyaret ettiği vakitlerde o, bu mezarlara taş taşırken ölen**

Afrikalıların yasını tutmakta, onların mezarları başında durmaktadır. Bu yıllarda dördüncü çocukları Mona doğar. Ali Tahran'da, eşi Puran hanım ve 4 çocuğu Meşhed'de dir.

Konferanslar devam eder -zaten kitaplarının çoğu bu konferanslardan dermelerdir-. İthamlar da devam etmektedir. Sunumlarında sadece Şia'nın değil Ehl-i Sünnet İmamlarının görüşlerini de eklediği, kadınların toplantılara katılmasını sağladığı gerekçeleri, tiyatroya verdiği önem ve Ebu Zer gösterisinin bu kurum altında yapılmasından dolayı büyük tepkiler alır. Bu durum Ali'yi çok üzmemektedir. Savak bir yandan, gelenekçiler diğer bir yandan derken, Savak'ın göz altıları, idamları, gösteriler, insanların öldürülmeleri gibi durumlarda Ali'nin büyük üzüntülerinin nedenidir. Tüm bunların içerisinde konuşmalarının ses kayıtlarının yapılması, makalelerinin elden ele dolaştırılması, öğrencilerinin çoğalması, yurtiçi ve yurtdışından takipçilerinin çoğalması tek tesellisidir.

1972 yılında ' **Gezici Kütüphane** ' önerisini kurumlara sunar ancak bir geri dönüş olmaz. Derken **Hüseyniye-yi İrşad** kapatılır, Ali'nin kitapları yasaklanır, Ali saklanmak zorunda kalır. Ancak mücadele durmaz; öğrencileri gizli olarak fikirlerini **Ali Serdebari** ve **Ali Sebzarzade** müstear ismiyle yayımlamaya devam eder. Ali'yi bulamayan Savak babasını ve eşinin kardeşini gözaltına alır, Ali'nin yerini öğrenmek için işkence yapar. Zaman sonra Ali kendi ayağıyla gider teslim olur. **Tutuklanır 18 ay tek başına hücrede kalır. Kitap bulundurulmasına izin verilmez. Sadece askerden bazılarının istihareye yatmasını istemeleri üzerine bu istihare sürelerince vakti uzatıp yanında onlardan aldığı Kuran'ı bulundurabilir.**

1974 yılında hapisten çıkar. Ancak esaret bitmemiştir. Savak'ın sürekli takibi, sürekli eve telefon etmesi, sürekli evi ziyaret, gizli tehditler devam etmektedir. Bu yıldırılmaldan sonra Ali bir dönem kendini eve hapseder. Bu dönem zor da olsa dostları ve öğrencileri onu ziyaret etmeye devam eder. Yoğun ev hayatı çocuklarına vakit ayırmasını sağlar. Onların fikir dünyalarını ve ruh dünyalarını geliştirmeye yönelik sorular sorar, kompozisyonlar yazmasını ister. **Savak boş durmaz, Marksizim mücadelesinde onu kullanmak ister. Söзlerini çarpıtmak ister. Bu arada ev toplantıları hızlanır ancak katıldığı davetlerdeki lüksü gören Ali durumu eleştirir. Bu arada zulümler, ölümler devam etmektedir. Ali bunlardan oldukça bunalmıştır, o silahlı mücadeleye inanmaz, fikri mücadeleye inanır. Artık İran iyice zor bir yer olmuştur.**

Durum böyle iken eşi Puran hanımın da önerisiyle hicrete karar verir. Zorlukla pasaportunu alır, önce o gidecek ardından eşi ve 3 çocuğu gidecektir. Zaten oğlu İhsan ABD'de eğitim görmektedir. Ve Şeriatî hicret eder, Savak'ı şaşırtmak için önce Brüksel'e gider. Oradan İngiltere'ye geçer. Puran hanımda yanına gitmek üzere yol hazırlığı yapar. Ancak hava alanında kendisinin ve küçük kızı Mona'nın pasaportunun bir kumpas ile kaybedilmesi nedeniyle, Puran hanım İran'da kalır, Susan ve Sera babalarının yanına gider. Baba ve çocuklar henüz İngiltere'de bir akrabanın evinde bir gece geçirip, kısaca sohbet etme imkanı bulmuştur ki, aynı gecenin sabahı **şehid** odasının kapısının önünde yerde ölü bulunur. Bu aile ve sevenleri için büyük yıkımdır. Belgesel olarak ispatlanamamıştır ancak

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Şeriatî'yi Savak'ın zehirleyip şehid ettiği bilgisi büyük ölçüde yaygındır. Savak ve rejimin ona olan zulmü öldürmekle bitmemiştir, cenazesi üzerinden bir sahiplenme gerçekleştirmek isterler. Maalesef Savak cenazeye de sahip çıkmak ister. Ancak sevenleri, eşi ve oğlu bu duruma müdahale ederler. Ve Şeriatî Suriye'de Hz.Zeyneb'in kabri civarına defnedilir.

Görüşleri

Şeriatî, öncelikle Allah'ı sonrasında insanı ele alır. Bu nedenle ' **İnsan** ' kitabında insanı benliğinden kopartan ve nefesine sunan her türlü perdeden ve modern akımlardan kurtarmaya çalışmıştır.

Düşüncesini ' tevhid ' üzerine kurmuştur. Ona göre dinsizlik yoktur, Allah Rasulü'ne muhalefet edenler dinsiz değildir, sadece tanrıları çoktur, putları fazladır. İşte bu nedenle Şeriatî ulaşabildiği her fazla putu kırmanın derdine düşmüştür.

Şeriatî, Allah'ı ve insanı ele alıp bu iki varlığın diyalogundan dini yorumlar. Bu yorumlamalarında kendi dahili olduğu coğrafyada Şia'yı eleştirir. Onun için 12 İmamı beklemek, pasifizimdir. Ona göre bu şekilde geçirilecek zaman yoktur. Biraz da bu nedenle dinsizlik ile çok uğraşmaz o dine rağmen dinin savaşını vermeye çalışır. Belki de bu nedenler ile ' **Öze Dönüş** ' demiştir. Bu nedenler ile Hac kitabında, bu kutsal vazifenin içini dolu kılacak yeni ve anlamlı yorumlar düşmüştür.

Hiçbir fikir adamını kendi toplumu ve tarihi dışında değerlendiremeyiz. Şeriatî dönem olarak, Rusya etkisiyle Marksizmin yayıldığı, batılı güçlerin hem modernizm hem de emperyalizm ile doğu dünyasını sömürdüğü, bir İslam ülkesi olan İran'ın Şah eliyle batıya peşkeş çekildiği, yaşadığı toplumda faşizmin kol gezdiği, Müslüman coğrafyanın Şia-Sünni savaşlarına şahit olduğu, insanın maddeleştiği, İslam'ın özünden uzaklaştığı bir dönemde yaşamıştır. Tüm bu pespayeliğe şahit ve muhatap olan Şeriatî düşüncesinin temelini İslam, kalbin temelini tasavvuf oluşturmuştur. Ve saydığımız tüm kavramlar ile mücadeleye girişmiştir. Kuru bir Kuran'a sarılmadan çok batıyı görmenin vermiş olduğu tecrübe, dil biliyor olması, ilim ve bilim konularını takip etmesi hem sorunları tespit etmesi hem de çözümler sunmasında yardımcı olmuştur. Bu nedenle ' **Ne yapmalı** ' demiştir. **Yapılacak şeyler arasında, aydınların rolünü çok gerekli görmüştür çünkü o fikri mücadeleye inanan biridir.** Bu nedenle aydını modern kırılmalardan ve çağdaşıktan arındırarak yeniden yorumlar. Aydın onun için batılı bir zihin değil, toplumuna kendi köklerinden beslenen bir yol gösterici olmalıdır. Yapılacak şeyler arasında modernizm ile mücadele de vardır. **Medeniyeti önceleyen Şeriatî modernizmin bir zehir olduğunu, batının medeniyeti kendine seçip, doğuya zehri sunduğunu savunmuştur.**

Ona göre ' **İnsan Dört Zindan** 'a hapsolmüştür; tabiat zindanı (doğanın kanunları), tarih zindanı (geçmişin gölgesi), toplum zindanı (toplumun etkisi-baskısı), nefsin zindanı. Şeriatî bu zindanlardan ilk üçünün zor da olsa aşılabileceğini ancak nefis zindanının aşılması en güç zindan olduğunu söyler. Bu zindan insanı ancak tasavvufi bir kalbi yakınlık kurtarabilir, demiştir. Ancak onun klasik anlamda bildiğimiz pasifize tasavvufa da eleştirisi vardır, onun için tasavvuf hem insanı zikri ile içten gelen zehirden korumak hem de bireyciliğin ve maddeciliğin ayyuka çıktığı bir dünyada maddeden çok ruha yönelmiş bir yatırım demektir. Bir anlamda yukarıda saydığımız modernizm argümanları ile savaşmak onun için tasavvufi bir yöntemdir.

Tenkrit ile uğraşmıştır, taklitçiliği yeren binlerce ispatlı görüşün sahibidir. Ona göre çözüm için insan kendi tabiatından, kendi tarihinden, kendi toplumundan, kendi inancından beslenerek ve öğrenerek

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

yol bulmalıdır. Bu nedenle maddeciliğin karşısında, maddecilik ile cevap vermek yerine ruhu beslemeyi yöntem sunmuştur. Zaten bu nedenle İran İslam Devriminin temellerini atmıştır.

Tüm bu uğraşları batılı sömürgeci düzenbazlar, işbirlikçi Şah rejimi tarafından çarpıtılmaya çalışılmış, solculuk olarak yaftalanmaya çalışılmış olsa dahi onun öğretilerini bir yöntem olarak seçen binlerce öğrencisi, okuyucusu tarafından anlaşılması, yayılmıştır. Ve yayılmaya devam edecektir.

Son bir cümle ile toparlayacak olursak; **o kendi görüşlerini çarpıtmaya çalışanlara bir cevap olarak yazdığı ' Ve Cevap Veriyorum ' metinlerini bir konferansa, bir makaleye, bir kitaba değil tüm yaşamına oturtmuş, yazdıkları ile olduğu kadar yaşamıyla da her türlü küfrü, zulmü, yabacılaşmayı ve dini cevaplamıştır.**

Elbette Şeraiti görüşleri ve kitapları, bir makaleye yahut birkaç paragrafa sığdırılmayacak kadar geniş bir yer kaplamaktadır. Bu nedenle bu biyografiye yönelik çalışma sadece Ali Şeraiti başlığında yazılacak yazıların sadece bir girizgahı, daha sonra gelecek kitaplarına ait inceleme yazılarının ilk adımıdır.

[İran'a şeriat demokrasi ile mi geldi?](#) (Hasan Rua Demiroğlu)

Çürümeye başlayan ama bunu kabul etmeyen, etmediği gibi de varlığını sürdürmek isteyen her yapı gibi bizim resmi yapımız da çareyi kendinden daha kötü durumda olduğunu düşündüğü ülkeler ile kendini kıyaslayıp kendini aklamakta arıyor. Halk dilinde ifade bulduğu üzere; ölümü gösterip sıtmaya razı ediyor. En başından beri hedef olarak koyduğu **muasır medeniyetlerin de üstüne çıkmak ilkesi doğrultusunda yapması gerektiği gibi kendinden iyi ile değil, kendinden kötü ile kıyaslıyor yapısını**. Türkiye'nin dar, içine kapanık, kulaktan dolma bilgilerle oluşmuş verimsiz siyasi topraklarında da oldukça tutuyor bu. Korku siyaseti; sanki yıllardır baskıyı yapan onlar değilmişçesine uygulanıyor.

Son olarak kullandıkları argüman ise: [İran'a](#) da şeriatın demokrasi ile geldiği. Bu iddiayı her yönüyle incelemek gerekiyor.

İran'a şeriat gerçekten de demokrasi ile mi geldi?

Sayeh-eh-Khodah yani Allah'ın gölgesi ünvanına sahip olan Muhammed [Şah Rıza Pehlevi 1941](#) yılında tahta geçti. İsviçre'de eğitim görmüş olan Şah batılılaşmayı savunuyordu. Ancak otantik kültüre düşman olarak batılılaşmayı yaptırım zoruyla getirmeye çalışan her yapı gibi halktan tepki alıyordu. Batılı kültürün kapitalleşme süreci sonucunda ortaya çıkan işçi sınıfının demokratik talepleriyle oluştuğunu, öncesinde Antik, [Skolastik](#), [Rönesans](#) gibi dönemleri geçirmesiyle bugünkü haline geldiğini bilmiyordu.

Sadece görünüm ve yaşayışa zorla müdahalelerde bulunmak geçen yüzyılı geride kapatan bazı Doğu halklarının başındaki yönetimlerin önemli bir karakteriydi. Türkiye'de türkü söylemeyi yasaklayıp

yerine Klasik müziği kanun haline getiren yapı neyse İran'daki şahlık da böyleydi. Sosyolojik değişimlerin belirli rasyonel süreçlerin bir sonucu olduğu ne yazık ki onlar tarafından bilinmiyordu.

Ancak tabii ki Şah'ın halk tarafından benimsenmemesinin tek nedeni kültür konusundaki bu anlamsız ve özenti baskıları değildi. Bir halk için asla kabul edilemeyecek bir olay daha yaşanmıştı İran'da.

Ajax Operasyonu:

[Muhammed Musaddık](#) 1953 yılında CIA'in desteğiyle yapılan [Ajax Operasyonu](#) ile düşürülmüştü. Üstelik, Ulusal Cephe'nin lideri olan Musaddık; geniş bir halk desteği ile başa geçmişti. İran petrolünü İngilizlerden ve Amerikalılardan geri alma tabanlı bir millileştirme politikası güdüyordu. Bu politikayı başardı da. Ancak haliyle; İngilizler ve Amerikalılar [1953](#) yılında halkın desteğiyle başa gelmiş ve yine halkın desteğiyle başta duran Musaddık'ı düşürüp yerine yine Şah'ı getirmişti. Musaddık; ev hapsine alındı ve bu hapis esnasında öldü. Bugün mezarında **'İranlıyım ve Müslümanım. İran'a ve İslam'a karşı olan herkese karşıyım'** yazmaktadır. Tam da bu karşı oldukları tarafından düşürülmüş, hapsedilmiştir.

Şah'ın 53 yılından sonra ekonomik bunalımı bu operasyona sebep göstermesine rağmen yanlış tarım politikaları kırsal alandan kente göçleri başlatıyordu. Ekonomik krizi çözmek için ortaya koyduğu çözümler krizi daha da derinleştirmişti. Aynı zamanda muhaliflere yönelik baskılar şiddete ve işkenceye kadar varıyordu. 8 Eylül 1978'de sokağa dökülen işçilerin eylemlerine yapılan sert müdahalelerin sonucunda yüzlerce kişi ölmüştü. Sonradan Ali Şeriatî'yi de öldürecek olan Savak ve diğer devlet güçleri de bunun dışındaki eylemlere çok sert müdahale ediyorlardı.

Tüm bunlardan sonra devrimi hazırlayan sürecin demokrasi olmadığına herkes ikna olabilir. Bir yandan ekonomik kriz, bir yandan sosyal bunalımlar, bir yandan ağır yasaklar, bir yandan kültürel baskı, bir yandan devlet güçlerinin eylemlere yaptıkları müdahalelerle İran yaşanması zor bir ülke haline gelmişti. Bütün bu sorunların kaynağı diplomatik alanda ABD'nin müttefiki olmaktan başka hiçbir işlevi olmayan İran'ın devlet ve ekonomi politikalarıydı. Kendi halkına ve onun demokratik taleplerine karşı, ekonomik ihtiyaçlarına göz yuman, öz kültüre düşman olan her yapı gibi İran Şahlık rejimi de devrilmişti.

Dolayısıyla İran İslam Devrimi'ni demokrasi değil; Şah'ın anlamsız eylemleri, Amerikancılığı, baskıcılığı doğurmuştu. Olağan düzenlerde demokratik haklar verildiğinde insanların devrim, terör gibi başka türlü ifade yollarına gitmesi beklenen bir durum değildir. Türkiye'deki olay ve olguları başka ülkelerde yaşanan olayların arkasına sığınarak açıklamayı bir alışkanlık haline getirenler; İran İslam Devrimi'ni oluşturan Şahlık rejiminin tam da kendileri gibi baskıcı, halk düşmanı ve yoksullaştırıcı bir yapı olduğunu fark etmek zorundadır.

Demokrasi; zenginleşmenin, sanayileşmenin bir sonucudur. Sanayileşme sonucu ortaya çıkan işçi sınıfı demokratik talepler konusunda oldukça radikaldir. Şehir insanının rasyonelliği ve değişen yaşam koşulları baskıcı yapıları tasfiye edip yerine insan ve işçi haklarına dayalı yapılar kurulmasına yol açar. Her sosyolojik değişim gibi demokratikleşme de bir ekonomik değişimin sonucudur. Bugün Türkiye'deki demokratikleşme hareketinin arka planında da Özal'lı yıllardan sonra ortaya çıkan bu yeni işçi sınıfının ilerletici gücü vardır. Bugün Türkiye'nin yaşadığı yapısal sorunlar; bir burjuvanın üzerine kurulmuş bir yapının yeni bir burjuvaya yetmemesinden kaynaklanmaktadır. Eski burjuvanın

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

kendisini ayrıcalıklı konuma getiren yapının elden gitmesine izin vermeyişi ve bu doğrultuda vatan, millet, laiklik gibi herkesin mutabakat içinde olduğu konuları kendisi için referans kaynağı olarak

kullanması demokratikleşme sonucuna en fazla zaman yönünde olumsuz etkide bulunabilir. Çünkü demokrasi; başını ekonominin çektiği bir dizi faktörün sonucudur. Bu faktörleri egale etmeye; iletişim araçlarının bütün dünyayı birbirine bağladığı, piyasanın sınırları erittiği ve dünya entelektüel birikiminin dünyanın her yerinden takip edilebildiği çağımızda kimsenin gücü yetmez.

Elhasıl;

Faktörlerin sonucu olan demokrasi; zenginleşme ve kapitalleşme süreci devam ettikçe ivme kazanma karakterli olacaktır. Kapitalleşme sürecinin sonu; demokratik taleplerde radikal bir işçi sınıfı doğurduğundan kapalı, baskıcı bir yapıya asla neden olmayacaktır. Dolayısıyla Türkiye'nin hem zenginleşme hem AB yolunda ilerlerken aynı zamanda bir şeriat ülkesi olması bilimsel olarak mümkün değildir. Homo Economicus insan tipi; rasyonel, özgürlükçü, evrensel ve saygılıdır. Bu süreç bunu doğuracağından Türkiye'nin geleceği hakkında umutlu olabiliriz.

Korku siyaseti gerçeklerin karşısında etkisiz kalacaktır.

Cihan Aktaş'la Gerçek İran'ı ararken(1)

Sunuş: Türkiye'deki İran algısı oldukça çarpıcı bir kutuplaşma sunuyor. Bir yanda üniversite yurtlarında odalarına, dolaplarına Humeyni'nin posterlerini asan, adeta idolleştiren gençler ne ona ne de İran'a dönük en ufak bir eleştiriye tahammül edemiyor. Diğer yandan "öcü İran" imajı ile kendini korkutan Kemalistler "Türkiye İran olmasın" diye yıllardır korku siyaseti yapıyor. Hakikat büyük ihtimalle bu ikisi arasında bir yerlerde. Ama nerede?

Yazarlarımızdan Özlem Yağız'ın sayesinde tanıdığımız Cihan Aktaş değerli vaktini ayırıp internet üzerinden yaptığımız bu söyleşiye katıldı. Birazdan okuyacağınız gibi **Gerçek İran'ı ararken** karşımıza çıkmış büyük bir fırsat bu. Zira Cihan Hanım bu ülke hakkında en "yetkili" kalemlerden biri. (Kitaplarının listesine [buradan](#) erişebilirsiniz.)

MY: Cihan Hanım, öncelikle [Derin Düşünce](#)'ye ayırdığınız vakit için teşekkür ediyorum. Ben açıkça sormuş olmasam bile gerekli gördüğünüz eklemeleri yapmaktan ve yeni sorular sormaktan çekinmeyin lütfen. İlk amacımız öğrenmek...

İran hakkındaki tecrübenizden bahseder misiniz? Bilgi birikiminizi nasıl oluşturduunuz? Ne kadar zamandır bu ülkeye gidip geliyorsunuz? Aydınlarını, siyasetçilerini ve tabi halkını ne kadar tanıyorsunuz?

-Her şeyden önce bu söyleşimiz için duyduğum memnuniyeti belirtmek istiyorum. [Derin Düşünce](#) çok özel bir site, düşünceyi ön planda tutan bir site. Bu nedenle de söyleşimizin daha yararlı olacağını düşünüyorum. Site ahalisini ve müdavimlerini de gönülden selamlıyorum. Bana yönelen her soru çok "derin düşünülmüş"; bu nedenle de geniş bir cevabı hak ediyor. Ne yazık ki bunu mevcut söyleşi çerçevesinde yapmam çok güç. İster istemez boşluklar ortaya çıkacak.

Sorunuza dönersek...

Üniversite öğrencisiyken sınıfımda İranlı arkadaşlar vardı. Onların da etkisiyle İran İslam devrimi'ne ilgi duyuyordum. Tabii bir okur (ve o dönemde amatör bir yazar) olarak düşüncelerimin izlediği seyir de bu ilgiyi besliyordu. Ali Şeriatî'den tercüme okumaya başlamıştım. Ayetullah Humeyni'nin vakarlı duruşunun beni çok etkilediğini söylemeliyim. Müslümanların ille de sağcı, silik, sinik, apolitik kişilikler olmayabileceğini, devrimci de olabileceğini gösteriyordu hayatıyla, fikirleriyle.

Her şekilde İran devrimine yönelik ilgimle bir şekilde ilgili bir evlilik yaptım. Eşim, üniversite tahsilini İTÜ'de tamamlamış olan İranlı bir Azeridir. İlk kez 1985'de gittim İran'a. 1998'den itibaren hayatımı yılın bir bölümünü İran'da geçirecek şekilde sürdürüyorum. Süreç içinde Farsça'yı kendime yetecek kadar öğrendim. Dergi ve gazeteleri uzun zaman sıkı bir şekilde takip ettim, özellikle de reformist basını. Reformistler bana her zaman devrimin çekirdeğini ileri bir noktaya taşıma kavrayışına sahip görmüşlerdir, tabii teorisyenlerinden söz ediyorum, yoksa, hareket içine çok farklı muhalif kesimleri çekiyor elbet. Reformistlerin İran devriminin başlangıçta dondurulmuş tartışma içeriğini günümüz şartlarına uygun bir dille geliştirmeye çalıştıkları kanısındayım. Dolayısıyla reform kelimesi burada ertelenmiş devrim ideallerini bir açma çabasının ifadesi olmaktadır. Bu konular üzerine az yazmadım aslında. İran sineması ve İranlı reformistler üzerine kitaplarım var. Bir de Yakın Yabancı ismiyle, İran bağlamındaki denemelerimin yer aldığı bir kitabım yayınlandı geçen sene.

MY:İran'da en çok beğendiğiniz ve "ah keşke Türkiye'de de olsa" dediğiniz şeyler nelerdir? Türkiye bu ülkeden neler öğrenebilir?

-Tabii bu bağlamda çok şey söylenebilir, her şeyden önce de öğrenmenin karşılıklı bir süreç olduğu. Bu açıdan bakılacak olursa her iki ülke içinde karşılıklı öğrenme bakımından çok uygun bir dönemden geçiyoruz.

İran'daki sağlık hizmetlerinin, sağlık merkezlerinde hastaya yaklaşımın Türkiye'ye göre çok ileride olduğunu düşünürdüm eskiden. 2000'li yıllarda Türkiye bu alanda atağa geçti.

Kültür ve sanatın hayat içindeki dolaşımı veya hayatın sanatlaşması bağlamında İranlıların çok ileri bir alışkanlığı olduğu kanısındayım. Sıradan insanın hayat içindeki zarafeti bu. Tanımadığınız komşunuzla merdivenlerde karşılaştığınızda sizden bir selamı esirgememesi gibi.

Başka bir örnek de kadınlara dönük dinsel, elbette kültürü de etkileyen ve muhakkak ki kültürden de beslenmiş olan geliştirici bakış açısidir. İranlı kadınların konumu, kişilikleri, ufukları her zaman kanunların onlara tanıdığına çok ilerisinde olmuştur.

Bir de sürprizlerle dolu bir halk, İran halkı. Geçen Haziran ayında, hileli olduğu düşünülen seçimlerin ardından insanlar bütün tehditlere rağmen sokaklara döküldü. O insanlar, o kadınlar, 1987 ya da 1988 yılında Urumiye’de gördüğüm, süt pahalandığı için sokağa dökülen ev kadınlarıyla aynı özü taşıyorlar. Devrimin başlangıçta onlara sunduğu idealleri unutmuyor ve hatırlatıyorlar.

Bütün bunların yanında şimdi aklıma gelen bir özellik olarak, İranlıların çabuk organize olma gibi bir özelliğinden söz edebilirim. Bu özelliklerinin Muharrem ayının onundan itibaren başlayarak kırk gün kadar süren v eher kesimden insanın katılımını mümkün kılan

Aşura programları sırasında geliştirdiklerini düşünüyorum.

MY:Türkiye’deki İslâm inancı ve yaşayışı ile İran’daki arasında ne gibi farklılıklar var? İbadet, dogma ve günlük yaşamdaki yansımalar açısından değerlendirebilir misiniz?

-İran’da dinin yaşanış biçiminin devrimden sonra bir değişim geçirdiğini dikkate almak gerekir bu soruyu cevaplandırırken. Söz gelimi Cuma namazları İran’da Rehberlik makamının görüşlerinin halka ulaştırıldığı bir tribün konumundadır. Bazen bu söylemlerle çeşitli ölçülerde buluşan, bazen de kendine apayrı bir uzay yaratmış örfi bir dindarlık da mevcuttur toplumda. Türkiye’de büyük kentlerde camilerin daha dolu olduğu bir gerçek. İranlılar ibadetlerini Türklere nispeten daha fazla bir oranda ev içlerinde sürdürüyorlar gibi gelir bana. Bunda belki namazları cem edebilmenin de rolü vardır. Muharrem ayı ve 12 İmam’ın doğum ya da ölüm günleri etrafında öne çıkan günler, Şia mezhepi özelinde bir anlama sahiptir ve sanırım devrimden önce de benzeri bir etki mevcuttu toplumda. İranlılar zaten törenleri çok önemseyen bir toplumdur ve bu dini törenler için de geçerlidir.

İranlılar özde dindar insanlardır. Dinin tek biçimde okunmasına dayalı bir dinsel söylem karşısında mesafe koyan kesimlerin varlığını ayrıca değerlendirmek gerekir.

İslam dünyasının İran’a bir teşekkür borçlu olduğunu düşünürüm. Modern dünyada İslam’dan kaynaklanan bir siyaset tecrübesi konusunda İran, Ali Bulaç’ın da vurgulamış olduğu gibi bir laboratuvar olmuştur.

MY:Din dışında günlük hayat açısından neler söylenebilir? Aile ilişkileri, iş hayatı ve mahalle baskısı... Türkiye’ye benzeyen ve ayrılan şeyler neler?

Aile ilişkileri çok güçlüdür. Büyük şehirlerde dahi o bağ bir şekilde taşrayla şehirler arasında derin bir akış oluşmasını sağlar. Kadınlar aile içinde etkindirler. Modern toplumlarda olduğu gibi çocuk sayısı azalıyor ve çocuğun eğitiminin kalitesi büyük bir amaca dönüşüyor. İran söz konusu olduğunda sıklıkla hatırlanan muta nikahı normal olarak kabul görmez toplumda, gizli-saklı ilişkiler için bir kılıf halinde var olur. Kadınlar modern hayatın imkanları konusunda çok iddialıdırlar. Bu, üniversite eğitimi

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

konusunda olsun, kariyer alanında olsun kendini hemen belli eden bir iddiadır. Enflasyonun hızla tırmanması nedeniyle geçim sıkıntısı, insanları en az iki işte çalışmaya zorluyor birkaç yıldan bu yana.

Mahalle baskısı bağlamında Türkiye’den farklı sahnelerle karşılaşmak mümkün. Mesela Ramazan’da yolcu olan kişinin oruç tutmaması tabii karşılanır. Diğer taraftan mahalle baskısı az çok asayiş polisinin denetimlerine terketmiştir işlevini. Bu denetimler evlerde uydu cihazı, evin dışına taşarak uygunsuz olduğu izlenimini uyandıran doğum gibi partileri gibi konularda kendini gösterir. Ama bu adım başı polisin doğum günü partisi bastığı anlamına da gelmez. Kadınlar çok geç saatlerde güven içinde sokaklarda bulunabilirler. Site içlerinde başını örtmeden dolaşan genç kızlara rastlayabilirsiniz. Kimsenin sesi çıkmaz genellikle. Elbet bu konuda şehirlerle taşra arasında bir fark olduğu hatırlanmalı. Ayrıca küçük memur tepkisi ya da iktidar alanı diye bir şey var ki dünyanın pek çok yerinde birbirine benzer. Özel hayat yüksek duvarların arasında yaşanır, teoride de karışan görüşen olmaz; komşular ihbarda bulunmazsa. İdeolojik kaygılarla kişisel husumete dayalı komşu ihbarlarının zaman içinde azaldığını, toplumun bu yönde bir olgunlaşmaya sahip olduğu kanısındayım.

Bu sorular bağlamında açıklayıcı olabilir diye, 2000 yılında yazmış olduğum bir makaleden bir bölümü aktarıyorum aşağıda.

İRAN’DA SİYAH YORGUNLUĞU

İran Devrimi, modern dünyayla, aydınlanmanın değerleriyle, Batı ile ve ülkelerindeki Batılılaşma girişimleriyle gecikmiş bir yüzleşmeye giren müslümanlara kimliklerinin ve aidiyetlerinin renklerini, geçmişlerini ve bugünlerini, ideallerini ve bu ideallerin gündemlerinde tuttuğu yere dair meseleleri, çelişkileri ve açmazları görebilecekleri bir ayna oldu. Ayrıca, İslam Alemi’ni kendi değerleri, birikimleri, kaynakları ve tarihleriyle yüzleşmeye; müslüman aydınları ve alimleri, gerek İslam Medeniyeti’nden, gerekse Batı’dan kaynaklandığı düşünülen birçok kurum ve kavram üzerinde yeni baştan düşünmeye mecbur etti.

Bu yeni baştan düşünmeye mecbur olunan konular içinde en büyük handikapın kadın hakları ve kadının konumu gibi konularda yaşandığını söylersek, yanlış olmayız. Gerek İran içinde, gerekse dünyada devrim üzerine yapılan değerlendirmelerde ‘kadınların durumu’ en başından bu yana, devrimin kazanımlarının veya handikaplarının ölçüsü ve göstergesi olarak işlenen başlıca konulardan biri durumundadır. Devrim her kesimden kadın kitlelerinin geniş katılımıyla dikkatleri çekmişti. İslam Tarihinin görünmez kıldığı varsayılan kadının bu devrimdeki rolü, müslüman kadının aşağı yukarı 1300 yıllık bir aradan sonra özne olarak geriye dönüşünün bir göstergesi sayılıyordu. Devrimden önce dini aydınların geleneksel ve batıcı kadın arasında bir yerde tasarladıkları müslüman kadın, devrimden sonraki yıllarda, kendisini geleneksel kadının konumuna indirgeyen bir zemine sevkeden fıkhi hükümlerle yüzyüze geldi. (1) Şia’da içtihat geleneğinin sürekliliğine rağmen, kısmen bu geleneğin içeriğinin hayata aktarılamamasının, kısmen de tarihsel okuma ve yorumlardaki peDerşahi bakışın zaafalarını taşıyan bu uygulama denemeleri, zaman zaman İran’ı modern dünya düzeni, insan haklarını savunan uluslararası kurumlar ve davalarında son yüz yılda bir hayli mesafe katetmiş bulunan kadın hakları savunucuları karşısında zor duruma düşürdü. Doksanlı yılların ilk yarısına kadar kendilerine bu bağlamda yönelen eleştirileri İranlı yöneticiler genellikle, “Batı’nın kültürel hücumunun tezahürlerinden biri” şeklinde değerlendirmeye devam etseler bile, bazen “recm” hadisesinde olduğu gibi dikkate almak zorunda kaldılar. Kadınlarla ilgili olarak Batı’dan yönelen eleştiriler, İran’da kadın hakları savunucularının mevzilerinin sürekli genişlemesinde uyarıcı bir etkiye sahip oldu.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Din adına yapılan bir devrimin yine din adına kadınlarla, çocuklarla, gençlerle, modern değerler ve kurumlarla, kendini sosyolojik süreçlere ve tarihselliğe mahkum etmeye direnen geleneklerle yüzleşmesi kaçınılmazdı. Devrimciler büyük ihtimalle müziğin, resmin, kadının, eğitimin, siyasal

katılımın, özgürlüğün hatta üretimin olmadığı bir dünya düşlemiyorlardı ama İslam adına yapılan bir devrim bütün bu alanlarda yasaklar ve yoksunluklarla dolu, otoriter, ataerkil, eril ve hiyerarşik bir yönetme tarzının oluşturduğu hayli geniş ve karmaşık bir tarihsel mirasla hesaplaşmak, bir bakıma bu mirası yeniden tanımak zorundaydı.

[Cihan Aktaş'la Gerçek İran'ı ararken\(2\)](#)

Sunuş: Devrim kelimesi devirme eylemini çağrıştırıyor. İran şahı devrilince halk enkazın altında mı kaldı? Yoksa İslâmî (?) bir dev(i)rim ile nurlu ufuklara mı yol alıyor?

[Cihan Aktaş ile geçen hafta başladığımız söyleşiye devam ediyoruz.](#) Geçen haftaki sunuşta dediğimiz gibi İran hakkında çok önyargı var. Kimimiz kâbuslar görüyor, Kafka'nın Metamorfoz romanındaki gibi. Sabah bir uyanmışız, [Türkiye İran olmuş, herkes Farsça konuşuyor, iki yanına minareler konan Anıtkabir camiye çevrilmiş!](#) Kimimiz Humeyni'ye İslâmcı bir Che muamelesi yapıyor, posterlerini asıyor duvarlara. **I LOVE KHOMEYNI**, Başka büyük yok!

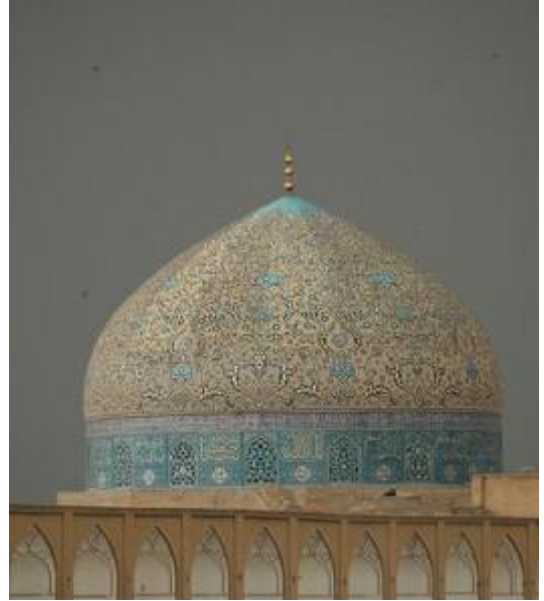
Ne aşk ne de nefret diyoruz. Önce anlamak...

([Cihan Aktaş](#)'ın kitaplarının listesine [buradan](#) erişebilirsiniz.)

- Geçen haftadan devam -

MY:İran'ı tanıyanlar sinema, edebiyat ve genel olarak kültür açısından çok övüyorlar. Türkiye ile karşılaştıracak olursak haklın eğitim ve kültüre ilgisi nasıl İran'da?

-Okuma-yazma oranında devrimden sonra büyük bir artış olduğu söyleniyor. Taşralı ve muhafazakar insanlar, aileler, bu ailelerin kadınları, dini bir devrimin ardından okullarda ve toplum içinde kendilerini daha rahat hissettiler. Söz gelimi sinema başta Humeyni olmak üzere ulema tarafından

artık kadınların meslek edinebileceği bir alan olarak tanımlandı ki, eskiden dindar ailelerin sinemaya gitmedikleri, hatta evlerinde televizyon bulundurmadıkları bilinir.

Tabii musiki alanında bir boşluk vardır. Klasik müzikler destek görüyor genellikle. Modern müziklere yönelik aşırı ihtiyatlı tutumun bir sonucu, nasıl tabir edileceği bilinmeyen ama suya sabuna dokunmayan piyasa müziğinin yaygınlaşmasıdır.

Bu konuda bir değerlendirme yapılırken, müslümanların fıkıh birikimleri üzerinden bakmak gerekir. Devrimin başında sokakta gitarla dolaşamamış insanlar. Çünkü fıkıhta iyi gözle bakılmıyor. Fakat bu külliyatların hayat tarafından test edildiği bir dönem yaşanmıştır. Şimdi musiki ve enstrüman öğreten kurslar çok yaygın. Fakat icra konusunda problemler var. Mesela rock müziğe karşı bir tavır, pop müziğe karşı ise görece bir destek olduğu söylenebilir.

Üniversite tahsiline verilen önem, bir hayli abartılıdır. Yeni tanıştığınız bir insan size kısa bir süre sonra yüksek tahsilli olup olmadığını sorabilir.

Muhafazakarların Ahmedinejat hükümetleriyle bütüncül bir yapı oluşturduğu şu son birkaç yıl içinde sansür artmıştır. Basın-yayın alanındaki sansürün ilginç bir sonucu, fısıltı gazetesinin gelişimi olur, doğal olarak. Resmi olmayan bir haber, yorum veya görüş hızla fısıltı gazetesine sokulur. Tabii söz konusu olan “fısıltı” olduğu için de bir haber, bir yorum giderek doğruluğunun ne kadar güvenli olacağına emin olunamayan bir muhteva kazanır.

Buna karşılık kültür, sanat ve eğitim alanında devrimin başından itibaren oluşmayı sürdüren yapıların kazandırdığı ivme toplum üzerinde henüz etkisini sürdürüyor. Kazanılmış haklarını kolay kolay geri vermez bir toplum. Bu nedenle de reformist hükümetler döneminde oluşmuş bir hayli çok sesli ve olabildiğince özgür tartışma ve üretim ortamının iptaline dönük her adım büyük bir tepkiyle karşılanıyor. Esasında popülist bir siyasetçi olan Ahmedinejat, arka planı ve izlediği politikalar nasıl olursa olsun kendisinin de özgürlükler alanında reformistlerden geriye kalmadığını söyleyecektir, bir eleştiri karşısında.

Sanatçılar, yazarlar bir yolunu bulup üretmeye devam ediyorlar. Gençlerin var olma, üretme, kendini geliştirme konusundaki azimlerine ise doğrusu hayranlık duymadan edemiyorum. Bunun şöyle bir açıklaması var sanıyorum: Bir tarafta sansür olsa da bu sansür çok katı bir şekilde üzerine gidemiyor sanatçıların, devrimin kazandırdığı bir bilinç ve kazanılmış hakların getirdiği varlık alanları nedeniyle...

İki yıl kadar önce kapatılmış olan kadın dergisi Zenan, son sayılarından birinde İranlı kadınlar bağlamda yapılmış farklı bir araştırmaya yer veriyordu. Araştırmanın başlığı “İranlı Genç Kızlar: Geleneksel Eşitsizliklere Dair Modern Rivayetler” di. Araştırmanın verilerine göre, devrimden sonra özellikle muhafazakâr kesime mensup kadınlar kapalı mekanlardan çıkarak, toplumsal hayat içinde aktif roller üstlenmeye başladılar. Kadınların bu alandaki iddia ve başarılarının en somut örneklerinden biri, üniversitelerde tuttıkları yerde kendini gösteriyor. Kadın öğretim üyesi sayısının oranının %16 ila 17 arasında gösterildiği üniversitelerde kız öğrenci sayısının erkek öğrencilere oranı, % 60-62 arasındadır. Üniversitelerdeki kız öğrenci sayısındaki artış karşısında Milli Eğitim Bakanlığı, kız öğrencilerin oranını erkek öğrenciler karşısında dengeleyecek bir kota arayışı içindedir.

MY:Özellikle kültür ve sanata devletin katkısı ve müdahalesi ne seviyede? Meselâ bir İranlı yönetmen resmî ideolojiye aykırı bir film yapabilir mi? Biliyorsunuz Türkiye'deki sanatçılar uzun süre sansür ve devlet desteği kısılcacında eser verdiler. İran'da iyi veya kötü örnekler var mıdır?

-Bu durum dönemlere göre değişiklik gösteriyor. Sinemada başlangıçta konulmuş ilkeler vardı ve bu ilkeler bağımsız bir sinemacılar topluluğu yetişmesini mümkün kılabilmişti. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir: Estetik, fedakarlık, mükemmelleşme ve hakikat arayışı. İlkeler önemli olsa da daha önemli olan bunların yorumlanmasıdır. Sinemaya ve kültür alanına bugün "muhafazakar" denilen kesimden yöneticilerin geldiği dönemlerde sansürde bir abartma yaşanıyor ve bu da filmlerin kalitesine yansıyor. Mesela gişe kaygısı taşıyan yönetmen başı ağrımasını diye suya sabuna dokunmayan ucuz bir film yapıyor, bu filmin içine bolca ibadet sahnesi yerleştiriyor ve destekleniyor. Buna karşılık bir derdi, kaygısı olan, seyirciyi düşündürtmeye veya sarsmaya niyet etmiş yönetmenin çektiği filmde bir isim, bir sahne, bir diyalog, makaslanmak istenebiliyor. Ancak dini ve tarihi sinema alanında bu tür endişeler söz konusu değil. Belki de bu nedenle İranlılar bu sinema türleri alanında bir hayli başarılılar.

Sansür nedeniyle seçkin yönetmenlerin Ahmedinejat hükümeti süresi boyunca film yapmama kararı aldıklarını öğrendim bugün bir yönetmen arkadaşımın. Bu yönetmenlere bir örnek, Rahşan Beni İtimat.

Yayın, kitap yayını konusunda ise şu dönemde daha zorlayıcı bir tablo çıkıyor karşımıza ne yazık ki... Hatemi hükümetleri döneminde basın nispeten rahattı ve çok çeşitli kitap yayınlanabiliyordu. Birkaç yıldır basın alanında da büyük bir rahatsızlık söz konusu yazan, çizen çevrelerde.

MY:Derin Düşünce bizim TSK tarafından fişlendi biliyorsunuz. Böyle şeyler oluyor mu İran'da? Yoksa fikirler özgürce tartışılabilir mi?

-Özellikle seçimlerin ardından internete yoğun bir sansür geldi. Bir dönem reformist aydınların siteleri yoğun olarak sansürlendi. Zaman zaman yaşanan serbestiyi, herhangi bir toplumsal hareketlenmenin akabinde yeni bir sansür izliyor. Buna karşılık reformist basında yazarlar meselelerini özgürce dile getirebiliyorlar. Ben İran'la ilgili yazılarımdaki bilgileri genellikle basına dayandırırım zaten. Çünkü son tahlilde basında kullanılan dil ve söylemin anayasa ile çatışmadığı öne sürülebilir.

Şu dönemde şöyle bir gelişme var: Seçimlerin ardından muhalefete yönelik baskı dönemini şimdi, munhalefetten ve daha ılımlı kimselerden yükselen eleştiri ve özeleştiri dalgası almakta. Mesela Keyhan gazetesinin bir yazarı, Nurizad, Hamaney'e bir mektup yazarak, seçimler sırasında izlediği taraflı tutumu eleştirdi. Bu tür eleştirilere pek rastlanmazdı İran'da. Üstelik bu eleştirinin Keyhan gibi muhafazakar bir gazeteden gelmesi büyük bir şaşkınlıkla karşılandı.

MY:Türkçe'nin yasaklandığını duyduk. Bu doğru mu? İran'da yaşayan Azerî Türklerin çocukları "ne mutlu İranlıyım" diye bağırarak zorunda kalabilir mi yakın bir gelecekte?

-Burada bir kavram kargaşası var sanırım. İran'da yaşayan Azeri Türkleri de kendilerini "İranlı" bilirler. Lor da, Azeri de, Kürt de Fars kökenli kadar kendini İranlı sayıyor.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Devrimin başlarında İslami değerlerin ihyası adına milli değerlere ve adetlere yönelik dışlayıcı bir dalga hakimdi topluma. Mesela Nevruz bayramı kutlamaları silikleştirilmişti ki İranlılar için bu kutlamalar çok önemlidir. Bu tür bastırma ve silikleştirme politikalarının bir sonucu zaman içinde milli kimliğe ilişkin unsurların canlanması olabilir. Bu da diyelim ki kimi kesimlerde Nevruz kutlamalarında bir abartıya gidilmesi şeklinde bir sonuç verdi. Yılın son Çarşamba gününde sokaklarda yakılarak üzerinden atılan ateşler veya maytaplar, havai fişekleri alanında bir abartı çıktı ortaya. Ya da kimi

insanlar çocuklarına İranlıların milli kahramanlarının isimlerini vermeye başladı. Fakat Tebriz’de, Erdebil’de veya Urumiye’de insanlar Azerice konuşmaya devam ediyor, başka türüsü de olamaz. Devlet dairelerinde bile Azerice konuşurlar o yörelerde. Azerice yayın yapan kanallar, radyolar, Azerice gazete ve dergiler mevcut halihazırda. Eşim Azeri olduğu için iyi biliyorum. Azericenin yasaklanması söz konusu değil.

MY:Dışarıdan anlayabildiğimiz kadarıyla şah dönemi ülke zenginliklerinin halka adaletle dağılmadığı bir dönem. Aynı zamanda yobaz laik bir düzenin devlet eliyle dayatıldığı yönünde bilgiler var. Temel sorun geçim derdi miydi yoksa Müslümanlara uygulanan baskılar mıydı? “İslâm devrimi” denen süreci başlatan faktör ne oldu?

-Devrimi başlatan olaylar şöyle gelişti bildiğim kadarıyla: Ayetullah Humeyni sürgünde bulunduğu Necef’ten sürekli olarak İran’daki yakınlarına ve taraftarlarına konuşmalar yapıyor ve bu konuşmalarında Şah’ı ve rejimini eleştiriyordu. Bu konuşmaların sürmesi üzerine İttılaat gazetesinde bir yazı çıktı ve bu yazıda isim verilmeden Humeyni’yi eleştirildi. Şahın ülkesi için çok şey yaptığı vurgulanırken de, “Ay ışıldar, köpek havlar” diye bir cümle kullanıldı. Bunun üzerine Kum şehrinde bu gazeteyi protesto için yürüyüşler gerçekleşti. Polisler yürüyüşçülere saldırdı, ölenler ve yaralananlar oldu yürüyüşçüler arasında. Bu ölümlerin kırkıncı günü münasebetiyle Tahran, İsfahan ve Tebriz’de daha geniş katılımlı gösteriler oldu. Bu yürüyüşlerde de ölümler olduğu için, bu olayların kırkıncı gününde ülke sathında daha da geniş yürüyüşler oldu. Bunun üzerine sıkı yönetim ilan edildi. Sıkı yönetime rağmen devrim gerçekleşinceye kadar gösteriler daha da genişledi.

Bu arada söyleşimizin ilk bölümünde İran’da Siyah yorgunluğu başlıklı yazımın kısa bir bölümünü vermiştim. Şimdi o bölümün devamını da ekliyorum aşağıya. Söyleşi çerçevesinde gerekirse o uzun yazıdan veya başka yazılardan eklemeler yapmaya devam edebilirim.

A-Tek Renkli Toplumdan Çok Renkli Topluma

Özeleştiriden vazgeçen ve eleştiriyi bastıran bir devrim, çoktan gerilemeye başlamış demektir. Her devrim tarihi kendisiyle başlatır, toplumu yeniden rasyonalize eder, kurallarını kendisi koyar ve aklı sıradanlaştırır. Ama her devrim de kurumsallaşmak ve dolayısıyla aklileşmekle maluldür. Neticede bütün devrimler günün birinde sloganlarla hayat arasındaki mesafenin getirdiği bir yüzleşmeye mecburdur. İran devrimi de geçen yıllar içinde gerek devrimin ve savaşın yüklediği problemler, gerekse başta Amerika olmak üzere Batı ülkelerinin tecrit politikalarının etkisiyle içine kapanmaya zorlanırken, söylemlerini sınırlamaya, şiar ve iddialarının bazılarında vazgeçmeye mecbur kaldı. Bugün devrimin başlarında Batı emperyalizminin ürünleri ve simgeleri olarak Üçüncü Dünya Ülkeleri halklarının bilinçlenmesine engel olmaları veya insan varlığının yaradılışının gerektirdiği en uç sınırlara kadar mükemmelleşmesi hedefine olumsuz etkileri gibi nedenlerle dışlanan futbol, kozmetik ürünleri, kot pantolon, reklam, müzik ve pop müziği, moda ve demokrasi gibi birçok kurum, kavram ve olgu, bugün dini bir açıklama yapılarak, kullanıma açılmıştır.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Bu süreçte İran devrimi, Sovyetlerin çöküşü üzerine Batı Alemi tarafından, kendisini dengede tutan karşıtı, karanlık ve asık yüzlü “ötekisi” olarak şekillendirilmenin sonuçlarıyla da yüzyüze geldi. Bu “asık yüzlü İslam”ın ne kadarı İran’a, ne kadarı Batı’ya aitti? Aslında çatışma iki yönlü sürüyordu. Bir tarafta İslam adına devrim yapan bir ülkenin modern dünyanın değerleriyle tarihsel mirası arasındaki kaçınılmaz bir çatışma yaşanıyor. Diğer tarafta, devrimciler arasında genellikle pasif kalmış dini/fıkhi mirasla ilgili olarak bir tasfiye ve yeniden üretim sürecine girilmesi ve bu bağlamda yeni

okumalar yapılması, yeni bir dil üretilmesi gerektiğini ileri süren bir eğilimle, ‘Batı’nın kültürel hücumuna karşı değerlerini olduğu gibi korumak’ şeklinde özetlenebilecek, tarihsel ve sosyolojik süreçleri mutlaklaştıran, yine tarihsel örneklerden yola çıkarak İslam Devletinin korunması adına baskıyı ve şiddete başvurmayı normal sayan eğilimin çatışması yaşanıyor. Devrimin ihracına ilişkin geleneksel cihad söylemlerinin şia yorumunun ortaya koyduğu anakronik yaklaşımlar devrimin ufkunu daraltırken, bu yıpratıcı mücadelede İran bazen tanımlandığı gibi oldu, bazen de tanımlayan iradenin (Özellikle ABD’nin) tanımladığı gibi göründü. (2)

Bu ‘öteki’ olarak şekillendirilme döneminin olumsuz sonuçlarının en önemlilerinden biri, İran’daki içe kapanma yanlılarının Doksanlı yılların ilk yarısına kadar etkisini sürdürmesidir. Bu dönem, İslam Cumhuriyeti’nin siyasi ve hukuki sisteminin yirmi yıl içinde geçirdiği “karizmatik, oligarşik ve demokratik-halkçı” şeklinde sınıflandırılan üç merhaleden ikinci dönemi teşkil etmektedir. Bugün “I. Cumhuriyet” diye adlandırılan ilk dönem, Ayetullah Humeyni’nin sağlığında ülke atmosferine hakim olan karizmatik rehberlikti. Bu dönemde siyasal teşekküller yeteri kadar şekillenmediği halde, halkın devrimin tazeliğinden, savaş şartlarından ve karizmatik rehberlikten kaynaklanan bir tür katılımı sözkonusuydu. 1989’da ateşkesin imzalanmasından ve hemen ardından Ayetullah Humeyni’nin vefatından sonra, siyasal partilerin resmi olarak kurulamamasından ileri gelen boşlukta, Ayetullah Humeyni’nin sağlığında seslerini fazla yükseltmemeyen tutucu mollaların grupçuluk ya da güç merkezlerine nüfuz etme girişimleriyle, devrimin başında anayasanın da teminatıyla halka yaslanması hedeflenen sistem oligarşik bir yönetime doğru çarpılmıştır.

“II. Cumhuriyet” diye adlandırılan ve Rafsancani’nin pragmatizmini vitrine çıkartan dönemde halkın siyasal katılımı alabildiğine sınırlandırılmıştır. Bu dönemde söyleme ve eyleme yetkisini elinde tutan, zamanında içlerinden bazılarını Ayetullah Humeyni’nin ‘beyinleri donmuş’ diye suçladığı mollaların bu yetkiye sürekli sahip olmaları ve geniş yetkilerle donanmaları için gerekli kurumsal ve kuramsal düzenlemeler yapılmıştır. Velayet-i Fakih kurumunun istişari bir kurum olmak yerine bütün ülkeye nüfuz eden totaliter bir mekanizmaya dönüştürülmesi, farklı her ses ve talebin “velayet-i fakihe düşmanlık”, “devrime, şehitlere ve İmam’ın Çizgisine ihanet”, suçlamasıyla susturulmasına elverişli kurumlarla korunması, ‘Batı’nın kültürel hücumu’ ileri sürülerek, devrimin başlangıcındaki hissiyat ve sloganlar mutlaklaştırılarak ülkenin dünyadan kopması ve yalnızlaşması gibi oluşumlar, devrime bağlı gruplar arasında başlangıçta da mevcut olan görüş farklılıklarını derinleştirmeye başlamıştır. (3)

Devrimin korunması adına özgürlüklerin vesayet altına alınması ya da tahdidi toplumsal bir sistemin rasyonalizasyonu açısından zorunluymuş gibi gösterilse de, uzun vadede bu koruma çabaları bütün toplumun kendisini tekrar ettiği bir tekdüzelik ve renksizleşmeyle, toplumsal hayatın damarlarını kurutan bir çölleşmeyle neticeleniyordu. Bu çölleşmeye ilişkin sinyaller, öncelikle seksenli yılların radikal islamcılar ve devrimcileri arasında bir özeleştirme ve sorgulamanın hız kazanmasına sahne oldu. Hayal kırıklığı veya yenilgi mi? Daha çok, bütün devrimlerin başına gelebilecek şeydi yaşanan; devrimin öz evlatları sloganlarla hayat arasında açılan mesafede telef oluyorlardı. Hem, devrimcilerin

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

bir kısmı daha başında emir kumanda ilişkisine dayanan bir toplum hedeflememişti. (Örneğin Beheşti, Hatemi, Suruş, Talegani, Bazergan...) Ayetullah Humeyni “beyinleri donmuş” diye nitelendirdiği bazı mollaların taleplerine ve uygulamalarına her zaman müdahale etmişti; şu var ki onun vefatından itibaren, dini kurumlara nüfuz eden bir kesim toplumu adeta bir mescit gibi görmüşlerdir. Rehberler bu mescitte namaz kılıyorlardı ama toplumun bu namaza iştirak etmesi veya etmemesiyle ilgilenmiyorlardı. İslamiyet’i tek bir yoruma hapsediyor; halkın ideal müslüman toplumu oluşturmak için bu yorumu sorgusuz sualsiz kabul etmesi gerektiğine inanıyorlardı. (4)

Doksanlı yılların ikinci yarısında yapılan bütün seçimleri, tutucu mollaların gösterdiği adayların karşısındaki adaylar kazanmışlardır. Hatemi’nin 19 milyon oyla cumhurbaşkanı seçildiği 1997 cumhurbaşkanlığı seçimleri, halkın geniş katılımıyla, yeni bir dönemin göstergesi ve ‘III. Cumhuriyet’in başlangıcı sayılmaktadır. Bu bağlamda devrim adına yirmi yıldan bu yana tasarlanan ve uygulamaya sokulan ve bazıları giderek tabulaştırılan çeşitli kurumlar, kavramlar ve uygulamalardan bazıları, tutucuların tüm manevralarına rağmen tartışmaya açıldı. Velayet-i Fakih’in anayasal konumu, Irak ile sürdürülen savaşın süresi (yani, savaşın daha kısa sürede bitirilmesinin mümkün olup olmadığı), Amerika ile ilişkiler, emri bil maruf ve nehyi anil münker adına hareket eden bazı gönüllü veya yarı resmi grupların eylemleri nedeniyle toplumda islami uyarılara karşı oluşan ilgisizlik ve korku, şeffaf bir devlet, çok sesli bir toplum, siyasal partiler, basın özgürlüğü, İslamiyet’in demokrasiyle bağdaşırılığı, kadınlarla ilgili hukuki problemlerin nasıl düzeltileceği... Kadınlarla ilgili tartışmalar, Hatemi’nin cumhurbaşkanı seçilmesiyle sonuçlanan yeni bir toplumsal dalgalanma ortamında, geniş açılımlar kazandı. Bu dönemde tesettür, çarşaf, diyet, recm, çok evlilik, muta nikahı, kız çocuklarının buluş yaşı, kız çocuklarının erken evlendirilmesinin engellenmesi, kadınların yargıçlık yapabilmesi, kadının boşanma hakkına sahip olması ve boşanma durumunda şartları elveriyorsa çocuklarının vesayetini alabilmesi, kadının sinema, televizyon ve dergilerde görünmesinin sınırları gibi birçok konu sayıları hızla artan dergilerde, gazetelerde ve panellerde tartışılmaya başlandı.

YAKINDA DEVAM EDECEK

Gelecek sorular

MY:İran İslâm devrimi’nin lokomotifi neydi? Ne pahasına olursa olsun Şah’tan kurtulmak mı? Yoksa Humeyni’nin vaad ettiği rejimi anlayan ve isteyen bir halk hareketi mi?

MY:İran Devrimi’nin “İslâm” diye etiketlenmiş olması bir Müslüman olarak sizi nasıl etkiliyor? Humeyni’den bu yana gelen süreçte olan bitenler sizce İslâm’ın temel ilkeleriyle, kırmızı çizgileriyle meselâ kul hakkı ile uyumlu mu? Bu devrim için “istisnalar dışında her şey İslâm’a uygundur” denebilir mi? Neden?

MY:Türkiye’nin yakın tarihine baktığımızda önce **“Laz, Kürt, Arap, Türk fark etmez, hepimiz Müslümanız”** diye başlayan bir kurtuluş hareketi var. Ancak bu hareket **“Türk yurdunda Türk olmayanlara ancak kölelik ve uşaklık düşer”** diyerek sonuçlanmış. Tepeden inmece devrim istiklâl mahkemeleriyle ve çeşitli baskı organlarıyla halka eziyet etmiş ki sorunlar bitmiş değil. Bu haliyle Kemalist Devrim 1789’da Fransızların terör dönemini, 1917 Rusyasında Komünistlerin (daha sonra KGB olan) çeka adlı gizli polislerini hatırlatıyor. Özetle devrimciler ertesi gün muhafazakâr oluyorlar ve

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

devrimlerini koruma gayretiyle zulüm yapıyorlar. İran Devrimi bundan kaçabildi mi? Devrimin ilk yılları nasıl yaşandı?

MY:Humeyni'nin iktidara gelmeden önce "demokrasi" dediğini ancak sonra totaliter bir rejime döndüğünü görüyoruz. Kendisine destek verenlerin meselâ Komünistlerin yönetimden uzaklaştırılması geliyor aklı. Sanki bu bir **sürekli devrim** haline geldi. Humeyni kendinden sonra yönetime Hüseyin Ali Muntazeri'yi getirmek istiyordu bildiğim kadarıyla. Ama vefatından önce baskıcı yönetimini eleştirdiği için Muntazeri bu imtiyazını kaybetti. Sizce Humeyni etrafına danışan, farklı fikirlere saygı duyan bir lider miydi yoksa 1930 Avrupasının diktatörlerine mi benziyordu?

MY: Ayetullah kavramı nedir? Hata yapmaz ve hesap vermez bir makam mıdır? Dinî rolünü siyasete genişletmiş bir olgu mu yoksa Şii inancında zaten olan bir şeyin uygulanması mıdır?

MY:Humeyni'nin ölümünden önceki ve sonraki dönem için "**halkın iradesini ve vicdanını yansıtan**" bir yönetimden denebilir mi? aşağıdaki duruşlardan hangisi savunulabilir sizce?

- Humeyni adil bir düzen kurdu ve bugün de devam ediyor,
- Humeyni'nin kurduğu iyi bir düzen sonradan bozuldu,
- Düzen baştan bozuktur, öyle devam etti.

MY:İran'ın İsrail konusundaki tavrını nasıl buluyorsunuz? "haritadan silmek" gibi söylemler sizce Filistin'e fayda getiriyor mu? Yoksa sesi iyice kısalmış "ılımlı" İsrailileri şahinlerin kucağına mı itiyor?

MY: Türkiye-İran ilişkileri sizce ekonomik düzeyde mi kalacak yoksa karşılıklı siyasî bir etkileşim söz konusu olabilir mi?

Cihan Aktaş'la Gerçek İran'ı ararken(3)

Sunuş: Cihan Aktaş ile geçen hafta başladığımız söyleşiye devam ediyoruz. (1, 2) Bu son bölümde son sözü de “usta” söylesin:

Türkiye'nin AK Parti tecrübesiyle elde ettiği başarıların İran toplumunda ilgiyle izlendiğini, dolayısıyla İranlı siyasetçileri etkilediği kanısındayım. İran'ın uluslararası kurumların izlediği çifte standartlar konusundaki tavizsiz tavrının Türkiye'de yaygın olarak takdirle karşılandığını gözlemliyorum

öteden beri. İran dış politikası Türkiye'yi her şeyden önce Batı ülkeleriyle işbirliğinde uzlaşmacı tavrın bir alışkanlığa dönüşürken, her zaman ülke çıkarlarını gözetmede yararlı olmayacağı konusunda da etkilemiş olabilir gibi geliyor bana. Türkiye'nin özellikle son dönemlerde komşu ülkelerle sorunlarını çözme konusunda başlattığı diplomasi atağı da İran'da büyük bir takdirle karşılanıyor.

Sevgili (kadim) arkadaşım Özlem'in katkısıyla gerçekleşen bu uzun söyleşi için kısa bir son söz söylemem gerekirse... Mehmet Bey gerçekten çok iyi düşünülmüş sorular sordunuz ve bu sorulara tamamen karşılık gelecek cevapların bir söyleşi çerçevesinde verilmesinin kolay olmayacağını sanırım siz de takdir edersiniz. Yeni tartışma başlıkları ve farklı söyleşiler için küçük bir pencere açmış olabilirdiysem çok sevineceğim. Sonuçta kendimi İran uzmanı saymıyorum, bunun dikkate alınmasını isterim. Sitenizde beni konuk ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Söyleşimizi paylaşan dostlara esenlik dileklerimi iletmek istiyorum. Selam ve dualarla.... (CA)

MY:İran İslâm devrimi'nin lokomotifini neydi? Ne pahasına olursa olsun Şah'tan kurtulmak mı? Yoksa Humeyni'nin vaad ettiği rejimi anlayan ve isteyen bir halk hareketi mi?

-Bir devrim uzun dönemlerde sayısız etkenle oluşmuş büyük bir gerilimin boşalmasıdır. İran devrimini oluşturan etkenler Şah hükümetinin yaptığı zulümler, hanedanın ülkeye yüklediği yoksulluk ve başta Amerika olmak üzere Batı ülkelerinin gözle görülür şekilde İran'da hüküm sürmesi gibi başlıklarla uzar gider. Şah yönetimi bölge ülkelerine karşı olduğu gibi halkına karşı da kendisini Amerika'nın bölgedeki

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

karakolu veya jandarması gibi sunmaktaydı ve bu doğrultuda da ister İsrail ile Araplar arasındaki savaşta, ister Umman'daki direnişçilere karşı askerlerini ileri sürerek Umman yönetimini Batı

emperyalizminin istekleri doğrultusunda koruması gibi örneklerle kendi halkı içinde bir tepkinin büyümesine yol açıyordu. SAVAK'ın yaptığı zulümler de göz önündeydi ve kimse Şah ailesinin bir ferdinin ya da devletin aleyhine bir söz söylemeye cesaret edemiyordu. Bu durumda halk isyan etmeye hazır bir ruh haleti içindeydi. Ayetullah Humeyni devrimden 15 sene kadar önce emperyalizme karşı verilen kapitülasyonlara itiraz ettiği için Türkiye'ye sürülmüştü. Geçen yıllar içinde din adamları ve aydınlar itirazlarını ve tepkilerini Humeyni üzerinden dillendirmeyi sürdürdüler. Bu nedenle de gide gide Humeyni ismi etrafında muhalif bir halka oluştu. Bu arada belirtmeliyim: İran halkının dini inançları Şiilik geleneğinin muhalif yapısından kaynaklanan bir dinamizmin de etkisiyle çok güçlüdür. Dindar insanlar Humeyni gibi ayetullah seviyesine çıkmış bir alime hakareti kabul edemeyecekleri bir duyarlılıkla doluydular.

Ayetullah Humeyni'nin sürülmesi bağlamında daha geniş bilgi edinmek isteyenler, dunyabulteni.net'deki yazılarımın arşivinde son sıralarda bulunan "İran'da Öğrenci Günü Endişesi" başlıklı yazıyı okuyabilirler.

MY:İran Devrimi'nin "İslâm" diye etiketlenmiş olması bir Müslüman olarak sizi nasıl etkiliyor? Humeyni'den bu yana gelen süreçte olan bitenler sizce İslâm'ın temel ilkeleriyle, kırmızı çizgileriyle meselâ kul hakkı ile uyumlu mu? Bu devrim için "istisnalar dışında her şey İslâm'a uygundur" denebilir mi? Neden?

- Kuşkusuz hele siyaset gibi iktidar ve güç kavramlarıyla bütünleşen, kolaylıkla araçsallaştırılabilir bir olgu söz konusu olduğunda taşınması zor bir etiket, "İslâm". Çünkü bugün hepimizi etki altına alan modernist zihin yapısına göre din, ne olursa olsun kartezyen bir yapı içinde algılanıyor ve özellikle de öte dünyayla ilgili konulara karşılık geliyor. İslam ve siyasetin birbirinden soyutlanamayacağını söylemem bile fazla burada, fakat önemli olan "Nasıl bir siyasallık?" sorusunu cevap verebilmek. Siyasallığın kurucu niteliği her zaman mevcudun hakikatini iptal ederek yeni bir hakikati ortaya koyma iddiası taşır. Dolayısıyla mutlak bir modelden de söz edilemez. Aslında çoğu kez insani yorumlar, İslami ideallerin yerini almaya meylettiği için, dinin siyaset ve iktidarla ilişkisi her zaman karmaşık. İslamın en ideal olan her şeyi temsil ettiğine inanan insan, onun siyaset çarkı içinde kullanılmasından hoşlanmıyor. Nihai planda orada sarfedilen sözün sadece dinin bir yorumu olmakla sınırlı kaldığı öne sürülür ki bu İran için de öyledir. Sonuçta İran'da "islamilik" iddiasıyla kurulan rejim bir taraftan modern bir olguyken, diğer taraftan da modern ulus devletler döneminde ümmetçi/evrensel bir perspektife sahip olması beklenen, yüzlerce asır geçtikten sonra Asr-ı Saadet'e özgü ilkeleri siyasal bir sisteme yeni bir iddiayla uyarlama gibi zor bir uygulamaya girişen, islami idealler açısından sayısız handikapla kuşatılmış bir tecrübe olmaya başından yazgılıydı. Ama bu yapmacık ve zorlama bir tecrübe, hiç değil. Tarihsel bir yüzleşmedir söz konusu olan doğrusu. müslümanlar sadece Batı ile ve modernizmle değil, kendi tarihsel kaynaklarıyla da yüzleşiyorlar., İran'ın labarotuar olma özelliğine bu nedenle işaret etmiştim.

Zaman zaman vurguladığım gibi reformistler bu konularda duyarlı devrimciler. Varlıklarını ne Batı karşıtlığı üzerinden bir tepkisellikle tanımlamayı murad ediyorlar, ne de süpergüç olmaya hevesli bir yarış açısından.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Şahliğin devrilmesinden sonra İslam'ın öğretileri çerçevesinde bir yönetim kurulacağı, devrimden önce Ayetullah Humeyni tarafından her zaman dillendiriliyordu. Devrim sırasında gösterilere katılan kalabalıklar "Ne Batı Ne Doğu İslam Cumhuriyeti" ve "İstiklal, Azadi, İslam Cumhuriyeti" gibi sloganlar atarak amaçlarını dillendiriyorlardı. İslam Cumhuriyeti idealinin içeriğinin tam olarak somutlaşmış olduğunu kimse söyleyemez. Ancak gerek "devrim", gerekse de "cumhuriyet", İslam toplumlarında ve

daha özeldir İran gibi halkının büyük ölçüde dindar sayılabileceği bir toplumda mevcut siyaset algısının çok ilerisinde bir vizyon sunuyordu o dönemde. Dinin siyasal boyutunu öne çıkartan da bir tek Humeyni değildi. "Politika, doğal egemenlik düzeni hiç bir payı olmayanların bir payının kurulması aracılığıyla bozulduğu zaman var olur", diyor ya Ranciere... Humeyni'nin bütün baskılara karşılık "İslam Cumhuriyeti" sisteminin üzerinde durması ve halkın reyini dikkate almayan otoriter bir İslam Hükümeti tasarısını reddetmesi, gücün mecliste toplandığı, seçimlere dayalı bir sistemin kurulmasını sağlaması tabii ki onu rehber olarak gören dindar kitlelerin yanı sıra birçok aydın tarafından da destekleniyordu. Ancak bu gidişat sonraları Irak'ın açtığı savaş ve çok fazla can kaybına sebep olan terör hadiseleri nedeniyle, İslam'ı koruma veyahut da İslami ülkeyi koruma adıyla kontrol altına alındı. Yıllardır reformist kesim, özellikle Ayetullah Humeyni'nin yakın çevresi bu gidişattan rahatsız olduğunu dillendiriyor ve bunun Humeyni'nin istediği bir şey olmadığını belirtiyorlar.

MY:Türkiye'nin yakın tarihine baktığımızda önce "**Laz, Kürt, Arap, Türk fark etmez, hepimiz Müslümanız**" diye başlayan bir kurtuluş hareketi var. Ancak bu hareket "**Türk yurdunda Türk olmayanlara ancak kölelik ve uşaklık düşer**" diyerek sonuçlanmış. Tepeden inme devrim istiklâl mahkemeleriyle ve çeşitli baskı organlarıyla halka eziyet etmiş ki sorunlar bitmiş değil. Bu haliyle Kemalist Devrim 1789'da Fransızların terör dönemini, 1917 Rusyasında Komünistlerin (daha sonra KGB olan) çeka adlı gizli polislerini hatırlatıyor. Özetle devrimciler ertesi gün muhafazakâr oluyorlar ve devrimlerini koruma gayretiyle zulüm yapıyorlar. İran Devrimi bundan kaçabildi mi? Devrimin ilk yılları nasıl yaşandı?

-İran devrimi "İslam" vurgusuyla toplumun müslümanlığına yaslanma iddiası taşıyordu. Ve İslam'ın yapısında bulunan öğretilere dayanma, bu yapıya modern dünyanın gerçeklerine uygun olarak işlerlik kazandırma gibi bir iddiası da vardı. Ayrıca İran'da Şia mezhebinin mekanizmasına özgü olan, en yüksek dini merciler olarak kabul gören ayetullahların halk nezdinde büyük bir saygınlığı ve elbette tesirleri olduğu bilinir. Ayetullah Humeyni devrimi gerçekleştirirken, bu özelliğinden dolayı başarılı oldu ve bu yönde ayetullah Meraşi, Golpayagani ve Şeriatmedari gibi üst düzey ulemanın da desteğini aldı. Tabii devrimden sonra güç sahibi olmak isteyen ya da inançlarını cumhuriyet yerine "hakimiyet", bu arada da "ulema hakimiyeti" olarak belirlemiş, bunu bir hedef haline getirmiş gruplar ortaya çıktı. Bu grupların liderlerinin devrim sırasında Humeyni'yi desteklemediğinden çok söz edilir. Bugün Humeyni'nin yanında olan ve onunla birlikte çalışmış Mir Hüseyin Musevi, Hatemi, Rafsancani... gibi bir çok alim ve siyasetçi, İran devriminin Humeyni'nin çizgisinden saptığını ve hakimiyetçi yorumun, hakimiyetçi siyasetin şu anda hükümeti ele geçirdiğini savunarak, mevcut hükümete karşı çıkıyorlar. Aynı zamanda Kum şehrinde yerleşmiş Mekarem Şirazi, Muntezari, Sanai, Taheri gibi ayetullahlar ve Şiraz'da da Ayetullah Destgiyb gibi kişilikler devrimin başındaki halk egemenliğini savunan çizgiye olan inançlarını tekrarlayarak, karşıt görüşü eleştirmeyi sürdürüyorlar.

Büyük alimlere bağlılık da "hakimiyet" yanlısı muhafazakarlara karşı direncin güçlü bir şekilde sürmesinin sebebi olmaya devam ediyor. Bu alimlerin hileli olduğu iddia edilen seçimlerin ardından Ahmedinejat'ı tebrik etmediklerini de hatırlamak gerekir.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

İran’da birçok kişi alimlerin bu tutumlarını devrimin savunduğu birçok değer korunmasının garantisi olarak görüyor. Bu bakış açısına göre reformist hareket ya da artık İran içinde söylendiği şekilde “yeşil hareket”, devrime karşı değil, “egemenlikçi” diye adlandırılan zihniyete karşı devrimin ideallerini açma ve savunma gibi bir misyon üzerinden kendini oluşturuyor.

MY:Humeyni’nin iktidara gelmeden önce “demokrasi” dediğini ancak sonra totaliter bir rejime döndüğünü görüyoruz. Kendisine destek verenlerin meselâ Komünistlerin yönetimden

uzaklaştırılması geliyor aklı. Sanki bu bir **sürekli devrim** haline geldi. Humeyni kendinden sonra yönetime Hüseyin Ali Muntazeri’yi getirmek istiyordu bildiğim kadarıyla. Ama vefatından önce baskıcı yönetimini eleştirdiği için Muntazeri bu imtiyazını kaybetti. Sizce Humeyni etrafına danışan, farklı fikirlere saygı duyan bir lider miydi yoksa 1930 Avrupasının diktatörlerine mi benliyordu?

-Bunu yukarıda da belirttim: Ayetullah Humeyni’nin Şah’a karşı başlattığı hareketin sebeplerinin başlıcası ülke içinde Amerikalılara özel bir konum ve İranlı insanın çıkarları aleyhine türlü imtiyazlar tanınmış olmasıydı. Devrimin başlangıcında atılan sloganlardaki özgürlük vurgusu bugün de Humeyni’nin çizgisini izleyen ve onun sağlığı zamanında başbakanlık konumunda bulunmuş ya da onunla çok yakın olmuş Musevi, Kerrubi ve Hatemi gibi kişiliklerce sürdürülüyor. Özgürlüklere karşı siyasetler de en çok bu çizgi tarafından eleştiriliyor. Devrimi izleyen ilk sene özgürlüklerin tesisinden ziyade devletin oturmamışlığından kaynaklanan bir oturmamışlık haliyle gelen bir tür kaos hakim olmuştur bu ülkeye. Bu dönemde aralarında komünistler ve sertlik yanlısı İslamcıların da bulunduğu gruplar kamplara ayrılmışlardı, içlerinde silah taşıyanlar da vardı. Üniversitelerde ve toplumda gruplar arası silahlı çatışmalar yaşanıyor. Bu ara dönemde pek çok insan terör sonucu hayatını yitirdi.

İran anayasasında düşünce özgürlüğü bir kriter veya olgu olarak kabul ediliyor. Ancak bu özgürlük durumu silahlı eyleme dönüştüğünde suç unsuru sayılıyor, ağır cezalarla karşılanıyor.

Humeyni döneminde İran’daki seçimlerde Rehber’in kimi desteklediğini ve kime oy verdiğini kimse bilmezdi. Ayrıca Humeyni silahlı kuvvetlerin siyasete asla karışamayacağını defalarca vurgulamıştır. Bu kanunen de böyledir.

Humeyni’nin Muntezeri’yi kerhen halef olarak kabul ettiği bilinir. Ancak Uzmanlar meclisi Muntezeri’yi seçtiği için karşı çıkmamıştı. Muntezeri’nin devre dışı bırakılmasının sebebi ise, damadının kardeşi olan Mehdi Haşimi’nin siyasal ihtilaf nedeniyle cinayetler işlediğinin öne sürülmesi, aynı zamanda Haşimi’nin Muntezeri’nin evini ve imkanlarını kullanarak, siyasal görüşlerini hakimiyete geçirme çabasıydı. Humeyni bu konuda birkaç kez Muntezeri’yi uyarırsa da bu uyarıları sonuç vermeyince nihayet kendisine, sen Kum’a git, orada ilmi çalışmalarını sürdür, senin siyasete karışman doğru değil, dediği biliniyor.

MY: Ayetullah kavramı nedir? Hata yapmaz ve hesap vermez bir makam mıdır? Dinî rolünü siyasete genişletmiş bir olgu mu yoksa Şii inancında zaten olan bir şeyin uygulanması mıdır?

- Ayet burada “işaret” anlamına geliyor. Kur’an’da bir sivrisineğin bile Allah’ın ayeti sayıldığını hatırlarsınız. İran’daki “ayetullah” sıfatı dini eğitim almış ve dini konularda fetva verebilecek seviyeye gelmiş kişilere verilir. Ancak ayetullahların içinde daha yüksek dereceye varmış ilim

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

adamlarına “ayetullah-el uzma” deniliyor. Bu kişiler dini konularda kendi kendilerine fetva verdikleri gibi, “risale” denilen kitaplarla bu fetvalarını başka insanların da uyabilmesi için yayınlarlar.

Şia inancına göre dinin temeli olan hükümlerde kimseye uyamazsın. Kendi aklınla, taklit etmeden tevhid, nübüvvet ve mead (ahiret inancı) şeklinde sıralayabileceğimiz temeller konusunda karar verebilmelisin. Bunun dışındaki “furu-u din” denilen ilmihal konularında yaşamakta olan bir ayetullah-el uzma’yı taklit etmek gerekir.

Bu kişilerin yanlış yapması beklenebilir, bir ayrıcalıkları yoktur, masum sayılmazlar. Fakat daha az yanlış yapan ve daha bilgili olan ayetullahın bağlılarının nüfusu daha geniş olacağı için, gücü de

fazladır. Yine Şia inancına göre zekat dışında hums denilen (yıllık kazancın beşte birine denk düşen) bir tür vergi ayetullah-el uzmaların gösterdiği yönde harcanır veya onun temsilcilerine verilerek, denetimi altında harcanması sağlanır. Bu da daha fazla bağılı olan ayetullahın daha geniş maddi imkanlara sahip olması anlamına gelir.

Genellikle ayetullah seviyesine çıkmış insanlar dini medreselerde çok sıkı bir eğitimden geçtikleri için büyük suç işlemesine engel olan bir kişilik yapısı edindikleri varsayılır. Yazılı olmayan bir kanunla bir tür dokunulmazlık kazanmışlardır. Örneğin bugün reformist bir Ayetullah olan Sanei’nin muhalif söylemlerle bütünüleşen konuşmalarını mahkemeler bile görmezden geliyor.

MY:Humeyni’nin ölümünden önceki ve sonraki dönem için **“halkın iradesini ve vicdanını yansıtan”** bir yönetimden denebilir mi? aşağıdaki duruşlardan hangisi savunulabilir sizce?

- Humeyni adil bir düzen kurdu ve bugün de devam ediyor,
- Humeyni’nin kurduğu iyi bir düzen sonradan bozuldu,
- Düzen baştan bozuktu, öyle devam etti.

-Kanımca üç duruş da İran devriminin akışını tanımlamakta yetersiz kalıyor. İran devrimi İslam ideallerini gerçekleştirmek için başladı. Humeyni kadar Ali Şeriatî’nin de arka planında var olduğu bir hareketti söz konusu olan. Şah zamanındaki zulümlere, baskılara, sosyal adaletsizliğe, halkın aşığılanmasına, SAVAK’ın işkencelerine ve özellikle ülkedeki ABD egemenliğine yönelik büyük bir tepki birikimi söz konusuydu. Devrimin gerçekleşmesinin bütün ideallerin bir çırpıda gerçekleşmesi anlamına geldiği söylenemez. Daha önce söylediğim gibi devrimin ardından belirsizlikten kaynaklanan bir iç kargaşa başladı ve yaklaşık bir yıl sonra da Amerika’nın ve Batı’nın desteğiyle Irak İran’a savaş açtı. Bu savaş sekiz yıl sürdü. Savaş devrimin seyrini etkiledi. Devleti bir savunma pozisyonuna sevketti ve o yönde gelişmeye zorladı.

Savaşla birlikte halkın mücahitleri grubunun İranlı üst düzey yöneticilerini terör eylemleri başlatması, yöneticileri kısmen de olsa toplumdaki kopardı.

Buna karşılık ister devrimin milyonların katılımıyla yapılmış olması, isterse de sekiz senelik savaşta bütün Batı ülkeleri, hatta Rusya’nın desteğini almış olan Saddam’a karşı halkın gösterdiği direniş, bu süre içinde gidişatın halkın onayını alan bir doğrultuda geliştiğine dair bir gösterge sayılabilir. Tabii ki bütün devrimlerde olduğu gibi İran’da da yanlış ve aceleci hareketler yaşandı. Ayetullah Humeyni bir şah pozisyonu almak istemediği için sistemin işleyişini kurumlara terketmişti ve kendisi velayet-i

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

fakih konumunu bir danışman seviyesinde yaşıyordu. Ama elbette o aynı zamanda karizmatik bir kişi ve devrimin de rehberi olarak özel bir yere sahipti.

Onun vefatından sonra anayasa değiştirildi. Öndere mutlak velayet tanındı. Bu ise felayet-i fakihin birçok konuda denetleyici veya etkileyici bir konum kazanması anlamına geliyordu. Şu dönemde Ayetullah Humeyni'ye yakın pek çok kişilik velayet-i fakihin bu konumunu tartışmakta. Hatta İslam Cumhuriyeti'yle İslami Hükümet'in anlamları üzerinden iki farklı görüşün çatışmasının söz konusu olduğu söylenebilir. Humeyni'nin yanında yer almış liderler genellikle İslami Cumhuriyet'ini ve her karar veya gelişmenin seçimlerle gerçekleşmesini, yani nasıl yönetileceği konusundaki kararın halka bırakılmasını savunuyorlar. Karşılarındaki grup ise velayet-i fakihin mevcut olandan daha da fazla yetkiyle donatılmasını talep ediyor ve devleti ilgilendiren her değişimin ya da kararın ancak velayet-i fakihin onayıyla dinen ve resmen kabul görebileceği görüşünü öne sürüyor.

Seçim sonrası ortaya çıkan çekişme, devrimin başlangıcından itibaren halk egemenliği konusunda var olan derin bir ihtilafın, seçimlerde hile yapıldığı iddiasıyla yeniden canlanması olarak değerlendirilebilir.

MY: İran'ın İsrail konusundaki tavrını nasıl buluyorsunuz? “haritadan silmek” gibi söylemler sizce Filistin'e fayda getiriyor mu? Yoksa sesi iyice kısalmış “ılımlı” İsrailileri şahinlerin kucağına mı itiyor?

-Bu soruya cevap vermek için İran'da devrim gerçekleşmeden önce İsrail ve Filistin'in hangi şartlar altında bulunduğunu irdelemek gerekir gibi geliyor bana. İsrail o dönemde hâlâ “Nil'den Fırat'a kadar yayılma” politikasını sürdürüyor, Lübnan'ı Beyrut'a kadar işgal altında tutuyor ve bölgenin yenilmez askeri gücü olarak görünüyordu. Buna karşılık Filistinliler liderlerinin dahi sürgüne gönderilmelerine tanıklık etmenin getirdiği bir ümitsizlik içindeydi. İran'daki İslam devriminden sonra Filistin hakkında büyük bir moral değişikliği gerçekleşti. Bugün İsrail Lübnan'dan tamamen çıkmış durumda ve Filistin özerk devletini de kabul ediyor. Daha önemlisi son Lübnan saldırısında, 2006'daki saldırıda yani ve Gazze katliamında İsrail ordusunun yenilmezliği efsanesi tamamen silindi.

İran'ın İsrail'le ilgili söylemleri dış siyasetindeki eksenle bütünlük gösteriyor. Bu yüzden de Filistinli direnişçi gruplar ve birinci cephe ülkeleri sayılan Suriye ile Lübnan İran'la iyi ilişkiler içindeler. İran'ın bu söylemleri İsrail'in haksızlığını kaba gücüyle dayatması karşısında biçimleniyor gibi geliyor bana. Asıl siyaseti ise sürgündeki bütün Filistinlilerin yeniden topraklarına dönmeleri ve bunu takiben, şu anda o topraklarda yaşayan bütün nüfusun oyuyla yeni yönetimi oluşturmalarına dönük, kanımca.

MY: Türkiye-İran ilişkileri sizce ekonomik düzeyde mi kalacak yoksa karşılıklı siyasî bir etkileşim söz konusu olabilir mi?

-Türkiye ile İran, sınırları yüzyıllardır değişmemiş iki komşu ülke; tarihleri ve toplumlarıyla bölgede olduğu gibi İslam uygarlığında da karşılıklı oluşturdukları bir denge var. Aynı zamanda kültür olarak bütün İslam dünyası içinde bile birbirine en yakın, birbirine en çok benzeyen iki ülke. Türkiyeli ve İranlı siyasetçilerin açıklamalarına göre halihazırda ekonomik ilişkiler, kültürel, tarihi ve toplumsal ilişkilerden daha gerilerde bulunuyor. İki ülkenin yetkilileri mevcut potansiyellerden yararlanarak şimdilerde 10 milyar geçmiş bulunan ticaret hacmini 20 milyar dolara çıkarmayı hedefliyorlar. Her iki ülke de bölgenin iki büyük devleti ve ekonomik gücü olarak başka ülkelerle de büyük hacimde ticaret yapma potansiyeline sahipler. İki ülkenin ECO (Ekonomik İşbirliği Topluluğu) ve İslam Konferansı'nda öncü ülkeler olması, ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir role sahip. Siyasi bağlamda İran ve Türkiye

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

İslam aleminin iki önemli ülkesi olarak tanımlanırken, birçok meselede işbirliği yapma durumunda görülüyorlar. Mesela Türkmenistan gazının İran üzerinden Türkiye'ye ve Avrupa'ya taşınması ve Türkiye'nin İran gazını boru hattıyla Avrupa'ya taşıması, ekonomik olduğu ölçüde siyasal bir iradeyle mümkün oluyor ve bu iradeyi pekiştiren bir mahiyet de kazanıyor. Ergenekon örgütlenmelerine ilişkin deşifreler sürerken, iki ülke arasında geçmişte ilişkilerin soğumasına sebep olan pek çok konunun ne denli kurmaca olduğu da çıkıyor ortaya.

Türkiye'nin AK Parti tecrübesiyle elde ettiği başarıların İran toplumunda ilgiyle izlendiğini, dolayısıyla İranlı siyasetçileri etkilediği kanısındayım. İran'ın uluslararası kurumların izlediği çifte standartlar konusundaki tavizsiz tavrının Türkiye'de yaygın olarak takdirle karşılandığını gözlemliyorum öteden beri. İran dış politikası Türkiye'yi her şeyden önce Batı ülkeleriyle işbirliğinde uzlaşmacı tavrın bir alışkanlığa dönüşürken, her zaman ülke çıkarlarını gözetmede yararlı olmayacağı konusunda da etkilemiş olabilir gibi geliyor bana. Türkiye'nin özellikle son dönemlerde komşu ülkelerle sorunlarını çözme konusunda başlattığı diplomasi atağı da İran'da büyük bir takdirle karşılanıyor.

Sevgili (kadim) arkadaşım Özlem'in katkısıyla gerçekleşen bu uzun söyleşi için kısa bir son söz söylemem gerekirse... Mehmet Bey gerçekten çok iyi düşünülmüş sorular sordunuz ve bu sorulara tamamen karşılık gelecek cevapların bir söyleşi çerçevesinde verilmesinin kolay olmayacağını sanırım siz de takdir edersiniz. Yeni tartışma başlıkları ve farklı söyleşiler için küçük bir pencere açmış olabildiysem çok sevineceğim. Sonuçta kendimi İran uzmanı saymıyorum, bunun dikkate alınmasını isterim. Sitenizde beni konuk ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Söyleşimizi paylaşan dostlara esenlik dileklerimi iletme istiyorum. Selam ve dualarla....

Müslüman devlet olur mu ? (Ümit Aktaş ile dobra dobra)

Takdim: Vatandaş olduğumuz devletin vicdanımıza uygun hareket etmesini bekliyoruz. Ama devletimizin hukukî uygulamaları ile bizim ahlâk anlayışımız çatışabiliyor. Vicdanımız, ahlâkımız İslâm ile şekillendiyse ne yapmak gerek? Devletin “Müslümanlaşması” çözüm müdür? Müslümanlık, Devlet, İktidar ilişkisi nasıl olmalıdır? İyi, güzel ve doğrunun resmî ideoloji, millet meclisi veya bir ulema sınıfı tarafından belirlenmesi İslâm ile uyumlu mudur? Müslümanca ve/veya İslamcı siyaset arayışında “ötekinin”, dindar olMAyan Müslümanın ve gayrimüslimin yeri nedir? Bunları konuşuyoruz bu hafta.

Ümit Aktaş görmeyi, okumayı özlediğimiz aydınlardan. İçinde yaşadığı çağın dogmaları ile arasına mesafe koyabilmesi, “İslâmcılık” dahil her görüşe, siyasî projeye eleştirel bakabilmesi okurları için büyük kazanç. Ele aldığı olayları tarihsel, inançsal, ontolojik perspektifte değerlendirirken kullandığı dilin sadeliğini, örneklerin, açıklamaların netliğini de teslim etmek gerek. Belki kendisiyle her konuda hemfikir olmayabiliriz ama bu berraklık karşısında “anlaMAdık” diyemeyiz.

Giriş: Ümit Bey öncelikle çok teşekkür ediyorum söyleşi talebimizi kabul ettiğiniz için. Paris’te bulunduğum için söyleşimizi internet üzerinden, yazılı olarak yapıyoruz. Ancak bunun getirdiği bazı avantajlar da var. Sonuna kadar kullanalım derim. Öncelikle yanıtlarınıza bir uzunluk sınırı koymayın. Konuyla ilgili kitap ve makalelerinizden alıntı veya aktif bağlantı da koymak isterseniz bu Derin Düşünce okurları için bir kazanç olacaktır. Ayrıca çok sayıda [kitap yazdığınızı](#), [Birikim Dergisi](#), [Özgün Duruş](#) gibi fikir dergilerinde ve internet sitelerinde editörlük ve koordinasyon yaptığınızı biliyoruz. Bu kaynaklardan da istifade edebilmemiz için arzu ettiğiniz referansları paylaşabilirsiniz.

1° Müslüman aydınların inançlarıyla, akıl ve vicdanlarıyla ahenk içinde yaşayabilecekleri siyasî bir düzen beklentisi hiç gündemden inmedi ama bugün daha büyük bir önem kazandı zannediyorum. Zira teknoloji sebebiyle bir kara parçasına ya da demir perdenin arkasına sığınma imkânı kalmadı. Bu bağlamda tarihteki Müslüman devletler, geçmiş siyasî tecrübeler ne ölçüde bir referans teşkil edebilir? Endülüs, Selçuklu ya da Osmanlı tecrübesinden “İslâm’ın değişmezleri” olarak alıp bugüne taşınabilecek neler var?

Bir kere şunu söylemeliyim ki yeryüzünde yaşayan ve bir insan olma vasfına sahip olan hiç kimse siyasete bigâne kalmaz. “Kişisel olan siyasaldır ve direniş, dolayısıyla da zulüm de her yerdedir.” Çünkü siyaset insanın bir insan olarak durduğu yerin ve tavrın tanımıdır. Bunun tersini söyleyen herkes de ya “siyaset yapmakta” ya da yalan söylemektedir. Mesela Vatikan ya da laik devletlerdeki kiliseler; bunlar siyasetin içinde değil mi? Papa kadar söylemi siyaset içeren kim var? Öyle ki gittiği her ülkede siyasal gündemi belirlemekte ve değiştirmektedir. Tarikat ve cemaatlerin liderleri siyaset yapmıyorlar mı? Hatta bunların siyasetin baş aktörleri olduklarını bile söyleyebiliriz. Ama sorsanız bizim siyasetle bir ilişkimiz yok derler. Tabii burada siyasetten kast edilen şeylerde bir anlamsal daralma ya da genişleme yoluna gidilebilir. Ama sonuçta bir insan olma haysiyetine sahip olan hiç kimse siyasetin dışında duramaz ve durmamalıdır. Ha! Siyaset deyince bunu illa da bir iktidar mücadelesi olarak algılamamak gerekir. Siyaset insanın dünya üzerinde durduğu ve durmak istediği yerlerin tanımı ve bunlar arasındaki açıklığı ifade eder. Bu anlamda da hiç de olumsuz bir şey değildir. Ama bunu iktidar mücadelesiyle özdeşleştirenler, olumlu ya da olumsuz açılardan siyaseti kerih bir şey olarak görüyor olabilirler. Elbette ki salt iktidar kavgası ve hatta salt iktidar, kirletici bir şeydir. O nedenle özellikle bazı çevreler dinlerin ya da ahlâklı insanların siyasetten uzak durmasını isterler. Neden? Çünkü kendi verdikleri o kirli iktidar kavgasında, karşılarında istikameti ve ahlâkı düzgün olan insanlar olsun istemezler. Siyasal mücadeleyi iktidar mücadelesiyle sınırlayarak alanı daraltmak isterler. Bu tipler, dindar insan deyince suya sabuna dokunmayan, etliye sütlüye karışmayan, “nur yüzlü”, zalime de mazluma da aynı nazarla bakan “saf” tipleri tanımlarlar; öyle olsun isterler. Çünkü ne kadar çok insan, hele hele “düzgün” insan siyasetten uzak durursa bunların işleri o kadar kolaylaşır. Evet, siyasal mücadele de bir ölçüde kirleticidir. Ama bir mücadele içerisine girmişseniz, tertemiz duramazsınız. Daha iyiye ulaşmak, meydanı zalimlere bırakmamak için gerekirse biraz kirlenmeyi de göze almalısınız. Zalimlerin işgali altında olan bir siyasal zeminde hiç değilse pantolonunuzun paçaları kirlenebilir. Ama o yolu geçmek, o meydana çıkmak zorundaysanız bu kadar kiri de göze almalısınız. Bu dünya cennet olmadığı gibi, İslam bu açıdan hiç de ütöplast bir din/anlayış değildir. Yani dünyada mücerred bir “Tanrı Krallığı” ya da “şeytanın krallığı” diye bir yer yok. Yanlış ile doğru karışık ve her yerdedir. Müminlere düşen zaten bu karmaşayı çözmek ve zalimlerin-şeytanların yüzündeki o melek maskesini düşürmektir. Bu dünyada yaşamının ve mücahedenin belli maliyetleri vardır. Kirlenmeyeyim diye bir kenarda duranlar asıl, durdukları yerde ve salt durağanlıklarından ötürü kirlenirler. Ben de bu açıdan cemaatleri suçluyor değilim; sadece dürüst olmalarını ve tanımları doğru yapmalarını istiyorum. Yani siyaset yapmalarında bir sakınca yok; ama siyasetten uzak durulmalı falan diyerek, özünde bir peygamber mesleği olan siyasal mücadeleyi küçültmemeliler.

İslam, her ne kadar siyasal bir din olsa da, aslında o bir hakikat çağrısıdır. Bu hakikatin bir söz/söylem olarak tebliği, muhatapları tarafından bir iktidar çağrısı olarak algılandığından -çünkü muhataplar, ister müşrik, isterse kitap ehli olsunlar, hakikat çağrılarını bir iktidar çağrısı olarak algılamaya şartlandıklarından, kısacası iktidar ile hakikatin özdeşleştiği bir perspektiften dünyaya bakmaya şartlanmış olduklarından- İslam’ın hakikat çağrısı da, aslında uyarıcı bir vahiy olduğu halde bir iktidar

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

çağrısı olarak algılandı ya da böyle algılanmak egemen güçlerin işine geldiğinden, bu çağrının da bir iktidar çağrısı olduğu öne sürülerek bastırılmaya ve yoldan çıkarılmaya çalışıldı. İşte bu süreç içerisinde verilen mücadele, ister istemez bir siyasal mücadeledir ve de hem muarızları hem de

yanlılarınca bir siyasal mücadele olarak algılanır. Dolayısıyla bu çıkış bir hakikati dillendirme çıkışı iken, giderek ve ister istemez siyasal bir çıkış hâline de geldi/gelir ve hatta gelmelidir. Sorun bunun bir iktidar kavgası hâline getirilmesi ya da öyle algılanması, ya da öyle algılanarak veya anlatılarak kirletilmeye çalışılmasıdır. Bu tip bir anlama tarzı ise tarihin yanlış okunmasında önemli bir etken oldu. Nitekim ilk ayetin “oku” olması, aslında davetin özündeki hakikat bağlamını vurgulamaktadır. Bu okumak, bir perspektif sahibi olmak ve tarihi olsun toplumu olsun doğru okumak anlamındadır çünkü. Beri yandan, hemen izleyen ayetlerde okumamanın insanı müstağni kılması ve akabinde azgınlaş-tırılmasından söz edilmektedir. Bu azgınlık aslında hakikatle iktidarı birbirine karıştırmaktan başka bir şey değildir. Özellikle Foucault, hakikatle iktidar arasındaki ilişkilere oldukça dikkat çeken bir düşünür. Ben de bu bağlamdaki düşüncelerimi, özellikle son yıllarda yazdığım İslami Hareket ve Yöntem, İnsan ve İslam, Aklın Hakikati ve Aşkın Şiiri adlı kitaplarda, Birikim dergisi ya da Özgün Duruş gazetesindeki yazılarımda dile getirmeye çalışmaktayım.

Şimdi tüm bu sözleri ettikten sonra, sakın siyaseti ve siyasal bir duruşu ya da mücadeleyi küçümsemişim veya önemsemişim gibi bir anlam çıkmasın. Çünkü hakikate dair her söylem, aynı zamanda siyasal bir söylemdir. Adalete, zalimlere karşı olmaya, putlaştırılmış güçleri reddetmeye, hayata bir anlam aramaya, sömürüye ve haksızlığa karşı çıkmaya... çağırın bir söylem özünde siyasal bir söylemdir, siyasal bir duruşu vardır ve topluma, insanlara belli bir yerden hitap etmektedir. Benim karşı çıktığım şey bunun salt bir iktidar söylemi ya da iktidarla hakikati özdeş kılan bir söylem olarak algılanması. İslam tarihi de bir anlamda bu yanlış düşüştür. Hatta bu, tâ Ebubekir’den beri gelen ama Muaviye’de çığırından çıkan bir tarih olarak sürekli yeniden analiz edilmeli ve buralardan gerekli dersler çıkarılmalıdır. Peygamberimiz (a.s.) zamanında hakikat (vahiy) ile siyasetin düzlemleri farklı iken, Peygamber (a.s.) sonrasında, bir bakıma vahiy kesildiğinden, başka bir yönden ise dini koruma endişesi ile, iktidarla hakikat giderek özdeşleştirildi. Mesela Ebubekir (r.a.) döneminde zekat nedeni ile kabilelere savaş açılması, hilafetin Kureys’e ait olduğunun söylenmesi, Ömer (r.a.) zamanında kadınların mescitlere gitmekten alıkonulması, Osman (r.a.)’ın hilafeti (yönetimi/siyaseti) kutsallaştırarak “Allah’ın giydirdiğini ben çıkarmam” demesi, Ali (r.a.)’nin muhalefete karşı kıyıcı bir tutum izlemesi, hep bu endişeler sonucudur. Ama bu dönemlerde hep içerik biçime egemendir. Oysa Muaviye’den itibaren artık biçim içeriğe egemenleşmiştir ve Muaviye kendisini resmen melik (kral) olarak ilan etmiştir. Ama siyaset hâlâ hakikat adına yapılan ve hakikati temsil eden bir şeydir. Nitekim bu hakka sığınarak muhalefet her zaman yok edilmiştir. Sözelimi hariciler, zenc hareketi, mutezile, Şiiler, Hüseyin (r.a.) gibi. Nitekim bu dönemleri de, yukarıda zikrettiğim kitaplarda “hakikat, hakikatin ifşası ve hakikatin inşası” olarak evreleştirmiştik. “Bu dönemler şu şekilde de sıralanabilir: Hakikat, hakikatin ifşası, hakikatin inşası. Hakikat, söylemle eylem arasında bir mesafenin olmadığı dönemdir; ki, bu dönemde hakikat kendisini “samed” bir biçimde ortaya koyar. İfşa dönemi, hakikat döneminin fiilen sona ermesine rağmen, bu hakikat üzerinden konuşulduğu ve eylendiği dönemdir. Hakikatle söylem arasında bir mesafe oluşmuştur. Ama söylem, hâlâ eyleme baskındır. Yani ruh daha madde üzerindeki egemenliğini sürdürmektedir ve hareket maddî gücün tahakkümü altına girmemiştir. Bu bir anlamda da şu demektir. Hareket henüz söylemsel-manevî enerjisini tastamam maddileştirmemiştir. Maddileştirdikçe, ortaya her ne kadar maddî bir medeniyet çıkacaksa da; beri yandan söylemsel enerji de kendisini büsbütün bu maddeselliğe yatır(mak mecburiyetinde kal)dığından, artık bir söylem üretme gücünü yitirmiş olacaktır. Bu ise hakikatin inşası döneminde gerçekleşir. Bu dönemde bir yandan söylemsel güç giderek maddeselliğe dönüşürken; koştur bir

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

biçimde söylemin maddî izleri, emareleri, mirası, belgeleri de maddesel dokularda biriktirilir; yani bir diğer açıdan tutuklanır, maddeleştirilir, taşlaşır, yazılı metnin kıvrımlarındaki yorumlarda tüketilir; özgürlük ve arzusunu kaybeder. Hakikat ya da yaşam, salt yazılı, basılı bir metin, siyasal bir dizge, ibadî bir disiplin, düşünsel bir nesne, mimari bir form; kısacası bir uygarlık fenomeni haline getirilir. Bu tabii ki belirli bir çalışma süresini (dünyevî-mekansal zaman) gerektirdiğinden ıraksayıcı bir

faaliyettir. Hakikat ne kadar zamansal (hakikat zamanı/yaratıcı-ilahî zaman) ise, inşa da o kadar mekansaldır. Hakikatin söylemi bir zaman içerisinde tecessüm ederek cemaatleşirken; inşa'nın zamanı bir mekan içerisinde medeniyetleşir. Yine de bu ıraksama sürecinde de hakikat, maddeselleşse ve söylemden, yani söz'ün özgür gücü ve ruhundan kopsa da sürmektedir. Bu ıraksayıcı faaliyet de sona erince, bundan sonra simülasyonlar, taklitler ve tekrarlar dönemi başlayacaktır. Bu tüketici süreçten çıkabilmek için, hakikatin başlangıç koşullarına, eylemle söylemin eşyoğun olduğu o "hakikat" ânına, hakikati duyup dillendirebileceğimiz o ruh hâline, yaratıcı edimle hemhâl olacağımız o özgürlük vaktinin önüne çıkabilmeliyiz." (İslami Hareket ve Yöntem)

Dolayısıyla buradan çıkacak sonuç, tarihten elbet de çıkarımlar yapabiliriz, dersler alabiliriz; ama bizim için aslolan daima hakikatle irtibat kurabilmek ve çıkarımlarımızı oradan yapmaktır. Yani öncelikle ortada bir hakikat sorunu olduğunu görmek gerekmektedir. Ama tarihimiz entropi ilkelerinin işlediği fiziksel bir tarih hâline gelmiştir. Oysa bu ilkenin işlemediği belki de tek alan "insan olma" alanıdır. Çünkü insan hep yükselmek (ilerlemek değil, gerçi belki o da gereklidir ama, ilerlemek bunun sadece fiziksel yönüdür ve tartışılacak pek çok tarafı vardır) mecburiyetinde olan bir varlıktır.

2° Sizce mağlubiyet/müdafaa psikolojisinden kurtulmak için ne yapmalı Müslüman aydın? Yani "Müslümanca" siyasi çözüm arayışlarında ABD'ye karşı, Komünizme karşı, İsrail'e karşı olmaktan kurtulmak, sürdürülebilir bir siyasi model kurmak için?

Bir kere şu "karşıtlık" mantığından kurtulmamız gerekiyor. Çünkü hakikat sadece ve öncelikle kendisini vazeder. Varolan söylem ve pratikler, bu vazediş karşısında kendi yerlerini belirlerler. Ama bunun için de bir kez mevcut iktidar yapıları, güç söylemleri ve geleneksel baskılardan kafasını kaldırıp dünyaya özgürce bakabilmek gerekmektedir. Çünkü içinde yaşadığımız arzın, rahman ve rahim olan Allah'ın tedbiri altında olduğuna inanıyorsak, tüm korkulardan kurtulmuş olmamız gerekmektedir. Bizim mücahedemiz arza egemen olmak için değil, mümkün olduğunca Allah'ın ahlâkiyle ahlâklanabilmek, özgür ve yaratıcı kullar, yani bir insan hâline gelebilmek içindir. Dolayısıyla temel sorunumuz özgürleşme sorunudur. Dahası "sürdürülebilir bir siyasi model" kurmak gibi bir tasamız da olmamalı. Çünkü tüm modeller bağlayıcı, konjonktürel ve enerji soğuran yapılardır. Bizim ise inanmış yüreklere ihtiyacımız bulunmakta. Zaten farkındaysanız, yeryüzünde hiç kimse elinde iyi bir model olduğu için galebe çalmakta da değil.

3° Dogmatik bakımdan aralarında büyük farklar olsa da "Şeriat devleti", "İslâm Cumhuriyeti" vs isimlerle anılan ülkelerde "halka rağmen halkın iyiliği için" hareket eden yönetimler var. Tesettürün mecburi oluşu, alkol yasağı vb konularda devletin baskısı var. Bizim ülkemizdeki yobaz laiklerin başörtüsün yasaklamasıyla paralellik kuruyoruz ister istemez. İyi, güzel ve doğrunun resmî ideoloji, millet meclisi veya bir ulema sınıfı tarafından belirlenmesi İslâm ile uyumlu mudur?

İslam'da bir yönetici sınıf, iktidar elitleri, bir din adamları sınıfı diye bir şey yoktur. Herkes rabbine karşı eşölçüde sorumludur. Herkes akletmek, iman etmek, iyiliği yaşamak ve kötülükten kaçınmak mecburiyetindedir. O nedenle Ömer'in karşısına çıkan kılıç cesurdu. Ve o nedenle sonradan birer

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

mezhep imamı hâline getirilen İmamların hepsi, iktidarın karşısında (ödünç bir tabirle) “sivil” niteliklerini korumaya özen gösterdiler ve hatta bu uğurda canlarını verdiler. Çünkü hakikatin farkında idiler. Zaten o kuşaktan sonra da, ulemanın iktidara tâbi olmasıyla -çünkü bu, hakikatin iktidara tâbi olması anlamına gelmekteydi-, İslam tarihinde fikri özgürlük ve de dolayısıyla hakikat, temsil düzeyini -aktüelliğini- kaybetti. Elbet istisna hareketler, şahsiyetler ve gelişmeler yok değil. Nitekim çağımızda bir İmam Humeyni, Aliya İzzetbegoviç ve hatta Gandhi bu temsil düzeyinin müstesna örnekleridir.

4° Özgün Duruş'ta yayınlanan [“İyilik üzere olmak, kötülükten kaçınmak”](#) isimli makalenizde şöyle demiştiniz:

“[...] müminler, imanları gereği olan amellerini, öncelikle bu iman ve teslimiyetleri nedeniyle kendi nefislerinde tatbik ederler. [...] Yoksa belli bir yasama çizelgesince belirlenmiş olan iyilik ve kötülük kriterlerinin salt başkalarına icbarı, bu kez toplumu belli bir iyilik ve kötülük standardına getirirse de, iyiliğin ve kötülüğün içini boşaltarak bunları biçimselleştirir. [...] Çünkü ahlak, yaşanılan bir şey olmaktan çıkarılarak uygulanan, emredilen ve yasak edilen bir şey haline getirilmiştir. Yani artık insanlara ait değil, iktidarlara ait bir şeydir; dolayısıyla devletler dindarlaşırken, insanlar sekülerleştirilmiştir.”

Bu çerçevede İran İslâm Devrimi'nin İran halkını sekülerleştirdiği söylenebilir mi?

Doğrudur. Çünkü hakikatin muhatabı insanlardır, devletler değil. Hakikat bir iktidar söylemi olamaz ve bir iktidara uyruklaştırılmaz. Nitekim şu anda İran rejimi devrimci niteliğini yitirdiği gibi, uyguladığı abartılı ve akıl dışı baskılarla da, insanları giderek İslam dışı arayışlara itmekte. Aynı şeyleri Osmanlı'da ve tersinden Türkiye'de de yaşamadık mı? Dikkat ederseniz (ki, o yazıda birçok çeviri örneği vermiştim), ilgili ayetlerde hitap doğrudan insanlardır. Ama iktidar perspektifinden geçen bir yanlış okuma, muhataplık ve yükümlülük sigasını bir emretme ve otoriterlik sigasına dönüştürmekte; yükümlü oluş bir buyurma kipine çevrilmekte. Buyurmak ise iktidara ait bir şeydir. Dolayısıyla bu söylem artık bir hakikat söylemi olmayıp, bir iktidar söylemidir. O zaman ise bu söylemi iktidarlardan başka kimse üstüne almayacak, yani ahlâki sorumluluk salt iktidarlar tarafından üstlenilen, uygulanan ve hatta dayatılan yasal bir yükümlülük hâline, tüzükler ve tamimler hâline gelecektir.

5° Yukarıda andığımız makalenizde insanların kendi nefislerine karşı verdikleri mücadelenin önemine işaret ediyorsunuz. İyilik üzere olmanın resmîleşmesine, kurumsallaşmasına karşı olduğunuzu söyleyebilir miyiz? Devletin bu alanda rolü ne olabilir? Yani “devlet karışmasın, herkes kendisi için iyi olanı bilir, bulur” mu demek gerekir?

Burada sorun o yapsın bu yapsın meselesi değil. Elbette iyi olanı, doğru olanı kim yaparsa yapsın, yeter ki maksat hâsıl olsun. Ama sorun salt bir amaçlar ahlâki değildir; araçlar ve hatta niyetler de en az o kadar önemlidir. Farkında mısınız, ülkemizde ve genel olarak İslam dünyasında ahlâkla ilgili pek bir şey yazılmaz. Nedendir? Üstünde düşündünüz mü? Çünkü bu zaten iktidara ait bir şeydir ve kimse iktidara akıl veremez. İktidar çünkü, kendinde bir yetkinlik ve bilgeliktir. Ona sadece tâbi olabilirsiniz. Bir de onun tarafından belirlenmiş alanlarda yaşayabilir, konuşabilir, üretebilir ve tüketebilirsiniz. Bu anlamda iktidar bir özgürlük ve hakikat alanı hâline gelirken, toplum bir kulluk, üretim ve tüketim makinesi hâline gelir. Yani Allah ile insan arasındaki ilişki, iktidar ile insan arasındaki ilişkiye çevrilir. İktidar yeryüzünde Allah'ın temsilcisi (halifelik) ve gölgesi hâline gelir. Oysa insan Allah'ın halifesi olamaz. O sadece arzda yaratılmış bir haleftir. İnsan ile Allah arasındaki ilişki ise sadece bir kulluk ilişkisi değil, aynı zamanda bir velayet ilişkisidir de.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ben burada şu hassasiyetimizi yitirmeyelim diyorum: hakikati temsil etme ve üstlenme yükümlülüğü kime aittir? Devlet bana ait olan asli bir yükümlülüğü üstlenebilir mi? Üstlendiği takdirde sonuç ortada. Düşünmek, akletmek, fıkhetmek, siyaset, cihad etmek, emri bil maruf ve nehyi anil münker... bunlar artık hep devlete ait görevler hâline gelmiş durumda. Müslüman bireyler bu asli yükümlülüklerinden uzaklaş-tırıl-mışlar. O zaman ise somut Müslüman şahsiyetler nasıl yetişecek? Çünkü bir insan kimliği edimleriyle ortaya çıkar. Ortada bir edim kalmamışsa, biz o çok özlenen İslam şahsiyetlerini nerede bulacağız? Siz batıda yaşıyorsunuz. Batıda birçok toplumsal sorun çözümlenerek,

iyilik üzerine olan işlevler devletleştirilmiş ve bu konular insanların inisiyatifinin, insaf ve merhametinin dışına çıkarılmıştır. Bir bakıma güzel bir şey bu. Ama öte yandan ise insanlarda merhamet duygusunun, komşuluğun ve hatta dostluğun giderek yok olduğunu da gözlemlemiyor muyuz? Tüm bunlar devletleştirilmiş, sözümona sekülerleştirilmiştir çünkü. O zaman ise yaşayan insan olmaktan çıkar. İnsanlar, devlet tarafından işgal edilmiş devasa bir kamusal alanda gerçek varlıklarını yitirerek gölge varlıklar, figürler hâline gelirler.

6° Anatole France bir roman kahramanını şöyle konuşturuyordu:

“Bütün devrimlerin en büyük hatası erdem denen şeyi yeryüzünde kurumsallaştırmaya çalışmaktır. Bir halkı devlet gücüyle iyiden yana, bilge, özgür, ılımlı ve adil yapmak istediğinizde herkesi öldürmekten başka çareniz yoktur!”

Sizce devrimlerin çelişkisinin burada yattığı söylenebilir mi? Yeni bir insan ve yeni bir halk yaratmak. Bu “pedagojik” çabanın zorlandığı her noktada devrim, devlet terörünü de beraberinde getiriyor. İnsanların silah zoruyla “iyi ve doğru” yapılması dışında bir devrimcilik mümkün müdür?

Bakın burada sorun devrimlerde değil. Sorun hakikatin bir iktidar sorunu hâline getirilmesi çabasında. Devrimi yapanlar aslında tam da buna aykırı tipler. Çünkü insanlığa ait birçok olumlu erdemi hayata geçirmeseler, bu insanlar devrim yapabilir mi? Devrim kan ve ter gerektirir, hazırlık, sebat, fedakârlık, aşk, mücadele, disiplin, cehd, sabır, emek gerektirir. Bunlar aslında tüm insanlarda aradığımız olumlu değerler. İslam’ın da insanlarda oluşmasını istediği değerler. Bu değerlere sahip olmayan biri Müslüman olabilir mi? Ama sorun devrimlerde değil, devrim sonrasında aranmalı. Çünkü devrim süreçlerinin ağırlığı, devrimci bireyler ve enerjileri tükettiği için, devrim sonrası alanlar, çoğu kez fırsatçılıklara ve demagoglara kalmakta. Yani Baudrillard’ın kavramlaştırdığı gibi simülakrlara. O yüzden değil mi ki Ali Şeriatî, Nas ve Felak surelerini yorumlarken, sorunun devrim yapmak değil, devrim sonrası hakikati ayakta tutabilmek sorunu olduğunu vurgulamakta; ve çoğu kez cine, büyüye karşı istimdat için okunan bu surelerin, aslında böylesi bir sürece işaret ettiğini ve müminleri uyardığını söylemektedir. Dolayısıyla burada sorun, siyasal mücadelelerin bir iktidar mücadelesine darlaştırılması, ahlâki niteliklerinde uzaklaştırılarak salt seküler (maddî ve dünyevî) mücadeleler hâline getirilmesi, hakikatin de iktidara indirgenmesidir. O zaman devrimci davranışı dönemler ve kuşaklara havale etmek yerine, bir müminin, iman ettiği andan itibaren sürekli olarak devrimci bir tavır içerisinde olmasını güvenceleyecek bir özgürleşme ve aydınlanma üzerinde kafa yormalıyız. Çünkü bu, yani özgürleşme ve aydınlanma, insanın kendi sorumluluğunu başkalarının vesayetine bırakmaması, kendi aklıyla düşünmesi, kendi ayaklarının üzerinde durması ve yükümlülüklerini askıya almamasıdır. Bu, bir reşit olma sorunu olduğu kadar, bir insan olma sorunudur da. Hep şunu derim: Müslüman olmak için öncelikle insan olmak, yani beşer olmaktan kurtulmak, Müslüman olduktan sonra da orada durmamak, sürekli imanını yenilemek gerekir. Bu ise duruşunun doğru ve edimlerinin

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

diri olması anlamına gelir. Yani üstümüzde ismarlanmış ve bayatlamış edimler olmamalı, tabir caizse sürekli devrim hâlinde olmayı hiç elden bırakmamalıyız.

7° İç dinamikleri çok farklı olsa da Fransız ihtilali, 1917 Ekim devrimi ve Kemalizmin doğuşunda bazı ortak noktalar dikkat çekiyor. Bir gün önce “devrimci” olan insanlar ertesi gün devrimin “kazanımlarını” muhafaza etmek adına muhafazakârlaşıyor. Her üç devrimin arkasından muhaliflerin idam edildiğini, hayatta kalanların da gizli polis baskısıyla yaşadığını biliyoruz. “İslâm” etiketiyle yapılan devrimlerde bu “temizlik” aşaması yaşanıyor mu?

Devrimlerin fiziki karakterleri birçok açıdan benzerlikler taşıyabilir. Çünkü kitleler, bir yerden sonra, ruhlarıyla değil fizikleriyle hareket etmeye başlarlar. Yani fiziksel yasalara tâbi olurlar. Elbet Fransız Devrimi, Sovyet Devrimi ve İran İslam Devrimi, kavramsal anlamda birer devrimdir. Oysa Kemalist hareket, bir devrim değil, silahlı bir ihtilaldır. Salt bir iktidar mücadelesidir. Çünkü bunun içinde halk değil, silahlı güçler, daha doğrusu ordu vardır. Orduların yaptıkları şey ise devrim değil ihtilal, isyan veya darbedir. Devrim sonralarının sorunu ise, devrimden sonra, aslında hiç de öyle amaçlanmadığı hâlde, devrimin iktidarlaşma çabası ve bunun için klikler arasında ortaya çıkan mücadelelere dayanmaktadır. Yani devrime ait hakikatin (o her neyse) bir iktidar grubunca temellük edilmesi çabası, devrimleri çığırından çıkararak, devrimin çocuklarının boğazlanmasına yol açmaktadır. Sözelimi anarşistlerin iktidar karşısındaki keskin karşıtlıklarında bu hassasiyetin önemli bir payı bulunmaktadır. Ama 20. Yüzyılın hakikat sözcülerinden biri olan Gandi de, doğru eylemin halis bir niyet kadar, doğrulukta sebata ve nefsimize ait bir beklentiden varestesine olmasına da dayanması, öte yandan eylemin sonuçlarını da gözetmesi gerektiğini vurgulayarak, devrim sonrasında ya da tüm davranışlarımızda, eylemlerimizin sonuçlarına da sahip çıkılması ve dikkat edilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Çünkü bu da eylemimizin bir parçasıdır. Yani kısacası temel sorun, hakikatin hiç kimse tarafından temellük edilemezliğindedir. Bu, yani hakikat ve insan ilişkisi, tabir caizse asimptotik bir ilişkidir. Hakikate ne kadar yaklaşırsak yaklaşıalım, onu hiçbir zaman söylemimizin ya da iktidarımızın bir nesnesi haline getiremeyiz. Hakikat her zaman aşkın olandır ve onun bizi yüceltici ve insanlaştırmacı yönü de zaten budur.

8° [Neşe Düzel ile yaptığınız röportajda](#) şöyle demiştiniz:

“Aslında İslam hiçbir zaman siyasetin dışında durmaz. Çünkü İslam özünde siyasal bir dindir. [...] Müslümanlar, toplumsal adaletsizliklere ve zulme karşı mücadele etmekle yükümlüdürler. Bu da İslam’ı ister istemez siyasallaştırır. İslam açısından, toplumun düzeltilmesi için de hep bir siyasal çaba ve mücadele gereklidir.”

Size göre Müslümanca ve/veya İslamcı çözüm arayışında “ötekinin” yeri nedir? Yani başka inançlardan olan veya Müslüman olduğu halde seküler yaşam tarzını benimseyenlerin böyle bir projedeki yeri, katkısı, yetkisi vs ne ölçüdedir?

Bu soruyu cevaplamak, aslında soruna iktidar perspektifinden bakmak anlamına gelmekte. Ben zaten böylesi bir perspektifi reddediyorum; yani benim kimseye hak ya da yükümlülük dağıtma ya da vazetme gibi bir yetkim yok. Ben sadece insan olmaya, beşerlikten kurtulmaya, kendimi adam etmeye çalışıyorum. Bunun için de elbette yeryüzünde yaşadığımız sürece zulme karşı olacağız, adalet için savaşaacağız, haksızlıklarla mücadele edeceğiz vs. vs. Bu savaşımızda bizimle ortak değerleri

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

paylaşan herkese gönlümüz ve saflarımız açıktır. Öte yandan zulümde, sömürde, haksızlıkta ve kötülükte ısrar edenlere karşı ise tavrımız bellidir. Dolayısıyla sıkça sözü edilen bu ötekilik perspektifi siyasal bir perspektif değil, ahlaki ve hatta ontolojik bir perspektiftir. Ben meseleye soyut inançlar, aidiyetler ve kimlikler açısından bakmıyorum. Zaten bu tür bakışlar, özünde bölücü, hakikate mugayir bakışlardır. Burada Ali (r.a.)'nin söylediği ve hep tekrarladığım bir sözü zikredeyim: “İnsanlar ya dinde kardeşin, ya da yaratılıştta eşindir.” Düşünebiliyor musunuz? Allah'ın elinden çıkan canlılar ve varlıklardan hangisine yadsıyıcı ve bigâne bir nazarla bakabiliriz? Çünkü ontolojik bir birliğin üzerinde durmaktayız. Bunun için hiç de öyle tumturaklı nazariyelere ihtiyacımız yok. Sözgelimi Levinas'ın komşuluk kuramı gibi. Oysa o, bir Filistinlinin (içinden gelerek) insan olma hakkını ifşa etmekte bile müteredit. Ona bir komşu olma hakkını bile layık görmüyor. Hümanizmin hep yaptığı gibi komşusunu uzaklarda, söylemlerde arıyor; ya da salt kendi irkına açıyor kapısını. Çünkü ırkçılığa

dayanan anlayışlar ontolojik bir fark üzerinde temellendirirler kendilerini. Bu ise bir cahillikten başka nedir ki?

9° Batı Avrupa'nın ve/veya ABD'nin demokrasi anlayışı sizi mutlu edebilecek, muhtemel İslamcı sistemler ile ne derecede uyumludur? Batı'nın siyasî çözümlerinden aynen alıp uygulanabilecek ve tersine MUTLAKA değiştirilmesi gerekenler nelerdir sizce?

Açıkçası ben soruna bir doğu-batı sorunu olarak bakmıyorum Doğu da batı da Allah'ındır. Yani meselelere hakikat perspektifinden baktığınızda, ortada ne doğu(lu) kalır ne de batı(lı). Hakikat neredeyse orasıdır bizim yurdumuz. Eğer batılılar bize göre hakikate daha fazla yaklaşmışlarsa, kompleksiz bir biçimde bu yaklaşımdan, perspektiften yararlanmaya, ufkumuzu açmaya çalışırız. Çünkü hakikat kimsenin inhisarında olmadığı gibi, bu mesele de bir asabiyet meselesi değildir.

10° İslâmcı bir anayasa yazılabilir mi? Ana hatları nasıl tarif edersiniz? Sonuçlar üzerine odaklanmak mı gerekir yoksa Kur'an'dan çıkarılacak tartışılmaz temel ilkeler üzerine mi? Bir başka deyişle Batı'nın hukuk felsefesinde Immanuel Kant ile simgeleşen deontolojik duruş mudur İslâmcı duruş? Jeremy Bentham, John Stuart Mill gibi isimlerin faydacı bakışı tamamen reddedilmeli midir? Sözgelimi denizde fırtınaya kapılmış bir balıkçıyı kurtarmak için 5 kişinin hayatını tehlikeye atmak doğru mudur İslâmcı bir kanuna göre?

Kant'ın ahlak anlayışı bence sorunlu ve biçimsel bir anlayış. Siyasetten, inançlardan soyut, değerlerden yoksun bir ahlâk anlayışı olamaz. Ahlâk ise akıl kadar estetiğe ve hatta vicdana dayanır. Fitrîdir. Umarım Kant beni mazur görür ama hayvanların bile bir ahlâkı vardır; ahlâklı olanı ve olmayanı vardır. Akıl ya da aktüelliğin ürettiği şey ise ahlâktan çok etik olarak adlandırılrsa yeridir. Dolayısıyla anayasacı bir perspektif de bu biçimselcilikten kendisini kurtaramaz. Sorun bir yasalar sorunu değildir. Ahlâk bir kuram meselesi olmaktan öte, somut bir davranış estetiği inşa etme meselesidir. Ama maalesef İslam dünyası, iktidara atfettiği önem ve hakikati iktidarla özdeşleştirmesi nedeniyle, sorunu salt bir “yasa” sorunu olarak değerlendirdi. Yeni Osmanlılardan İttihatçılara, selefillerden modernistlere varıncaya dek sorun hep bu merkezde görüldü ve tartışıldı. Öte yandan İslam'ın kendi geleneğinde, maslahatlarda ifadesini bulan faydacı bir anlayış zaten bulunmaktadır. Maslahatlar ise somut koşullar için ele alınmalıdır. Yani yukarıda zikrettiğiniz sorunun doğru cevabı, ancak o koşullarda verilebilir. Çünkü bu anlamda verilebilecek her cevap görece olarak bir doğruluk yönü kadar, yanlışlık yönü de taşıyabilir. Bunun doğru cevabını ise, ancak bu koşulları yaşayan ahlâki nitelikleri yüksek kişiler verebilir. Varoluşçuların dediği gibi, gerçek kişilikler ancak kritik anlarda ve

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

zamanlarda ortaya çıkabilir. Aslolanın kuram değil hakikat olduğunu ve hakikatin de kuramdan çok hayata yakın durduğunu (sufi bilgeler gibi) bir kere daha tekrarlayarak sözümüzü noktalayalım.

Kenan Çamurcu ile İslam ve Modernizm Üzerine (Cemile Bayraktar)

İslamcılık ile başlayalım ve tarihsel seyri üzerine konuşalım istiyorum, zira söyleşi sonrası gelecek soruların merkez muhatabı olan kavram olduğunu düşünüyorum. İslamcılık nedir ve tarihsel seyri nasıldır?

İslamcılık tarifinin, Müslümanlığın toplumsal ve siyasal durumlara ilişkin iddiaları, meydan okuyuşları ve müdahalelerine dair geriye doğru okuma olduğuna kuşku yok. Fakat bu maceranın 19. yüzyıldan başlatılmasına bakarak “ümme”in dağıldığı zamanları ve dinin eksende durduğu çerçevenin bozulduğu paradigma değişimi sonrasına ait halleri konu ediyoruz demektir. Her halükarda tarihi boyunca muhtelif doktrinlerle anılsa da İslamcılığın tarihsel bir akım olduğu bellidir. İslamcılığı esas itibariyle 19. yüzyıla özdeşleştiren yorumlara yakın olduğumu söyleyebilirim. Tam da Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmaya başladığı ve İslamcı öncülerin “ümme”in birliğini sağlamaktan sözetttiği bir dönem bu. Sonra işgal ve sömürgeleikten kurtulmanın ideolojisi olarak ve nihayet “İslam devleti” fikriyatının yoğun edebiyatı sıfatıyla İslamcılığın aşamalarından, hatta belki evriminden bahsedebiliriz. Ama Batılılar, Müslümanlığın sosyal hayattaki görünürlüğünün modern zamanlarda ve kentleşme esnasında aldığı biçimi geleneksel olandan ayırmak için İslamcılık tanımını epey kullanışlı bulmuş olmalı ki özellikle şehirlerin ve şehirleşmenin (ve dolayısıyla modernitenin) devrimi olan 1979 İran İslam devriminden itibaren modernleşmeye her türlü itiraz ve meydan okumayı İslamcılık olarak isimlendirdiler. Bu izah modeli ve tanımlamanın Türkiye için de geçerli kılınmasının yine aynı gerekçeye, kentleşmeyle birlikte kentlerde dinin sosyal talepler için en uygun mecra haline gelmesine

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

dayandığını düşünebiliriz. Hususen 90'lı yıllarda post-modernist Batılı itirazcılarının fikirlerini İslamileştirip buradan modernizm eleştirisi üreten bazı İslamcılarının meydan okuyuşu da ilk bakışta

dinî itiraz gibi görüldüğünden olsa gerek İslamcılık adıyla anıldı. Oysa aynı sıralarda İranlı reformist aydınlar, İran'daki İslam devrimini "modernizme karşı modernitenin zaferi" olarak tanımlıyorlardı.

Osmanlı ve Türkiye ayırımında İslamcılıktan bahsedecek olsak, neler söyleyebiliriz?

Osmanlı'daki İslamcılığın saltanat idaresine karşı cumhuriyetçiliğin, geleneksel İslam düşüncesine karşı islah, ihya ve reform taraftarlığının, geleneksel ulema ve medreseye karşı yeni tarz eğitim, tedrisat ve eğitim kurumlarının (Said Nursi'nin Medresetuzzehra'sı önemli bir örnektir) hareketi olarak tarif edilebilir. Abdulhamit'in saray odaklı muhafazakar modernleşmesine karşı toplumsal dinamiklere dayalı saltanat karşıtı yeni fikriyatın da İslamcılık içine dahil edilmesi mümkündür. Dolayısıyla Abdulhamit'i İslamcılık silsilesine ekleyen yorumların sıhhatine kuşkuyla bakmakta haklıyız. Abdulhamit'in İslam birliği fikrinden İslamcılık çıkaran hızlı, aceleci ve kestirme değerlendirmelerin daha çok muhafazakarlık olduğunu söyleyeceğim. Çünkü muhafazakarlık, tutarlı, ilkeli, anlamlı ve sürekliliği olan bir tarihsel devamlılıkla düşünce geleneği kurmak yerine, daha çok duygusal, romantik ve nostaljik mezhep genişliğiyle tarihte olan her şeyi aynı potaya atma eğilimindedir. Böyle olunca Nurettin Topçu'nun Anadolu sosyalizmi de, Necip Fazıl'ın milliyetçi muhafazakarlığı da, Prens Sabahattin'in liberalliği de, Mehmet Akif'in İslamcılığı da, Abdulhamit'in saltanatçılığı da, Said Nursi'nin cumhuriyetçiliği de aynı hamurun ögesi oluveriyor. Oysa bunların her biri kendi ideolojik ve siyasi damarlarının kilometre taşlarıdır. Öyleyse tam bu noktada İslamcılık ile Osmanlıcılık da birbirinden ayırıp, İslamcılığın kendi sahil damarını, Osmanlıcılığın ise kendi muhafazakar nostaljisini izlediğini tespit edebiliriz. Yine önemli (olması gereken) bir fark da, İslamcılığın düşünce kaynağının milliyetçi kısıttan uzak durmasına karşın muhafazakarlığın tarihsel Osmanlı tecrübesiyle sınırlı bir düşünce evrenine sahip olmasıdır. Öyle olmasa neden Abbasi ve Selçuklu birikiminin muhafazakarlık için olması gereken anlamı ifade etmediği, bu miras içinden "Türk" olan bilim insanları, âlimler, filozoflar ve düşünürlerin itinayla ayıklandığı sorusuna ikna edici bir cevap verilebilirdi. Yine Osmanlı imparatorluk tecrübesinden daha uzun bir süre yaşamış, üstelik tam bir bilim ve felsefe medeniyeti olan Endülüs acaba neden sadece Müslümanlığın Avrupa'daki köklerine (fetih?) dair nostaljiden ibaret bir anlama karşılık gelir? Neden muhafazakarlığın ana kaynağı Endülüs felsefesi ve bilimi olmadı hiç? Çünkü milliyetçilik muhafazakarlığın baskın ögesidir ve bu nedenle İslam tarihinin Peygamberimizin Medine'sinden başlayarak muhtelif dönemleri düşüncenin temeli olmaktan çok, meşruyet aracı veya nostaljinin konusudur.

Peki modernizm ve moderniteyi nasıl tanımlıyoruz, anlam ayırımına da değinebilir miyiz?

İslamcı ve diğer aydınlar genel olarak moderniteyi eylemsiz 'hal', modernizmi ise form kazandırma heves ve arzusunun eylemliliği (ideoloji) şeklinde tanımlıyor. Bir de kavramların tarihsel zamanları var kuşkusuz. Modernizm, Batı dünyasının "keşif"e çıktığı 19. yüzyılın istilalarıyla yakından ilişkili. Dinli dönemlerin misyonerliğinin dinsiz dönemlerde modernizmle devam ettiği yönündeki bilinen değerlendirme de yerden göğe kadar haklı. Ya Hıristiyanlaştırarak ya da modernleştirerek Batı dışındaki dünyayı entegre (enterne?) etme gayreti Batı yakasında hiç dinmeyen arzu gibi gözüküyor. Modernizm ve modernleş(tir)me en son Irak işgal edilirken Amerikan savaş makinesine hükmeden hizipler arasındaki yöntem tartışmasında karşımıza çıktı. Irak örneğinde bir Müslüman ülkede neden terör ürediğini soran Amerikan yeni-muhafazakarlığı, bunu bu ülkelerde demokrasi olmamasına bağladı. Demokrasi modernleşmeyle ilgiliydi ve eğer bir Müslüman ülke kendi dinamikleriyle

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

modernleşemiyorsa “tarihin tekerleğini çevirmek” gerekecekti. Amerikan savaş makinesi tarihin doğal akışındaki gecikmeyi beklemeksizin bu ülkeye demokrasi getirip modernleşmeyi hızlandırmak üzere tarihin en büyük insanlık trajedisini yaratmaya girişti malum. Demek ki modernleşmenin tıpkı Sovyetler Birliği’ndeki gibi bir “devrim ihracı” boyutu var. Zaten bu nedenle Amerikan yeni-

muhafazakarlığı, liberal demokrasinin başka fraksiyonları tarafından Stalinist yöntemler kullanmakla eleştirildi. Fakat bizim muhafazakarların anlamakta güçlük çektikleri çok önemli nokta şudur ki, esas itibarıyla liberal demokrasi Batı dışı toplumların hep bir örnek modernleşmesine itikat eder ama bunun nasıl olacağı bahsinde yöntemlerde birbirinden ayrılır. Modernleşme de anlaşılması gereken de basbayağı Müslüman bir toplumun kendi tarihsel geleneği, birikimi, mirası, alışkanlıkları ve kendi tarihsel yürüyüşünü bırakıp Batı tarihini tekrarlamasından ibarettir. Yoksa “demokrasi” isimli tarihsel kategori, her derde deva ve her topluma şifa bir derman olarak bu kadar propaganda edilmezdi. Müslüman toplumlar, demokrasiye kadar gelebilmiş Batı tarihsel tecrübesini neden bir kenara bırakıp kendi entelektüel dinamik ve dayanaklarından başlayarak farklı bir model geliştirmeyi denemiyorlar? Yahut Batı yakası, neden Müslümanların zengin tarihsel mirasından yepyeni fikirler ve felsefeler geliştirilebileceği umuduyla kendi tarihsel kategorisini dayatıp durmak yerine bu yeni girişimleri cesaretlendirmiyor? Sakın modernleşme bütün zamanların sömürgeci hamlelerinin parçası olduğundan böyle yapıyor olmasınlar! Bir vakitler bu durumu hakkaniyetle veya sinsî ajandayla tespit eden zihinler çıktı tabii ki. Alternatif arayışların formülü “Batı dışı modernite” kavramıydı. Eğer mesele, modernitenin temel başlıkları olan eğitim, sağlık, istihdam, teknoloji kullanımı, kadın hakları, siyasal katılım vs. gibi konulardaki gelişim ise Batı dışı bir toplumun bu gelişimi ile de Batılı tarihsel tecrübeyi tekrarlamak için debelenerek değil, pekala kendi kültürel havzasında ve kendi tarihsel yürüyüşüyle de yapabileceği savunuldu. Hiç şüphe yok, bu alternatif Batı yakasının “modernizm/modernleş(tir)me” itikadından vazgeçmesinin zamanı geldiğini ikaz ediyor. Moderniteyi ‘hal’ olarak görüyor ve eğer Batı dışı bir toplum kendi çağdaşlığını yaratacaksa bunun için Batı tecrübesi de dahil, pek çok tarihsel birikimden yararlanabileceğini kabul ediyor. Bunu yeni bir taktik olarak gören çıkabilir. Batı dışı toplumun çağdaşlaşabilmek için önünde sonunda modernitenin eriştiği seviyeye başvurmak zorunda kalacağı, öyle ya da böyle Batı yakasının birikimine müracat edeceği, bu yolla da yine modernizmin amacına uygun davranmış olacağı da düşünülebilir. Fakat adını koymak gerekmezden mesela eğitim, sağlık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, siyasal katılım, ekonomik gelişim, refahın yükselmesi ve refahın adil bölüşümü konularında Müslüman toplumların ciddi sorunları var ve bu alanlarda iyileşme gerçekleştirilmek zorunda. Bu işin yöntemi konusunda insanlık birikiminden yararlanmakta bir beis olmadığını Hz. Peygamber’in uygulamalarından anlıyoruz. Önemli olan çözümün felsefi önermeleri, amacı ve hedefidir.

Modernizm ve İslamcılık hangi dönem çarpışmıştır, yahut çarpışmış mıdır, bunun etkileri nasıl olmuştur?

Erken dönem İslamcılığın (19. yüzyıl sonları) modernizm üzerine düşünmek yerine, modernizmin teknoloji tezahürüyle ilgili tutum almaya odaklandığını görüyoruz. Bu yönüyle modernliği ve onun ideolojisini adet ve gelenekler (felsefe?) ve teknoloji (sonuçlar?) olarak ayırdığını ve birincisini reddederek ikincisini olumlu baktığını düşünebiliriz. Malum formül de, “Batının inanç ve geleneklerini değil, teknolojisini almak”tı. O sıra İslamcılığın, kendi ülkesinde büyük imparatorluğun çözülmesi, saltanat rejimi, milli iradenin temsili, askeri yenilgiler gibi iç sorunları vardı ve bütün bu sorunların üstesinden gelebilmek için modernliğin teknolojisinden yararlanmak muhtemelen Hz. Peygamber’in başka milletlerin teknolojik birikimlerinden yararlanması gibi gözükte gözlerine. Yahut ellerindeki toplumsal ve entelektüel birikimin Batının teknolojisini alırken yaşam biçimi ve adetlerine karşı etkili

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

bir filtre olduğunu varsaymış olmalılar. İlk neslin acil ajandası nedeniyle pek üzerinde durmadığı modernleşme meselesinin, cumhuriyetin başlarında geleneksel hayat tarzını tehdit eden radikal, keskin ve hızlı reformlar sırasında Müslüman zihnin karşısına dikildiğini, tek partili yıllarda da meselenin krize dönüştüğünü tespit edelim. Fakat bu esnada da geleneksel ulemanın tepkiselliğiyle yine modernleşme üzerine eleştirel ve analitik düşünmeye pek fırsat bulunamadığı söylenebilir. Geleneksel ulema, cumhuriyetin modernleşme politikalarını adeta Moğol akınları gibi yıkıcı gördü

ve buna direnmeyi seçti. Bu direniş ve tepkinin modernleşmeye ilişkin ortaya güçlü bir eleştirel birikim koyamaması bu bakımdan doğaldır. 70'li yıllarda MSP ile birlikte yaşanan siyasallaşmanın istimi yüksek süreci ve 80'li yıllarda da "İslam devleti" doktrininin öteleyici etkisiyle İslamcılığın iç modernleşme veya dış modernizmle asıl karşılaşmasının 90'lı yıllara sarktığını düşünüyorum. Gerçi 70'li yıllarda İsmet Özel'in modernizm eleştirileri ile Düşünce çevresinden başta Ali Bulaç olmak üzere kimi isimlerin yaptığı eleştirileri atlamamak gerekir, fakat bu çıkışların İslamcılığın o döneme ilişkin ana fikriyatı olmadığını hatırlatmalıyız. Fakat yine de, Ali Şeriatî çevirilerinin katkısıyla da o dönemden başlayarak modernizm eleştirisinin tohumlarının atıldığını teslim etmeliyiz. 90'lı yıllar İslamcılığın entelektüel gücünün zirveye ulaştığı ve en kuvvetli modernizm değerlendirmelerini yaptığı dönemdir. Refah Partisi ile siyasal alanda kaydedilen ilerlemenin de bu entelektüel üst iktidarın kontrolü ve denetimi altında gerçekleştiğini iddia edebilirim. 28 Şubat 1997'deki askeri müdahaleye kadar İslamcılık iç modernleşme ve dış modernizm konusunda hatırı sayılır bir birikim oluşturmayı başardı. Bugün elimizdeki mirasın neredeyse tamamı bu dönemde oluştu. İkibinli yıllarla birlikte İslamcılık muhafazakarlaşmaya başladıysa ve tarihsel kategori olarak İslamcılığı temsil eden gövde muhafazakar AK Parti iktidarıyla devlet aygıtına tamamen entegre olup geçmişteki iddia ve eleştirilerinden vazgeçtiyse de İslamcılığın entelektüel mirası yerli yerinde duruyor. Bugün bendeniz İslamcılık sonrası yeni bir dönemden söz edebiliyorsam bunu, o parlak birikimin gücüne borçluyum. İslamcılık siyasal tercihte bulunup devlet aygıtının sivil toplumu olmayı seçtiyse ve geride bağımsız, eleştirel bir avuç insan kaldıysa bile modernleşmeye direnişin tüm birikimi ve mirası bu geride kalanların elindedir. Özgürlük ve adalet ilkelerine dayanacak yeni dönemin entelektüel evreni bu mirasın sürekliliğine dayanıyor.

Türkiye özelinde konuşacak olursak; İslamcılık bu topraklarda gerçek anlamıyla var olmuş mudur?

Buraya kadar İslamcılık serüvenini Türkiye üzerinden anlatmaya çalıştım. Dolayısıyla kuşkusuz Türkiye'de güçlü bir İslamcılık hep var oldu. Eğer bu İslamcılığın öteki İslam ülkelerindeki emsalleriyle mukayesesini istenirse bizimkinin daha çok İran'daki serüvenle benzeştiğini söyleyebilirim. Arap ülkelerindeki İslamcılık (ağırlıklı olarak İhvan hareketi), dil-kültür evreninde dramatik başkalaşma yaşanmadığı için ihya-ıslah ekseninde yürüyebildi. Ama Türkiye ve İran'da görece farklılıklar olsa bile dramatik seküler müdahaleler İslamcılığı paradigmatik inşa ile meşgul olmak zorunda bıraktı. Nitekim İranlı aydınlar, 1979'daki İslam devrimini, bu nedenle değişimin başka yolla gerçekleşmesinin imkanının hiç kalmadığı bir tarih anında liderler ve toplumun başvurduğu travmatik yöntem olarak niteler. Türkiye'de ise AK Parti iktidarları sırasında benzer bir travmatik değişim yaşanıyor ama yine de bu, devrim gibi görkemli olduğu kadar sarsıcı bir değişim yöntemine evrilmedi. Arap ülkelerinin İslamcılığında bu eşikten çok uzakta bir uğraşı alanının sözkonusu olduğunu söylemeye çalışıyorum. Bir de Arap ülkelerinin İslamcılığı biraz da kendi milli meseleleriyle meşgul bir İslamcılıktır. Filistin'deki İsrail işgali buradaki İslamcılığın baş meselesidir mesela. Suud'da hanedan/saltanat, Suriye'de Baasçı rejimin değiştirilmesi, Mısır'da dindar topluma yabancılaşmış seküler devlet aygıtı vs. Türkiye'de İslamcılık, imparatorluğun bakiyesi ilgilerinden hiç vazgeçmemiştir. Modernleşme meselesine bakarken bile iç modernleşme onun alt başlığı yapılarak çok daha geniş bir kapsama sorun ele alınır.

İslamcılığın bugün geldiği noktayı nasıl yorumluyorsunuz?

İslamcılığı tarihsel bir kategori gördüğüme göre belki bu konuda rahat davranabilirim. İmparatorluğun dağılması, ümmetin ulus devletlere parçalanması ve anakarada kurulan devletin seküler temellerde inşa edilmesi uzunca bir süre İslamcılığın siyasi sorunlar etrafında dönmesine neden oldu. Felsefi ve hayata dair kısmıyla esaslı bir tartışma yapmaya başlamamışken de 28 Şubat'ın kesintiye uğrattığı bir dönem geçirdik. Bu dönemi ağır bir yenilgi kabul eden İslamcılarının bütün

bildiklerini yeniden gözden geçirmeye karar vermeleri ilk değil. Birinci dünya savaşı sonrasındaki yenilgi de benzeri bir düş kırıklığına ve içbükey eleştiri sürecine neden olmuştu. İslamcılığın ikibinli yıllarda siyasi iktidarı elde etmesiyle birlikte yaşadığı radikal değişimi, yenilmişliği kabullenmesiyle ilişkilendirmek mümkün. Modernleşmeyle karşılaşmak yerine onu bir manivela olarak kullanıp siyasi iktidarı ele geçirme ve elde tutmayla daha çok ilgililer. Bunu başardılar da. Batılıların laik modernleşmede ısrar etmekten vazgeçip muhafazakar modernleşmeyle uzlaşmayı seçmesinde İslamcılarının yaşadığı dramatik değişimin rolünü inkar edemeyiz. Öyle anlaşılıyor ki küresel irade, eski İslamcılarının Türkiye'nin modernleşme yolunda yürüyeceği yönünde irade beyan etmesi karşılığında, artık iş görmez hale gelmiş, entelektüel enerjisi ve beşeri kaynağı bulunmayan laik modernleşmeden ve onun personelinden vazgeçmiş halde. İslamcılarının bu koşullarda modernleşmeye eleştirel bakabileceği ham hayaldir. Bu durumdan hoşnut mudurlar, yoksa politik ve taktik bir uzlaşma nedeniyle bu hale tahammül mü ediyorlar bilemiyorum. Ama her halükarda, taktik bir uzlaşmayla mevcut uzlaşmaya tahammül ediyor olsalar bile hem kendileri, hem de onları izleyen sosyoloji içten içe dönüşüyor, başkalaşıyor. Bu dönüşümün sadece siyasi bir şey olmadığını, zaman içinde kendince meşrulaştırma gerekçeleriyle kendi kelamını da inşa edeceğini tarihsel tecrübelerden biliyoruz. Ama bakarsınız günün birinde bizim gibi bağımsızların çağrılarının vicdanlarında oluşturduğu baskıya dayanamayıp bütün önermelerini değiştirirler. Allah'tan ümit kesilmez.

Geleneğin sizin çok üzerinde durduğunuz bir kavram, geleneğin kastınız nedir?

Geleneğe Kur'an "sünnet" diyor. Maruf ve örf bilinenin sürekliliği. İmam Malik'te bu, dinî bilginin yöntemidir. O, "Medine'nin ameli"ni usûlünün temeli yapmıştı. Yani Medine'nin sünneti. Ona göre bir durumun meşruiyeti, Medine'deki amele uygunluğuyla anlaşılabilirdi. Geleneğin korunaklı mecrasında davranmak, tarihsel Kur'an'ı doğru anlamının güvence sistemi olarak da tanımlanabilir. Aksi takdirde Kur'an'ı tarihsel ilişkilerinden koparıp yörüngesinden çıkararak bugüne 'düşüren' bir zihinsel işleyişin doğru koordinatlar da durduğundan nasıl emin olabileceğiz? Geleneğin yanlış tortularla kirlenmiş veya bulanıklaşmış olması ihtimaline karşı güvenli seçenek yine geleneğin içinden bakabilmektir. İçinde topluca aktığımız bir dere olarak geleneğin, ancak içinde kalınarak değerlendirilebilir. Çünkü tadı tuzu bilinen bu derenin dışına çıkarak, yani Kur'an'ın dil ve kültürünün gelişim havzasının dışında kalarak yepyeni, bambaşka bir paradigma ile süreklilik nasıl sağlanabilir?

Son dönem özellikle daha sık duymaya başladığımız kavramlar olarak, liberalizm-İslam ve sol-İslam başlıklarınız nasıl yorumluyorsunuz, acar gazetecilik çukuruna düşmeden; liberalizm ve sosyalizm gibi ideolojiler ile İslam uyumlu mudur?

Liberalizm veya liberal demokrasi bir yönüyle kapitalizm evreninin parçası olduğuna göre onu İslam'la bağdaştırmak ancak İslam'ı tarihselliğinden ve geleneğin kopararak mümkün olabilir. Nitekim kimi Müslüman zihinler, servet ve sermaye biriktirmek veya bireysel hayatlarında gönüllerince müreffeh bir standardı sürdürmek istediklerinde bunu ancak geleneğin dışına çıkarak

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

yapabiliyorlar. Çünkü geleneğin içinde kaldıklarında karşılıklarına çıkan mülk(iyet) önermeleri son derece huzursuz edicidir. Gelenek dışında yeni paradigmaların reformcu fikirlerinin bu çevrelerde sevinçle karşılanmasına şaşmamak gerek. Öte yandan liberalizm, bizde aslında aydınlanmacı çerçevenin bir kanadı, fraksiyonundan ibarettir. Avrupa tarihsel tecrübesi içinde aydınlanma serüvenini iç modernleşmeye lojistik yapan kemalist aydınlanmacılık neyse, aslında liberal aydınlanmacılık da yöntem farklılığıyla aynı şeydir. Kemalist aydınlanmacılık tepeden inme yöntemlerle toplumu Batı tipi modernleştirmeye zorlarken, liberal aydınlanmacılık aşağıdan yukarıya değişim ve dönüşümle toplumu Batı tipi modernleşmeye zorluyor. AK Parti iktidarının AB denetiminde ve vesayetinde kalmasındaki ısrarın nedeni budur. Liberal aydınlanmacılıkla İslam'ı

birakalım uzlaştırmayı, yanyana düşünmek bile olabilecek şey değildir. Mülkü Allah'a ait sayan, insanın ise o mülkün emanetçisi olduğunu kurala bağlayan İslam, mülkü ve mülkiyeti insanın bireysel alanının en önemli ögesi, insani gelişimin temeli yapmış kapitalizmle, liberalizmle nasıl birarada düşünülebilir? Ama buna karşılık mülk üzerindeki tekele (devlet aygıtını ikame ederek yine aynı noktaya varmış olsa da) itiraz eden sol/sosyalizm İslam'a daha yakındır. Böyle eklektik girişimlere kuşkusuz gerek yok ama eğer muhafazakarlıkla bir sağ İslam ortaya çıkartılmışsa ve bu hayat tarzını İslam'ın dışına çıkaracak bir tepkiyi de meşru göremeyeceksek, anlaşılması için İslam'ın bir de sol bakışının olabileceğini düşünebiliriz. Kaldı ki fıkıh, tefsir, hadis ve kelam disiplinlerinde binbir çeşit yorum, ekol ve akım mümkün olabiliyorsa siyasi bakımdan da İslam içinde sol ekol ve akım mümkün olabilir. İnsan hakları, özgürlük, adalet değerlerine vurgu yapan ve mülk(iyet) meselesinde biriktirmeyi ve bireysel tekeli değil, toplumun/cemaatin kollektif varlığını doktrin kabul eden anlayış kendisini karşıtımdan ayırtırmak için ister istemez politik bir anlaşılma aracı kullanabilir.

Demokrasi bir işleyiş biçimi olarak İslam referans alınarak nasıl yorumlanır?

Liberal demokrasiyi eksene koyup onu Müslüman toplumlara ihraç edebilmek için İslam'dan gerekçeler ve meşrulaştırma dayanakları bulunmaya çalışılması beyhude çabadır. Demokrasinin yönetici seçmenin yönteminden ibaret kalmadığının kanıtı da toplumun kendisini liberal demokrasi maketine göre yeniden düzenlemesi çağrısı. Her yapılan, akıldan her geçirilen, her dile getirilenin demokrasiye uygunluğundan söz edilmiyor mu? Bir Müslüman, kendisi için doğruluk ve meşruiyetin kaynağı olan İslam'ı bırakıp kendisini liberal demokrasi şablonuna uygun hale mi getirecek? Sözelimi başörtüsü yasağına karşı çıkarken bunu demokratik hak olarak mı savunacak, yoksa dinî inancının kısıtlamasına itiraz olarak mı? Liberal demokrasinin propagandistleri Müslümanların başörtüsü özgürlüğünü demokratik hak olarak savunmaları gerektiğini her fırsatta dile getirmiyorlar mı? Böyle yapılırsa AB tarafından da destek göreceklere müjdelenerek üstelik! Liberal aydınlanmacılık, tıpkı kemalist aydınlanmacılık gibi dinin toplumsal hayatın öğelerinden biri, kültürel bir durum, folklorik bir gerçeklik düzeyinde kalması gerektiğini söylüyor. Müslümanlar buna razı olarak liberallik ve demokratlıkla kendilerini yeniden tanımlamaya çok isteklilerse keyifleri bilir. Kimsenin inancı üzerinde inzibatlık yapılamaz, her iman kendi bacağından asılır. Fakat bizim bu çarpıklığı dile getirmekten vazgeçmeyeceğimizi de herkesin bilmesi gerekir. Siyasal katılımın tek yolu ve yönteminin tarihsel bir kategori olarak demokrasiden başkasıyla mümkün olmadığına inanmamız, aklımıza ve insanlık birikimine hakarettir. İnsanlık, Avrupa'da yaşanmış bir tarihsel serüvenin çözümüne neden mecbur olsun, neden onunla yetinsin, çok daha iyisini bulmak için neden entelektüel yolculuğuna devam etmesin. Liberal demokratlar, her şeyin en iyisinin AB müktebesatında mevcut bulunduğunu, boşuna arayış içinde olmamız gerektiğini söyleyerek bir vakitler Kemalistlerin dayattığı Batılılaşmadan farklı ne yapmış oluyorlar? AK Parti iktidarı zamanlarındaki dindarların bu kadar basit bir ayrımı bile

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

yapamayacak bir basiret bağlanmasıyla yaptıkları zihinsel patinaj insanlık macerasının en ibretlik anlarından biri olsa gerektir.

Ümmetçilik üzerine de konuşalım istiyorum. Bence Ümmetçilik kavramı Müslümanlar arasında çok yerini bulamamış bir kavram. Hatta kendi içine dönük olarak anlaşıldığı için bir nevi dışa kapalı olarak yorumlanıyor. Oysaki, Müslüman hem kendi içine hem de kendi dışına aynı ehemmiyet ile duyarlı, sorumlu olan değil midir? Ümmetçilik kavramının hem işleyişinde, hem ilanında mevcut bu aksaklıkları nasıl yorumluyorsunuz?

İbrahim peygamberin “tek başına bir ümmet” olarak nitelenmesi ortada sosyolojiyle değil, örneklikle ilgili bir durum olduğunu gösteriyor. İşin sosyolojiyle ilgili kısmı da yine bu örneklik meselesiyle alakalı olmalı. “Vasat ümmet”, insanlar içinde örnek alınabilecek, temsil kabiliyeti yüksek,

model, ideal topluluk anlamına geliyor bu durumda. Hal böyle olunca Müslüman kalabalıkların politik birliğine gözünü dikip bu önemli yükümlülükten sarfı nazar edilmesi kritik bir algı bozulmasıdır bana göre. Kuşkusuz Müslüman milletlerin devletleriyle birlikte dünyada politik bir birlik oluşturması iyi bir şey, ama bu, “ümmet”in kavramsal anlamını tam karşılayan bir sonuç değildir. Kur’an’da bu kadar önemle vurgulanan “ümmet”, Müslüman kalabalıkların öylece birarada durması olabilir mi? Arafat’ta birlikte vakfeye duran veya Cuma namazında birlikte kibleye dönerek namaza duran “ümmet”in temsil ettiği şuur gerçekleşmedikçe galiba ümmete dair çerçevenin bir hayli uzağına düşmüş olacağız.

İslam’ın ‘ devlet ‘ yorumu nedir? Devlet gereklilik arz eder mi?

Devletten kasıt eğer bürokrasi veya temsili sistemse, İslam’ın toplumsal modelinin, modern devlet aygıtının toplumdan ve toplumsal hayattan yalıtılmış özerk yapısına hiç benzemediğini hem Kur’an ayetlerinden, hem de Medine’deki sünnetten anlayabiliyoruz. İslam’ın yönetim mekanizmasında iktidarın olabildiğinde paylaştırıldığı ilkeye dikkat çekmeliyiz. Nasıl ki mülkiyet ve servet paylaşımına açılmış bir malikiyetse, iktidar da paylaştırılmış, bugünkü tabirle en ileri seviyede sivilleştirilmiş servettir. Servet üzerindeki tekel nasıl kınanmışsa, iktidar tekeli de kınanmıştır. Devlet aygıtını özerkleştirmesi ve toplumsal örgütlenmeyi de bunun etrafında örmesiyle tebarüz eden modern devlet ile İslam’ın yönetim biçimi arasındaki temel fark bu olsa gerektir. Toplumu yönetmek üzere iktidar tekelinin elde olması neden bu kadar arzu ediliyor olabilir? Tabii ki firavunun tanrısallık kibriyle alakalıdır bu. İnsanlık tecrübesinin temsili demokrasiye bu kadar kafa yorması, buna karşılık iktidarı toplumda paylaştıran daha iyilerini keşfetmeye devam etmemesi modernliğin kısır entelektüel gayretinden umut kesmek için yeterli nedendir. Ama trajik olan, Müslümanların da aynı rehavetle bu çabadan vazgeçmiş olmasıdır. İktidarı eline geçirdikten sonra ne yapıp edip onu toplumun en küçük birimlerine kadar dağıtan, paylaştıran, infak eden bir Müslüman yöneticiye rastlayan var mı? Oysa bir şekilde eline geçmiş servetini infak ederek dağıtmakla yükümlü Müslüman, bir şekilde eline geçmiş iktidarı da son kırıntısına kadar infak edip dağıtmakla yükümlüdür.

Benim nazarımda fıkıh biraz da vicdandır, ancak tümünden vicdan değildir, bu nedenle fıkıh üzerine konuşmaktan hep ürkmüşümdür. Biraz tehlikeli bir soru soracağım. Müslüman her daim iktidara talip olmalı mıdır? Yahut bir yerde adalet ve düzen mevcut ise bunun başlığını İslam kılmakla yükümlü müdür?

Bu daha çok Müslümanlığın ne ile ilgili olduğu sorusuna döner. Müslümanlık fertle, insanla mı ilgilidir, yoksa tüzel, kurumsal varlıkla mı? İslam insanla ilgiliyse -ki öyledir- insanın dinini özgürce

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

yaşayabileceği koşulların sağlanması halinde herkesi, her şeyi ve tüm zaman ve mekanları zor kullanarak kendine benzetmeye kalkışması meşru değildir. Tebliğ tabii ki imanın gereğidir ve bu konuda liberal demokrasinin beklentisini karşılayamayacağız. Dinimizi yaşamamız ile onu anlatmamız arasında hiç fark yoktur. Dini tebliğ etmek, dini yaşamının kendisidir. Fakat dini yaşamak, onu zor ve güç kullanarak kabul ettirmek asla değildir. Hatta tebliğ; adalet, özgürlük ve düzenin egemen olduğu gayri müslim bir ortamda bu istikrarı bozmayacak biçimde, usul, ilke, yöntem ve araçlarla gerçekleştirilmelidir. Adalet ve düzeni bozacak tebliğ, İslam'ın "güzel söz"le davet ilkesine aykırıdır.

İslamcı kesimin modernizm eleştirilerinin daha çok kadın üzerinden ilerlediğine birçok kez şahit olmuş biri olarak, modernizmin insanlıktan uzaklaştırıp bireyleştirdiği ' insanlara ' neden salt kadın üzerinden eleştiri gelir, bu ahlaki midir? Zira Kuran dili, muhatap kısmını çok önemser, bazı ayetler direkt Rasulullah'a hitap ederken, bazıları ' mümin kadınlar ve mümin erkekler ' şeklinde hitap seçer, Kuran dilinden bu kadar uzaklaşmış olmak, modernizm etkisi midir?

Modernizm eleştirilerinde kadının başat rol alması, modernizmin dayattığı değişimin liste başında kadının yer almasından kaynaklanıyor. Özellikle Müslüman toplumları başkalaştırmanın serumu kadın damarından zerkedilince buna karşı görüşlerin de bu işleme odaklanması kaçınılmaz oluyor. Ama burada dikkatimizden kaçmaması gereken şey şudur ki, modernizmin kadın üzerinden ilerlemesine tepki gösterirken neden kadını baskılayan, aşağılayan, önemsizleştiren ve erkeğin gerisine atan fikirler dinin itirazı olarak dile geliyor. Burada Ümeyyeoğulları'nın tahrifatıyla başlayan dinî geleneğin karanlık yüzünün kadından pek hoşlanmayan vasatına suçüstü yapmak lazımdır.

Yoğun çalışmalarınız arasında bir röportaja, söyleşiye sığamayacak derinlikte ve genişlikte olan konuları, özetleyerek ve bu denli etraflı açıklayarak paylaştığınız için çok teşekkür ederiz.

Suudi Şampanyası ve Dayatılan Dinin Sahteliği (Mustafa Akyol)

Suudi Prensi Bandar Bin Al Suud'un Bodrum'da kiraladığı teknede eşyle birlikte şampanya içmesi, bizim medyada epey ilgi gördü. Pek çok yorumcu kendi toplumuna alabildiğine katı bir din anlayışını dayatan Suudi elitinin sefahat düşkünlüğünü, bunun ortaya çıkardığı ikiyüzlülüğü eleştirdi ki, bunda haklıydılar. Gerçekten de "Suudi modeli", "dayatılan din" in vahim sonuçlarını ortaya koyması bakımından iyi bir örnek.

Gelin, bu örneğe biraz yakından bakalım. Suudi Arabistan krallığı, komşumuz İran gibi, meşruiyetini İslam'a dayandırıyor. (Gerçi Arabistan bir krallık, İran ise bir cumhuriyet; buradan da görüldüğü gibi ortada belirli bir "İslami sistem" yok.) Bu meşruiyeti sağlama bağlamak için de, her iki rejim, sınırları içinde "İslami kuralların uygulanmasına" özen gösteriyor. Özellikle Suudiler bu işte çok şevkli. "Mutavva" dedikleri din polisleri ellerinde sopalarla sokaklarda gezip "İslami olmayan davranışları" engelliyor, İslam'ın gereklerini de herkese zorla yaptırıyor. Örneğin ezan okunduğunda camiye gitmeniz şart; yoksa Mutavva dikiliyor tepenize, "ne geziyorsun ortada, haydi namaza" diye sopasını sallıyor.

Burada bir durup düşünelim: Acaba Mutavva'nın zoruyla camiye giden Suudiler, namazı hangi "niyet"le kılmış oluyorlar? "Allah rızası" için mi? Yoksa polisin sopasından kaçabilmek için mi? Alınlarını secdeye koyduran güç, Allah'a olan imanları mı, yoksa devletten duydukları korku mu?

Elbette insanların kalbini açıp niyetlerini okumak mümkün değil. Ancak ülke sınırlarını terk eder etmez barlara ve gece klüplerine koşup “dağitan” Suudi vatandaşların bolluğu, bize bir fikir veriyor. Eğer söylentiler doğruysa bu despot sistemin cinsel eğilim yönünden de tuhaf sonuçları var: Kadınlar ve erkekler arasındaki en masum diyalogların bile yasaklandığı, tüm toplumun zorla “haremlik-selamlık” diye ayrıldığı ülkede eşcinsellik, özellikle erkekler arasında, almış başını gitmiş durumda.

Kısacası dinin devlet eliyle dayatılması, toplumu dindarlaştırmıyor, aksine ikiyüzlüleştiriyor. Devletin sopası, “mümin” değil “münafık” yetiştiriyor.

Buna karşın devletin dini dayatmadığı ülkelerde, örneğin Türkiye’de, daha samimi ve güçlü bir dindarlığın geliştiğini söylemek mümkün. İran ve Türkiye toplumlarını gözlemleyenler, Türkiye’de daha fazla insanın oruç tuttuğunu ve günlük ibadetlerini yerine getirdiğini çoğunlukla şaşırarak anlatıyor. Aslında şaşırarak bir şey yok: Devlet neyi dayatırsa toplumda ona karşı tepki geliyor. Ve “sivil din”, “resmi din”den çok daha fazla kalp kazanıyor.

İşte bu yüzden dindarlığın yeşermesi için en uygun ortam, bir “din devleti”nin baskısı değil, vatandaşlarına isterlerse dindar isterlerse de günahkar olma hakkını veren liberal demokrasinin özgürlüğü.

Türkiye, bu demokrasiye az-buçuk sahip olduğu için, Müslüman ülkeler arasında bir Müslüman için en “yaşanabilir” olanı. Bir tek “laiklik” adı altında dindar kesime uygulanan baskı sorunu var ki, onun da devri yavaş yavaş geçiyor. Kürt sorununda bu kadar “açılım”ın eşiğine gelen bir ülkede, laiklik de artık 1930’ların kafasıyla sürdürülemez. Zaman, özgürlük zamanı...

[Terakkinin 'nasıl'ı 'niçin'i](#) ([İskender Öksüz](#) - Gazi Üniversitesi)

Batı'yı Batı yapan ne makine, ne gemi, ne de matbaadır, makineyi, gemiyi, matbaayı ihtiyaç haline getiren toplum yapısıdır, siyasî yapıdır.

Bilim, eğitim, teknoloji kurumları bu toplum yapısının ihtiyacı, talebi, zorlaması ve çekmesiyle kurulmuştur. Bazı akıllı liderlerin ittirmesiyle değil.

Prof. Dr. Öğretim Üyesi

İleri ülkelerde kediler az ve semiz, geri ülkelerde bol ve cılızdır. İleri ülkelerde köpekler kedilerden fazladır... İleri ülkelerde bıyıklı erkek sayısı az, geri ülkelerde çoktur... İleri ülkelerde bakire genç kız sayısı az, geri ülkelerde fazladır." O halde yapmamız gereken bellidir: "Kedilerin bir kısmı öldürülmeli, hayatta kalanlar beslenmelidir. Halkın köpek beslemesi teşvik edilmelidir. Bıyık bırakmak yasaklanmalıdır..."

Bu teklifler tanınmış psikoloğumuz Doğan Cüceloğlu'nun 1971 tarihli bir makalesinde yer alıyordu. Cüceloğlu tekliflerinde gayet tabii ciddi değildi. Saçmaya ulaşma metodu ile hocası Mümtaz Turhan'ın "Kültür Değişmeleri" ve "Garplılışmanın Neresindeyiz?" eserlerindeki tezi, o kadar kitap okumaya vakti olmayan "aydınlar"a anlatmaya çalışıyordu: Topluma ait unsurlar, özellikle kültür unsurları, çoğu zaman sebep-sonuç ilişkisi anlaşılmadan taklide çalışılır. Ve acemi reformistler, sık sık, sonuçları sebep sanıp onları taklid eder. Neticede sadece başarısız olsalar neyse... Hem başarısız olunur, hem de sağlam sebeplere dayanan, fakat taklitleri uğruna vazgeçilen yerli unsurlar ebediyen kaybedilir. Daha iyiye değil, daha kötüye gidilmiştir.

Maalesef yanlış taklitler her zaman bıyıklar ve kediler gibi bir bakışta anlaşılıyor. Daha yakın zamanda ünlü bir yazarımız, yakınıyordu: “Niçin bizde de Hollanda gibi bol yel değirmeni yoktur? Niçin birkaç sahil kenti hâriç Türkler yel değirmeni yapmamışlardı.” Farketmiyordu ki, yel değirmeninin verimli olduğu yerler sahillerdir ve değirmenler ülkesi Hollanda’nın tamamı sahildir. Bugün de Türkiye’de rüzgar enerjisi yatırımları o eski “birkaç sahil şehri”ne, meselâ Alaçatı’ya, meselâ Bandırma’ya yapılmaktadır.

II. Mahmut’tan miras

1960 ve 70’lerde, Devlet Tiyatroları’nın afişlerinin niçin diğer reklamlar gibi duvarlarda, reklam panolarında değil de şehrin ortasına dikilen silindirik kulecikler üzerinde teşhir edildiğini merak ederdim. Sonra Paris’e ilk gidişimde anladım. Orada da afişler silindirik kulelerin üzerine yapıştırılıyordu. Bir küçük fark vardı. Paris’te şehrin göbeğindeki bu silindirler aslında umumî tuvaletlerdi ve önce bu tuvaletler yapılmış, sonra birileri afişleri bunların üzerindeki boş alana yapıştırmıştı. Devlet Tiyatroları da helâların dış görünümünü aynen taklid etmişti. İçini bilmeden. Batılılaşma çabalarımıza mükemmel bir örnek!

Metot, taklit ise, en kolay görünüp taklit edilenler ‘sert’ unsurlardır. Elle tutulan, gözle görülen şeylerdir. Otorite kabul edilen toplumlarda fabrika varsa fabrikadır. Mühendislikse mühendisliktir. Tıpsa, tıptır. Ekonomi, hukuk, yönetim bilimi, sosyoloji, psikoloji gözle görülüp elle tutulmadığı için ihmal edilir. Fabrikayı, hastaneyi, mahkemeyi, okulu aynen inşa edenler bazen kaynak ülkeden ‘nasıl yapılır?’ bilgisini de alıp uygularlar. Bu bilginin adını bile değiştirmek risklidir. Onun için buna aynen aslındaki gibi, ‘know-how’ denir. Fakat bir yumuşak unsur vardır ki kolay kolay transfer edilmez: ‘Niçin yapılır?’ bilgisi. Zaten hiçbir mühendislik kuruluşu size ‘know-why’ (niçin yapılır) bilgisi vermeye kalkmaz.

İlk sanayi teşebbüslerimizde bunları hazin şekilde görebiliyoruz. II. Mahmut, Batı’daki sanayi kuruluşlarının şirketler halinde teşkilâtlandıklarını tesbit eder. O halde yapılacak şey, bizim zenaatkârları, esnafı birleştirip şirketleştirmektir. Mümtaz Turhan anlatır: “...Bu maksatla Sultanahmet Meydanı’nda bir sergi binası inşa edilmiş; bir taraftan sanayi erbabının birleşerek şirketler kurmaları, müşterek teşebbüslere geçmeleri teşvik edilmiş, diğer taraftan devlet sermayesiyle yeni fabrikalar tesisine başlanmıştır... (Ancak bu şirket ve tesisler verimli olamayarak kapanmıştır.). Abdülmecit devrinde sermayesiyle kurulan fabrikaların da mühim bir kısmı yine aynı sebeplerden ötürü bir müddet sonra kapanmış, diğer kısmı hazine için büyük bir yük teşkil etmek, daima zararına işlemek suretiyle faaliyetlerine devam edebilmiştir. Bunlardan ancak cüz’i bir kısmı müsait şartlar altında zamanımıza kadar gelebilmiştir.”

‘Niçin’ini bilmeden...

‘Know-how’ buraya kadar gidebilir. Batı’daki şirketleri kimler kurmaktadır? Niçin bizde o insanlar bunu yapmıyor? Bu şirketlerin kurulduğu ülkelerde hukukî ortam nedir? Özel teşebbüs nasıl karşılanmaktadır? Devlette memur olmak mı, yoksa imâl ettiği ürün veya hizmetle kâr etmek mi tercih edilmektedir? Özel teşebbüs mensuplarına zenaat erbabına bizdeki gibi ‘herif’ mi denmektedir, yoksa İngiltere’deki gibi ‘esquire’ mı? Niçin? Niçin? Niçin? Bu niçinlere cevap bulmadan nasılı taklid etmenin sonu hüsrandı.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Sosyal, ekonomik ve hukukî şartlar elverişli hâle gelince know-how'a dayanan alanlarda başarılar görülmeye başlandı. Fakat aynı başarı gözle görülüp elle tutulmayan alanlarda gösterilemedi. İlber

Ortaylı'dan dinleyelim: "Türk inkılâbı, teknik eğitime daha eskiden başladığı için olsa gerek, mühendislik konusunda nihaî başarıya ulaşmıştır. Bugün Türkiye mühendislik ülkelerinden birisidir, çok yakında da tababet, hekimlik ülkelerinden birisi haline gelecektir. Fakat Türk inkılâbı; hukukçuluk, hukukşinaslık dalında yeterince parlak, başarılı bir icraat gösterememiştir ve bugüne kadar hukuk inkılâbımız tamamlanmamıştır. Gerçi bunu hukukçulara söylediğiniz zaman reddederler; ama benzer dallarda da böyle bir eksiklik söz konusudur, bunlardan biri de Türk inkılâbının, Türk toplumunun değişmesinin edebiyat sahasında kendini ifade edememesidir. Dahası, Türk inkılâbı içtimaî ilimler ve tarih sahasında kendisini tamamlayamamıştır. Türkiye finans sahasında birtakım uzmanlar yetiştirmiş olabilir ama bu demek değildir ki, Türk inkılâbı iktisat ilmi sahasında kendini tamamlamıştır. O sahada da tamamlamamıştır." Hukuk know-how'ı, yönetim know-how'ı, edebiyat ve tarih know-how'ı transfer edilememekte, satın alınamamaktadır. Hele sonuncular, doğrudan milleti, millî kimliği belirleyen; yoklukları kimliği yok eden unsurlardır ve bunlardaki zayıflık bugün en büyük meselemiz olarak karşımızdadır.

Ortaylı bir başka yerde, 19. asırda Avrupa hastanelerini gezen Türk hekimlerinin Avrupalıları şaşırttığını anlatır. Çok daha bilgisiz mutetabbipler bekleyen Avrupalılar, kendileri gibi bilgili hekimlerle karşılaşınca şaşırmışlardır. "Belki" diyor Ortaylı, "hastaneler buradaki kadar temiz ve teşkilâtli değildi ama o hekimler, tıpkı Avrupa'daki meslektaşları kadar tıp biliyorlardı." Peki niçin hastaneler oradakiler kadar temiz ve teşkilâtli değildi? Daha acısı, niçin hâlâ çoğu, birkaç özel hastane dışında, oradakiler kadar temiz ve teşkilâtli değil? Çünkü tıp elle tutulur, gözle görülür, 'sert' bir unsurdur ve bunun transferi için 'nasıl bilgisi' yeter. Fakat bir hastanenin yönetimi 'yönetim bilimi'nin işidir ve bu, bir 'yumuşak unsur'dur. Nasıl kadar, niçin bilgisi de ister.

Sert unsurlara bakıp batının dünyaya hâkim oluşunda matbaayı, ateşli silahları, deniz aşırı keşifleri 'sebepler' arasında saymak âdettir. Halbuki bunların hepsi, batıda değil, doğuda, en doğuda, Çin'de keşfedilmiştir. Matbaa, Çin'de 9. asırdan beri kullanılmaktaydı. Barut çok eskilere dayanan bir Çin buluşudur. Ama ancak, özel günlerde İmparatoru ve maiyetini eğlendirmek için havai fişek yapımında kullanılıyordu. Matbaa, devlet memuriyetine giriş sınav sorularının basımında işe yarıyordu. Çin'de, Yongle İmparator'un emriyle 1403'te, yani Kolomb'dan yaklaşık 90 yıl önce 317 dev gemi ve 27 bin mürettebatla dünya keşfine çıkıldı.

Fakat Çin'in sosyal ve siyasî dokusunda insanların icad ettikleri veya keşfettikleri ile zengin olmaları akla hayale gelmezdi. Mucitler, olsa olsa saray tarafından takdir edilip, maaşa bağlanmayı ümid ederlerdi. Keşif gemileri, o zamanki adıyla "hazine gemileri" de imparatorun ve saraydaki bir hizbin projesiydi. İmparator öldü, hizip kaybetti ve gemiler yasaklandı. Öyle yasaklandı ki, bunlara ait kayıtların bir kısmı bile yok edildi. Doksan yıl sonra Kristof Kolomb adlı bir İtalyan, birçok müteşebbisten ortaklık payı toplayacak, kendi cebinden de katkıda bulunacak ve sermayenin diğer yarısını Granada surlarının yıkıldığı günlerde Aragon Kraliçesi İzabella'dan, alıp- ve Batı Hindî'ye yapılacak bütün seferlerin gelirlerinin yüzde onunu da müteşebbis payı olarak kendisinde kalacağına dair kontratı da cebine koyup- yola çıkacaktı.

Batı'yı Batı yapan ne?

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Batı'yı Batı yapan ne makine, ne gemi, ne de matbaadır. Makineyi, gemiyi, matbaayı ihtiyaç haline getiren toplum yapısıdır, siyasî yapısıdır. Bunları yapanlara, kullananlara ve bütün topluma refah ve itibar sunan toplum yapısıdır. Bilim, eğitim, teknoloji kurumları bu toplum yapısının ihtiyacı, talebi, zorlaması ve çekmesiyle kurulmuştur. Bazı akıllı liderlerin ittirmesiyle değil. Biz önce makineyi, gemiyi gördük. Biraz daha yakından bakınca okulları, araştırmaları ve eğitimi fark ettik. Akıllı liderlerimiz de

bunların tıpkısının bizde de kurulmasını sağladılar. Fakat bunları süren, ihtiyaç haline getiren toplum yapısı, siyasî yapı, hukuk ortamı ve "piyasa" en son fark ettiğimiz veya hiç fark etmediğimiz kök sebeplerdi. "Niçin"ler bunlardı. Niçinler bilmeden nasılları kopyalamak aynı sonuçları vermedi.

Bilgi değil malumat çağı

Bugün II. Mahmut döneminden de 20. asırdan da daha iyi bir noktadayız. Özellikle global rekabet içinde mücadele eden özel sektör kuruluşlarının bir kısmı, 'garp'taki rakiplerinin 'nasıl yapılır?' bilgisi kadar 'niçin yapılır?' bilgisini de ele geçirme yolundadır. Fakat madalyonun öteki yüzü de var: Özellikle devlette, fakat özel sektörün çoğunda da henüz yönetim bilimine ulaşabilmiş değiliz. Birçok kurumumuz en yenisi 1960-70'lerde kalmış 'stratejik yönetim', 'hedeflere göre yönetim' kavramlarının ötesine geçememiş. Teknik bilgi ve tecübe yönetim için yeterli sanıyoruz. Kaliteyi, yönetimi kontrol sanıyoruz. Pazarlamayı satıcılık sanıyoruz. 1985'te başlayan yönetim devrimini büyük çapta atladık. Eğitimde malumatı bilgi sanıyoruz. İkisini bir birinden ayıran nüans dilimizden kayboldu. Evet bu çağa sandığınız gibi 'bilgi çağı' demiyorlar. Malumat çağı diyorlar. Malumatı bilgi haline getirmek eğitimin asıl işidir. Bunun yerine biz gençlerimize malumat doldurup çoktan seçmeli malumat sınavlarıyla boşaltıyoruz. Edebiyat ve tarih gibi 'yumuşak' konularda durum vahim. Malumatı bilgi haline getirdikten sonra bilgeliğe yürüyebilmek ancak bu alanlarla gerçekleşir. Ve hâlâ para kazanmak için siyasete, iktidar için de ticarete girilmesi gerektiğini sananlar sağlıklı bir toplum için çok ama çok fazla. Hazine gemileri çağında, Çin'deki memuriyet ve saraya yanaşma aşkı daha ahlâklıydı şüphesiz.

Muhafazakarlık Bir Siyasi İdeoloji midir? (Mustafa Akyol)

Önce basit bir soru sorayım: “Falanca adam muhafazakardır” diye bir söz duyunca kafanızda ne canlanıyor? Ağzına içki koymayan, namazlarını aksatmayan, en azından “cumasını” kaçırmayan, muhtemelen tesettürlü bir eşe sahip ve “Batılı”dan ziyade “Anadolulu” zevklere sahip bir Türkiye vatandaşı mı?

Sizi bilemem, ama etrafta ve medyada duyduğum “muhafazakar” kavramı, aşağı-yukarı böyle bir şeye denk geliyor. “Geleneksel dindar” kavramının yerine tercih edilmiş bir alternatif gibi duruyor. Bu tanıma benimsemiş olan “muhafazakarlar” da, kendilerini “liberaller”den bilhassa bu “yaşam biçimi” açısından ayrı tutuyor zaten. Buna göre “boğaza karşı viski içen”, caminin yolunu pek bilmeyen ve karşı cins karşısında nispeten daha “rahat” davranan tipler, “liberal” olmuş oluyor. Böylece “Kemalizme muhalefet” konusunda birleşen “liberaller” ve “muhafazakarlar”, nasıl yaşadıklarına göre ayrışıyor.

Ancak bu işte bir tuhafılık var. Çünkü gerek liberalizm gerekse muhafazakarlık Batı’da gelişmiş fikirlendir ve orada birer “yaşam biçimi”ne değil, birer “siyasi ideoloji”ye karşılık gelirler. Liberalizm “bireysel özgürlükler”i esas alırken, muhafazakarlık “sivil toplum”u yüceltir. (Üçüncü ana akım ideoloji olan sosyalizm ise, “birey”in ve “sivil toplum”un karşısında “devlet”i güçlendirir.)

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Muhafazakarlar, toplumun asırlar içinde sınanarak ayakta kalmış geleneklerinin korunmasına da önem verirler.

Buradaki kritik bir nokta şu: Batı'da da dindarların çoğu muhafazakarlığa eğilim gösterse de, bu zorunlu bir ilişki değildir. Bir dindar, pekâlâ liberal veya sosyalist de olabilir. Öte yandan muhafazakarlar arasında ateist bulmak da mümkündür.

Örneğin “muhafazakar düşüncenin babası” sayılabilecek olan Britanyalı düşünür Edmund Burke’ün Fransız Devrimi’ne ve özellikle Jakobenzim’e yönelttiği sert eleştirileri, dindarlar kadar “akılcılık diktası”ndan rahatsız olan dinsiz biri de benimseyebilir.

İyi ama Türkiye’deki kaç “muhafazakar” Burke’ün adını bilir? Hadi o “ecnebi”yi geçelim, kaç muhafazakar düşüncenin yerli temsilcilerini (örneğin Peyami Safa’yı veya Erol Güngör’ü) okumuştur?

Bu soruların işaret ettiği gerçek kanımca şu: Türkiye’deki mevcut “muhafazakar kesim”in aslında iyi düşünülmüş ve tartışılmış bir siyasi ideolojisi henüz yok. Neye karşı oldukları (darbeler, askeri vesayet, “Ergenekon zihniyeti”, vs.) belli de, neye taraftar oldukları o kadar net değil.

Bu da biraz normal. Çünkü bugün kendine muhafazakar diyenlerin çoğu on sene önce “İslamcı” idi. AK Parti’nin dümeni kırmayla birlikte onlar da dönüşmeye başladılar. Ama biraz “kervan yolda düzülür” usulü yaşanan bu değişimin teorisi, etiği ve en önemlisi teolojisi (ilahiyatı) üzerinde çok durulmadı.

“Özgürlük” konusunda yaşanan kafa karışıklıkları ve yalpalanmalar sanırım biraz bundan kaynaklanıyor. “Endişeli modernler”e de buradan malzeme çıkıyor.

Bu tablonun önemli bir sakıncası da ne, biliyor musunuz?

AK Parti’nin “dostça eleştiri” imkanından önemli ölçüde mahrum kalması.

Çünkü muhafazakarlığın sağlam bir fikriyatının olmadığı ortamda, bu fikriyatı AK Parti’nin pratiği belirlemeye başlıyor. Yani, AK Parti ne yaparsa muhafazakar siyaset o olmuş oluyor.

Oysa, eğer “ben sahiden muhafazakarım arkadaş” diyorsanız, bunun “niçini ve nidüğü”nü enine-boyuna düşünmeniz, bir “değerler sistemi”ne dönüştürmeniz, AK Parti’yi de buna göre gerektiğinde destekleyip gerektiğinde eleştirmeniz gerekir.

Hem muhafazakar değerler, hem de Türkiye için gereken odur.

Mücahid Abi, beni bildin mi? (Cemile Bayraktar)

Mücahid abi, beni bildin mi? Bilmiş tanımışsındır eminim, ben aynı ben. Seni tanımakta zorlandım, oysa. Çok değişmişsin, eski günlerden aşına olmasam imkanı yok tanıyamadım. Eski günler dedik de . . .

Ne ‘ kutsal ‘ abimizdin sen Mücahid abi. En önde, slogandan bir ağabeydin öyle. Şekilden ; Çevirme sakal, kumaş pantolon. Yürekten ; Vicdanlı bir yürek, bir adalet, bir inanış, Allah rızası. Her zulme savrulacak bir cümle vardı. Çeçenistan, Filistin, Bosna. . .

Aliya’lar, Malkom’lar daha bir çok idol. Rasul deyince, sızıldın içinden. Bir Ömer çıkardı, bir Ebu Zer, gözünden yaş. Cuma Sohbetleri, küçük ama samimi kıraathanelerde büyük ve güçlü bir kararlılıktın sen. Ahlak, iman, düzen ve adalet. Ne çok güzelliğin vardı. . . Ne çok inandığın. . . En başta kendine inanırdın, biz de sana. . . Yeryüzü halifesi olmana şu kadcırcık kalmıştı ki. . . Yüksek bir patırdı koptu, o gün.

Porselenenin ufalanışdır.

Zor tanıdım inan, ne çok değişmişsin, ne çok da özlemişim. Şimdi kimse yok, ıssız bir ada gibi bizim mahalle, ‘ cüzzam ‘ ve ‘ vebadan ‘ sonra kimse kalmadı. Bir terkediş, öyle işte. . .

Parlamışsın Mücahid abi, nerede o eski ‘ adam ‘ ?Epilasyon mucizesi Mücahid, sinek kaydı, sen de kıl kökü kalmamış, yumurta gibi, pırıl pırıl. Yüzüne bakamıyorum, zaten eskiden de bakmazdık biz, sen gözlerini iyice devirir olmuşsun, nedir bu? Beni beğenmiyor musun?Kaçar gibi durma öyle daha

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

edecek çok kelimamız var. Sarı ve uzun saçlara çevirir olmuşsun o felfecirleşmiş gözlerini, bizden kaçırıp o yana çevirirken, bilmem, tuhaf, önceden 'estağfirullah' vardı, hatırlar mısın? Bizden

kaçırdığın gözlerin acaba biliyor mu, bizim saçlarımızın omzumuzda dökülmeyip, boynumuza dolandığını. Yanına da yakışmadım hani ya. Zaten yanyana değiliz, okuyan öyle sanıyor, görünmüyor aramızdaki kocaman 'uçurum'. Gözüm kamaşıyor Mücahid abi, Rolex mi o? Çok parıltılı, çok parıltısın, çok parıltılısınız. Gözüm kamaşıyor Mücahid abi, dilim, kalbim sana bunları söylerken içim kamaşıyor, parladığın aştı sanki. Güneş gözlüklerinde pek fiyakalı, sanırım Avrupa tatilinden bir anı, marka olmalı e haklısın ultraviole, kaz ayağı, dikkat etmek lazım. Göbeğini içeri çekme Mücahid abi, çatlayacaksın, e o kadar açık büfenin sonu budur olmadı liposakşınnn. Saçlarını az daha şekillendirirsen sana albüm bile yapabiliriz, o denli yani. Buram buram da kokuyorsun Mücahid abi, nedir o? Tommy olmalı. Eskiden alkosüz esansların, Yahudi, Amerikan ambargoların adamı, çevirme sakallı, samimi Mücahid vicdanımın direğini sızlatacak kadar 'yabancı' kokuyor. Sahi cumaları ya da perşembe akşamları devam ediyor mu hala arada yaptığınız Tefsir konuşmaları, kitap, fikir paylaşımları? Sanırım pazar sabahları yapılan 'iş adamı' kahvaltılarında ya da yıllık şirket tatillerinden fırsat kalmıyormuş. İsraktan açık büfeye giden yolda 'karpisli' bir Mücahid. Ahh Mücahid abi ah, önceden Mekke'den Allah'a giden bir yol vardı, sizin yürüdüğünüz biz de peşinizden, ne olmuş öyle? Mekke'den, Dubai'ye saat başı uçak seferi, Vip, havalanından jiiip içimden bir parça koptu, dilimden bir sövgü, Mücahid abi biiiip.

Ne çok değişmişsin Mücahid abi, az kaldı tanıyamayacaktım. Mutluda olurdun hani ya 'sıvışıp gitmek', kem sözü dinlememek, uzun zamandır sıyırdığın gibi bundan da sıyrabilirdin hatta ben öyle dikilmesem ani bir manevra ile sıvışabilirdin. Yok bırakmam bu sefer, nicedir bekliyordum, daha çok sözüm var sana daha karpuz keseceğim ama sana alevli meyve tabağı.

Yıllar önceydi, senin Mücahid, bizim yeni filizlendiğimiz zamanlar olmalı. Bize de bazen rahat durmayıp çok el atardınız. Padesünün altına giydiğimiz kot, belki bir sürme, hafif bir koku çocukça belki genç kızlık özentisi öyle küçük pırıltılarda atmak istemiştik, sade hayatımızın ortasına. İlk ses sizden geldi, kot haramdı (!), sürme yasak(!), koku ya da bir kokma zinasıdır, sapıttırıp eklediniz. Konuşamadık bile, ağızımızı açtık yine sapıttırıp bir fetva koparttınız 'ses zinası', dünyayı görmek için az bakındık 'göz zinası', zina birken bin oldu. Ya sizin o dönem beyinlerimize yaptığınız, özünden kopartılmış 'kadın figürü' zinası? Evden çıkmak da harammış, el-yüz-göz- ayak hepsi haram, haram. Mücahid abi, Allah seni bildiği gibi yapsın, Allah'ın helal kıldığını bize haram kıldın, fetva zanisi Mücahid! Okuduğun sapkın iki fikirle beynimizi öğüttün Mücahid abi. Uydurdun uydurdun, geldin gözümüze gözümüze soktun. Sonra vınn, ilk fırsatta Mücahid arazi.

Çok değişmişsin Mücahid abi, e biz de boş durmadık. Şer'en erkekler önden, kadınlar arkalarından. Bir görse bizi sen de şaşarsın, görmüşsündür elbet, görünmeyecek gibi değiliz. Bir eşarplar takıyoruz, sen gibi parıldıyor, altına yastık koyuyoruz, o uzay tiplmesi E. T gibiyiz, koca kafalı, önüne hoop bir iğne, bir çadır Nasuh Mahruki siğar. Üstelik Burrberyy, tanesi 500 boru değil. Bir de makyaj, kocaman YSL çanta, kollar havaya, iri bir yüzük, iyice ağır oldu hamal olduk haberimiz yok, tayt gibi bir kot, Diesell'den gayrisi kesmiyor bizi, Armani kokuyorum ohh miss, Bağdat Caddesi bile kesmiyor artık bizi. Tabii kültürlü kızlarız, özel üniversitelerde okuyoruz, paçamızdan akıyor anlayacağın. Ne yapalım baş nereye, ayaklar oraya, siz gittiniz biz sizi takip ettik. **Çünkü bizim önce erkeklerimiz pes etti, önce onlar satıldı.** Siz yıkılmasaydınız bizi kimse yıkamazdı Mücahid abi. Ama yine rahat durmadınız Mücahid abi, bizim erkek versiyonumuz olarak zenginlik ikonası gibi ortalarda gezip yine bizim

tesettürsüz giyimimizi kendinize rant yapıp siz konuştunuz, benden ne farkın vardı Allasen?Ya sizin tesettürsüzlüğü aşmış, ahlaksız ve vicdansız yaşamlarınız?

Yıkılmadım, ayaktaayım. . . Ayakta kalanlar. . .

Mücahid abi, bir biz vardır bizde bizden içeru, şimdilerde dışaru. Peşinizden gelmeyenlerde oldu elbet. Bir kaç erkek çoğu kadın sizin gibi ufalanmayanlar, ayakta kalanlar da oldu elbet. Erkekleri sen gibi bir ' Mücahid abi 'tiplemesinden çok uzak, pardon Mücahid abi meteforu demeliydim, daha fiyakalı, sana en çok yakışan yine sayemde yırttın, ünlü oldun. Bak ' Mücahid Abi Meteforu ' olarak gelip gündeme bomba gibi düşüceksin şimdi, şanslı kerata. Dönelim bize işte öyle olduğu gibi kalanlarız biz okulu bırakan, çalışmayan, evlenemeyen ama hala inandığı gibi yaşayan kızlar bir kaç da erkek var ama çok azlar. Biz başörtülü ve değişmeyen, erimeyen kızlar olduğumuz yerde saymış gibi dursak da olduğumuz gibi ve olması gereken gibi kaldık Mücahid abi. Utanmazsan örnek al, tipinde insanlar bütününüz. Kızarıp kaçma, yemem. Şimdi konuştuk bitti sanma, bitmez. Bu benim sadece sana yazdığım, e Allah da soracak size bu kızların hesabını. İş uzun yani, uzunda olmalı. Kolay değil, bizi öyle iş yerlerinin, atıldığımız üniversitelerin kapılarında ' yetim ' gibi bırakıp gitmenin bir bedeli olmalı elbet. Eğitimimiz, statümüz, maaşımız yok diye ne burs verdiniz, ne işe aldınız ne de nikahınıza bununda bir bedeli var elbet. Aslını istersen sizin amacından sapmış iş yerleriniz, imanını parayı cebine sokarken yüreğinden düşürmüş tipleriniz bizim kızların yüreğinin sükun bulacağı ne bir çalışma ortamı ne de bir evlilik hayatı sürdürebilecek bir kapasitede değil. Sanırım istemeyerek de olsa kapıyı gösterme sırası biz de.

Mücahit abi, yolun sonu. . .

Biz de uygun gördük sizin çıkış amacınızı, elbet sanayileşme, kazanç, eğitim, bilim, ilim hepsi yakışırdı Müslüman'a en çok insana. Olmadı ama her şeyi eline yüzüne bulaştırdığın gibi onu da eline yüzüne bulaştırdın. Ticaret yapacaktın öyle mi?Kalkınıp güçlenecektik. Keşke yapsaydın, olsaydı. Ama olmadı, sen ticaret yapmadın, sen o ticareti amaç olarak iş yerinde de bırakmadın. Getirdin evin ortasına koydun, huzurumuz kaçtı. Ticaret yapacağım derken Müslüman taciri oldun, ne ihracat ne ithalat sürekli Mücahid'den verdin, verdin de verdin. Hep sağ, hep sağ, eski kodlama bunlar o sol sana sadece abdestten sonra burnunu sümkür diye verilmedi. Hem sağ hem sol iki elini kullana da bilirdin. Ne yaparsın fikhi saplantılar öyle kolay kurtulunmuyor değil mi?

Mücahid'i uğurlarken. . .

Kem söz ağır gelir insana, bakayım sana yüzün kızardı mı? Yoksa iyice taşlaştın da laf kar etmiyor mu?Bilemem. Hadi Mücahid abi yol uzun, iş çok. Buraya kadarmış. Sana sayarken de içim yanmadı değil ha, senden kötü oldum üstelik. Sen de durum ne? Neyse sus, içim kaldırmaz şimdi bir de kendini savunursun iyice utanmazlık görürüm yok onu da kaldıramam vallahi. Söyleyeceğim de tükendi zaten. Selametle Mücahid abi.

Hukukun Üstünlüğü olarak Şeriat (Noah Feldman)

Çeviren: [Ekrem Senai](#)

NOAH FELDMAN [New York Times](#)

Noah Feldman, Harvard Üniversitesi profesörü ve Dış İlişkiler Konseyi üyesidir. Bu makale, yazarın “İslami Devletin çöküşü ve yükselişi” adlı kitabından derlenmiştir.

The New York Times

Canterbury başpsikoposu [Rowan Williams](#), Londra’da akademik bir konuşma yaptı ve masaya yatırdığı konu, Britanya hukuk sisteminin aile yasasına ilişkin hristiyan olmayan mahkemelere karar yetkisi verip vermemesi gerekliliği idi. Britanya’da kilise ve devletin anayasal ayrılığı bulunmuyor. Başpsikopoz diyor ki “İngiliz kilisesinin yasası bu toprakların yasasıdır”; kiliseye ait mahkemeler- ki eskiden evlilik ve boşanmaya bakarlardı, hala İngiliz hukuk sistemine entegredir; kilise, mülkiyet ve doktrinler konusunda hala kararlar almaktadır. Feldman’ın önerisi, tüm tarafların anlaşması şartı ve kadınların eşit haklara sahip olması kesin kuralıyla birlikte, evlilik ve boşanma ile ilgili konularda İslam ve Ortodoks Yahudi mahkemelerine yetki vermenin iyi bir fikir olabileceği şeklindeydi.

Bunun üzerine kıyametler koptu. Politikacılardan tutun kilise din adamlarına kadar ; İngiliz tabloid gazetelerinden, dünyanın ikinci büyük Hristiyan mezhebinin liderlerine, Feldman’a sözünü geri alması ve hatta istifa etmesi çağrıları seslendirildi. Williams son birkaç yıldır, gay rahiplerle ilgili tartışmalar ve eşcinsel evliliklerin tanınması tartışmalarıyla yüz yüze gelen küresel Anglikan toplumu birarada tutmaya çalışmakla meşguldü. Onun dini mahkemelerle ilgili bu önerisi işte bu kavgaların ortasında başgösterdi. Tabi ki, öfkenin sebebi William’ın Ortodoks Yahudi yasasıyla ilgili söyledikleri değildi. Kamuoyunu çalkalayan radyoaktif kelime “şeriat”tı.

Bir dereceye kadar, bir Batılı ülkede Şeriat’a resmi bir konum kazandırılmaya çalışılmasının öfkeyle karşılanması anlaşılabilir bir şey değil. Herhalde hiçbir yasa sistemi bu derece şimşekleri üzerine çekmemiştir. Birçok insan için, “Şeriat” kelimesi, el kesilmesi, zina edenlerin taşlanması ve kadınların baskı altına alınmasıyla eş anlamlıdır. Oysa, bugün kaç kişi sevgili İngiliz genel yasasının yüzlerce farklı

suç için öldürmeyi bir ceza çeşidi olarak belirlediğini biliyor, hatta beş şiling çalmak bile bu ceza sistemine dahil! Kaç kişi 18.yüzyıla kadar, Avrupa ülkelerinin birçoğunda yasanın işkenceyi suç-adalet sisteminin resmi bir ögesi olarak belirlediğinden haberdar? Cinsiyet ayrımcılığı konusu da durum farklı değil; genel hukuk uzun süre evli kadınları mülkiyet hakkından ve hatta temel kişilik haklarından mahrum bırakmadı mı? Britanyalılar bazı sömürgelerinde müslümanlara şeriat yerine kendi yasalarını uyguladıklarında, bunun sonucu ne oldu dersiniz? Kadınlar, İslami yasanın onlara tanıdığı mülkiyet hakkından mahrum kaldılar - ki bu durumun kadın-erkek eşitliği konusunda bir ilerlemeye tekabül ettiğini söylemek pek mümkün değil.

Aslında, tarih boyunca, İslam yasası dünyanın en liberal ve insancıl hukuki prensiplerini sergilemiştir. Günümüzde, Şeriat'e atfedilen bir avuç sert cezadan bahsedildiğinde, nedense bunların uygulanabilmesi için gerekli delil sunulmasını ne denli katı kurallara bağlı olduğu gözden kaçırılıyor. Örneğin, zina suçunun cezalandırılabilmesi için, zanlının suçunu dört defa itiraf etmesi veya güvenilir karakterde dört yetişkin erkeğin cinsi eyleme bizzat şahid olmaları şartı bulunuyor. Halbuki bizim yasal sistemimizdeki aşırılıklar, örneğin bazı uyuşturucu suçlarına verilen cezalar, nedense gözden kaçıyor. Medeni yaşamızdaki son gelişmelerden (!) neden bahsetmiyoruz mesela? Şeriat'a, kendi korkunçluğumuzu yansıttığımız bir perde, ve böylece bizleri süttten çıkmış ak kaşık gibi gösteren bir folyo olarak ihtiyaç duyuyoruz galiba.

Müslüman dünyada ise, Şeriat kelimesi etrafında son yıllarda olağanüstü bir canlanma gözleniyor. Yüz yıl önce, bazı Müslümanlar Şeriat'ın zamanın şartlarına uymadığını söyleyip, reformdan, yahud tamamen terk edilmesi gerektiğinden bahsederken günümüzde Mısırlıların yüzde 66'sı, Pakistanlıların yüzde 60'ı ve Ürdünlülerin yüzde 54'ü Şeriat'ın ülkelerinde tek yasal kaynak olması gerektiğini düşünüyorlar. İhvan-ı Müslimin gibi İslamcı siyasal partiler, kendi politik platformlarında Şeriat'ı propoganda malzemesi olarak kullanıyorlar. Ve mesajları yankı da buluyor. İslamcıların seçime girmelerine izin verildiği Arapça konuşulan ülkelerde hükümetlerin izin verdiği kadar sandalyenin tamamına yakınına kazanıyorlar. İlimlisından radikaline farklı yapıdaki İslamcı hareketler Müslüman dünyada kolayca ve hızlıca genişliyor ve şeriat bu partilerin programlarının en önemli parçası.

Nasıl oluyor da bunca Batılı Şeriatı İslam'ın en cazibesiz ve modernlik öncesi ögesi olarak görüyorken, birçok Müslüman ise, İslam'ın küresel yeniden yükseliş hareketinin ateşli, cazibeli merkezinde görüyor? Bunu, elbette Müslümanların Şeriat'ı kullanarak feminizmi tersine çevirmek ve kadınları kontrol etmek istedikleri şekilde basit bir varsayım ile açıklayamazsınız - hele İslamcılar ve Şeriat'ı benimseyen büyük bir kadın kitlesinin de bulunduğu gerçeği ortadayken.

Şeriat Hukukun Üstünlüğü müdür?

Batılılar ve Müslümanların, Şeriat kelimesi üzerindeki görüş ayrılıklarının kaynağında bu kelimeyi farklı şeyleri ifade etmek için kullanmaları yatıyor. "Şeriat" kelimesi yerine "İslami yasa" deyimi çoklukla kullanılsa da, aslında bu yavan İngilizce çeviri müslümanlar tarafından anlaşıldığı şekliyle "Şeriat" teriminin tüm bağlamını kapsamaktan oldukça uzak. Şeriat, düzgün anlaşıldığında, sadece bir takım yasal kurallar anlamına gelmez. İnanan müslümanlara göre, daha derin ve yüksek, ahlaki, metafizik amaçlar taşıyan bir anlama sahiptir. Çekirdeğinde şeriat, tüm insanların ve tüm beşeri yönetimlerin, kanun hükümleri altında eşit olarak adalete bağlı olması fikrini yansıtır.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Aslında, Arapça’da İslami yasal muhakeme veya bununla üretilen kanunların karşılığı olan sözcük “şeriat” değildir, “fıkıh”tır, ve İslami hukuk anlamına gelir. “Şeriat” kelimesi ise aşkın olanla bağlantılıdır ve Tanrı’nın iradesine uygun olarak hayatı düzenlemeye ilişkin değişmeyen inanç ve

prensipleri anlatır. Batılılar genelde Şeriat’ın yasa hükümleri kaynağı olarak Kur’an’ı aldığını düşünür. Fakat gerçek bundan çok daha komplekstir. İslamcı politikacıların, “ülkenin yasa kaynağı olarak Şeriat” denilince neyi kastettikleri oldukça belirsizdir - ve bunun iyi bir sebebi vardır. Çünkü böyle bir prensip sunmak, yasa sistemin pratik işleyiş şekli açısından hiçbir şey ifade etmeyecektir.

Şeriatı, her ne kadar bazı spesifik dünyevi kurallar içerse de, en doğru şekilde bir nevi yüce bir kanun manzumesi olarak tanımlayabiliriz. Örneğin, tüm Müslümanlar Şeriat’ın parayı faize koymayı yasakladığı konusunda hemfikirdir- ama risklerin ve dönüşlerin paylaşıldığı yatırımlara konulması konusunda değil; veya Müslümanların alkollü içkiler içmesi yasağı hemfikir olunan ritüel yasağın bir başka örneğidir, hatta inançlı liberal yorumcular için bile böyledir. Şeriat’le özdeşleştirilen bazı kurallar ise şüphesiz modası geçmiş ve kaba görünmektedir. Kadınların nafaka vermeden boşanma davası açamaması gibi eşitsiz muameleler bulunmaktadır. Homoseksüelliğin yasaklanması-gerçi tarihte genellikle bu konuda bir baskı kaydedilmemiş olsa da- aynı cinsten ilişkilerin tanınmasını engellemiştir. Ama Şeriat aynı zamanda rüşvetçiliği veya mahkemede adam kayırmayı da yasaklamıştır. Zengin ve fakirlerin eşit muamele görmesini istemiştir. Orta Doğu ülkelerinde hala görülen yasal yetkisi olmadan cezalandırma şeklindeki namus cinayetlerini mahkum eder. Ve insanların mülkiyetinin ellerinden zorla alınmasını - buna kadınlar da dahil- engeller. Başörtüsü takmanın yasal olarak zorunlu olduğu ve dini polis tarafından zorla dayatıldığı İran’ın aksine, birçok diğer Müslüman ülkedeki İslamcı görüş, başörtüsünün alçakgönüllü bir giyinişle dini yükümlülüğü yerine getirmenin bir yolu olduğu; kanunla dayatılması gereken bir şey değil, arzu edilen bir sosyal norm olarak algılanması gerektiği şeklindedir. Dinden dönenlerin cezalandırılmasının zorunlu hale getirilmesi konusu seçilmiş İslamcıların ajandasında bulunmamaktadır. Yozlaşmış otokrasilerde yaşayan birçok günümüz müslümanı için, Şeriat çağrısı, cinsiyet ayrımcılığına, karanlığa veya vahşi cezalara yapılan bir çağrı değildir; Batı’nın politik adalet prensibi olarak belirlediği en üstün prensip olan hukukun üstünlüğüne yapılan bir çağrıdır.

Ulemanın egemenliği

Şeriat’ın bu cazibesini derinlemesine anlayabilmek için, Batı’da genellikle ihmal edilen şu önemli soruyu sormamız gerekiyor: İslami yasa sistemi denilen şey, aslında nedir?

Yaşam süreci boyunca Muhammed Peygamber Müslüman inananların bulunduğu toplumun hem dini, hem de siyasi lideriydi. Ona inen vahiy, Kur’an, bazı yasalar içeriyordu, özellikle ritüel şeyler ve mirasla ilgili bazı hükümler; ama öncelikle bir yasa kitabı değildi; İbrani İncil’in de bir kısmında rastlanıldığı gibi uzun yasal kanunlar vaz’eden tipte kitaplardan değildi. İnananların ilk nesli vahye atfedilmeyen bir konuyla karşı karşıya kaldıklarında, konuyu doğrudan Peygamber Muhammed’e götürüyorlardı. O da ya kendi düşüncesi ile cevaplıyor veya emin değilse, yeni bir vahiy formunda ilahi rehberliği bekliyordu.

Muhammed Peygamber’in vefatıyla, Müslüman toplum için ilahi vahiy yolu kapandı. Politik-dini liderlik rolü peygamberden halifelere (Arapça “yerine geçen” anlamına gelir) geçti. Bu durum, halifeyi zorlu yasal durumları çözmek konusunda güç bir pozisyonda bıraktı. Halife, Muhammed

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Peygamber'in siyasi otoritesine sahipti ama vahiy almıyordu. Bu da toplumu bir çeşit bağ altında bırakmıştı. Kur'an'ın belirli bir soru hakkında açık bir cevabı yoksa, yasa neye göre belirlenecekti?

Buna İslam'ın ilk birkaç yüzyılında gelişerek verilen cevap şuydu ki: Kur'an, peygamberin yaşamına-sünnetine, yoluna- atıfta bulunarak desteklenebilirdi. ("Sünnet" kelimesi peygamberin yolunu izleyen anlamına gelen "Sünni" isminin de kaynağıdır). Onun davranışları ve konuşmaları ilk elden şahitlik

edenler tarafından sözlü gelenek ile kaydedilmişti. Doğru kayıtlar, yanlış olanlardan ayrılmalıydı. Ama tabii ki güvenilir bir kayıt bile belirli bir durum için daha sonra ortaya çıkan birçok yasal problem için yetmemeye başladı. Bu tip problemleri çözebilmek için, bir durumdan analoji yaparak diğer bir durum hakkında fikir yürütmek gereksinimi ortaya çıktı. Ayrıca ne yapılacağına dair toplumsal konsensüse başvurulması imkanı da seçeneklerden biriydi.

Bu dört tabakalı kombinasyon - Kur'an, peygamberin yolu (sünnet), analogik mantık yürütme (kıyas) ve konsensüs (icma)- yasal sistemin ana dayanaklarını oluşturuyordu. Ama kim bu dört faktörün birbirine uyduğunu söyleyebilirdi? Ve hangi otorite kaynakların bu olduğunu, başka bir şey olmadığını söyleyebilirdi? İlk dört halife, Peygamberi yakından tanıyorlardı, bu yüzden kendi adlarına belki böyle bir iddiada bulunabilirlerdi. Fakat, onlardan sonra, halifeler eldeki kaynaklardan yasa çıkartabildiğini iddia eden ve giderek genişleyen bir uzmanlar grubuyla karşı karşıya kaldılar. Bu kendiliğinden ortaya çıkan grup "ulema" olarak bilindi - ve birkaç nesil boyunca halifelerin, kendilerini yasanın koruyucusu olarak kabul etmelerine yol açtılar. Tanrıdan gelen yasayı yorumlamaya başlayarak, yasal sistem üzerinde kontrol sahibi olmaya başladılar. Bu durum, onları- halifeleri değil- "peygamberin varisçileri" konumuna getirdi.

Sünnilerde bu model çok erken zamanda başladı ve modern zamanlara kadar etkisini sürdürdü. Şiiilerde ise, peygamberin nesebi ile gücü elinde bulundurmak esas olduğundan, Peygamberin halifelerinden ilahi otorite olduğunu ileri sürenler oldu. Bunlardan sonra ise, Şii ulema Sünnilerden çok farklı olmayan bir rolü üstlendiler.

Ulemanın anayasal teorisine göre İslam devletinde iş bölümünde halifeye düşen başlıca görev, ilahi emir olan "doğruyu emretmek, yanlıştan sakındırmak"tı. Ama bu halifenin tek başına başarabileceği bir iş değildi. Sorumluluğu alim hukukçulara delege etmesini gerektiriyordu. Böylece ulema da Tanrı'nın yasalarını, yorumladıkları şekilde, uygulayacaklardı. Halifenin ulemayı istediğinde ödüllendirip, görevden alma yetkisi elbette bulunuyordu ama yasal sonuçları dikte etmesi mümkün değildi; yargısal otorite halifeden geliyordu ama yasanın kaynağı ulemaydı.

Halifeler - ve halifeler dünyevi etkilerinin çoğunu yitirdikten sonra sultanlar - hala büyük bir güce sahipti. İşleri kendi sağduyularıyla yönetiyorlardı. İdari düzenlemeleri de etkin bir şekilde yapabiliyorlardı. - elbette bu düzenlemelerin ulemanın belirttiği Şeriat gereksinimleri ile çelişmemesi şarttı. Düzenlemeler, şeriatın sessiz olduğu alanlarda işe yarıyordu. Bunlar, ayrıca her durumu mahkemeye götürmeden bir sosyal idare mekanizması da oluşturuyordu. Mahkumiyetin gerçekleşmesi cezai şartların sıkı delillere dayanmasını gerektirdiğinden neredeyse imkansızdı. Bu düzenlemelerin sonucu olarak, birçok yasal durum (belki çoğu) Şeriat tarafından belirlenen kuralların dışına çıkıyordu.

Sonuç olarak İslami yasa sistemi, daima geniş bir hareket alanı sağlamıştır. İşte bu yüzden günümüz Şeriat yanlılarının savundukları şey de Şeriattan derlenen veya dikte edilen geniş kapsamlı bir yasal

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

kod değildir - zira bu denli geniş bir kapsam İslam tarihinde hiçbir zaman var olmamıştır. Şeriatı savunan İslamcı siyasetçilerin ve bunları destekleyen halkın Şeriat'tan anladığı şey, Tanrı'nın kurallarının zemin teşkil ettiği bir yasal sistem kurmak, günlük yasaların seçilmiş yasama kurulu tarafından yönetilmesi ve onaylanmasıdır. Başka bir deyişle, onlara göre, Şeriat, modern anayasa gibi fonksiyon görmesi beklenen bir sistemdir.

İnsanların hakları ve Tanrı'nın hakları

Dolayısıyla modern İslam siyasetinde, Şeriat çağrısı sadece veya öncelikle kadınların kapanmasını zorlamak veya bedensel ceza uygulamak anlamına gelmiyor - önemli anayasal bir boyutu da içeriyor. Evet ama Şeriat'ı normal yasanın üzerine yerleştirmenin özel cazibesinin kaynağı nedir o zaman?

Bunun cevabı geleneksel İslami yönetimin pek fazla değinilmemiş bir özelliğinde yatıyor: Şeriatla yönetilen devlet, bin yıldan fazla bir süre boyunca, bir çeşit hukukun üstünlüğü demektir. Hukukun üstünlüğünü esas alan geleneksel İslami devlet, dolayısıyla, son yüzyılda Müslüman dünyanın hemen tamamında görülen diktatörlük ve otokratik monarşilerden uzaktı. İslami hükümet iki anlamda meşruiyet, hem vatandaşlarının kişisel yasal haklarına saygı gösteriyordu, hem de kendileri de bu yasalara tabi olarak yaşıyordu. "Birey hakları" olarak isimlendirilen bu yasal haklar (ritüel bağlılığa karşılık gelen "Tanrının hakları"na zıt olarak), temel yaşam, mülkiyet ve yasal işleme tabi olma haklarını içeriyordu - tüm dünyada, yüzyıllarca, keyfi hükümet baskısından korunma anlamına gelmişti.

Tabii ki, sadece hükümdara yasaya uymasını söylemek tek başına yeterli değildi; onun da yasaya uyma yükümlülüğü bulunuyordu. Bunu sağlayabilmek ise kolay değildi. Bu, ancak ulemanın gücü paylaşması ile mümkün olabilirdi. Hükümdar, baskı kullanarak yasaya uymayan bir karar verebilirdi elbette. Fakat yasadan ulema sorumlu olduğundan ve hükümdardan ona uyması beklendiğinden bir hükümdarın adaletten ayrılması, ancak Tanrı'nın yasasını çiğnemenin büyük bedelini ödemeyi göze alması ile mümkün oluyordu. Bu ise ancak kendi yönetiminin ana temellerinin altını oymak demek olurdu.

Uygulamada, ulemanın kanuna uyulmasını talep etme gücü halifenin seçimle işbaşına gelmesinin sağladığı bir avantajdı. Böylece hilafet değişikliğinde ulemanın eline büyük bir koz geçiyordu. Göreve gelirken, yeni hükümdar - hatta ölen selefi tarafından işaret edilmiş de olsa- talep sahipleriyle baş etmek durumundaydı. İhtiyaç duyduğu ilk şey kendi gücünün meşruluğunun doğrulanmasıydı. Ulema bunu ancak, hükümdarın yasaya uymasının karşılığı olarak bahşedebilirdi.

Yönetime gelince, hükümdarlar, kaçınılmaz olarak istila veya saray darbesi tehdidi ile karşı karşıya kaldılar. Halifenin ulemadan, böyle durumlarda devleti savunma cihadının dini yükümlülük olduğu konusunda fetva alması gerekiyordu. Ulemayı kriz zamanlarında yanında bulmak, bir hükümdar için hayati öneme sahipti. Hükümdar kanunlara tabi olmaya tahammül edemiyorsa ulema onu hemen lağv etmiyordu. Bu aptalca olurdu, çünkü ulemanın kendi ordusu yoktu ama işbaşında bulunan halifenin ise vardı. Bununla birlikte, onların sessizliği demek, meydan okuyanların ileri adım atmasına cesaret vermek ve onaylanması için bir davet olarak yorumlanırdı.

Ulemanın, yöneticiden ısrarla isteği Şeriat'a harfiyen uymasıydı, çünkü Şeriat Tanrı'nın emirleriydi. Aslında bunlar, ulemanın anladığı şekilde Tanrı'nın emirleriydi. Bu yüzden kendinden emin ve görev tanımı düzgünce yapılmış bu kesim, kararlılık ve beklenebilirliğin sağlayıcılarıydı. Bu durum, özellikle yöneticilerin düzensizce ve kan dökerek işbaşına geçtiği toplumlar açısından büyük bir önem

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

taşımaktadır. Ulema yasayı kontrol altında tutarak hükümdarın, vatandaşların özel mülkiyetini istismak etmesini de sınırlıyordu. Bunun sonucu olarak ise, hükümdar, gelirlerini arttırmak için kanuni vergilendirmeye dayanmak zorunda kaldı. Bu durum da hükümdarların halkın endişelerine duyarlı olması ile sonuçlandı. Ulema ve yasa, İslam toplumunun 19.yüzyıla kadar olan dönemde adalet ve düzenin tesisi için son derece önemli bir role sahipti. Şeriat olmasaydı, ne Bağdat'ta Harun Reşid ortaya çıkabilir, ne Müslüman İspanya'nın altın çağı yaşanır, ne de İstanbul'da Muhteşem Süleyman'ın saltanatı ortaya çıkabilirdi.

Nesiller boyunca, geleneksel İslami anayasanın Batılı öğrencileri hep ulemanın hükümdarı kontrol etmek için anlamlı bir zorlama mekanizmasına sahip olmadıklarını düşünmüştür. Bir tarihçinin yakın zamanda tespit ettiği gibi, Şeriat anayasa olarak fonksiyon görse de, "anayasa dayatılabilir değildi," çünkü ne ulema, ne de halk, hükümdarlarına kanuna tabi olmalarını dayatabilirdi. Ama dünyanın hiçbir yerinde, hemen hiçbir anayasa hukukçusu veya hükümet dışı aktör, gücü kontrol altında bulunduranlara itaati dayatmayı sağlayamamıştır. Birleşik Devletlerin Yüce Mahkemesi'nin arkasında bir ordu yoktur. Kılıç gücünü arkasında bulundurmayan kurumlar yöneticileri ince yöntemler kullanarak kısıtlamalıdır. Amerikan anayasal güçlerin dengesinin sağlanması gibi, İslam devletlerinde de bu iş, zorlama ile değil, kelimelerle ve fikirlerle başarılmıştır.

Bu yüzden günümüz İslamcılarını anayasal devletin hukukun üstünlüğüne bağlı olduğunu söylerken hayali bir şeyden bahsetmiyorlar. Seçmenlerinin gözünde Şeriat, güçler dengesine riayet edilen, yasal haklara saygı gösterilen bir yönetim olarak algılanıyor.

Şeriatten Despotizme

Eğer Şeriat, birçok Müslüman için, hukukun üstünlüğü anlamına geldiği için bu denli popülerse, aynı işlevi günümüzde de sürdürmesi mümkün müdür? Burada dikkatli olmak ve şüphe etmek için yeterince sebep var. Sorun şu ki, geleneksel İslami anayasa, yasaya karşı sorumlu bir hükümdar ve yasayı yorumlayıp idare eden ulema sınıfı arasındaki güç dengesine dayanıyordu. Günümüz İslam devletlerinin hükümetleri ise bu özelliklerden yoksundur. Devlet başkanları, kendilerini kanunun üzerinde görürler, kendilerini onunla bağlı hissetmezler. Üstelik bir zamanlar etkisi çok güçlü olan ulema da eski konumlarını çoktan yitirmişlerdir. Ancak aile yasalı mahkemelerinde hakim görevinde kısıtlı bir etkileri vardır.

Ulemanın gücünü sürdürdüğü iki istisna var, fakat bu iki durumda da geleneksel rolden bir sapma gözleniyor: İlki İran. Kendisi de bir din alimi olan Ayetullah Humeyni, ülke yönetiminde de söz sahibi olduğunu düşündü ve 1979 devrimi sonrası ruhani lider oldu. Böyle bir düzenleme İslam dünya tarihinde tektir. Bu düzenlemede ulemanın dengeleyici bir gücü yoktur ve bu yüzden, otoritesi üzerinde kontrol bulunmayan herhangi bir seküler yöneticinin yönettiği bir devlet kadar adaletsizdir. Diğer örnek ise Suudi Arabistandır. Burada alimler bir derece gücü elinde tutmaktadır. Yalnız bunun olumsuz sonucu şudur ki reform için uğraşan her hükümet girişimi bu şekilde sekteye uğramaktadır. Ulema; devletin vatandaşlarına karşı sorumlu olduğunu hatırlatacak hiçbir şey yapmamaktadır. Petrol zengini ülke, varlığını sürdürmek için vatandaşlarından vergi almaya ihtiyaç duymadığı için, onların isteklerine karşılık vermek için de pek bir sebep duymamaktadır.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ulemanın, kanunun koruyucuları olan kutsal işlevlerini yitirmeleri oldukça karışık bir hikayedir. Bir deyim içinde özetlemek gerekirse “kısmen yapılan reformlar, bazen hiç reform yapılmamasından daha kötüdür” denebilir. 19’uncu yüzyılın başında, Osmanlı imparatorluğu askeri yenilgilere iç reform hareketiyle karşılık verdi. En önemli reform Şeriatı sistemli bir şekle sormak girişimiydi. Bu Batılılaşma prosesi, İslami yasa geleneğine yabancıydı. Şeriatı, bir doktrinler ve prensipler gövdesi olmaktan, ulemanın ilmine bağımlı olmaktan kurtarıp, yazılı metinden bakılabilen kurallar bütünü şekline dönüştürmenin yolunu bulma çabasıydı.

Kanun yazılı metin haline getirildiğinden ulema otorite kaynağı olmaktan çıkacaktı. Kuralların yazılı metin haline getirilmesi, ulemadan söz sahibi olma hakkını alıp bu gücü devlete devredecekti. Ulemayı teskin etmek için, hükümet Şeriat mahkemelerinin işlevini sürdürmesine izin verdi ama aile yasa konularında hareketlerini kısıtladı. Bu strateji İngiliz sömürge yaklaşımındaki, dini

mahkemelerin kişisel konularla ilgili kararlar alınmasına izin verilmesi ile paralellik arz ediyordu. Günümüzde, Kenya ve Pakistan gibi ülkelerde, şeriat mahkemeleri tarihi misyonuna paralel olarak hala aile yasasına bakmaktadır.

Kodifikasyon, ulema sınıfının ölüm fermanı demekti, ama tek başına güç dengesini ortadan kaldırmaya yetmedi. 1876’da yürürlüğe giren Osmanlı anayasası, biri seçilmiş, diğeri ise sultan tarafından atanmış olarak iki yasa yapıcı gövdeden oluşan bir yasama kurulu oluşturdu. Bu, Müslüman dünyadaki ilk demokratik kurumdu; kendi başına kurulmuş olsaydı, insanların nihai yasal otorite kaynağını temsil ettiği bir nosyon ile popülerleşebilirdi. Böylece yasama kurulu, hükümdara karşı kurumsal bir denge unsuru olarak ulema sınıfının yerini doldurabilirdi.

Ama böyle olmadı. Yasanın yürürlüğe girmesinden bir yıl geçmemişti ki, Sultan 2.Abdulhamid yürürlüğü durdurdu - ve önlem olarak, anayasayı bir sonraki yıl askıya aldı. Ama ulemaya eski pozisyonlarını da geri vermedi. Yani ortada ne ulema, ne de onun yerine ikame edilebilecek bir yasama kurulu kalmıştı. Sultan kendini mutlağa yakın bir yetki pozisyonunda bulmuştu. Bu düzenleme, Osmanlı imparatorluğu çöktükten sonra Müslüman dünyada hükümet yönetim şekli halini aldı. Yasa, hükümdar üzerinde değil, onun bir oyuncuğu konumunda kaldı. Bunun sonucu da, pek tabi diktatörlük ve diğer otoriter yönetimler oldu- ta ki hükümetler, Şeriat’ı geri getirmek isteyen İslamcılarla karşı akrşıya gelinceye kadar.

Demokratik Şeriat mı?

Günümüz İslamcılarının ulemayı, devlete karşı denge konumuna getirmek konusunda bir istek duydukları söylenemez. İslamcı hareket, aynı diğer modern ideolojiler gibi, mevcut devleti eline geçirip toplumu modern devletin yöntemleriyle dönüştürmeyi istiyor. Şeriat’ı getirmekteki vizyonu, bu sebeple modern yönetimin iki ortak özelliğiyle uyuyor: Yasama kurulu ve anayasa ile.

Ana Sünni İslamcı pozisyon, örneğin Mısır’daki Müslüman Kardeşler seçilmiş platformu veya Fas’taki Adalet ve Kalkınma partisi, seçilmiş yasama kurulunun İslami yasanın ruhuna uygun olarak kanunları oluşturup geçirmesini savunuyor. İslami yasanın açık yönlendirme sağlamadığı durumlarda demokratik olarak seçilmiş yasama kurulunun kendi takdir yetkisini kullanarak İslami değerlere uygun kanunlar çıkarması bekleniyor.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Bunun sonucu, İslami yasanın altındaki teorik yapıdaki büyük değişimdir: Şeriat, seçilmiş yasama kuruluna verilen önemle demokratikleşmiştir. Irak Anayasası Şeriat'ın, "yasanın kaynağı" olduğunu söyler, örneğin, ama prensipte onun ruhunu yansıtan yasaları geçiren Ulusal Meclistir.

İslamcılar, meclisin yanılması durumunda, İslami yasa ve değerlere uygunluğu hukuki gözden geçirme ile garanti altına almak gerektiğini savunurlar. Bunu "tutarsızlık cümlesi" olarak adlandırıyorlar. Yargı, İslam'a aykırı yasaları yürürlükten kaldırmaktadır. İslam ve demokrasiyi uyuşturmaya çalışan birçok konu, son dönemlerde hazırlanan anayasalarda yerini almıştır. Örneğin 2004 Afgan Anayasası ve 2005 Irak anayasasında olduğu gibi. (Iraklı kanun yapıcılara benim de acizane tavsiyelerim olmuştu.) İslami hukuki inceleme, devletin en yüksek hukuki organını İslami yasaya uygunluğun garantörlüğü konumuna getirmiştir. Yüksek mahkeme böylece bu gücü İslami yasanın muhafazakar vizyonunu bastırmak için kullanabilir, Afganistan'da veya daha ılımlı versiyonu Pakistan'da olduğu gibi.

İslami hukuki inceleme, mahkemeyi bir zamanlar ulemanın içinde bulunduğu konuma benzer bir pozisyona getiriyor. Ulema gibi, inceleme mahkemesinin hakimleri de, kendi incelemelerini İslami yasanın yorumu olarak sunuyorlar. Ama tabii ki İslami hukuki inceleme ile uğraşan hakimler din alimi değiller, ya normal hakimler (Irak'ta olduğu gibi) veya hakimler ile ulemanın karşımı (Afganistan'da olduğu gibi). Geleneksel düzenlemeye aykırı olarak, hakimlerin otoritesi doğrudan Şeriat'tan gelmiyor ama onlara hukuki inceleme gücü veren yazılı bir anayasadan geliyor.

Şeriat'ın modern dünyada yeniden vücut bulması, hukukun üstünlüğünün öne alınması açısından nostaljik ama bu sonucu elde etmek için kullanılan metdolar açısından, ayrıca ileri görüşlü. İslamcılarının genellikle kabul etmediği ise, bu kurumların kendi başlarına hukukun üstünlüğünü sağlayamaz olmaları. Yürütücü otorite de yasal ve anayasal hükümlere uyum konusunda bağlılık geliştirmeli. Bunu sağlamak ise Şeriat'e atfidecek sıcak duygusal bir bağla olacak iş değil; elle tutulabilir gerçek dünya dürtülerine dayanmalı.

Yürütücü otoritenin, kendi gücünü nasıl olup da hukukun üstünlüğüne teslim ettiği konusu bir sırdır. Devrim, on yıllardır İslam devletlerinde kötü bir geçmişe sahip. İran'da şahlığın ortadan kalkmasıyla sonuçlanan devrim, daha otoriter bir üst-ağır anayasal yapı oluşturdu. Irak'ta da ortaya çıkan benzer devrimci rüyalar - liberal seküler devlet, İslami demokrasi hayalleri de- şimdilik meyve vermekten çok uzak görünüyor.

Yavaş değişim bu yüzden giderek kötü seçenekler içinde en iyisi olarak ortaya çıkıyor. Bu yüzden günümüz politik İslamcılarının birçoğu - Fas'ta, Ürdün'de, Mısır ve hatta Irak'ta - yavaş değişimden yanalar. Bunların amacı, mevcut politik kurumları İslami değerler ve bazı İslami yasalarla besleyip adapte etmekten ibaret. Tabii ki, bu çeşit partiler genelde ABD'ye düşman, en azından işlerine burnumuzu soktuğumuz yerlerde. (Irak açık bir istisna - oradaki birçok Şii İslamcı yakın müttefikimiz.) Ama bu ayrı bir konu, hukukun üstünlüğünü savunmak için bir güç olup olamayacakları ise ayrı. İslamcı partilerin seçim başarılarında, hükümetlere Kur'an yasasına uymaları konusunda baskı oluşturmaları rol oynuyor olabilir. Bu durum, hukuk adamlarının kendilerini, devletin değil, yasanın koruyucusu konumunda görmeleri ile sonuçlanabilir.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Bu çeşit bir şey Türkiye’de gerçekleşiyor olabilir. İslam dünyasındaki benzerlerinden çok daha liberal olan bu İslamcılar, Şeriat’ın getirilmesini de savunmuyorlar (bu pozisyon onları, askeriye tarafından kapatılma durumuna getirdi). Ana odakları hukukun üstünlüğünün sağlanması ve baskın devlet-merkezli sekülerizme karşı temel hakların genişletilmesi. Mahkemeler, bu vizyona ayak uydurmak konusunda kendilerini giderek daha çok zorunlu hissediyor.

Şeriat bu hukuki rolü tekrar düşünmek için gerekli kaynakları sağlayabilir mi? Özünde, Şeriat, kanunun her insana, büyük veya küçük, yöneten veya yönetilen, eşit olarak uygulanılmasını amaçlar. Kimse onun üzerinde değildir, ve herkes her durumda onunla bağımlıdır. Fakat Şeriat’ın tarihi gösteriyor ki hukukun üstünlüğü ideali boşluk içinde gerçekleştirilemez. Bunu gerçekleştirmek için devlet, etkili kurumlara ihtiyaç duyar. Bunların da sistem içindeki aktörler tarafından tanınması ile desteklenmesi gerekir.

İslamcıların, hukukun üstünlüğünü sağlamak konusundaki bu gayretlerinin başarı ihtimali bu yüzden yüksek değil. Yönetici egemenliğini dengeleyecek kapasitede yeni kurumlar oluşturmaktan daha zor bir şey yok çünkü. İran’da, İslamcılar inanırlılıklarını yitirdiler, ve benzer bir şey Irak’ta da gerçekleşiyor. Tüm riskleri ve tehlikeleriyle, İslamcıların geleneksel hukukun üstünlüğü düşüncesini yenileme amaçları, modern kurumlarla aynı seviyeye gelmeleri çabaları ise yürekli ve saygın çabalar - ve Müslüman dünyanın çoğu için adil ve hukuka saygılı devletler oluşturmak için bir yol teşkil edebilir.

[Malezya mı Demıştiniz? \(Mustafa Akyol\)](#)

KUALA LUMPUR - Hatırlarsanız bundan yakın zaman önce memleketimizde “bu kış Malezya olabiliriz” furyası esmişti. Bu güneydoğu Asya ülkesinin haritadaki yerini gösterebilecekleri bile şüpheli olan bir dizi gazeteci, bir anda bu yeni paranoyanın tellallığına soyundu. Bir kaç ay sonra da her şey unutuldu gitti.

(Ne ilginçtir ki o zaman “Türkiye’ye Malezya modeli geliyor” diye manşetler atanlar, şimdi de Ergenekon davası vesilesiyle öğrenip lügatlarına kattıkları “korku cumhuriyeti” kavramına sarılmış durumdalar. Bu ülkede kimlerin “korku cumhuriyeti” kurup bugüne kadar yönettiğini sanki bilmiyormuş gibi...)

Neyse, meşhur Malezya’ya “Malaysian Think Tank” adlı düşünce kuruluşunun daveti üzerine ben de geldim. Başkent Kuala Lumpur ve ikinci şehir Penang’da üç ayrı konferansta “İslam’ın Türkiye tecrübesi”ni anlattım. Malezyalıların Türkiye için “model” olarak adlarının geçtiğinden haberleri bile yok. Ama onlar “Türkiye modeli”ni, özellikle de AK Parti’nin hikayesini enteresan buluyor ve daha iyi anlamak istiyorlar.

Fakat gerçekte her iki ülkenin de birbirine “model” olacak hali yok. Çünkü birbirinden tümüyle farklı tarihe, kültüre ve sosyal yapılara sahipler.

Malezya yepyeni bir devlet. Bağımsızlığını İngiltere’den 1957 yılında kazanmış. Dahası, onüç eyaletten oluşan bir federasyon. Bunların dokuz tanesinde birer sultan var. Sultanlar sırayla ve geçici süre

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

merkezi yönetimin tahtına oturuyor. Anayasa, Meclis ve Başbakan da var; kısacası ülke bir “meşruti monarşi”.

Malezya’nın Türkiye’ye hiç benzemeyen bir başka yönü, demografik yapısı. Ülkeye adlarını veren “hakim millet” Malaylar, nüfusun yüzde 51’ini oluşturuyor. En büyük azınlık yüzde 24 ile Çinliler. Onları yüzde 7 ile Hindular izliyor.

Ülkede “şeriat yönetimi” olduğunu duyup duruyoruz, değil mi?.. Bu iş biraz karışık. Kuala Lumpur’da gezince karşınıza sürüsüyle bar, içkili restoran ve gece kulübü çıkıyor. Bu konuda katı olan tek bir bölge var: Ülkenin en muhafazakar eyaleti olan Kelantan. Diğer yerlerde ise aslında “şeriat mahkemeleri” var, fakat bunlar sadece Müslümanların aile hukukuyla (evlenme-boşanma işleriyle) ilgileniyor. Geri kalan tüm hukuk, laik mahkemelerin elinde.

Ülkedeki “şeriat yönetimi”nin en tatsız uygulaması, Müslümanlara din değiştirmeyi yasaklaması. Bir Malay, “ben Müslümanlığı bıraktım, başka dine geçiyorum” derse, bu büyük sorun oluyor. Çünkü Anayasa her Malay’ın Müslüman olduğunu hükme bağlamış durumda. Dolayısıyla din değiştirmek, Anayasa’yı çiğnemek sayılıyor!

Peki sizce bu otoriter uygulamanın kökeninde din mi var, siyaset mi?

İkincisi. Burada konuştuğum Malay entelektüeller, İslam’ın devlet eliyle dayatılmasının aslında “Malay ulusal kimliğini koruma” hedefinden kaynaklandığı kanısında.

Zaten İslam hukukundaki “dinden çıkma yasağı” da aslında siyasi bir kavram olan “devlete isyan yasağı”nın yanlış yorumlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Yani dini gibi gözükken otoriterliğin kökeni özünde siyasidir. Malezya’dakinin siyasi kökenli olduğu ise ayan-beyan ortada.

Bu ise hiç yabancı bir anlayış değil: Türkiye’de misyoner paranoyasını körükleyenler arasında, İslam’la aslında pek ilgileri olmayan laik “ulusalcılar” önde gitmiyor mu?

Malezya’ya benzeyen bir yönümüz varsa, işte siyasi sisteme ve kültüre derinlemesine işlemiş olan bu “kimlik mühendisliği”.

Bunun karşısında her iki ülkenin de ihtiyacı aynı: Daha demokratik, daha özgürlükçü bir siyasal yapı...

[Qua Vadis Ümmet? \(Cemile Bayraktar\)](#)

Sahip olduklarımıza dair...

Tercihlerimiz çoğu kez bize kim olduğumuz sorusunun cevabını verir.Tercihlerimizin verdiği cevapların doğruluğu ancak ve ancak onlara sahip olabilme ölçümüzle mümkündür.Sahip olmak,istemenin sonucudur.İstemek ardından sahip olmak,bu iki eylem,sahip olmanın sonunda noktalanmaz,bir üçüncü isteği doğurur;sahip olduğunu kaybetme korkusu.Pekala;

- 1.)İstemek
- 2.)Sahip olmak
- 3.)Sahip olduğunu kaybetme korkusu

olarak şıklandırabiliriz.

Başlığımız müslümanlar,konumuz din (İslam) olduğu için,bu şıklandırmayı;Dinin mensubu olmak(istemek),Din içerisinde var olmak,dindar olarak kendini tanımlama(sahip olmak),Kendi varlığı ile bütünleştirdiği dinin zarar görmesinden ve kendi kimliği olan dindarlığın zarar görmesinden korkmak(kaybetme korkusu) olarak örnekleyebiliriz.

Çoğu kez istemek ve sahip olmanın masumiyetini,kaybetme korkusu ile zalimleştirebilir insan.Ve bunu yaparken çoğu kez kendi verdiği zararın dışardan gelecek zararlardan büyük olabileceğini düşünemez.Karşılaştığımız zorluklar(kaybetme korkusu) biz de histeri nöbetine yol açacağı için var olan potansiyelimizi de bu etki ile göremeyebiliriz.

Günümüz müslümanlarına baktığımızda, bu handikaplara rastlamamak neredeyse mümkün değil. Sadece günümüz değil, miladi 610 vahyin nüzülü ile başlayıp miladi 632 vahyin son bulması ile biten sürecin hemen ardından başlayan bu sancılı dönem bugünlere gelene kadar kah zarar görerek kah kendine zarar vererek hemen hemen 1400 yıl gibi uzun bir sürece yayılmıştır.

Rasulullah dönemi müslümanları, cevap bulma konusunda Rasulullah'a danışma, buna ek olarak yaşananları konu alan vahiyden yardım alma gibi kolaylıklara sahiptiler. Ayrıca fetihlerin, yayılmacılığın, öteki ile karşılaşmanın, zaman içerisinde değişen-gelişen olayların da muhatabı olmadıkları için günümüz müslümanlarından çok daha şanslıydılar.

Günümüz müslümanlarının sorunlarına yoğunlaşırken, dış etkilerin etkisinde sahip olduğunu kaybetme ya da ona zarar verme yapılan hataların başında gelmektedir. Bu nedenle var olma çabası içinde yapılacak ilk eylem sahip olduklarının farkında olmaktır. Bunun hemen akabinde geçmişe bakıp deneyimlerden sağlam bacak edinmek de müslüman için yapılacaklar işler listesinin başında gelmektedir. Bu nedenle sorunların tespitine ve geçmişine ait meseleler için 'İslam düşüncesinin üç temel başlığı; Selefiye, Kelamiye, Sufiye bunların yanı sıra günümüze damgasını vuran 'ılımlı İslam' gibi konu başlıklarını irdelemek gerekir.

Açıklamakta fayda var; bu çalışma müslümanlar ile müslüman olmayanlar arasında ya da doğu-batı arasında başarı-başarısızlık gibi konulara değinecek ama temel almayacak zira tema 'Müslümanların sahip oldukları, sahip olduklarının farkında olup olmadıkları, değişen ve gelişen dünya ya cevap üretme çabası içerisinde kendilerini var etme çabası bu çaba ile birlikte yitirdikleri' özetle sorunların çözümü için durum tespiti.

Konu başlıklarımızdan ilkinde geçmeden önce, kısaca değinelim... İslam dinini seçen her bireyin dini içerisinde aynı potansiyeli gösteremeyeceğini, bunun bir eksiklik değil fitrattan kaynaklanan bir farklılık olduğunu her şeyi bir sebep üzere yaratan Allah'ın her sorumlu bireye de farklı görevler yüklediğini belirtelim. Örneklemek gerekirse; 'Rasulullah dönemi müslümanları içerisinde Ashabi suffa'yı oluşturan sahabenin, bir kısmının günlük işlerde çalışıp kazanç elde etmesi, bir kısmının tebliğ ve irşad ile görevlendirilmesi, bir kısmının ise ibadete devam etmek sureti ile manevi destek sağlaması'. Demek ki müslüman dünyasını oluşturan her bireyden aynı potansiyeli beklemek hata olur, her birey kendisi için oluşturulmuş boşluğu doldurmak için görevlendirilmiştir.

SELEFİYE

İslam düşüncesinin yapısını oluşturan ekollerden biri de Selefiye'dir. Kelime anlamı olarak Arap dilinde 'önceki' anlamına gelir. Selefiye mezheb olarak ise sahabe, tabiun ve tebe-i tabiin izinden gidenler, onların inanç ve düşüncelerini takip edip asla ve asla onları aşmayanların oluşturduğu ekoldür. Belirtmekte fayda var, burada geniş bir Selefiye incelemesi yapmayacağız sadece İslam düşüncesinin ana başlıklarından biri olarak ele alıp, kısaca değineceğiz.

Selefiler, Kur'an ve hadis ile birlikte sadece ilk üç nesli (sahabe, tabiun, tebau't-tabiin) söz ve davranışlarını kutsal saymış, bunların tümüne 'nakil, nas, haber' demişlerdir. Nakil ve nassı dokunulmaz kabul ederler. Kur'an'ın tefsir edilmesine tümünden karşı olmasalar dahi onlara göre dokunulmaz olan nass ve nakil ayrıca üç nesil ile birlikte din tamamlanmıştır. Bu tamamlanan din aynı zamanda ilimdir. Bu sayılanların dışındakiler ilim değildir. Dinin tamamlanmış olmasına, tefsir ilmine de uzak

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

durmalarına kanıt olarak; ‘Bugün dininizi tamamladım’(Maide/3) ayetini göstermişlerdir.

Selefi alimlerden İbn Kayyim’ın ‘Mümine gerekli olan şey ilim ve imandır. İlim ve imandan kasıt ise Hz. Muhammed’in tebliğ ettiği, sahabenin öğrendiği ve tabiunun da anladığı ve benimsediğidir.’ sözleri ‘ilim’ tanımlaması açısından düşündürücüdür.

Selefin yolu çoğu kez akıl ile birleşmez nass, nakil, rivayetlere o kadar kutsiyet katar ki sadece onunla hareket eder, sadece onu referans olarak alırlar. Rey ve kıyas asla kullanmadıkları yöntemlerdir, hatta Ahmed b. Hanbel ‘Zayıf hadis kişilerin rey ve kıyaslarından daha muteberdir’ sözleri ile durumu özetler.

Bu noktalarda Selef’in iki özelliği ortaya çıkmaktadır. Tevil ve bidatı red. Tevil (yorum) onlar için nass, nakil ve rivayetin mahiyetini değiştirmektir. Bidat ise ana kaynakların (sahabe, tabiun, tebau’t- tabiin) yapmadıkları uygulamalar olduğu için yine karşı çıkmışlardır. Rasulullah döneminde uygulanmadığı halde sonradan gelişen ve dinin mahiyetinden ayrılmayan bidat-ı hasene dahi red edilmiştir. Selefiye, hadisi ele alırken zahiri manayı ve lafzi manayı seçmiş bu nedenle her türlü yeniliğin, din dışı olmadığı halde karşısında durmuştur.

İslam düşünce yapısı içerisinde sahip olduğunu kaybetme korkusu ile bu denli ketumlaşan başka bir oluşum yoktur. Bu iyi niyet, dinin varlığını korumak açısından etkili olduğu kadar dinin olumsuz yönde eleştirilmesi adına da oldukça etkili olmuştur. Bu dönemler de gelişen Kelamiye ve Sufiye bu ekol tarafından oldukça eleştirilmiştir. En uç örnekler bir birlerini zındık, kafir ilan etmeye kadar gitmiştir. Hatta Kelamcıları eleştirmek adına, felsefe ve mantık gibi okumalar yapmanın helal ve mübah olmadığını savunmuşlardır. Sufileri, zühd namına dünyayı terk etme, ilim (nakil, nass, rivayet) tahsilini terk etme, nefsi arındırma yollarını aşırı bularak seçmeleri nedeniyle şeriat dışı ilan etmişleridir.

Görüldüğü üzere Selefiye, dini ana kaynaklarından devam ettirme, onu koruma noktasında tercih ettikleri üslubun olumlu yönlerinden hem faydalanmış, hem de faydalanmasını sağlamıştır. Buna mukabil daha dışarı açılmadan kendi içlerinde mensubu oldukları dinin savunuculuğu adına bir birlerine düşmek açısından oldukça zarar verici olmuşlardır. Bu Selefiye için eleştiri değil, tespittir. Bunun yanı sıra salt Selefi kalmayan Kelamiye, Sufiye’den esinlenen Selefiler’de olmuştur.

Başta dört mezhep kurucuları ve Kütüb-i Sitte müellifleri olmak üzere en mümtaz temsilcileri şunlardır: İbn Kuteybe, Tahavi, Herevi, İbn Cevzi, İbn Kudame, İbn Teymiye, İbn Kayyim, Ali Kari. Ayrıca son dönem Çağdaş Selefiye Hareketi ekolü kurucuları: Cemalettin Afgani, M. Abduh, Muhammed İkbâl, Mehmet Akif, Mevdudi, Seyyid Kutub gibi isimlerdir. Çağdaş Selefiye Hareketi ekolü savunucuları zaman içerisinde kazandıkları tecrübeler sayesinde ilk dönem ekolcülerine kadar sert olmamışlardır. Nitekim tefsire soğuk bakan savunucuları olduğu halde Seyyid Kutub etkili bir tefsir yazmıştır.

KELAMİYE

Akla birinci derecede önem veren ekoldür. Kalam ilmi İslam fırkaları içinde akla en büyük değeri verdiği için akılcı (rasyonalist) bir yapıya sahiptir. Mutezile kaynağından beslenir lakin Mutezile kadar uç görüşleri olmamıştır. Temelleri, Vasil b. Ata tarafından atılan ekol sonraki dönemlerde Eş’ari ve Maturidi tarafından Ehl-i Sünnet bünyesine ithal edilmiştir.

Akılcı olan bu ekol de bahsi geçen akıl, hissi ve madde aleminin ötesinde bulunan hususları inceleyen

nazari ve spekülâtif bir akıldır.

Kaynak olarak akılı alan ekolün 'Akılı olmayanın dini de yoktur,Allah kendisi için akıldan daha değerli varlık yaratmamıştır' zayıf hadisleri gibi dayanak noktaları vardır.

Genel prensipleri;

- a.)Akılla nakil çatışırsa akıl evvel,nakil onunla münevvelidir.
- b.)Şeirat akla aykırı olmaz.
- c.)Aklen caiz olan şey naklen de caizdir.
- d.)Dinin temelini oluşturan şey akıldır.

Kelam,Selefiye gibi sadece nassları ele alarak yaklaşmamış,nass ve nakile akılı da oldukça etkili bir şekilde işlemiştir.Naaslarda geçen her hangi bir hükmü bilmek onun 'mot a mot' kabul edilmesini gerektirmez o hükmün aklın süzgeçinden de geçmesi gerekir görüşünü savunmuşlardır.

Kelamiye, nass ve nakilde harfe dahi dokunmadan lafzi manalar ile ilerleyen kalıpcılığa,bu kalıpcılıktan oluşan hurafeler ve yanlışlıklara karşı bir duruş olarak akılı birinci plana alması dinin arındırılması açısından olumlu yönde etkili olmuş olsa dahi akılcılığın getirdiği fitneden olumsuz yönde nasiplenmesi gibi olumsuz etkileri doğurmuştur.

Kelam'ın kendi içindeki zararlı gelişmelere dur demek kadar dışardan gelen etkilere de cevap bulma açısından olumlu etkileri olmuştur.Selef'in açık kapı olarak bıraktığı dışarıya karşı savunma yapma noktasında uzak durulan ilim ve felsefe alanlarını bu ekol,elinden geldiğince kapatmaya çalışmış,kısmen başarılı olmuştur.Gelişen ve değişen dünya ile birlikte ortaya çıkan yeni akımlar;Pozitivizm,Materyalizm,Sekülerizm,Nihilizm,Septizim gibi İslam'a aykırı akımları karşılamak yine bu ekolün vazifesi olmuştur.

F.Razi,Seyfuddin Amidi,Ebu Hanife(fıkhen),Gazali(sonradan Sufiye'ye yaklaşmıştır),İbn Tumart,Şehristani,Kadı Beydavi,Tusi gibi şahsiyetler bu ekolün isimleridir.

SUFİYE

Sufiye(Tasavvuf),İslam dininde ki manevi ve ahlaki değerleri birinci plana almıştır.Zühd ve takva hayatını benimseyen,kendi içerisinde değişen zamanla birlikte değişiklikler gösteren bu ekolün ilk isimleri Sülemi,Kuşeyri,İbrahim Edhem'dir.

Tasavvuf,nass ve nakili kaynak alır ama ondan önce keşf ve ilhama önem verir.Doğrudan vasitasız elde edilen bilgiye yani keşf ve ilhama dayanır.Tasavvufi bilgilerin bir diğer özelliği ise sırrı ve batını olmasıdır.Tasavvufçulara, mistik denilmesinin bir sebebi de budur.

Keşf ve ilhama birinci derecede önem veren Tasavvufçuların dinin bireyi nefis ve kötülükten arındırma,Allah'a korku yerine aşk ile yaklaşma gibi olumlu etkileri olsa dahi İslam'ın pratiğini pasivize etme insanı melekleştirmeye çalışırken fitratıyla oynama gibi olumsuz etkileri de olmuştur.

Tasavvufçular içerisinde Hz.Peygamber'in İslam ahlakından sapmayan sufiler olduğu gibi çok uç noktalara varmış olarak;'Veliler bilgilerini,Peygamber'e vahiy getiren meleğin aldığı kaynaktan

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

almışlardır.(İbn Arabi),Bana kalbim Rab’bimden haber verdi ki’ gibi cümleler kurmuşlardır.

Sufiye de Selefiye gibi ilime önem vermez.Hatta bazı sufilerin namaz surelerini dahi bilmedikleri,kitaplarını gömdükleri rivayet edilir.Buna mukabil İslam ahlakının yaygınlaştırılması açısından ne Kelamiye ne de Selefiye,bu ekol kadar başarılı olamamıştır.

İbn Arabi,Mevlana,Yunus Emre,Gazali(son dönem),Abdülkadir Geylani gibi şahsiyetler bu ekolün önde gelen isimleridir.

Sonuç olarak ...

İslam dinine talip olma,sahip olma,kaybetmekten korkma güdümleri ile yol alan ve kendisini müslüman olarak tanımlayan her birey,muhatabı olduğu kendisi,kendisi gibi düşünenler ve kendisi gibi düşün(me)yenler arasında yürüttüğü bu yolculuğu elbette ki ‘en iyi niyetler’ ile sonlandırma hevesindedir.Lakin,bu iyi niyetlere gelişen ve değişen dönem ile birlikte iyi niyetin amelini bozan akideler de eklenmiştir.Bu konuda tek fail ilan etmek oldukça büyük bir haksızlık olur.Bu üç failli(birey,bireyin içinde bulunduğu topluluk,bireyin dışında kalan topluluk) konu belki de eşit oranda zarar ve kar sağlayarak yani varlığındaki gücüyle hemen hemen aynı etki ile bu günlere gelmiştir.

Şimdiler de ...

Günümüz müslümanlarına baktığımızda(asla ve asla sınıflandırmak,ötekileştirmek,etiketlemek,yaftalamak amaçlı değil de durum tespitine yönelik çalışmamızda;Kim nedir?Ne yapar? sorularına cevap verip,doğru tanımlamalarda bulunmak adına);

a.)Müslüman olan fakat sosyal hayatına İslam pratiğini dahil etmeyen,bir nevi pasivize özelliği açısından bu günlerde moda olan Sufiye ekolünün sadece kısmi yönlerinden beslenen,etliye sütlüye dokunmayan,konformist bir yaşamı tercih edenler,zorlama durumlarında Kelamiye’nin akılcığını yine kısmen tercih edenler.Yine gelenekten kaynaklanan bir güdü ile Sufiye’nin lafzi yaklaşımından kısmen faydalananlar.Dünya ve sosyal yaşamı birinci plana alarak dini onun üzerine bina etmeye çalışırlar.

b.)Müslüman olan,bu tercih içerisinde salt olarak Selef’e bağlı kalan,aklı ikinci plana iten,günümüz tehlikeli tanımı ‘ılımlı İslam’ eleştirilerini haklı çıkaran,dini sahip olduklarını kaybetme korkusu ile zarara uğratan,kendisini yenileyemediği için dini çağın dışına ‘farkında olmadan’ itenler.

c.)Müslüman olan,sahip olduğunun farkında olan(?) kendine göre öteki olana cevap üretme çabası içerisinde ana kaynaktan uzaklaşarak farkında olmadan heteredoks bir din anlayışı geliştiren,Kelam’ın akılcılığından olması gerekenden fazla beslenen,dini bilgilere kısmen sahip olup dünyevi bilgilere tümten sahip olma çabası içerisinde,Mevlana’nın ‘pergel metarofundan’ gerekli öğretiyi almamış,sağlam bacağına dinin temel ritüellerine dayatmadığı halde,sahip ol(ma)dığı halde kendini sahip ilan ederek ederek bir de üstüne savunma çabası içine girenler.

Şıkları çoğaltmak elbette ki mümkün,lakin üç başlıkta çok yaymadan tespitlerde bulunmak daha toparlayıcı.

İlk gurupta(a şıkkı) bahsettiğimiz tercihleri çok fazla ele almayacağız,onları İslam dışı olarak kabul ettiğimiz için değil.O tercihi yapanlar yaşam içerisinde müslüman bireylerin çektiği sancılara

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

muhabat,ortak olmadığı için ve kendileri sisteme uygun 'rahat' çözümler getirebildiği için.Hemen belirtmekte fayda var,dönem ile popülerite kazanan ve artık tehlikeli olmaya kadar giden,insanları

konuşturmayacak boyutlara ulaşan 'ötekileştirme' yakıştırmısından burada nasiplenmek istemiyoruz.Niyet 'ötekileştirmek' değil durum tespiti.Zaten sık sık her paragrafta değinilen niyet şerhi,yaptığını sürekli olarak açıklama çabası 'ötekileştirmenin' yapıldığına dair eleştiriler almamak ve zehirlenmek adına yapılan bu çaba 'ötekileştiriyorsun' ithamlarının ne denli tehlikeli olmaya başladığının kanıtı.

İkinci gurupta(b şıkkı) bahsettiğimiz tercihler ise günümüz müslümanları içerisinde kendi içlerindeki bölünmenin sebebi ve kendileri dışındaki guruplar(farklı dini guruplar,ideolojik guruplar) tarafından yöneltilen eleştirilerin haklılık kazanmasına sebep olan gurup.Bu gurup tercihler ötekileştirme işini sadece dışarı için değil kendi içlerindeki için de başarabilenlerin oluşturduğu guruplardır.Ötekileştiriyorsun,yaftasına en layık olan gurup olarak ele alacağımız gurubun,temele sahip olmadaki,sahip olduğunu korumaya çalışmasındaki kullandığı 'lafzi' olandan kurtulamama handikapı hem müslümanlara hem de İslam dinine en büyük zararı vermektedir.

'İlimli İslam' eleştirilerine bu gurubun farkında olmadan oldukça etkisi olmuştur.Zira dini genel ahlak ve kuralları içerisinde değil de kısmi olarak ele alan,bu şekli ile tebliğ yer yer teşhir yapan bu gurup mensupları İslam'ın genel duruşundan bihaber olduğu için kendi despot duruşlarını dine yamamışlardır.Sonuç olarak kendileri geri çekilince ortada 'Zalim bir Allah' imajı kalmıştır.Din adına davet edici Peygamber'in sahih sünnetinden ziyade 'sert' fıkıh alimlerinden beslenen,uydurma rivayetlere dayanan,cahiliyenin alasını yaşayan yine bu guruptur.İrşad'a ihtiyacı olduğu halde,irşad yapan bu gurup oldukça ironiktir.Genel Kuran ve Peygamber ahlakından yoksun 'dini koruma siyasetini' dinin kendi dili hatta hatta dinin bir nassı olarak kabul eden bu gurup dine dışardan gelen zararlardan daha fazla zarar vermektedir.Özellikle bu gurup içerisinde,bir yöntem olarak gelişen 'Cemaat,Tarikat' yapılanmaları eksik bilgi ve dejenerasyon neticesinde 'Cemaatçilik,Tarikatçılık' halini almış,kan kaybetmeye devam etmiştir.

Son gurupta (c şıkkı) ele alacağımız müslümanlar birinci gurup kadar etkisiz,ikinci gurup kadar zarar verici olmasa dahi hallerini değiştirmedeği,farkında olmadı zaman ilk iki guruptan daha vahim neticelere ulaşabilir.

'Dünyevi bilgiye' sahip olma çabasına talipli olmada birinci sıraya yerleşeyen bunun yanı sıra bu tercihin bir sahip olduğunu koruma siyaseti olduğuna inana bu gurup,güttüğü siyasetin olumlu taraflarından faydalanır ve faydalandırır.Dialog açısından,kendini ifade etme açısından,ikinci gurubun zararını minimuma çekmek açısından başarılı olduğunu kabul etmek lazımdır.Ancak bu gurubunda faydadan zarara gitmesi 'dur' noktasını bilmemesiyle mümkün olabilir.Yani ikinci gurubun teşhisinde değindiğimiz 'dünyevi ve dini' bilginin eksikliğine rağmen bu gurup dünveyi bilgiye sahip dini bilgiden oldukça uzaklaşmıştır.Bu noktada uzaklaşma seviyesine 'dur' diyemez ise ikinci guruptan çok daha zararlı olabilir.

Muhatabı olduğu dünyevi bilgilere fazlaca sahip buna mukabil dini bilgiden uzak kalmış bu gurubun dünyevi bilgi içerisinde eriyip gitmesi,en yakın görünen zarar olarak öne çıkarmaktadır.Mevlana'nın 'pergel meteforu' öğretisi bu gurup için en toparlayıcı etkiye sahiptir.Sağlam bacağınız din üzerinde,gezebilir bacağınız dünya üzerinde ise sorun yok ama iki bacak da hareket halinde ise işte o zaman durum vahimdir.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Düşünsenize Newton fiziğine,Quantum fiziğine bilgi düzeyinde sahip,bunlar ile dine vurgu yapan müslüman bireyler Kuran ve Sünnet açısından bir o kadar eksik bilgiye sahipler.Felsefenin ve felsefecilerin(İslam Felsefecileri de dahil) etkisinde evlerinin yolunu şaşırarak kadar kendini kaybeden

müslüman bireyin Kuran tanımlarına kısmen dahi sahip olmaması ya da Kuran'ı Rasulullah'ın yaşantısından değil de her hangi bir felsefecinin yaklaşımından çıkartmaya çalışmak ne kadar doğru?Adet olduğu üzere yine açıklayalım,dünyevi bilgiden yoksun müslüman bireyler zaten arzu ettiğimiz bireyler değil ama dünyevi bilgi içerisinde eriyip dini bilgiden uzaklaşan bireyler de en az onlar kadar arzu etmediğimiz bireyler.

Mistik olanı efsunlu bulan,felsefik olanı cazibeli bulan bu tarz yaklaşımların etkisi altında dini koruyacağım çabası içerisinde dünyevi başarının peşinde koşmak,İslam olmuş birey için ne kadar gerekli?Bu biraz da kendini kaybediş değil mi?

Bu bahsettiğimiz gurubun her daim 'moderniteye karşı ayaktaız' sloganları yürüdüğü yolda kaybettikleri ile susmuyor mu?Başarı nedir? sorusuna verilecek olan cevap,Özgürlük nedir?sorusuna verilecek cevap dini cevaplardan çıkıp dünyevi ve maddesel cevaplara dönüşmüş ise ipin ucu oralarda bir yerlerde kaçmıyor mu?

Çoğu kez 'özgürlük' gibi sınırlarını belirlemenin mümkün olmadığı bir çatı model de var olmak yerine İslam vurgusunda bulunarak İslam'ın temel ritüellerinden 'hoşgörü' yaklaşımını çatı model alarak,ana kaynağa bağlı,ortodoks bir yapılanma içerisinde cevap üretmek ya da çözümsüzlüğü ortadan kaldırmak mümkün değil mi?

Neden özgürlük değil de hoşgörü?

Müslüman kendini yitirmeye kelimelerin büyümesi ile başlıyor da ondan.Her oluşumun bir dili bu dile bağlı kelimeleri vardır.Dünyevi,modern,postmodern sistemlere aşına ola ola onların dillerini benimseyen birey zaman içerisinde kendi dilini kaybeder.Kullandığı dil ona sahip olmaya başlar.Çözümü hep o dilden aramaya başlar.Tüm bunların üstüne kendi dilinin yetersizliğinden(yetersiz olduğu için değil öyle belletildiği için) kaynaklanan bir kompleks, sahip olduğunu koruma çabasının yok olması,sahip ol(ma)dığına benzeme hareketini doğurmuyor mu?Özgürlüğe bu denli düşkünlük,birşeylerin normal olmadığını göstermiyor mu?Müslümanın 'özgürlük' kelimesine yüklediği anlam ile genel kalıpların kabul ettiği 'özgürlük' aynı şeyler mi?Aynı değiller ise 'Neden hoşgörü değil de özgürlük?

Öteki dünyanın kelimesi,başarı hem elde edilme şekilleri açısından hem de anlamı açısından müslüman bireyi dili,dilin kelimelerinin etkisi ve anlamı noktasında kendine çekmiyor mu?Klişe olarak müslüman bireylerin diline yerleşmiş 'Müslüman Doğu dünyası neden başarısız?'Bu soruyu ilk soran biz değiliz.Yukarıda Selefiye ekolü içerisinde saydığımız isimlerden M.Abduh ve ekolü de hemen hemen aynı soruyu sormuştur.İslam dünyası Batıya oranla neden başarısız?Cevap olarak 'İslam hatalı olamaz,öyle ise hata biz de bir Kuran'ı yanlış yorumladık diyerek dini gelenekten ayrıştırma,bidatlardan temizleme çabası içine girmişleridir.'1800'lü yıllarda gelişen bu akım dönem için olumlu yönde etkili olmuştur ancak mesele tümünden çözülmemiş,cevaplanmamış soru işaretlerine bir de kıyasa bağlı kompleksler eklenmiştir.Halen bu durumun devam etmesi İslam'ın yanlış yorumlanmasından olduğu kadar müslümanın kendi dilindeki 'başarı' kelimesi ile dünyevi dilin kendi

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

dilindeki 'başarı' kelimesinin anlamlarının farklı olmasından kaynaklanıyor.

Müslümanlar kendi dilleri ile konuşup,kendi kaynaklarını cevap bulmak için kullanmadıkları dünyevi olanın kaynağını ve dilini tercih ettiği sürece hem o dil içinde kendini yitirecek hem de büyük bir kaybediş yaşayacaktır.Maalesef ki bu kaybediş eğer gerçekleşirse işte o zaman 'ılımlı İslam' adına en büyük örneği oluşturacaklardır.

Kuran ayetleri içerisinde müteşabih kabul edilen,'hurufu mukatta' dediğimiz harfler vardır.Surelerin başında bulunan (Elif,Lam,Mim) bu harfler sureye girmeden önce dikkati çekmek açısından önemlidir.Manasına dair bir çok görüş vardır.Kelimeleri oluşturan harflerin varlığına vurgu olması açısından da önemlilerdir.Zira harfler kelimeleri,kelimeler ise dili oluşturur.Dil ise döndükçe kalbe,yaşama yön çizer.Yukarıda üzerinde durduğumuz 'yaşarken diline sahip çık' temasının kaynağı belki de Kuran'ın bu harflerinde gizlidir.

Üzerinde durduğumuz üçüncü gurup dünyevi,öteki ve modern olana muhatab olma konusunda saydığımız guruplardan en yakın olanı ise ki öyle burada en büyük görev üçüncü gurupta şıklandırdığımız tercihi yapanlara düşmektedir.Bir bacağı sağlam basmayı başarabilirse bu gurup tüm çözümsüzlüklerin çözümü olabileceği gibi çürük bir bacağı seçerse tüm çözümsüzlüklerin nedeni dahi olabilir.Ötekinin dilini kullanabilen bunun yanı sıra kendi dilini temel alabilen bireyler müslümanların yaşam içerisinde kaybettiklerini geri kazanmaları açısından oldukça ümit vaat ediyorlar.

Selef'in nass ve nakilinden,Kelam'ın akılcılığından,Sufiye'nin ilhamından yeterli ölçüde edinip 'diline' de sahip olduktan sonra 'Neyim?Kimim?' sorusuna verdiği yanıt doğru olacağı gibi 'Nereye gidiyorsun?' sorusuna vereceği cevap da doğru olacaktır.

Diline sahip olmak ise kullanılan kelimelere ve bu kelimelerin anlamlarına bağlıdır.O dilin kelimelerinin,harflerinin kaynağı da Kur'an'dır.

"Elif,LAM,RA...İşte bunlar sana apaçık bir kitabın ayetleridir(harfleridir).'(Yusuf/1)

[Müslüman Aydın, kadın projeleri, sosyal inşa denemeleri üzerine](#) (Aliye Özkul)

Sunuş: *İslâmcı bir devrim ile devirmek mi yoksa İslâmcı bir muhafazakârlık ile muhafaza etmek mi? İslâmcı / Müslüman / müteyeddin kesimlerdeki siyasî arayışları ve kafa karışıklığını irdeleyen ilginç bir yazı sunuyoruz. Cemile Bayraktar'ın kaleme aldığı "[Qua Vadis Ümmet?](#)" ve [Ümit Aktaş ile yaptığımız söyleşinin](#) de kapsamında olduğu uzun süreli bir sorgulama bu. Modern dünyanın getirdiği değişimlerin, ulus devlet ile, teknoloji ile, para ile, "öteki" ile sağlıklı ilişkiler inşa edebilme süreci. (MY)*

Müslüman Aydın, kadın projeleri, sosyal inşa denemeleri üzerine

-Bir proje olarak kadın

Türkiye de diğer devletlerin aksine kadınların toplumsal dönüşümleri erkeklerin teşvikiyle başladı. Osmanlının son döneminden beri muasır medeniyetler seviyesini yakalama "arzusu" tüm benliğini kaplayan aydınlar için, istenen değişim ancak eğitimle gerçekleştirilebilirdi. Batıcısı, Turancısı ve İslamcısı için hep ideal bir insan modeli vardı. Bu insan modeline ulaşmanın yolu ise temelden bir inşayı gerektiriyordu. Ütopik düşüncelere gark olmuş aydınlar için gerekli terbiyenin yolu rahme kadar varıyor. Yani eğitim kurumları kadar çocukları ve dahi toplumu doğuracak kadınların donanımlı olması en yüksek ideal olmuştur.

Bu nedenledir ki, hangi idealize düşünce olursa olsun kadınların “olunması gereken” kutsal bir modeli olmuştur önce... kimisi kadınlarını batılılar gibi giyinen ve okuyan olmasını istemiş, kimisi Hz. Meryem Hz. Sümeyye gibi olmasını istemiş, kimisi ise hiç var olmayan Asena denilen mitsel varlığa benzemesini istemişlerdir. Arzu edilen kadın modeli -değişimciler için- hiçbir zaman annesi gibi olmamalıdır. Böylece gelenekten etkilenen değil sadece ideolojiden ve aydınının “talep ettiği/kurguladığı modelden” etkilenecek kadınlar değişimin dinamosu olacaklardır. Kadınlar sadece çocuk yetiştirmekle kalmadıklarından aynı zamanda içinde buldukları toplumun içinde değişimin misyoneri olacaklardır.

-Sınıf atlama

Aydınların değişim arzusu, kadınlara bir proje gözüyle bakmasına neden olmuştur. Bu bir ideal... Birde toplumun değişmesinde kadınların sınıf atlamasının reel sonuçları da olmuştur. Batıda kadınlar çalışma hayatına işçi olarak atılırken, değişim ve dönüşüm arzusunun etkisiyle kadınlar çalışma hayatına öğretmen ve hemşire pozisyonunda başlamışlardır. (Batıdaki örneklerde üst sınıf işler için kadın hakları savunucuları çok büyük mücadeleler vermeleri gerekmiştir). Bizde ise kadınların üst sınıftan çalışma hayatına atılması erkeklerin okuma oranlarının da birden yükselmesine neden olmuştur. Normalde kadının okuması olayına sıcak bakmayan bir toplumda, tek tük de olsa kadınların tahsil görmeye başlaması, (Sosyal denge gereği) evlenmesi muadil olarak görülen erkeklerinde tahsil görme isteğini hızlandırmıştır. Dikkat ediniz; kamusal alan denilen yerde hangi görüşten bayanlar ön plandaysa, o dönemde o siyasal görüşte tartışılan bir konu olmaya başlamıştır.

Kadınlar kamusal alanda kimliği taşımaya/temsil etmeye başladığında ve zorluklarla karşılaştığında kadın erkek tüm grup için mücadele etmeye değer bir sebepte ortaya çıkmış demektir. Bilindiği üzere sağ ve sol köy enstitüleri ve öğretmen okullarından beslenmişler ve kamusal alana çıktıklarında birbirleriyle çatışmışlardı. O dönemde İslamcılar diye adlandırılacak guruplar sahnede belirsiz duruyordu. Ne zaman kızlar başörtüleriyle tahsil görmeye ve başörtüsünü geleneksel değil, bilinçli bir tercih olarak örtmeye başladı; işte o zamandan sonra sahnede Müslümanlar silik bir aktör olmaktan aktif bir aktör olmaya geçiş yaptılar.

-Geleneksellik ve aydın profilindeki değişme

Anadolu'nun geleneksel yaşantısında yükselmek diye bir şey yoktu. Yüzyıllar boyunca reaya olarak yaşamış insanlara değişmeleri gerektiğini söyleyenler hep okuma şansına erişmiş olanlardı. İşin garibi son yüzyıl okuma imkanına erişenler, daha önce medreselerde yetişen hocalar gibi değildi. Bu yeni, aydınlar var olan düzeni beğenmiyor ve değişmesini istiyorlardı. Halkın Medrese sisteminden almış oldukları hoca tipi, mevcutu muhafaza etmek isteyen, öğrendiği bilgileri aynen aktaran, rafizi eğilimleri ayıklamaya çalışan, bireylere ben dememeyi öğretmeye çalışan (nefis terbiyesi), adabı muaşeretle bireylere davranış sınırlarını bildiren bir profildi. Bu hocalar/ulemalar için sorgulama, muhakeme yoktu. Sabitlenmiş doğrular silsilesi vardı. Lakin Osmanlı toplum yapısında diğer sınıflarla (askeriye, bürokrasi) kıyaslandığında ulema halkın içinden çıkmaktaydı ve halkın içinde yaşamaya devam etmekteydi. Ve rol olarak devletin sert yüzünü değil topluma örnek olması gereken yumuşak yüzünü temsil etmekteydi. Kısacası diğer sınıflar halka yabancılaşmışken, ulema halkın içindeydi.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Modernizmin etkisiyle toplumun alışa geldiği aydın tipi birden değişti. Çağı yakalamak için zamanın gereklerini okuyan yeni aydınlar, sorgulamayı öğrendiler ve batı toplumları ile kendi toplumları arasındaki devasa farkı fark ettiler. Bizim batıyı yakalama gayreti Fransa'dan başladığı için oranın aydınlarını okuduklarında bambaşka bir aydın tipiyle karşılaştılar. Her şeyi sorgulayan ve alışılmış her

şeyi değiştirmeye çalışan ve en önemlisi eskisi gibi topluma örnek olma idealini taşımayan agresif aydın tipi... Aydınlar Fransa dan ve diğer muasır medeniyetlerin fennini almaya çalışırken devrimcilikten de etkilendiler.

Böylece akıllanmak susmayla algılanan (uslu=akıllı) anlayıştan, okudukça içinde fırtınalar kopan, bu fırtınayı çevresiyle de paylaşan (akılın olumsuzlanan terimiyle, ukala)aydın tipine geçildi. Bu aydın tipi var olagelenden huzursuz, okudukça soru işaretleri artan ve mutmain olabileceği sonuç hakkında bir fikri olmayan bir aydın tipi idi.

-Muhakeme, Bunalım ve Ütopya

Şerif Mardin, medrese eğitiminde kitap basımı az olduğu için, taşranın çeşitli merkezlerinden gelen öğrencilerin; müderrislerin tedarik ettiği dersi ve kitabı aynen ezberlediğini, memleketlerine döndüklerinde -kitabı götürme imkanı yakalayamadıkları için- bütün enerjilerini öğrendikleri bilgileri harfiyen uygulama ve uygulatmaya yönelttiklerinden bahseder. Batıyı yakalama gayesiyle, batılı eğitim tarzı devlet eliyle desteklenip, ufuk açıcı olarak görülen kitaplar getirildiğinde, bunları okuyan öğrenciler aynı konu hakkında birden fazla kitap okumak durumunda kaldıklarından bahseder. Bir bilgiyi kulaktan almayla, okuyarak öğrenme arasında bir fark vardır Şerif Mardin'e göre; MUHAKEME...

Muhakeme modernleşmek isteyen gençte fırtınalar doğurmuş, toplumun en kutsal kabulünü (Allah'ın varlığı) bile sorgulama süreci başlamıştır.

Bu muhakeme sürecinde geleneksel din ve toplum anlayışından taban tabana zıt kopmalar gerçekleşmiştir. Birinci kopan gurup içinden çıktığı toplumun tüm unsurlarının topyekün yanlış olduğu düşüncesiyle batıda gördüğü her şeye sahip olma arzusuyla dolmuştur. İbn-i Sina'yı menşei yapmak istemez ama Avesenna'yı batılılar okuduğu için sever. (Avesenna İbni Sinanın batılılarca tanınan ismi) Diğer bir gurup ise toplumun İslam kimliğinin illaki reddedilmesinden yana değildir ancak geri kalmanın hincını kendisine en yakın guruba atarak kendini güçlü hissetme ihtiyacı içersindedir. Bu nedenle "Türk milletinin faziletleri (!) görmezden gelinmiş olduğuna kızar. Ve ilgisini diğer kavimlerin kötü yönlerini bulup, Türklerin üstün özelliklerini bulmaya) adamıştır. Geleneksel din ve toplum anlayışından en son kopan gurup ise İslam'ı yeniden okuma çabası içersinde olanlardı.

-İslam'ı yeniden okuma çabaları: klasik İslam'dan kopup yeni bir toplum tasarımına gitme.

Türkiye'deki geri kalmanın faturası zamanı yakalayamadığı için ulemaya kesilmişti. Netice olarak klasik İslam tedarisi, okumuşlar cihetinde önce saygınlığını yitirdi, sonrada tamamen ortadan kaldırıldı. Ancak taşra ulemasının sözel kültür üzerindeki yüzlerce yıllık işlevi her şeye rağmen devam ediyordu. Şehirlerdeki itibarları ve öğretme imkanı ellerinden alınmış son medreseliler, tarikatlarla işbirliği içine girip "dini" en minimum düzeyde insanlara öğretmeye devam ettiler. Ancak din eğitiminin birincil eğitim kurumlarında değil yan oluşumlarda öğretilmesinin bir yan etkisi vardı: hızla büyüyen hurafeler...

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

İşte bu Türkiye içindeki dindar kimliği taşıyan aydınları İslamı batıcı düşüncelere karşı savunma durumundan, halkın ve kesin doğrular silsilesine sahip geleneksel din anlayışının kabullerini sorgular duruma getirdi. Bu durum Şerif Mardin'inin işaret ettiği gibi kulaktan öğrenme ile kitaplardan öğrenme arasındaki farkı dindarlarla tanıştırdı. 80'li yıllara gelindiğinde bu kez mevcut durumdan

rahatsız olan, ezber bozmak isteyen Müslümanlardı. İslam'a dair olan tüm birikim ve kalıplaşmış gündelik yaşamla karışmış geleneksel İslam tüm yönleriyle yeniden okunmalıydı.

-Kritik soru: bizim İslam olarak bildiğimiz şey İslam mı?

Doğrusu bu eğilimlerin çıktığı merkez Türkiye değil... İslam'ın yeniden okuma girişimleri İngiliz sömürgesi altında ezilen Müslümanlardan neşetetti. Doğuda Hindistan Müslümanları, yakında Mısır alimlerinin tabu kırıcı ve İslam'ın ilk kaynaklarına inme gayretleri Türkiye dindarlarından yüzünü birazcık dışarı çıkarabilenleri etkilemişti. Birde İran İslam devrimi sadece kendi toplumunda devrim yapmadı. Dünyanın pek çok yerinde Müslümanların zihinlerinde de devrim yapmıştı. Tevekkül ve itaat kültürü devrimci ve şüpheli İslami canlanmayla karşı karşıyaydı. Yeni Müslüman aydınının hesap sorması gereken iki merci vardı.

1. Müslümanları bizzat ezen kafirler 2. 1400 yıl boyunca dinin içine hurafeler karıştırarak Müslüman kimliğini edilgen hale (zalime/firavuna baş kaldıramayan) getirenler

İslam'ın içindeki hurafeler ayıklanmalı ve 1400 yıl hiç geçmemiş gibi asrı saadeti şirke ait bütün kalıntılar "LA" süpürgesiyle süpürülerek çiğden yeni bir toplum inşa edilmeliydi.

-Suçlu arama

Geride kalan önde olana özenmiştir hep... batıya ilk gidenler batılıların başarısını ve onların yaşantısını, ülkenin bir alt sosyo ekonomik sınıfa mensup olan bir üst sınıfın sosyal ayrıcalıklarını özenmiştir. Tüm toplum olarak psikolojik yapımız domino taşı gibi devamlı birbirini tetikler ve zorlar... Buna mukabil geride kalmanı hıncı, ideal bir modele özenme ile kendi içinden suçlu arama arasında gidip gelmiştir. Suçlamada da böyle bir zincir vardır. İlk modernleşen(!) cumhuriyet elitleri halkın köylülüğünü ve yobazları, ülkenin sol entelijansiyası sağcıları (faşistleri!), sağcılar ve milliyetçiler Arapları ve komünistleri suçlu ve hakir görmüşlerdir. Muhafazakar veya İslamcı diyebileceğimiz kesinde kendi içindeki guruplaşmalarda diğerini benzer bir hakir görme eğilimindedir. Bütün guruplar birbirlerine karşı itici davranmış ve en doğru Müslüman profilinde diğerinin önerdiği modeli, Müslümanların başına gelenleri sebebi olarak görme eğilimindedir. Kimisi diğerini tedbirsiz davrandığı için, kimisi diğerini cesur olmadığı için, kimisi diğer gurubu paraya olan zaafı yüzünden, kimisi diğerini eleştirmekten başka bir şey yapmadığı kitlelere sosyal hizmet sunmadığı için, kimisi diğerini yapılan ibadetleri düşünmeden ve öğrenmeden yaptığı için, kimisi diğerini her şeyi öğrenip sorgulayacağım derken ibadetlerinde feyzi kaybettiği için suçlu bulur ve hakir görür...

-Toplumunu yeniden inşa etme isteği

Eğer bir zaman diliminde bir toplum kendi içinden değil de zamanın rüzgarları etkisiyle savruluyorsa değişmesi gereken zaman gelmiştir. Rüzgarın karşısında yapacağı savunma, ipleri (yönetimi) ele alıncaya kadar rüzgarı hesap ederek tavrı almaktır. Dünyadaki batıdan gelen değişim rüzgarı da batılı

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

olmayan tüm toplumlara savunmada bırakmış, özellikle de Müslüman toplumlarda travmalara sebep olmuştur.

Eğer dikkat ederseniz dünyada batı hangi kültürel eğilimle güçlü görünmeye başlarsa Türkiye de ve belirgin İslam ülkelerinde, zamanın rüzgarlarına karşı doğru tavrı almaya çalışan müfessir, o dönemin argümanlarıyla İslam'ı savunmaya çalışmıştır. Mesela pozitivist dönemde ortaya çıkan tefsirler ve "yeniden İslam okuması denemeleri" İslam'ın bilimle çelişmediğini ispatlamaya çalışan denemelerdir.

(Batı 1930'lu yıllarda doğa'ya ve dine karşı zafer kazanmış olmakla övünmekteydi. O dönemde doğa da din kadar olumsuz bir şeydi batı için). Ama 2. Dünya savaşı batının bilime karşı tapınmasını sona erdirecek sonuçlarla bitti. Sanayi doğayı kirletti. Savaş makineleri kitleler halinde insanları öldürdü. Liberalizm işçiyi ezdi. Ve batı 1940'lardan sonra yavaşça kendini eleştirme sürecine girdi. Komünist hareketler hızlandı ve zalime karşı başkaldırma bastırılmaya çalışıldıkça güçlenen bir fikirler ve eylemler moda haline geldi. İşte böyle bir dönemde İslam dünyasında da tevhid şirk kavramları çokça okunmaya ve tartışılmaya başlandı. Elbette bu süreç bizim ülkemize de yansdı.

Böylece İslam'ı yeniden yorumlama çabaları, onarımcılıktan mühendislik içeren yapıya dönüşmüştür. İslam'ın siyasal-sosyal bir model önerdiği, bu model için cihadı öngördüğü, bunun için uğraşmayan (kendini tamamen değiştirmeyen) Müslümanların münafıklık yaptığı ve geleneği putlaştırdığı yönünde bir anlayış yayılmaya başlamıştır. Bu özelliği ile düzenin tamamen değişmeden insanların mutlu olmayacağını varsayan sosyalizm gibi siyasal İslam'da devrimci bir karaktere bürünmüştür.

-Savunmacı/itaatkar ve cihatçı/şüpheli: ortak özellikleri her ikisi de tevekküle karşı, toplumun tembelliğinden şikayetçi

Savunmacı/itaatkar ve cihatçı/şüpheli İslam'ı okuma biçimleri yöntem olarak ayrı yöntemler benimseyen ama özde toplum için değişimi kodlamaya çalışan eğilimler... (Burada şu doğru bu yanlış demek benim haddim değil) Bu çabaların; en gelenekseli bile aslında değişim istiyor. Ve bu ideali gerçekleştirmek için bir şekilde Müslümanların bilgi donanımlarını artırmaları gerekmekte... Türkiye de ise eğitim tekelden gerçekleştiği için okumuş gençlerin Müslüman kimliğini diğerleriyle karıştırmadan öğrenmesi çok zor... İşte bu noktada İmam-hatip Okulları bir can simidi oluyor. Hem dünya ilimlerini hem de "dini 32 farzdan ibaret sanma" ezberinden kurtulup ihtiyacı olan bilgiyi kitaplardan araştırmayı öğrenmiştir.

İmam-hatip okulları Türkiye dışındaki yeni İslam okumalarına ulaşabilmek içinde bir kapı olmuştur. Böylece artık elindeki bilgiyle yetinmeyen ve bunun oluşturduğu huzursuzlukla toplumu yeniden inşa etmek isteyen yapı oluşmuştur.

Kadının evden kamusal alana geçişi

Yazının başında kadınların toplumun üst basamaklarına yükselmesinin erkeklerin teşvikiyle gerçekleştiğinden bahsetmiştik. Geleneksel kültür kadınların okumasından yana değildi. Kadınlara kuran tilaveti öğretilir ama erkeklere mektup yazar endişesiyle yazı öğretilmezdi. Batıcılar Türkiye'de bir halk modernleşmesini kurguladıklarında, eski dönemden kalan medreselilerin erkek evlatları ya asimile olmuş (Münir Nurettin Selçuk- Timur Selçuk örneğindeki gibi) yada Kemalistlerin mahalle baskısı altında hiç seslerini çıkarmadan kendi kimliğini (!) muhafaza etmeye çalışmıştır. Bunun sonucu ise özgüveni eksik bir kimlikle yaşamak olmuştur. O dönemde şekillenmiş İslami hareketler yinede

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

sözel kültüre yaslanarak insanlara bir şeyler öğretmeye çalışmış ancak üzerindeki kompleksi atamamışlardır. Cumhuriyetin ilk kuşak muhafazakar erkekleri bu ikilemin ağırlığı altında ezilirken muhafazakar kadınların evin dışına bakan yüzleri olmadığı için bu ağırlıktan münezzehe olmuşlardır. Bu noktada yazı yazmalarına kerhen izin verilen kadınlar eskiden gelen (sözel) hafızayı bir sonraki kuşağa geçirmede erkek kardeşlerine kıyasla daha rahat olmuşlardır.

Geleneksel kadınların erkeklere nazaran bu süreci kolay atlatmasının sebebi, henüz “ben” merkezli düşünmeyi öğrenmemiş olmalarıdır. Modernleşme sürecimizin elindekini beğenmeme ve daha

fazlasını istemeye başladığını düşünürsek bunu anlamamız kolaylaşır. Müslüman kadının dönüşümü ise tamda bu noktadan sonra başlamıştır.

Geleneksel kadınlar bütün dünyası evken en sonunda sıralarla tanışmış ve imam hatip okulu öğretmenleri tarafından idealize edilen Hz. Meryem (bilge kadın modeli) ve Hz. Sümeyye (mücahide kadın modeli) gibi olmaya çalışmışlardır. İmam hatiplerde yetişen kız öğrenciler, Kuran kursunda yetişenlerden farklı olarak erkek öğretmenler tarafından yetiştirilmişlerdir. Kız Kuran kursları azla yetinmeyi öğreten yapılarını 80’li yıllara kadar korurken, aynı dönemde imam-hatip liselerinde öğretmenler, kendi içlerinde de tartıştıkları meseleleri öğrencileriyle de tartışmış, bilgi konusunda azla yetinmemelerini öğretmişlerdir. İmam hatipli kız öyle biri olmalıdır ki, biri yanlış bir şey söylediğinde kaynakçasını sorabilecek donanımda, çok okumuş, geleneksel kadın gibi eşyaya düşkün olmayan, makyaj gibi suni şeyleri reddeden, gerektiğinde evde oturacağına cihadeden biri olmalıdır. Ki bu kamusal alana/ evin dışına çıkması demek...

Sosyal projelerin teorideki halleri pratikteki sonuçları

Muhafazakarlık ve İslamcılık her ikisi de toplum için modeller kurmaya çalışmıştır. İtaatkar kültürden gelen eğilim sistemle direkt çatışmak yerine sınıf atlayıp kültürü artırmayı ve gücü elde etmeyi idealize etmiştir. Bu gurup fen bilimlerine ilgi duymuş, tarihi tamamen reddedenler karşısında aynı ölçüde kutsallaştırarak savunmuşlardır. Hafızayı kaybetmemeye çalışan muhafazakarlar amaçları mevcut kültürü korumak olsa da körükörüne bazı şeylere düşmanlık yaparak amaçlarından uzaklaşmışlardır. Çünkü batının ilmini fennini alalım ama kültürünü almayalım fikriyle, liberalizme ilk intiba eden gurup olmuştur. Cumhuriyet elitlerine olan hınçları onlara karşı hem düşmanlık hemde onların sahip olduğu şeylere özenmeyle sonuçlanmıştır. Ve muhafazakarlar farkında olmadan toplumun bizzat alışveriş alışkanlıklarını değiştirmişlerdir. Muhafazakarlar için çalışkanlık sahip olunamayan yüce bir idealdir. Aydın için karşı tarafa/komünistlere karşı kaybedilen her durumdan muhafazakar gençleri tembelliği etkilidir. Ancak içte yukarıdan aşağıya doğru yönelen “yeteri kadar iyi” olmama ithamı, yine aynı hocalar tarafından “kol kırılınsın yen içinde kalsın” diye örtbas edilmiştir. Aslında bu bütün siyasal eğilimler için geçerli, agresif aydın bir şekilde kendi toplumundan memnun olmadığı için kendince bir yönü beğenmiyor ve kafasında olması gereken insan modeli hayal ediyor, hayatında başına gelen olumsuzlukları da buna yoruyor.

İslamcılar ise muhafazakarların itaatçı kültürünü, halkın geleneksel din kültürüne karşı çıkıp tamamen Kurana göre şekillenmiş bir toplum hayal ediyor. İran İslam devrimi ise bu hayalin uzaktaki somut halini teşkil ediyor. İranın yaptığı devrim ne kadar gerçek olsa da Türkiye’de yaşayan mücahit için flu görünen bir somutluk... Türkiye’deki İslamcı zannediyor ki, devrim olunca tüm sorunlar hop diye çözülecek... sorunlarının kaynağı olarak ta, mevcut işleyen toplumsal yapının bütününe görüyor.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Geleneksel olan her şey yanlış ve değişmesi gereken şey, oluyor. Tabi bu devrimciliği idealize ederken bütüncül bir analiz yapmak kimsenin aklına gelmiyor.

-Selamet partisi olgusu

Türkiye’de oluşmuş farklı fikirlerin ve eğilimlerin birbirleriyle travmatik bir biçimde çatışmasında siyasetin bu olguları sorumsuz bir biçimde kullanmasının etkisi çoktur. İslamcılık’ta da Necmettin Erbakan Müslümanların taleplerini devlete taşıyan bir lider olarak, itaatkar/savunmacı ve şüpheli/cihatçı eğilimleri (insan gücü olarak) işine geldiği kullanması belirli bir tutkuyla toplumda rol almak isteyen tüm gençlerin kafa karışıklığını daha da karıştırmaya ve “kol kırılır yen içinde kalır” kabul etmek zorunda bırakması, Müslümanların özgüveninin kazanılmasını geciktirmiştir.

-Yüksek beklentiler, kadın ve aile

80’lerden 98’e kadar olan süreçte (az bilgiyle yetinmeyeceğim diye) farkında olarak veya olmayarak yavaşça sınıf atlayan Müslüman kimliği ön planda olan gençlik, kendisinden önce batıcıların ve Turancıların düştüğü girdabın içine doğru gitmekteydi. Yüksek beklentiler...

Müslüman erkekler Müslüman kadınlardan çok şey beklerken, evde görmeye alıştığı kadının unvan elde etmiş halini nasıl yorumlayacağını bilememiştir. Okullarda kız öğrencilerin her konuda fikir üretmesi için devamlı konuşmaya sevk eden hocalar, başörtülü kadınların kendilerinin ev içi rolleriyle ilgili kabulleri sorgulamalarından ürkmüşlerdir. Müslüman kadınların ise erkeklerin beklentilerini karşılama, kendi kendinden beklentilerini karşılama konusunda oldukça azimli olmuştur. (bu azim arzu elden bir şeydi hatırlarsanız) Kulaktan dolma bilgilerle yüklü olmayacağımla derken, ayaklarımın üzerinde kendim duracağım derken, kendi değişimi için tasarlanan modelde kendisi için çelişkili olan yönleri de sorgulamışlardır.

Böylece İslamcı kadınlar feminizmle tanıştı. Erkekler kadınların değişimini kıyamet alameti olarak yorumladı. Yüksek idealler taşıyan İslamcılık pratik anlamda ev içinde davranış eğitimi ve pedagoji içermediğinden İslamcı aileyi reel sorunlardan koruyamadı. Kadınlar bütün suçu erkeklerde, erkekler kadınlarda aradı. Başörtüsü sorunu ve 28 şubat tuzu biberi oldu ve İslamcı gençlik buhranlarla /depresyonla tanıştı.

Peki İslamcı/muhafazakar hareketlerin sorunu neydi? Değişmek gerekliliği doğru tespit edip toplum analizi yapmamak.

Değişme zorunluluğu karşısında Müslümanların yaşadığı şaşkınlık, Müslümanların yeniden fikir üretmesi yönünde hayırlı sonuçları oldu. Eğer 1400 yılın İslam sonunda kanıksanmıştı ve ona zamanın sorunlarını çözmek için bakmak gibi bir dertleri yoktu Müslümanların... Eğer fırtınaların ortasına çekilmeseydi Müslüman topluluklar değişme talebi ortaya çıkar mıydı acaba? Geleneksel İslam’ı sorgulamak ve Kur’anı araya giren araçlar olmaksızın okuma çabaları, Müslümanların ihtiyacı olan özgüven kazanmada önemli bir adım olmuştur. Batıya karşı İslam’ı savunma girişimlerinden klasik İslamı sorgulamaya varan tüm eğilimler kendi toplumları için ideal bir toplum tasavvuru kurmaya çalışmışlardır. Bu tasavvurları hayata geçirmek bu gurupların hedefleri olmuştur. Bunu sağlamak için tüm eğilimler aynı yöntemlerle olmasada müntesiplerinde okumayı ve çok çalışmayı idealize etmişlerdir. Bunun neticesi ise Türkiye de Müslümanların sınıf atlaması olmuştur. Sınıf atlayan Müslümanlar, Müslümanların hep silik olmasına alışmış kesimleri şaşkınlığa uğratmıştır.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ancak şöyle bir problem var. Muhafazakar ve İslamcı tüm guruplar doğru yöntemin ancak kendi yöntemlerinde olduğu ve diğerlerinin yanlış olduğu şeklinde, siyah beyaz bir mantığa sahiptiler. Bu gurup merkezli bakış açısı, kendi guruplarının yöntemini herkes benimsediğinde toplumun tüm sorunlarının hop diye değişeceği algısını taşımaktaydı. Birde toplumu yeniden inşaada eskiye dair ne varsa topyekün hepsini yanlış olarak kabul edip yepyeni bir toplum kurulabileceğini düşünmekteydiler.

Halbuki toplumların alıştıkları tüm kurumlarda eskime ve yozlaşma olmasını kabul etme ve bu konuda Kuran'dan feyz alarak çözüm üretme başka şey, eski olan her şeyin topyekün yanlış olduğunu ve alışılmış olan her şeyin tersini yapma başka şey... ihtiyaç olan değişimi gerçekleştirmek için bir binayı tamamen yıkıp yenisini yapmak mı daha kolaydır, yoksa var olan binayı mundar olan şeylerden arındırıp tamir etmek mi daha kolay... aslında her ikisinde de yapılacak şey öncelikle var olan binayı

öğrenmektir. Yani yepyeni bir toplum tasarlamak için bile eski yapıyı analiz etmek gerekir. Eski toplum yapısına ait ne varsa anlamadan hepsini reddetmek değil...

Türkiye'deki değişimin aktörü olan tüm eğilimler sadece kendi doğrularını tek doğru kabul etme ve diğerlerini yanlış ve Müslümanları geri bırakan unsur olarak görmeleri toplum içinde oynadıkları olumlu rollerinde görünmez olmasına neden olmaktadır. Ayrıca Türkiye içinde oluşmuş bu eğilimlerin hiçbirinin toplumun tüm kesimlerini kapsayan bir çerçeveleri yoktur.

İşin garibi bu eğilimlerin hangisine gitseniz eleştirdikleri konularda haklılıklarını kabul etmek durumunda kalırsınız. Çünkü hepside toplumun bir kesiminin sorunundan yola çıkmış ve Kuran'a o sorun üzerinden bakmıştır.

Sorun olan şey şudur; eğilimlerin değişme taleplerinde haklıdırlar ancak değiştirmek istedikleri toplumu analiz etmemişlerdir. Bu nedenledir ki Müslümanlar filin farklı bacağını tutmuş körler gibi hakikati aramakta ancak bütünlüğü göremedikleri için vahdeti gerçekleştiremediler...

Sezai Karakoç (Kübra Nur Ayar)

Hilmi Yavuz’dan okumuştum. Bir tren yolculuğuna başlayacakken koştura koştura gidip birkaç dergi alıp trene nasıl yetiştiğini ve yol boyunca o edebiyat dergilerini okuduğunu anlatıyordu. Dergilerin birini açtığında daha önce hiç duymadığı bir şairin tüm sayfayı kaplayan şiirini gördüğünden bahseder: “Monna Rosa” ! Devamını, kendisi için üçüncü tekil şahıs ifadesi kullanarak şöyle anlatıyor Hilmi Yavuz: Şiiri okumaya başladı. Şiiri sonuna kadar okudu, sonra başa dönüp tekrar okudu. Kurtalan’a gelinceye dek, elinden düşmedi ‘hisar’ dergisi. Yeşil döşemeli ikinci sınıf kuşetlide en üst yatağa tırmanıp uzandığında, hep o ilk dizeyi mırıldandı: monna rosa, siyah güller ak güller...

Günümüz edebiyatçılarından birinin Sezai Karakoç ile tanışması bu şekilde olmuş, sonraki nesillerin tanışmaları da çok farklı olmuştur sanmıyorum. Şiiri yazıldığıнын ertesinde ilk okuyanlardan olmadık belki ama şairi bir defaya mahsus ilk kez okumamız oldu ve -itiraf etmeliyiz- biz de etkilendik. Bu güncel geçici konularda yazılmış bir yazı değildi ki vakti geçsin, ya da yalnız kendi yaşantısını anlattığı bir şiir değildi; vakti gelmez ve geçmez hiçbir zaman eskimez ulvi bir duygudan bahsetmişti şair monna rosa’da. Hatta o kadar ki, kıtaların ilk harflerinden belirli bir ismin çıkması bile şiirin tümüyle okuyucuya ve okuyanlardan biri olarak bana ait olması fikrinden geçiremiyordu beni.

Siyah güller, ak güller... Bu sesleniş zannediyorum şiirin ilk okunduğu o günden bugüne dek aynı duygularla taşınmıştır. İlk okuyuşta bir şiire çarpılmak ya da kendini bir şiire uydurmaya çalışmak o satırların vücut bulduğunun ifadesi olmalıdır belki. Monna rosa kaç kişidir, o satırlar kaç dilden kaç gönle gitmiştir, hal bu iken şair hep yaşıyor kalacak değil midir? Bu sorulara karşılık tebessüm etmek gerekir.

Sevip saydığım büyük bir abim de lise yıllarında sırf monna rosa'yı birine okuyabilmek için aşık olduğunu şakayla karışık anlatmıştı. Sezai Karakoç'un bu şiiri gençliğin bir evresi gibiydi, yeter ki şu satırlar benim olsun, okuyunca kendimi bulayım şiirde diye insanlar aşık olmuşlardı, bundan ötesi var mıydı? Bir de dilden dile dolaşan efsane, monna rosa'nın kim olduğu konusuydu. Rivayetlere göre her mısranın ilk harfini birleştiren adı çıkan Muazzez Akkaya diye bir hanım için yazılmış şiir. Şair sevdiğine söyleyememiş aşkını, yıllar sonra anlaşılmış ve benzeri gibi hikayeler. Şiirde bahsedilenin kim olduğu çok da mühim değildi aslında, kime okunursa okunsun aslen okuyan kişi içindi bu şiir. O yüzden bu denli popüler, bu denli dert anlatan bir şiir olagelmişti.

"Monna Rosa"nın peşine "Ve Monna Rosa" şiiri de okunur ve muhtemelen artık ezbere alınır. Şairin diğer kitapları çok da araştırılmadan Sezai Karakoç faslı dilde emanet kalan bir ah ağdı ile kapanmış olur genellikle. Her biri bir hazine değerinde yeni ufuklara açılan, dini ve milli meselelere çözüm getiren, şiir yazma zekâsını nesirde de hissettiren kitaplardan haberdar değildir monna rosa'yı ezbere bilen çoğu kişi.

Çok bilinmesi ve adı anılınca akla ilk gelen şiiri olması sebebiyle bu yazıya da monna rosa'dan bahsederek başladım. Karakoç'un bu şiiri bizi alsın ve peygamberlerden, namazdan, oruçtan, ülkenin çözüm yollarından bahseden diğer kitaplarına ulaştırsın, umuyorum.

Şiirlerinin hepsi "Gün Doğmadan" adlı kalın kitapta toplu halde mevcut. Konularına göre kısa kitaplar şeklinde de satılıyor. "Hızırla Kırk Saat" adlı şiir kitabı örneğin, Hz. Hızır'dan, dini mevzulardan, geçmiş olaylardan bahsediyor. Bu kitaptaki şiirlerin birinde "Hızır da, işi bitip de aradan çıkan köprülerin en yükseği(dir)" ifadesi geçer. Kitap boyunca bahsi geçen Hızır a.s.'in yalnız bir vesile ve temsil olduğu deyiminin sona saklandığı bu eser fazlasıyla okunmaya değerdir.

Düşünce kitaplarının ise her biri ayrı bir temel konuyu ele almış. Oruç ile alakalı yazıları "Samanyolunda Ziyafet" adıyla kitaplaştırılmış. "Yitik Cennet" kitabı da peygamberlerden bahsediyor. Bir de diriliş nesli serisi var ki, her cümlesi aynı manayı taşıyan ama defalarca yinelenmeye ihtiyaç olunan kitaplar. "Ruhun Dirilişi", "İnsanlığın Dirilişi", "Diriliş Neslinin Amentüsü" bu tarz kitaplarından. Topluluklara hitap ettiği söylemleri, konferansları da "Çıkış Yolu" başlığında kitaplaştırılmış.

Bu konferanslar, bir dönem siyasete girerek kurduğu Diriliş Partisi konuşmalarına denk gelir. Parti liderlerinin bir yandan Marks'tan dem vururken öte yandan Rimbaud'u Nietzsche'yi bilmesi, Salvador Dalí'nin tablolarını sevmesi ve bunlardan bahsetmesi bugün bizim için uzak kavramlar. Ama ilginçtir ki, konuşmanın yapıldığı tarihten yirmi yıl sonra "Çıkış Yolu-1" kitabını okuduğum zaman, günümüz politikasının çıkmazlarına sinyaller yakaladım kendimce. Belki onlarca yıldır aynı sorunlarla uğraştığımızdan belki kitaptaki cevapların birden çok soruyu çözebileceğini düşündüğümünden bugün için de bir çıkış yolu olarak görüyorum konferanslar serisini.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Deneme tarzında bir de edebiyat yazıları var üstadın. O yazılarda da yine dönemin edebiyatçılarından, yerli ve yabancı yazarlardan bahsediyor. Karakoç'un Yunus Emre, Mehmed Akif ve Mevlana'yı özel olarak anlattığı üç ayrı inceleme kitabı var. Piyes ve çeviri şiirleri de mevcut ayrıca.

Özetlemeye çalıştığım şudur ki, aklımıza gelecek hangi edebi tür varsa hepsinde eser vermiş, tüm eserlerinde de aynı fikri ve hissi okuyanlara hissettirmiş yazar. Hal bu iken Sezai Karakoç'u yalnız monna rosa şiiri ile anmak haksızlık olacaktır. Monna rosa tutar da elimizden bizi yazarın diğer kitaplarına götürürse ve bütün kitaplarını aynı şekilde anlamaya çalışırsak ancak o zaman şiirde geçen "bir yakut yüzükte aydınlanan sır"ra ulaşmış oluruz.

Benim Sezai Karakoç ile ilk tanışmam hangi şiirine denk geldi hatırlamıyorum. Bugün bir şiirini diğerlerine tercih etmeye çalışsam birçoğu arasında tereddütte kalırdım büyük ihtimalle. Ama eskiden beri zor zamanlarımda yetişen ve yazıldığı satırları-aslen beni- değerli kılan şu sözlerini de anmadan geçemem sanıyorum: "Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır/ Ne yapsalar boş, göklerden gelen bir karar vardır" Rehavetin, tembelliğin değil, anıldığı zamana göre tevekkülün ifadesi oluyor bu satırlar.

Anlatılanları üstadın yüzünden de okumuş birisi olan Rasim Özdenören, konuşmalarında Sezai Karakoç'tan sıklıkla bahseder. Zamanında çok mektuplaştıklarını, her mektubun edebiyat açısından değerli olduğunu hatta kendi deyişiyle Sezai ağabeyi'nin, yararlanmak için mektuplarını geri istediğini anlatır. Konuşmalarından birinde de şiir alanından bahsederken yine, Sezai ağabey'ine getiriyor lafı ve Türk tarihinde gerilere gitsek, Mevlana'yı da dahil ederek en başarılı şairleri sıralayacak olursak Sezai Karakoç'u sıraya dahil etmeliyiz, diyor. Şiirlerini ciddi manada incelersek üstün bir kapasiteyle karşılaşacağız demektir bu.

Karakoç'u anlatanlardan ve onun anlattıklarından bahsetmeye çalıştım kısmen. Tam olarak bildiğim söylenemez ama okuduklarımla beraber şairi tanıdım biraz da anlamaya başladım diyebilirim. Ancak onu okuyup anlamaya çalışırsak kendisinden faydalanabiliriz. Okuduğumuz takdirde, tavsiye olduğu gibi orta hali, doğru yolu bulup; dünya-ahiret, iyi-kötü, sağ-sol gibi zıt kavramların hassas ayarını tutturmak üzere Sezai Karakoç bize yardımcı olacaktır:

"Bize gerekli olan, bir yanında vekar, bir yanında alçakgönüllülük, bir yanında inanç, bir yanında İslam, bir utanç dengesi."

[Hey Gidi Milli Görüş!](#) (İbrahim Becer)

Doksanlı yılların hangisiydi tam olarak bilmiyorum ama ay ve gün olarak çok iyi hatırlıyorum; tam olarak 31 Aralıktı.

İzmir gibi Laikliğin adamın gözüne sokula sokula yaşandığı bir yerde elbette ki bizler de tavrımızı ortaya koyacaktık. Ve dahi koyuyorduk da; 31 Aralık karşı cenah için içkinin su gibi aktığı bir geceye delalet edebilirdi ama bizler için de “Mekke’nin fethi” anlamına geliyordu.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Eski Mahallemizden taşınalı bir hayli zaman geçtiği için bu kadim gelenek hala sürüyor mu bilmiyorum. Bugün durduğum noktadan bakınca bunun bir kompleks olduğunu daha iyi anlıyorum. O zamanın şartlarında elitist tabakaya karşı bir posta koymaydı yaptığımız, bunu bilincindeydik. Fakat

zaman bütün taşları yerli yerine oturtuyor. Elitist dediğimiz kitlenin içinin boş, söylemlerinin yavan, kendisinin de aslında bir azınlık olduğunu görmemiz için iki binli yılları beklememiz gerekecekti.

Neyse, “camlar şikest olup, meyler dökülmeden, sakiler meclisten çekmeden ayağı” o güzel günlere gidelim yine.

Kırmızı zemin üzerine işlenmiş hilalli, başaklı bayrağımızı kaptığımız gibi etraftaki müstehzi ifadelere aldırmadan bize tahsis edilen Celal Atik Spor Salonunun yolunu tutardık. Ruh halimiz biraz Grup Yorum’dan aşırılmış “*cesaret, cesaret daha fazla cesaret/ kurtuluş mutlaka ellerimizde*” modunda olmasına rağmen, son tahlilde ilhamımızı veren yine de Üstadın ta kendisiydi:

“Mehmedim sevinin başlar yüksekte/ ölse de sevinin eve dönsek de/ sanma bu tekerlek kalır tümsekte/ yarın elbet bizim elbet bizimdir/ gün doğmuş gün batmış ebet bizimdir...” düsturu uyarınca “umutsuzluk” zinhar haramdı. Necip Fazılın, her mısrasında biz itilmişlere umut aşıl原因an bir motivatör, yol gösteren bir fener olduğu yıllardı o yıllar. Kimsenin oruç tutmadığı bir yerde inatla oruç mu tutuyorsun; gelsin o zoru kolay kılan dize: *“dinde zorlama yoktur/ insan hürdür elbette/ ister dünyada pişer/ ister ahirette”*.

Her romantik gibi işimiz şiirleydi. Bir gün İstanbul Belediyesi, Ankara Belediyesi gibi Belediyeleri almak düşüncesi biz yeni yetmelerin olduğu kadar, yetmiş yaşında iğreti direklere bayrak asmaya çalışan aksakallı Dedelerin de en büyük hayaliydi. Yahudiler için arz- mev’ud neyse bizler için de iktidar olabilmek oydu.

İktidar olmakla ilgiliydik daha ziyade; muktedir olabilmek için teferruatıydı bize göre. Öyle olmadığını öğrenmek için yıllar sonrasının bir 28 Şubatını beklememiz gerekmiş onu da sonra öğrendik.

Uzun lafın kısıası; Milli Görüş kırılan kolların yen içinde kaldığı, bir avuç romantik İslamcının umutlarıyla ayakta kalan, güven içinde sığınacağımız bir limandı bizler için. İktidar için hayallerimiz vardı ama gün gelip de kardeşlerimizin iftarını basıp, ortalığı kasıp kavuracağımız ve dahi kardeşlerimize zulmedeceğimiz hayallerimizin çok ötesinde olsa olsa kâbusumuz olurdu.

Ama neticede bu günleri de gördük. Oğuzhan Asiltürk’ün yüzüne sinen o gerginliği kendi suretlerine enjekte etmiş bir avuç adam bu rezilliği de bize yaşattılar. Sebep her ne olursa olsun bu mübarek günlerde, bu mübarek saatlerde, içeride Kur’an okunurken bir iftarı bastılar ve yıktılar perdeyi eylediler viran.

Demek ki bir doktrinden aşkı çekip alırsan geriye bir pespaye çukur kalıyormuş. O çukur ki, şahsi iktidarlarını, debdebelerinin saltanatını yaşatmak isteyenlerin mutlu yuvaları oluyormuş.

Takdir edersiniz ki bu konuda yazmak çok can yakıcı bir durum. Bu kapıdan her şey girerdi de “benlik davası” giremezdi. Çünkü “benlik davası” güdülecek bir yer değildi Milli Görüş. Yol haritamızı çizen Üstat bunu da söylemişti bize: *“...eyvah, eyvah Sakaryam sana mı düştü bu yük/ bu dava hor, bu dava*

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

öksüz, bu dava büyük/ insandır sanıyordum mukaddes yüke hamal/ hamallık ki sonunda ne rütbe var ne de mal/ yalnız acı bir lokma zehirle pişmiş aştan/ ve ayrılık, anneden, vatandan, arkadaştan..."

Aldığım Milli Görüş terbiyesi mani oluyor daha fazla yazmama. Lakin yüzlerinden kinlerini okuduğum o genç arkadaşlarıma tavsiyem Necip Fazıl ve şiirleriyle haşır neşir olmaları, Sezai Karakoç'a bir göz

atmaları, o bahtiyar günlerimizdeki yaşlı amcaları bulup önlerinde diz kırıp oturmaları, Onların rahle-i tedrisinden geçmeleri. Son olarak da İsmet Özel ve onun şiirlerini kıraat etmeleri.

Çünkü benim anladığım ve anlamlandırdığım Milli Görüş vurdulu kırdılı bir hareket değil naif bir harekettir. Belki de bu kadar naif, kırılğan olmamalıydı ama dedim ya o tren soğuk bir 28 şubat günü kaçtı. O gün diklenemedikleri gibi dik durmasını dahi beceremeyenler, bugün kendi gövdesinden çıkan **"ikinci bir filize"** tahammül edemeyenler kendi egolarını sorgulasınlar.

Göreceksiniz yine boncuk boncuk terleyecekler...

Dikkat! Milli Görüş Geçiyor! (Okan Kemal)

*“Bir toplum ancak yaşlıları, gölgesinde hiçbir vakit oturamayacaklarını bildikleri ağaçları diktiklerinde gelişir”
(Yunan Atasözü)*

Saadet Partisi’nde (SP), Referandum sürecinde başlayan; Ramazan sırasında çatallı bıçaklı gösteriler şeklinde kendini gösteren yaygara, SP kongresinin yeniden toplanması ve Numan Kurtulmuş ve arkadaşlarının partiden ayrılmasıyla sona erdi. SP’nin “kendin çal; kendin oyna” tarzından, aile içinde yapılan nişan, düğün merasimlerini aratmayan kongresinde, Milli Görüş hareketinin biricik lideri Necmettin Erbakan sahneye, rahmetli Michael Jackson gibi çıkıp; sahneden, Terminatör 1 filminde iyi bir rolde oynayan ve filmin sonunda kendisini, robot olduğu için, eriten ve erirken en son baş parmağı havada kalan Arnold Schwarzenegger gibi indi. Kongre’de, Erbakan’ın oğlunun ya da kendi ekibinden yaşlı bir zatın başkan olması beklenirken Erbakan’ın bizzat kendisinin lider olması, Saadet Partisi’nde oldum olası ağır basan Gerontokratik geleneği bir kez daha gözler önüne serdi. Bilindiği üzere, Siyaset Bilimi’nde Gerontokrasi, bir ülkeyi ya da kurumu başta en yaşlı lider olmak üzere; yaşlılardan oluşan bir ekibin yönetmesi anlamına geliyor. Gerontokrasinin tarihsel örneklerine, eski Çin Komünist partisi ve yönetiminde; Kuzey Kore’de ve halen Afrika’nın bazı kabilelerinde rastlamaktayız. Buna göre, bir devletin ya da siyasi oluşumun

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

başındaki kişi (çoğunlukla tarihsel bir kişilik), ülke ya da kurumu adına kararları kendisi gibi yaşlılardan oluşan bir heyetle beraber alıyor ve uyguluyor. Bu yaşlılar kurulunun kararları, kesin kararlar olarak

sayılıyor ve kararlara itiraz edilmiyor. SP özelinde Gerontokrazi'nin başında kuşkusuz Erbakan var. Erbakan, eskiden bu yana Milli Görüş hareketini "O ne diyorsa o" anlayışıyla yönetiyor. Yani, Erbakan'ın tasvip ettiği kişiler Parti'de bir yere gelebiliyor; Erbakan'a yakın bir kişiye karşı aday olmak, bu Gerontokratik yapı içinde Parti Büyüğüne karşı gelmek oluyor; Erbakan'ın ailesinden kişilerin (oğul; kız; damat vs.) Parti'de önemli mevkilere gelmesi ya da bunlara öncelik tanınması da Lider'e duyulan bu derin saygının bir icabı oluyor. Vel hasıl kelam, "Ulu'l emre itaat" (Baştakilere İtaat Etmek) şeklindeki geleneksel anlayış, SP'de ve Milli Görüş'te pik yapmış görünüyor.

Lider'e bağlılığın gereğini yapmayan; O'nun sözünden çıkan; aile fertlerini kilit yerlere yerleştirmeyen kişilerin Parti'de varlığını sürdürmesi asla mümkün değil. Hele ki, bu itaatsizliği ve sadakatsizliği yapan, Parti'nin mevcut Genel Başkanıysa ya da Parti içinde Genel Başkanlığa soyunan biriye, o vakit bu kişi ve yandaşlarıyla yollar ayrılıyor ve Gerontokrazi, SP'de hüküm sürmeye devam ediyor. Bunun ilk ve en somut örneği, 2001 yılında ortaya çıktı. Fazilet Partisi (FP) resmen kapanıp; Parti, Meclis'te ortadan tam ikiye bölündüğünde; Erbakan'a bağlılık yemini etmiş; Milli Görüş anlayışının dışına çıkamayan kesimler, bugünkü SP'yi kurarak; Milli Görüş'ü sürdürme iradesini ortaya koydular. FP'nin kapanmasıyla partisiz kalan; Erdoğan liderliğindeki Reformist kesim ise, SP'ye dâhil olmayarak, kendi yollarını çizme kararı aldılar ve Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AK Parti)kurdular. Aslında bu süreç, FP Kongresi'nde Erbakan'ın Gerontokrat ekibinden Recai Kutan'a karşı Abdullah Gül'ün aday olması ve hatırı sayılır oy almasıyla net bir hal almıştı. Ancak, Gerontokratik yapıdan kurtulmak kolay olmadı. Erbakan Gerontokrazisinden kurtulmak için; Reformist Milli Görüşçülerin kendilerini yeniden tanımlamalarına ihtiyaç vardı. Bunun için, AK Parti, geleneksel Milli Görüş çizgisinden uzaklaşmayı; ve kendisine Muhafazakar Demokrat demeyi tercih etti. AK Parti'nin önde gelen liderleri, eski söylemleriyle taban tabana zıt bir politika içine girdiler. Erdoğan, Refah Partisi mensubu olduğu dönemdeki agresif ve değişime kapalı siyasi lider kimliğinden tam olarak olmasa da, önemli ölçüde sıyrıldı. Okuduğu şiir yüzünden yaşadığı süreç, O'na "Demokrasinin bir araç değil; amaç olduğunu" ziyadesiyle öğretti. Keza, Abdullah Gül, AB Üyeliğine karşıyken, Dış İşleri Bakanı olarak bizzat AB ile müzakereleri yürüttü ve Türkiye'nin "Aday" statüsü almasında önemli rol oynadı. Küreselleşme ve tarih, geleneksel bir yapıyı adeta çatırdattı ve Milli Görüşçülerin bazılarının Dünyalılılaşmasını sağladı. Ortaya ise garip, ikircikli bir yapı çıktı: Bunlardan ilki, AB'ye üyelik süreci başta olmak üzere; demokratikleşme ve sivilleşme konusunda Türkiye'de liberal ya da kendisine Sosyal Demokrat diyen kişi ya da partilerden ziyade, Türkiye'yi demokratikleşme yolunda taşıyan hareketin İslami, Milli Görüş hareketi olması. Diğeri de, paradoksal bir şekilde, Milli Görüş kökenli siyasetin, aslı itibariyle demokrat bir yapıdan gelmemesi ve hatta Batı değerleriyle çatışması sebebiyle, zaman zaman savrulmalar ve sapmalar yaşaması ve demokrasiyi içselleştirememiş olması. Gerçekten de Türkiye'de demokratikleşme ve sivilleşme yolunda öncülük etmesi gereken bir Liberal ya da Sol parti zuhur etmeyince; bunu, aslında kökenleri itibariyle demokrat olmayan ya da demokrasi kültüründen ziyade, yukarıda anılan teslimiyetçi gelenekle yetişmiş kişilerin gerçekleştiriyor olması, ülkenin demokratikleşmesi açısından büyük bir kazanç olduğu gibi; ülkenin demokratik geleneği ve demokratları açısından da ayıptır.

Milli Görüş hareketinde yaşanan ilk ciddi çatırdama, siyasi ve ekonomik konjonktürün de etkisiyle AK Parti'nin başarılı olması sonucunu doğurdu. Nitekim, Erdoğan ve arkadaşları, Erbakan Gerontokrazisi içinde faaliyet göstermeye devam etseler ve SP'ye katılsalardı; şimdiye kadar çoktan tasfiye edilmiş olurlardı. SP de klasik Milli Görüşçü söylemlerini sürdüren %5-6 diliminde bir siyasi hareket olmanın

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

ötesine geçemezdi. Erdoğan ve arkadaşları, SP içinde, ancak Erbakan'a koşulsuz biat ederek ve Gerontokrasi'nin gözetimi altında lider olabilirlerdi; bu da onların siyaseten bir yere açılmamaları anlamına gelirdi.

Milli Görüş hareketinde ikinci çatırdama, Numan Kurtulmuş ve arkadaşlarının partiden ayrılarak kendi partilerini (Halkın Sesi Partisi-HAS Parti) kurmalarıyla ortaya çıktı. Bu çatırdama, kuşkusuz ilk etapta Erdoğan ve arkadaşlarının ayrılmasındaki hava ve etkiyi yaratmayacaktır. Ayrıca, 2001'deki büyük çatırdamanın koşulları da ortada değildir. 2001'deki ayrışmada -yukarıda da ifade edildiği gibi- Milli Görüş Meclis'te temsil edilmekteydi; Meclis'teki milletvekillerinin yarısı SP'yi tercih ederken; diğer yarısı AK Parti'yi oluşturdu. Ülkede siyaset bitme noktasındaydı; ekonomi, bazı iyileşmeler göstermekle beraber, kötü durumdaydı ve halkın mevcut siyasilere sığıp sığılmıştı. Bu nedenden dolayı ki; Cem Uzan gibi hiç bir politikası ve kadrosu olmayan; tamamıyla parasal imkân ve propagandasıyla faaliyet gösteren bir siyasetçi ve kurduğu parti, iki ayda %7 oy aldı. Dolayısıyla, tüm konjonktür yeni bir siyasi hareketten yanaydı ve AK Parti, bu fırsattan çok iyi yararlandı. Milli Görüş'teki büyük çatırdama, zamanla AK Parti'nin eski merkez-sağ oyları ele geçirmesine; geleneksel çizgisinden şaşmayan SP'nin ise, marjinalleşmesine yol açtı. SP, klasik içe kapanmacı; tam bağımsızlıkçı; Batı ve AB karşıtı söylemiyle, bir dönem kendisinden en fazla çekinen Kemalist kesimle neredeyse aynı şeyleri dile getirmeye başladı. Hatta, gelinen nokta itibarıyla SP'nin temsil ettiği Milli Görüş'e, "Laik Olmayan Kemalizm" desek, her halde yanlış olmaz.

Numan Kurtulmuş'un gelişimiyle SP'de yaşanan hareketlilik, ilk sonucunu Parti'nin oylarını %5'e yükselttiği 2009 Yerel Seçimleri'nde gösterdi. Kurtulmuş'un, Erbakan'dan farklı olarak; daha kitleleri kucaklayan; yapıcı tavrı ve aklı selimi temsil eden davranışları, siyasi mahfillerde Kurtulmuş'un Erdoğan sonrası potansiyel bir lider olması ihtimalini doğurdu. Ancak, Parti içinde yaşanan kargaşa ve Kurtulmuş'un ayrılmak durumunda kalması; zaten çatırdamış ve küçülmüş olan Milli Görüş'te şimdi yeni bir çatırdamaya işaret ediyor. Erdoğan'ın AK Partisi'nden farklı olarak, Kurtulmuş'un HAS Partisi, hali hazırda pastadan daha küçük bir pay alma talebinde görülüyor. Yukarıda anılan konjonktürün şu an Kurtulmuş'tan yana olmaması da, kısa vadede HAS Parti'nin büyük bir başarı sağlamasını güçleştiriyor. Ancak, mantıklı ve istikrarlı politikaların izlenmesi halinde, Erdoğan sonrası dönemde AK Parti'den gelecek oylarla yeni bir iktidar ortağı ya da siyasi arenada kilit role sahibi bir lider olabilir Kurtulmuş ve HAS Parti.

AK Parti'nin şu anda ciddi bir yıpranma döneminde olmadığı görülüyor. Hatta, önümüzdeki seçimlerde yeniden tek başına iktidar olması kuvvetle muhtemel. AK Parti'nin oyları, %40-45 diliminde. Pastadan en büyük payın alındığı bu oy oranı, Kurtulmuş ve HAS Parti'nin Erdoğan sonrası dönemde yönelmesi gereken kitleye işaret ediyor. Kurtulmuş, her ne kadar Erdoğan gibi geleneksel Milli Görüş çizgisinden uzaklaşıp; kitle lideri olmaya yönelecek olsa da; Kurtulmuş'un Erdoğan'a göre Milli Görüş'e daha sadık bir siyasi olacağı da kesin. Zira, Kurtulmuş, Erdoğan'a göre, dışarı açılmaya karşı daha temkinli ve daha içe kapanmacı bir siyasi kişilik. Bu da, AK Parti'nin aldığı dış desteği almasının zor olduğunu gösteriyor. Ayrıca; ılımlı ve mantıklı konuşan bir kişi olması, her ne kadar bir çok kişi tarafından memnuniyetle karşılanırsa da; insanlar, oy vermeye gelince Kurtulmuş'u tercih etmeyebilirler. Bu durum en azından, halen CHP'ye vb. oy veren seçmen kitleleri için geçerlidir. Bu da, Kurtulmuş'u, ister istemez AK Parti tabanından oy almaya mecbur kılmaktadır. Kurtulmuş'un önümüzdeki 4 yıllık süreçte atacağı adımlar da çok büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, mutlaka Erdoğan sonrası dönemi beklemeli; ilk seçimlere kesinlikle katılmamalı ve klasik bir muhalefet yapmaktan kaçınmalıdır. Referandum'da "Evet"i desteklemesi, Kurtulmuş'a esasında, uzun vadede çok şeyler kazandırmıştır. Kurtulmuş, kitlelere daha fazla hitap etmeye; sabırlı ve kararlı olmaya;

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

saygın kişiliğini korumaya ve yapıcı muhalefet yapmaya devam ettiği sürece, Erdoğan sonrası dönemde (2015) başarılı olabilir. Bunun için, içine girdiği süreci doğru ve iyi yönetmesi ve kadrosunu zenginleştirmesi gerekiyor. Bu süreci yönetemez ve aceleci davranırsa, Kurtulmuş'un HAS Partisi de kurulan diğer ufak partilere benzer ve sadece Milli Görüş'ün %2-3 civarındaki oyunu SP ile paylaşan

bir konuma düşer. Tıpkı, 2002'de büyük umutlarla kurulan İsmail Cem'in Yeni Türkiye Partisi'nin, ayrıldığı Demokratik Sol Parti ile hemen hemen aynı oyu (%1) alması gibi.

Önümüzdeki dönem, yeni oluşumlara; liderlere gebe. Siyaset henüz tıkanmadı; ama ileride tıkanırsa yine kendi içinden bu tıkanıklığı açacak kişi ve partiler çıkacak. Bu süreçte; değişimi ve dünyalaşmayı tercih edenler, karlı çıkıyor; buna karşın değişime direnen; sabit fikirlerini değiştiremeyenler, büyüyemiyor ve zamanla siliniyorlar. Bir yerlerde birileri yeni bir şeyler yapmaya çalışıyor; kimileri de bu çabaları yersiz ve boş buluyor. Onlar, **Gulu Gulu Dansı** yapıyorlar, tıpkı Gerontokrat Erbakan'ın bir dönem Susurluk karşıtı "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" eylemi yapanlar için söylediği gibi....

'Hocaya Sadakat' Kimin Şerefi? (Mustafa Akyol)

Saadet Partisi'ndeki gerilim, geçen günkü "olaylı iftar"la iyice yükseldi. Genel başkan Numan Kurtulmuş'un da katıldığı yemeği basan Erbakan yandaşları, masa-sandalye devirdi, arbede çıkardı, habercileri tartakladı. Bir yandan da Erbakan'ı kast ederek topluca bağıldılar: "Hocaya sadakat şerefimizdir." Olayın çok çirkin olduğu ve Saadet'e ancak zarar vereceği açık. Protestocuları bu gibi "akli" gerekçelerle yermek de fazlasıyla mümkün. Ama meseleye biraz "İslami" açıdan bakmakta da fayda var.

Önce şunu belirteyim: Haberlere göre protestocular, Kuran'ı Kerim okunurken de slogan atmışlar. Oysa keşke, "Kur'an okunduğu zaman hemen onu dinleyin ve susun; umulur ki esirgenmiş olursunuz" ayetini hatırlasalardı. (Araf Suresi, 204)

Asıl değinmek istediğim nokta ise şu "hocaya sadakat şerefimizdir" lafı. Bu sloganı atanlar, belli ki Erbakan'ın izinden gitmeyi bir "üst değer" olarak benimsemiş durumdalar. Oysa, geçenlerdeki bir yazımda da belirttiğim gibi, İslami üst değer, şahıslara değil, ilkelere sadakattir. O yüzden de ilk halifeler devrinde, "Ömer'e sadakat şerefimizdir" gibi laflarla değil, aksine Hz. Ömer'e karşı kalkıp da açıkça eleştiriler getiren Müslümanlarla karşılaşsınız.

Fakat "hocaya sadakat şerefimizdir" diyenlerin de kendilerince gerekçeleri var. Bunları bir süredir izliyorum. En çarpıcısını geçenlerde eski Adalet Bakanı İsmail Müftüoğlu'nun "Milli Görüş Forum" sitesindeki bir yazısında okudum. Koyu bir "Erbakancı" olan Müftüoğlu, bu tutumuna iki sebep öne sürüyordu.

Birincisi, ona göre, Erbakan "Allah dostu"ydu. Ve, "Allah dostlarının gönüllerinden düşenlerin yerde zerresi dahi bulunmaz"dı.

İyi ama Erbakan'ın "Allah dostu" olduğunu (ya da başkalarından daha fazla öyle olduğunu) nereden biliyorsunuz? Siz öyle "hüsn-ü zan" etseniz bile, bu neden herkes için bağlayıcı olsun? Kalpleri bilen bir tek Allah değil midir?

Dahası, "Allah dostu" bilinmeyi "iktidar" için bir gerekçe saydığınızda, çok tehlikeli bir şey yapmış olmuyor musunuz? Bu, asıl hedefi iktidar olan sahte "Allah dostları"na davetiye çıkarmaz mı? **'Erbakan'ın lütf-u ihsanı'**

Müftüoğlu'nun ikinci argümanı daha da tuhaftı. Kurtulmuş'u ve ekibini kastederek şöyle diyordu:

"Onlara makam lutfeden, onları milletvekili, bakan, Genel Başkan yardımcısı yapan kendi özellikleri değil, Necmettin Erbakan'ın lütf-u ihsanıdır. Ama onlar kadr-ü kıymet bilmemişlerdir."

Buradan, Erbakan'ın söz konusu kişileri ehil olmadıkları halde önemli görevlere getirdiği gibi bir sonuç çıkıyor. Eğer öyleyse, hoca yanlış bir iş yapmış.

Fakat daha da kritik bir nokta var üstteki satırlarda: Yazar, Erbakan'ı, istediğine makam-mevki dağıtan bir "velinimet" gibi görüyor.

Bu da şu soruları geliyor akla: Acaba "hocaya sadakat" adına ortalığı yıkanlar, veya onların akıl hocaları, bu "lütf" sisteminden yararlanageldikleri için mi öfkeli? Savundukları "şeref" in altında, Müslümanca bir "davaya sadakat" duygusunun ötesinde, dünyevi bir "patronaj" ilişkisi de mi var?

Saadet'in iç yapısı hakkında hemen hiç bir şey bilmiyorum, dolayısıyla cevap vermek haddime düşmez.

Ancak davalarına samimiyetle bağlı olan Saadetliler için samimi bir şey söyleyeyim:

Numan Kurtulmuş'la bir kez bir araya geldim. "Allah dostu" mudur, bilemem, ama emin oldum ki tertemiz bir Müslüman ve "adam gibi adam." Siyasetin iyice kabalaştığı ülkemizde de nezaket timsali bir "beyefendi".

Çirkin protestolara karşı verdiği olağanüstü olgun tepki de bunun ispatı değil miydi zaten?

Milli Görüş, ‘İslami Görüş’ Olabilecek mi? (Mustafa Akyol)

Saadet Partisi’nin çekişmeli kongresindeki pankartların birinde şöyle yazıyordu: “‘O’ ne derse ‘o’.” Buradaki “O”, tabii ki “Erbakan hoca” idi. Bu sloganı yazanlar da anlaşılan “Erbakan’a kayıtsız-şartsız itaat” istiyordu.

Tabii ki herkes istediği kişiye “itaat” edebilir. Ancak madem Saadet geleneğini oluşturan “Milli Görüş”, İslami referansları bulunan bir hareket, o zaman biraz sorgulamak lazım, bu “sorgulamaksızın itaat” mantığı acaba sahidan İslami midir diye.

Gelin isterseniz işe en baştan, Hz. Peygamber’den başlayalım. Her Müslümanın O’na itaat etmesi gerektiği açıktır. Ancak bunun sebebi de O’nun Allah’tan vahiy alıyor olmasıdır. Buna karşılık peygamberin vahye değil de insani kanaatlerine dayanarak verdiği hükümler tartışılabilir.

Örneğin, ünlü olaydır, Bedir savaşı öncesinde Hz. Peygamber ordu için bir “kamp noktası” belirler, ancak sahabeden biri çıkıp sorar:

“Ya Resulallah, bu Allah’dan gelen bir vahiy midir, yoksa savaş taktiği mi?”

“Vahiy değil, savaş taktiği” cevabını alınca da daha iyi bir alternatif önerir, peygamber de bu tavsiyeyi dinler.

Yani, dikkat edin, ilk Müslümanlar o kadar şahsiyetlidir ki, Hz. Peygamber’in vahye dayanmayan “beşeri” kanaatlerini dahi sorgulayabilmektedirler.

O’nun vefatından sonra ise artık vahiy sona erdiği için hiç kimseye “kayıtsız-şartsız itaat” edilmez. Nitekim Hz. Ebu Bekir halifeliği kabul ederken “eğer Allah ve Resulü’ne uymaz isem, siz de bana uymayın” der.

Çünkü, İslam’da kayıtsız-şartsız itaat edilecek tek merci, Allah ve O’nun hükümleridir. İnsanlar, kim olursa olsunlar, bu üst değere bakılarak değerlendirilir, ona göre ya desteklenir ya da sorgulanır .

Seçim mi, saltanat mı?

Yani İslam, bir “lider dini” değil, “ilke dini”dir. Modern siyaset terminolojisiyle konuşursak, bu dinde “teokrazi” (yetkilerini Tanrı’dan alan yöneticilerin üstünlüğü) yoktur. “Nomokrasi” (yöneticileri hizaya getiren hukukun üstünlüğü) vardır.

Ancak ne yazık ki Dört Halife devrinden sonra “iktidarın gücü” giderek ağır bastı ve teokraziye yakın bazı görüşler gelişti. Bunu da, “seçim” yerine “saltanat” sistemi kuran zalim Emevi sultanları başlattı. Daha önceki “reşid” halifeler kendilerini “Allah’ın elçisinin halifesi” diye tanımlamış iken, bunlar “Allah’ın halifesi” gibi çok daha iddialı (ve tümüyle haksız) bir sıfat yüklendiler. Zamanla ulemanın bir kısmı da “aman fitne-fesat çıkmasın” niyetiyle siyasi otoriteye itaati kutsadı.

Aslında yaşanan şey, Ortadoğu’nun binlerce yıllık “ataerkil” (Frenkçe “patrimonyal”) kültürünün İslam’ın içine sızmasıydı.

İşte bugün “‘O’ ne derse ‘o’” gibi sloganlarla karşımıza çıkan zihniyet, söz konusu ataerkil zihniyettir. Bu “kesin itaat” anlayışının İslam’la âlâkası yoktur ve nitekim İslam referansı olmayan siyasi hareketlerde de ortaya çıkmaktadır; ülkücülerdeki “başbuğ kültü”nde ve Kemalistlerdeki “ulu önder fetişizmi”nde görüldüğü gibi.

Murat Belge bu ikincisi hakkında geçen hafta Taraf’ta iyi bir yazı yazmıştı. (“‘Epigon’ olgusu”, 16 Temmuz) Oradan öğrendim ki hoş bir Hasan Âli Yücel fıkrası varmış: Bir gün Atatürk, “Sıfır nedir” diye sormuş, Hasan Âli “Sizin karşınızda ben” diye cevap vermiş.

Bu zihniyetin katı Kemalistleri nereye getirdiği ortada. 1930’ları aşamadılar.

“‘O’ ne derse ‘o’” kafası da Milli Görüş’ü 1970’lere hapsediyor.

Ve bir de babadan oğula geçen “saltanat” sistemine...

Bugün Ergenekon'un son umudu SP'dir (Ufuk Coşkun)

([Sivil Düşünce](#))

Darbeciliğin yolu katı dogmatik fikirlerden ve yıkılmaz ön yargılardan geçer. Felsefe tarihinin en katı dogmatikçilerin yolunun kolektivizmden geçtiği gibi... Katı, dogmatik ve faşist ideolojilerde vatan toprakların elden gideceği korkusu öylesine kuvvetli bir inanç haline alır ki bu uğurda sıkılan kurşunların, yapılan katliamların kutsal bir dava uğruna yapıldığı inancı hâkim olur. Bugün ulusalcı bir damardan beslenerek gelişen korku, endişe ve önyargıların da insanları, partileri ve kurumları darbeciliğe ulaştırdığı artık bilinen bir gerçektir. Bu fikrin temelinde farklı olanı kendi gerçekliğiyle kabul etmeme, onu sürünün içinde eriterek tektipleştirme ideali yatmaktadır. Bugün Türkiye'de resmi ideolojinin dışında aykırı hareket edenler, düşünenler ve inananlar birer hain, bölücü ve şeriat yanlısı olarak lanse edilmektedir. Farklı olanı dışlayan, yok sayan ve afroz eden her türlü söylemin insanı darbeciliğe ittiği bilinmelidir. Örneğin Erbakan'ın Milli Görüş'e oy vermeyenlerin cehennemlik olacağına dair söylemi ile

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Ergenekon'un vatan hainliği adı altında geliştirdiği dışlayıcı, baskıcı ve antidemokratik söylemlerin arasında bir fark yoktur.

Ahlakın ve özgürlük bilincinin tüm parti ve sivil toplum örgütlerinde kök saldığı bir ülkede darbecilik gelişemez. Darbeci zihniyeti kuvvetlendiren etkilerin başında kişi, kurum ve örgütlerin "sisteme sahip çıkma" adı altında bizzat sistemden beslenmeleri ve şahsi çıkar elde etme hırsları gelmektedir. Bunun

yanında herkesin inancını, düşüncesini kendi doğrusunu sarsılmaz bir inançla koruyup kollama ve diğerlerinin hak, hukuk ve özgürlüklerini dışlama ve yok sayma anlayışı yatmaktadır. Darbeciler ancak böylesi gevşek bir ortamda kuvvetlenir ve demokrasi ancak böylesi durumlarda devre dışı bırakılmak istenir.

Bu yol darbeciliğe çıkar!

ETÖ'nün üzerine gidilmesi gerektiğini ifade eden yılların milli görüşçüsü Şevki Yılmaz'ın anlaşılmadan, dinlenmeden aforoz edilmesi, Ahmet Kaya'nın mezarının Türkiye'ye getirilecek olmasını en büyük eleştirinin Anadolu Gençlik Derneklerinden gelmesi, Silivri'nin AKP'nin Guantanamo'su olarak ilan edilmesi, Susurluk kazasına getirilen faso fiso değerlendirmesi ve şimdide Ergenekon'un ikinci iddianamesinin bir romana benzetilmesi, Tuncay Özkan'nın Kanal Türk'ünde başlayan sıcak sohbetlerin ART TV ile devam etmesi vs. bütün bunlar bizlere Adil Düzen anlayışının temelinde ahlak, vicdan ve özgürlük gibi değerlerin yeterince oturmadığını göstermektedir. Bugün büyük ölçüde yara alan Ergenekon'un son umudu SP'dir. Eğer SP bu durumun farkında değilse yani Ergenekon tarafından kullanıldığını bilmiyorsa bunu bilmek ve gereğini yapmak zorundadır. Yok, eğer bunu bilerek yapıyorsa o zaman büyük bir yanlışın içerisindeyiz.

Yerkürenin bir halı gibi ayaklarımızın altından çekilmeye çalışıldığı yani bizzat hayatlarımızın kontrol altına alınmaya çalışıldığı bir ortamda artık kimsenin yanlış yapma lüksü yoktur. Silivri AKP'nin Guantanamo'sudur sözü ya da İkinci iddianamenin bir roman olarak görülmesi SP'ye kaç oy topladı bilinmez ama SP'nin özgürlük, adalet ve demokrasi yolunda çok kan kaybettiği bir gerçektir.

BBP'nin lideri merhum Muhsin Yazıcıoğlu'nun bir kaza sonucu ölmesinin ardından SP ile BBP'nin birleşmesine dönük öneriler dillendirilmeye başlandı. Muhsin Yazıcıoğlu'nun nasıl bir şekilde öldüğü ya da öldürüldüğü aydınlatılmadan böyle bir birleşmenin kesinlikle tehlikeli bir süreci başlatacağı unutulmamalıdır. Ergenekon'u onca deliller, öldürülen insanlar ve patlatılan bombalara rağmen bir roman olarak değerlendiren bir SP ile başıboş kalan Alperenlerin birleşecek olması kuşkusuz ülkeyi bir belirsizlik ortamına doğru çekecektir.

SP ancak darbe karşıtı söylemlerle oy toplar;

Ergenekon zihniyetinin büyük ölçüde geriletildiği, özgürlükçü söylemlerin sıklaştığı, herkesin bir diğeriyle yüzleşmeye başladığı güzel bir ortam yakalamış durumdayız. Ancak buna rağmen kesin bir inançla artık bundan böyle bu ülkede demokrasi işlevini yitiremez diyemiyoruz. Bu dönemde bütün sorunlarımızı açık bir yüreklilikle tartışıyoruz ve ciddi ilerlemeler kaydediyoruz. Ancak daha henüz bir tanesini bile insanlık lehine sonuçlandıramadık. Sivil Anayasa öylece duruyor. Kürtlerle Türkler en ufak bir kıvılcımda birbirlerine saldıracakmış gibi duruyorlar. Üstelik AKP'nin içinden de Ergenekon'un işine yarayacak tarzda söylemleri duyuyoruz bu aralar. Böyle bir ortamda azda olsa oy kaybına uğrayan hükümeti alabildiğince yıpratma gayretine gideceklerdir. Hele Erbakan'ın Ergenekon sürecini

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

ciddiyetsiz bulduğu bir dönemde ve bütün bu olup bitenlerin ardında ABD'yi bulmaya çalıştığı bir zamanda çok dikkatli olunması gerekmektedir.

SP darbe karşıtı söylemleri sıklaştırmalıdır. Bugün SP tam özgürlükçü, demokrat ve adil bir anlayışla hareket eder ve bu konudaki samimiyetini ve kararlılığını ispat ederse ancak o zaman ciddi bir oy toplar. Kaldı ki halkında talepleri bu doğrultuda. Burada yaşayan insanların hayatlarını, umutlarını ve geleceklerini çalan darbeci bir zihniyete karşı siz hala fasa-fiso ya da bir roman dersiniz bir farkınız kalmaz darbecilerden. SP öncelikle “farkı” hissettirmek zorundadır. Bilinmelidir ki bu ülkede Hrant

Dink'in ensesine kurşun sıkan bir ABD'li ajan değildi. Diyarbakır cezaevinde akıl almaz işkenceleri yapanlarda ABD'den gelmedi. Başörtüsünü yasaklayarak binlerce masum kızı mağdur edenlerde ABD'li değildi. Hiç kimse bu ülkenin art niyetli darbecilerini atlamamalıdır. Ve kimsenin bu süreci baltalayarak geleceğimizi çalmaya hakkı yoktur. Ergenekon'un tüm kozlarını devreye sokacağı önümüzdeki günlerde kimse bu tuzağa düşmemelidir.

İslam ve Liberalizm: Çatışma mı İşbirliği mi? (Mustafa Akyol)

[Söyleşinin orijinali, [Özgün Duruş](#) gazetesinde yayınlandı]

- Özgürlüğü nasıl tanımlıyorsunuz? Liberaller ile İslamcılarının özgürlük yorumları arasında ne tür farklar var?

Özgürlük, benim anlayışıma göre, bireylerin (yahut Allah'ın kullarının, nasıl ifade ederseniz) başta siyasi otorite olmak üzere, hiç bir dış güç tarafından zorlanmadan, hayatlarını kendi rıza, istek ve vicdani kanaatlerine göre tanzim edebilme hakkıdır. Bir Müslüman bu hakkı İslam'ın gösterdiği hedefler doğrultusunda kullanırken, seküler bir insan da seküler hedefler doğrultusunda kullanır. Bir Müslüman'ın bu ikinci

durumu tasvip etmese de, onun var olma hakkını kabul etmesi, bence İslami açıdan da doğru ve hatta gereklidir, çünkü "dinde zorlama yoktur" ve "sizin dininiz size, benim dinim bana"dır. Bu sebeple, liberal siyasi gelenek ile İslami düşüncedeki özgürlük tanımlarının çelişik olmadığını, en azından olmayabileceğini düşünüyorum.

- "Liberal özgürlük anlayışı genel ve barışçı, İslamcılarının özgürlük anlayışı sekteryen ve savaşıdır" ifadesine katılır mısınız?

"Sekter ve savaşı" İslamcılar olduğu gibi, öyle olmayan İslamcılar da vardır. Liberal düşünce de kendi içinde farklı tonlar barındırır. Genellemelere gitmek bence bizi sadece yanıltır.

- 28 Şubat döneminde dindar Müslümanlar, hukuk mücadelesini liberal özgürlük anlayışına dayanarak mı vermişlerdir? Eğer öyleyse niçin?

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Müslümanlar, hukuk mücadelesini büyük ölçüde liberal özgürlük anlayışına dayanarak vermişlerdir. Çünkü başörtüsü hürriyeti, “din özgürlüğü” yahut “bireysel özgürlük” gibi başlıklar altında savunulmuştur, “Allah’ın emri budur, bu farzı yerine getiriyoruz” diye değil. Bu “seküler dil” ise

normal ve bence İslami açıdan da meşrudur, çünkü içinde yaşadığımız hukuk sisteminin “Allah’ın emirleri, farzlar, sünnetler” gibi nosyonları yoktur. Buna karşın, her ne kadar Türkiye’deki resmi hukuk kurumları pek kulak asmasalar da “hak ve özgürlükler” diye bir nosyonu vardır. Kaldı ki, “Allah’ın emri”nin ne olduğunu tartışmaya başladığınızda da farklı içtihatlar ortaya çıkar ki bunların her birine hayat hakkı tanımak için yine özgürlük anlayışına ihtiyacınız vardır.

Kısacası ben liberalizmi, tüm insanlara ve bu arada tabii ki Müslümanlara diledikleri gibi yaşama hakkı veren, devleti buna göre terbiye etmek isteyen olumlu bir ideoloji olarak görüyorum. Doğrudan İslam’ın kendi geleneğinden çıkıp gelmese de (aynen demokrasi gibi) modern devrin Müslümanları için “makbul” olması gerektiği kanısındayım.

- Farklı din, mezhep, etnik yapı ve yaşam tarzına sahip olunan Türkiye’de barış, huzur, özgürlük ve refahı İslamcı özgürlük anlayışı mı yoksa liberal özgürlük anlayışı mı sağlayabilir?

Türkiye’deki renkliliği barış içinde bir arada yaşatabilmenin formülü çoğulculuktur ki, bunun hem İslami geleneğe hem de liberal düşünceye uygun düştüğünü söyleyebiliriz.

- Batı’nın zenginliğinin kaynağı, “özgürlük temelinde çalışma” mı yoksa “köleleştirmeyle yapılan sömürü” mü?

Sömürünün belirli bir payı olduğuna kuşku yok. Ama “Batı başarısı”nın kanımca asıl sırrı, bilimsel ve teknolojik gelişme, bunun da altında yatan araştırma, yeni şeyler keşfetme, bunun için sistemli olarak çalışma düşüncesidir. Bunun da liberalizmin savunduğu bireysellelikle yakından ilgisi vardır. Batı ülkelerinden bile daha sömürgeci olan Sovyet Rusya’nın batışı ise, bu bireysellikten yoksun olmasıyla, bireyi devlet ideolojisi ile hapsedmesiyle yakından ilgilidir. (Bireyselliğin bizde sıkça anlaşıldığı gibi “bencilik” olmadığını burada hemen belirtiyim.)

Köleliğe gelince... Evet, bu konuda Batı medeniyetinin sicili karanlıktır, ama diğerlerinin de ne kadar aydınlıktır, tartışılır. Modern zamanlara dek dünyadaki hemen her medeniyette kölelik vardı ve bu normal, tabii bir durum sayılıyordu. İslam medeniyeti de kölelere insanca davranma vurgusu yapmasına rağmen, köleliği bir kurum olarak kaldırmamıştır. Osmanlı’da köle ticaretinin yasaklanması, ancak 19. yüzyıl ortasında ve İngiltere baskısıyla mümkün olabildi. “Köleci Batı” hakkında atıp-tutanlar, işin bu yanını pek görmüyorlar nedense.

- Liberalizmin küresel hâkimiyetine karşın sosyal adaletsizlikler, açlık, çevre felaketleri, savaşlar gibi sorunların ileri düzeyde devam etmesi bir çelişki mi yoksa doğal ve normal mi?

“Liberalizmin küresel hâkimiyeti” altında yaşadığımızı düşünmüyorum. Sadece dünyadaki etkin devletlerin (ABD ve AB ülkeleri) siyasal sistemleri liberal yahut liberal olmaya yatkın. Ancak bu, söz konusu ülkelerin “ulusal menfaatleri” olduğu ve bunlara göre kimi zaman mütecevaz politikalar izlediği gerçeğini değiştirmiyor. Burada liberalizmin bir “dış politika doktrini” değil, bir siyasi ideoloji olduğunun da sanırım altını çizmek lazım. Bu, Türkiye’de çok karıştırılıyor. “Amerika’da din özgürlüğü”nden örnek verince, “Irak’ı işgal eden Amerika mı, lanet olsun!” cevabını alabiliyorsunuz. Oysa Irak’ın işgalinin liberalizmle bir ilgisi yok, Sovyetler’in Afganistan’ı işgal etmesinin sosyalizmle bir ilgisinin olmadığı gibi. (Bu arada, ABD’deki pek çok “serbest piyasacı” klasik liberal çevrenin Irak işgaline ve genel olarak militarist dış politikaya karşı çıktığını da belirtiyim.)

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Öte yandan çevre felaketleri, açlık, fakirlik gibi sorunların da liberalizmle doğrudan ilgisi yok. Çevre sorunlarına yol açan şey “sanayi”dir. Sanayi, sosyalist veya faşist ülkelerde de çevreyi kirletir. Açlığın ve fakirliğin liberal ekonomi yüzünden değil, bilakis ona dâhil olamayış yüzünden yaygın olduğunu

öne sürmek mümkündür. Kapılarını “küresel sermaye”ye sonuna kadar açan Güney Kore mi daha iyi durumda, yoksa kendisini bu “sömürü düzeni”nden koruyan Kuzey Kore mi, karşılaştırın.

“Sosyal adaletten” kasıt, “devlet eliyle maddi eşitlik yaratılması” ise, bu elbette liberalizmle çelişkilidir. Ama zaten kanımca İslamiyet`le de çelişir. İslam geleneğinde toplumdaki ihtiyaç sahiplerine yardım, temel olarak “vakıf”lar, yani sivil toplum tarafından yürütülmüştür. Cumhuriyet döneminde tüm bu vakıfların devlet tarafından gasp edilmesi, ne yazık ki bu geleneği bize unutturdu, pek çok İslamcımız da “sosyal adalet” peşinde sosyalist oldu.

Din mi Elden Gidiyor, Gelenek mi? (Mustafa Akyol)

Zaman gazetesi köşe yazarlarından Ali Ünal, geçen hafta önemli bir yazı yazdı. “En Büyük Tuzak” başlıklı makalesinde, giderek “muhafazakârlaştığı” sanılan Türkiye’nin, aslında giderek sekülerleştiğini, yani dinden uzaklaştığını savundu.

Sayın Ünal’a göre AK Parti devrinde dindarlık artmamış, aksine 80’li ve 90’lı yıllara nazaran zayıflamıştı. Mesela eskiden “televizyon yayınları daha mazbuttu”. Veya:

“Aile yapısı çok daha sağlamdı ve ‘ma’ruf’a dayalı gelenekler, hâkimiyetini büyük ölçüde koruyordu. Başka ‘millet’lere ait âdet ve uygulamaların hiçbirine

itibar edilmiyordu.”

Fakat, Sayın Ünal’a göre, son on yılda bu geleneksel değerler erozyona uğradı, Batıların gayri-İslami adetleri ve seküler hayat tarzları Türkiye toplumuna daha çok sızdı.

Bu teşhise büyük ölçüde katılıyorum. Fakat sanırım hem söz konusu “sekülerleşme” sürecinin analizinde hem de aranması gerektiğini düşündüğüm “çözüm”de ayrışacağım.

Önce şunu belirteyim: Sayın Ünal’ın Türkiye örneğinde anlattığı olay, aslında küreseldir. Seküler modernitenin renkli dünyası sadece bizde değil her toplumda gelenekleri aşındırıyor, hatta yok ediyor. Geleneklerle örülmüş olan dini pratik ve değerler de bundan fazlasıyla nasibini alıyor.

Buna karşı dindarların izleyebileceği iki temel yol var. Birincisi bir “savunma hattı” kurmak ve seküler modernitenin “kültürel emperyalizm”ini olabildiğince “dışarıda” tutmaya çalışmak. Bu işin en otoriter şekli, çanak antenleri yasaklayan yahut interneti sıkı sıkıya kontrol eden İran ve Suudi Arabistan gibi rejimlerde var.

Muhafazakârlığın açmazı

Daha ılımlı olan “muhafazakâr çözüm” ise, “savunma hattı”nı kültürel düzeyde kurmaya çalışıyor. Amaç, “Müslüman mahallesinde salyangoz satılmasını” engellemek. Dahası, seküler dünyanın yaşam biçimine karşı, geleneğe dayalı alternatifler kurmak. Mesela Hollywood’un “romantik komedi”leri karşı, Hacivat-Karagöz oyunlarını diriltmek.

Tüm toplumu sekülerize etme hedefindeki “laik fundamentalistler” bu “muhafazâkar çözüm”den nefret ediyor ve onu olabildiğince bastırmak istiyorlar. Oysa tabii açık bir toplumda her şeye olduğu gibi buna da yer var. Ben de bu hakkı sürekli savunuyorum.

Savunuyorum savunmasına da, “muhafazâkar çözüm”ün aslında çok da iyi bir çözüm olmadığı kanısındayım. Çünkü modernitenin ilerleyişi karşısında geleneklerin “elden gitmesi” kaçınılmaz gibi gözüküyor. Ve siz dini sadece gelenek üzerinden ayakta tutmaya çalıştığınızda, sürekli gerilemeye mahkum bir “savunma hattı” kurmuş oluyorsunuz.

Peki diğer çözüm ne?

Diğer çözüm, modern dünyaya karşı “savunma hattı” kurmak yerine, onun içine girip Müslümanlığın değerlerini orada yeniden üretmek.

Bir örnek vereyim. Diyelim yaşadığınız şehirde bir “modern sanat müzesi” açılıyor ve içindeki eserlerde nihilizmden serbest cinselliğe kadar her türlü gayr-ı İslami tema empoze ediliyor. Sizin alternatifiniz nedir? Sadece “bizim gençler de müzesiz kalmasın” diye bir “ebru sanatı sergisi” açmak mı?

Yoksa acaba siz de bir modern sanat sergisi açabilir ve içinde İslami temalar işleyebilir misiniz? Sizin, “ötekiler”inki kadar sofistike olabilir mi? Hatta bu iş onlardan daha önce bile aklınıza gelebilir mi?

Peki ya roman, tiyatro, sinema, müzik gibi alanlarda nasılsınız? Ürettiklerinizin kalitesi, “mahalleyi” aşip, “ötekiler”in de aklına ve kalbine hitap edebiliyor mu?

Bence asıl mesele bu.

Allah'ın Enstrümanı Olmak (Mustafa Akyol)

Mavi Marmara'nın kahraman yolcularından biri, gazeteci dostum Hakan Albayrak idi. Ve Albayrak, İsrail saldırısına uğramadan 12 saat önce Akdeniz açıklarında yazdığı Yeni Şafak yazısında şöyle diyordu:

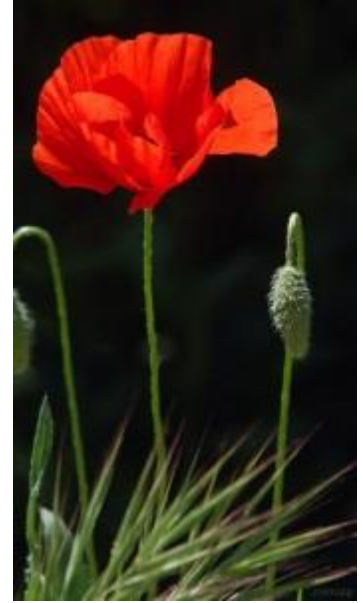
“Yarın ve sonraki günlerde başımıza nelerin geleceğini bilmiyorum. Ama yeni bir dünyanın şekillenmekte olduğunu ve ‘Gazze’ye Özgürlük Filosu’nun bu sürece önemli bir katkı teşkil ettiğini, Cenâb-ı Hakk’ın bizi büyük bir devrimde enstrüman olarak kullandığını iliklerime kadar hissediyorum.”

Bir başka gazeteci dostum Eyüp Can ise saldırının ertesi günü kaleme aldığı yazısında bu “enstrüman olma” hissiyatını eleştirdi. Hürriyet’teki köşesinde şöyle dedi:

“His bu, elbette herkes istediği gibi hisseder... Ama inanç-ülke-ideoloji ya da ‘büyük bir devrim’ adına insanları enstrümanlaştıran anlayışların geçmişte ne büyük felaketlere yol açtığını gördük. Hiçbir kutsal dava ya da devrim insandan daha kutsal değil.”

Fakat bence bu eleştiride iki farklı şey birbirine karışmıştı: Bir insanın kendi özgür iradesiyle kendini “enstrüman” haline getirmesiyle, bunun ona bir inanç, ülke ya da ideoloji tarafından zorla yaptırılması.

Bunlardan ikincisinin çok kötü bir şey olduğu konusunda Eyüp Can’la hemfikirim. Gerçekten de insanları kendi kolektif hedefleri açısından kullanılabilir ve hatta harcanabilir “araçlar” haline getiren her türlü doktrin ve sistem, korkunçtur.

Bu hedef ister “büyük proleterya devrimi”, ister “ilelebet payidar kalacak bilmemne cumhuriyeti” isterse de “ümmetin şanlı kıyamı” olsun, fark etmez. Her durumda da birileri, “arkadaş, biz seni bu önemli iş için enstrümanlaştıracağız, tepe tepe kullanacağız” diyerek özgürlüğünüze saldırmış olur.

Sizi “yaşken eğmek” için “zorunlu eğitim sistemleri” ve benzeri toplu endoktrinasyon mekanizmaları kurduklarında da durum aynıdır. Sonuçta bir takım adamlar kendi kafalarına göre bir “dava” belirlemiş ve sizi buna zorla eklemeye karar vermiştir.

Ama bunlar ayrı, bir insanın kendi hür iradesiyle bir “kutsal dava” benimsemesi ve onun için kendini tehlikenin önüne atması ayrıdır.

İlki özgürlüğe karşı bir saldırı iken, ikincisi özgürlüğün kullanımınıdır.

Yanlış yorumlanmış bir “liberalizm” adına bu ikincisine karşı çıkanlar ise, sadece liberalizmin temel değeri olan özgürlüğü daraltmış olmazlar.

Aynı zamanda insanoğlunun “yüce bir dava için kendini feda etme” erdemini küçümsemiş olurlar.

Oysa tarihteki nice destan bu erdem sayesinde yazılmıştır. İlk Müslümanlar, kendilerine kızgın taşlarla işkence eden putperestlere karşı bu ruhla “Allah bir” diye haykırmıştır. İlk Hıristiyanlar kendilerini aslanların önüne atan Romalı barbarlara karşı aynı ruhla direnmiştir.

Eğer bu “yüce bir dava için kendini feda etme” ruhu olmasaydı, herkes “hiç bir şey benim canımdan daha kutsal değildir” deseydi, bu dünyada ne Mahatma Gandhi olurdu, ne Martin Luther King, ne de Rachel Corrie.

Ne de “Gazze’yi kurtarmak” için ölümün önüne atlayan dokuz şehid ve onlarca gazi.

Bakın, Başkan Obama dahi gece uyumadan önce şöyle dua ediyormuş:

“İsa adına günahlarımın bağışlanmasını, ailemin korunmasını ve Tanrı’nın dileğinin bir enstrümanı olabilmeyi diliyorum.” (Beliefnet, “Barack Obama: Praying to Be An Instrument of God’s Will”)

Bu “Allah’ın enstrümanı olma” duygusu, şiddet ve zulümle değil de barış ve iyilikle ifade bulduktan sonra, sadece meşru değil aynı zamanda saygıdeğerdir.

Gazzeli mazlumların yardımına koşanlara da analarının ak sütü gibi helaldir.

Amerika, İslam ve Biz (Mustafa Akyo)

İstanbul'dan kalkıp da Amerika'ya uçan Türklerin çoğunun istikameti, New York, Washington, yahut ülkenin öteki ucundaki California'dır. Ancak çok azı ülkenin "midwest" denen orta kesimlerine gider ve oradaki "muhafazakâr" kültürü bilir.

Ben ise bu satırları tam da o "muhafazakâr Amerika"nın göbeğinden, Michigan eyaletinin Grand Rapids şehrinden yazıyorum. Sebeb-i ziyaretim de buraki Acton Enstitüsü'nde yaptığım "İslam ve Özgürlük" temalı konuşma.

Söz konusu enstitünün ismi, "güç yozlaştırır, mutlak güç mutlak yozlaştırır" sözüyle ünlü İngiliz düşünür Lord Acton'dan geliyor. Acton, hem klasik bir liberal hem de dindar bir Hıristiyan olması açısından enteresan bir figür. Zaten Katolik bir rahip tarafından kurulan Acton Enstitüsü de "özgürlük" kavramını dini bir perspektif içinde yorumlayıp savunan bir düşünce kuruluşu.

Örneğin Acton'cular serbest piyasa ekonomisini savunurken kültürel materyalizmi ve hazcılığı eleştiriyor, "ahlaki bir kapitalizm"den söz ediyorlar. Yayınladıkları "Markets and Morality" (Piyasalar ve Ahlak) adlı dergi, buna dair makalelerle dolu.

Buralara gelip sıradan insanlarla konuşunca fark ettiğiniz şeylerden biri de, Amerikalıların çoğunun İslam'dan epey bîhaber olduğu. "Sizin dininiz tam nasıl, Muhammed sizin tanrınız mı olmuş oluyor?" diye soran bile çıkabiliyor.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Dünyadan bu kadar kopuk olan bu insanların avami tabirle “dolduruluşa getirilmesi” de çok zor değil.

Nitekim 11 Eylül 2001’den beri etkili bir propaganda sürüyor Amerika’da ve özellikle buradaki muhafazakâr kanat üzerinde.

Olayın özü şu: İki kuleler yıkılalı beri, milyonlarca Amerikalı, “bu Müslümanlar niye bizi sevmiyor, ne yaptık ki onlara” diye sorup duruyor. Bu sorunun cevabını “neden olacak, İsrail’in kuyruğuna takılmış durumdayız da ondan!” diye verenler var.

Bu fikrin yayılması durumunda zorda kalacaklarını gören İsrail lobisi ise “hayır, hayır, sorun İsrail’de değil,” diyor. “Sorun, radikal, militan, fanatik bir ideoloji olan İslamcılıkta.” İşi daha ileri götürüp doğrudan İslam’ı kötüleyenler de var.

Irak işgalini planlayan, son dönemde de AK Parti’ye karşı toplu taarruza geçen “neo-conlar”, işin başını çekiyor. Çoğu Yahudi olan bu “seçkin” kadro, “Hıristiyan Siyonistler” denen ve uçuk ilahiyatları nedeniyle “İsrailoğullarına” kayıtsız-şartsız destek veren bağnaz Protestanlardan da kitlevi destek görüyor.

Ancak dikkat edelim: Amerika, bu koyu İsrail partizanlarından ibaret değil. Amerikan sağ dahi bunlardan ibaret değil. Aksine, bu sağ cemahtaki dindar-muhafazakarlar arasında (ki bunlara “theo-con” da deniyor, “teoloji”ye referansla) insafli insanlar da var. Hem Protestanlar hem de, bilhassa, Katolikler arasında.

Örneğin ünlü muhafazakar siyasetçi ve yorumcu Pat Buchanan, neo-conları “Amerikan sağını saptırmakla” suçluyor. Gazze ablukasını yerden yere vururken, Mavi Marmara’ya yapılan saldırıyı da lanetliyor.

Bu kıssadan çıkan hisse ise şu: Dünyanın hala en büyük gücü olan Amerika’yı tek ses, tek vücut sanmak yanlış. Aksine, ülke içinde önemli nüanslar var. Bunları hesaba katarak da Amerika’yı etkilemek mümkün.

Nasıl mı mümkün?

Şimdilik sadece “yanlış etkileme”ye bir örnek vereyim. “İsrail’i yok etme” tehditleri savuran, “Muhammed’in ordusu, kafirlerin korkusu” diye sloganlar atan öfkeli Müslümanlar, neo-konların ekmeğine bilmeden yağ sürüyorlar. Çünkü adamlar bunları özenle toplayıp tepe tepe kullanıyor, Amerikan topluma İslamofobi pompalamak için.

Keskin sirke, gerçekten de küpüne zarar. Bu, “uzaktan” bakınca daha da net gözüküyor.

Bir salon dolusu şapşal! (Anonim)

-Hiç merak etmeyin, güzel günler gelecek. Çok yakın. On yıla kalmaz bu ülkede çok güzel şeyler olacak.

- Tekbiir, Allaahu ekber! Allahu Ekber, Allahu Ekber!

-Ahir zamanı yaşıyoruz biz. Nurani günler yakındır. Tekrar söylüyorum merak etmeyin. Nur devrimi yakındır. Çok güzel işaretler var.

-Tekbiir! Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber!

Millet tekbir getirdikçe aşka geliyor hazret. Yüzünden hiç eksik etmediği o sahte sırtıtışı ile tüm şirinliğini takınarak kürsüden salona oynuyor. Salon coşmaya hazır. Güzel masallar duymaya ihtiyacı var insanların. Saatlerdir Afganistan, Filistin, Kanlı Kabe katliamı, müstekbir rejimlerin, Amerikan uşağı, işbirlikçi devletlerin halklarına yapıp ettikleri konuşuluyor sahnede. Bizim mehdi hazretlerinin pek umurunda konular değildir, hiç de böyle avami kalabalıklara çıkmaz, dahası hep alay eder onlarla ama nasıl olduysa bugün programa gelmiş, hazır trübünleri pek sevdi. Konuşma sırasında uvertür sanatçılardan sonra sahne alan assolist edasıyla dolduruyor sahneyi. O güzel günler yakın dedikçe salona hasta beyninde mehdiliğini ilan edeceği zamanları muştuluyor. Ayakta bile duracak en ufak bir boşluk kalmamış salonun yüzlerce sakini ise allahu ekber diye en gür sesiyle bağırırken Filistin’de, Afganistan’da akan kanın duracağını ima eden aydınlık yüzlü bir hoca efendinin iç açıcı mesajlarını algılıyor. Alan mutlu satan mutlu bu alemde bir kenarda bir tek ben mi mutsuzum. Durmadan salona göz gezdiriyorum. Benim çevremdeki bir grup arkadaş dışında bu vodvilin farkına varmış akil adamlar arıyor gözlerim. Nafile, tek gördüğüm en gür sesi ile karşılarında gördükleri hocaefendiye tezahürat yapan bir salon dolusu şapşal...

Haşa o günlerde şapşal demezdim onlara. Kur’an ayetleri okunurken gözlerinden inen sessiz yaşlara, Afganistan ile ilgili bir konuşma yapıldığında salondaki kadınların hiç gözünü dahi kırpmadan kolundan çıkarıp başış sepetine attığı altınlara en ufak tereddüt göstermeyen tertemiz vicdanlarına, evlerine koltuk bile almayı red eden idealizmlerine, kısıtlı bir havzadan beslenseler de durmadan

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

kendilerini geliştirmeye, bir şeyler öğrenmeye olan yorulmak bilmez enerjilerine, şimdilik sadece Müslüman mağdurlara hassas olsa da bir diğerinin derdi için kendilerini tüketircesine çırpınmalarına neden olan digergamlıklarına alabildiğine öykünürdüm aslında. Hem sahnede gelişini muştulayan mehdi hazretlerinin iç yüzünü bilseler böyle coşkuyla kucaklarlar mıydı sanki bu adamı? Saf oldukları için saflıklarından dolayı, zalimleştiklerinde ise zalimliklerinden dolayı dindar insanları suçlamaya başlamadığım zamanlardı.

...

Bunca yıldan sonra dün facade yine görüntülerini gördüm hazretlerinin. On on iki sene önce mehdiliğini ilan etmiş olması lazımdı planladığı takvime göre. Etmemiş. Neyse, gelecek de bir gün gelecek nasıl olsa. Değişmiş. O zamanki tumbul yanaklar, uzun sakal, şeytani de olsa iyi kötü anlamı olan bakışlar gitmiş, manasız ölü balık gözleri gelmiş ifadelerine. Yüzü estetik yemiş olmalı. Yaşına hiç uymayacak bir gerginlikte. Konuşması da tuhaflaşmış. Nişantaşı kızlarını andırıyor daha çok. Karşısında oturan pek bi çıtırım, şimdi çıt diye kırılırım tarzındaki iki genç kıza sarkan sosyete evlatlarına benziyor.

-Sen aşırı derecede şirin bir şeysin yanı. Öyle tarif edilecek gibi değil. Ve benim prenses S.'m Herkes göremiyor ben görüyorum müthiş derecede güzeeel, zeytin yeşili gözleri vaaar, pek bi munis, tatlı bla bla...Beni de çok seviyoor. B. De öyle. Öyle değil mi B. Öyle değil mi S.

-İnşallah Hocam

-İnşallah Hocam

- Benim prensesim. Kedi canını senin.

Hey allahım zamparalığın da bir raconu olmalı. Bu kadar soytarıca da yapılmaz ki.

Değişmeyen yegane şey karşısında oturan kızların seleflerine oranla çok daha boyalı çok daha çıtkırıldım olsa da suratlarındaki bir zamanlar aşına olduğum o aptalca mutluluk, gülümseme ve hayranlık hali.

İlk örtündüğüm zamanlarda okulda karşıma çıkan ilk dindar insanlardı onlar. Önceleri çok da fena değildi aslında. Henüz A. Ağbi akıl hastanesinde yatıyordu. Bu akıl hastanesi olayı onu gözümüzde inanılmaz değerli kılıyordu. 'İslam için' çalışan bir insan hapse girmemek için deli rolü oynamış, devlet de onu akıl hastanesine tıkmıştı. Hem kahraman hem mazlumdu gözümüzde. Sürekli bir A. Ağbi fenomeni dolaşıyordu ortalıkta. Ondan bahsederken herkes gülümsüyor yere göğe sığdıramıyor, müctehidliği, mücahidliği vurgulanıyordu. Bizler bir yandan büyük bir ihlasla ateizme karşı elimizdeki evrim kitapçıklarını dağıtıyor, Yahudilerin yeryüzünde yaptıkları oyunları önümüze gelene anlatmaya çalışıyor, cemaatin kitaplarıyla çevremizi irşad ediyorduk. Öyle hummalı bir faaliyetti ki artık ben de arkadaşlarım gibi derslere girmez olmuştum. Bir gün babam okula gelip de hemen hiçbir dersin sınavına girmeyip listelerde hep sıfır aldığımı görünce o güne kadar alışık olmadığım bir şekilde bana kızmış ve bir süre konuşmamıştı. Yine de dünya umurumda değildi. Her akşamüstü Nusretiye Camisinde toplanır, kendim gibi dini bir çevreden gelmeyen benim ile aynı duyguları sorunları paylaştığına inandığım gençlerle birbirimize neşe içinde o gün yaptıklarımızı anlatır, A. ağbiyi konuşurduk. A. ağbi derken yüzlerine yayılan o aptalca gülümsemenin üzerinde pek de durmazdım. Nihayet bir gün arkadaşlarımda bir telaş bir neşe beni okuldan arabayla alıp Nusretiye Camisi'ne götürdüler. A. ağbi adli tıp ziyareti sonrası Nusretiye'ye gelecek bizleri görecekmış. Doğrusu ya ben de artık iyice merak etmeye başlamıştım bu kişiyi. Sonra bir arabayla cami önüne geldi. Etrafımdaki arkadaşlarımda hep o gülümseme, tuhaf manevi hava. Bu da XX diyerek beni tanıttılar. Şu okuldan falan feşmekan. Tepeden tırnağa süzdü A. ağbi beni. Doğrusu bu ya içim öfke ile doldu. Gülümsedi maşallah maşallah bir iki bir şey söyledi gitti. Arkadaşlar sanki görücüye çıkmışım ya da bir mason cemaate kabul buyrulmuşum gibi sevinçliyidiler. Beni beğenmiş A. ağbi. Ne güzel! A. ağbiye tanıtılmışım ve beğenmiş. Bense iliklerime kadar gıcık olmuştum sahtekar tavrına, o baştan aşağı süzen bakışlarına. O gün elimde bir simit vardı. Oldum olası çok severim sokak simidini. Simit yemesin demiş ağbi. Fakir gösterir. Tebliğ yaparken kötü olur. Malum tebliğ yaparken ilmi kemal, hüsnü cemal, serveti mal olanlara öncelik vermemizi söylerlerdi. A. ağbinin isteği. Yahudiler öyle yaparmış! O

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

yüzden başarılı imişler. İلمي kemal falan hikaye tabi düpedüz zengin, yakışıklı, güzel kız ve erkekleri arıyorlardı aslında.

Sonra burnuma ahir zaman dosyası diye bir dosya uzattılar. Bir klasör dolusu mehdilik hakkında uydurulmuş, toplanmış, hadis, yorum vs. Mehdi nerede çıkacak, nasıl mehdiliğini insanlar anlayacak, özellikleri neler, neye benziyor, nasıl dünyaya adalet getirecek. Ahir zaman alametleri neler vs. vs. Aldım biraz karıştırdım, sıkıldım bir kenara koydum. Çilemiz bitmemiş. Bir hafta sonra beni arkadaşlar yine alıp Bakırköy akıl hastanesine götürdüler. A. ağbinin yanına. Bu bir hafta boyunca A. ağbinin

mehdi olduğundan ‘şüphelenmem’ için her türlü ima ve telkin yapıldı. Onun sağ kolu olan salağın da ahir zamanda mehdiye eşlik edecek olan Hz. İsa!

“Ağbi” aklıma takılan soru olup olmadığını sordu . Bir iki şey sordum. Yüzü biraz bozuldu. O da bana klasörden bir soru sordu. Doğrusu bu ya okumamıştım doğru dürüst. Bir de kim ne derse desin kuvvetli sevgileri vardı bu adamın. Saklamaya da çalışsam kendisinden hoşlanmadığımı anladı. Arkamdan yanımdakilere benimle daha çok ilgilenmelerini gözlemelerini ve ahir zaman dosyasını çalıştırmalarını telkin etmiş. Daha yakın markaja alındım. Çok da itirazım yoktu aslında. Gittiğimiz her yere arabayla gidiyor, güzel giyinmeye teşvik ediliyor, belli bir sosyal sınıfın çocukları ile çok da yabancı olmadığı bir dünyayı paylaşıyorduk. Arada bir de mehdi hazretlerine iki iltifat sallıyordum gönüller hoş olsun diye.

Ama birkaç ay sonra ağbi çıktı akıl hastanesinden. Hem de ne çıkış. Cemaat artık ahir zamanın iyice yaklaştığını, mehdinin ortaya çıkmasının yakın olduğunu çok daha fazla hızlı çalışmamız gerektiğini telkin etmeye başladı. Çakma İsa hazretleri sanırım hepimizi gözlüyor rapor ediyordu ağbiye. Önceden Nusretiye Camii’nde yaptığımız Risale dersleri de boşlanmış, Berkeley’in felsefesinden bize hap diye sunulan abidik gubidik dosyalardan oluşan dersler de önemsenmez olmuştu. Artık fakirlerle oyalanmamalı idik. Git gide ailelerimize daha çok yalan söylemeye, araba, pahalı kıyafetler ve para koparmaya teşvik ediliyorduk. Daha az zenginler ile başörtülüler de ikinci sınıf mallar olarak takaya kaldırılmaya başlanmıştı. Onlar kendi aralarında ayrı toplanırken cemaatin daha zengin, başı açık ya da erkeğe yakışıklı olanları ayrı toplanıp ikide bir partiler tertip edip Şamdan gibi yerlerde “tebliğ” yapmaya başladı. Kural kızlara erkeklerin, erkeklere kızların tebliğ yapması idi.

Artık başörtüsü sıkıntı veren bir konu haline almıştı. Bacılar iyi idi de onları gören zengin havalı kızlar erkeklerin yanlarına gelmiyordu. Okullarda birbirimizi tanımıyor gibi yapacak gizli gizli selam verecektik. O zamanlarda A. ağbinin Ortaköy’de annesine ait mütevazı bir evi vardı. Kendine ait bir jargon ile konuşur cemaat de aralarında papağan gibi bu suni tarzı taklit eder dururdu. İnşallah, maşallah, allahu alem, ahir zaman, bacılar en sık kullanılan kelimelerdi. Dindar bir görüntü veriliyor, öte yandan diğer bütün cemaatler, yeryüzündeki İslami akımlar, kitaplar, yazarlar aşağılanıyordu. O yazarları okumak , ağbinin mehdiliğine inanmamak Allah muhafaza imanımızın zedelenmesine hatta müşrik olmamıza dahi sebep olabilirdi. Ağbi ev toplantılarında arada bir gösterişli bir şekilde kalker içeri odaya namaz kılmaya giderdi. Görmesek de o gösteriş yeterdi zaten. Kızlara iltifatların sonu yoktu. Hem de dünyanın en şaklabanca kelimeleri ile. Köftem, tavşanım, elinin körü! Ben Nusretiye Camii’nde ki karşılaştırılmadan sonra birkaç defa daha gördüm kendisini. Çok hatırlamıyorum. Etrafında artık bizlerin arasına hiç gelmeyen tanımadığım çok daha zengin, gösterişli kızlar, erkekler vardı. Aralarında dini nikahlar kıyıyor bir taraftan da ağbinin kiminle evlenmesi gerektiğini konuşuyorlardı. Etrafımdaki cemaat harici insanlardan uzaklaşmamı istemeye başladılar sonra, özellikle fakir olanlardan. Bir gün çok sevdiğim bir kız arkadaşımı tehdit ettiler benimle ve cemaatle ilgili olarak konuştuğu için. Bu insanlara, tüm o tuhaf sırtışlara, sahteliklere tahammül edemeyeceğimi anladığım bir zaman kendilerinden ayrılacağımı bildirdim. Hemen Ortaköy’ e mehdi hazretlerinin yanına. Mehdi hazretleri biraz ayrılmamam için ikna etmeye çalıştı. Karalılığımı görünce bu sefer ruhsal olarak dengesiz olduğum mesajını vermeye çalıştı o gün oradakilere. İlginçtir sıkıntılı

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

olduğum bir gün bir sebepten okulda ağlamıştım. Onu bile uçurmuş çevremdeki müridler kendisine. Ama bak sen böyle ağlıyormuşsun da ortalık yerde vs. vs. bir şeyler dedi. Politik davrandım. Ne de olsa ürküyordum bu adamdan. Size saygı duyuyorum. Çabanıza taktirim çok büyük. Ama ben ayak uyduramayacağım. Derslerim çok kötü, ailem çok üzülüyor gibi bahaneler sıraladım. Benim arkamdan ahir zamana doğru “o günler” yaklaştıkça benim gibi çatlamaların olabileceğini, imanlarının kaymaması için çok dikkatli olmalarını buyurmuş etrafımdakilere. O günden sonra cemaatin fertleri arasında selam veren dahi çıkmadı pek. Zaten canıma minnet ben de öfke doluydum bu insanlara. Uzaktan takip edebildiğim kadarı ile zamanla başörtülü olanlar ya başlarını açtılar ya ayrıldılar

aralarından. Mescide namaza gelmez oldular git gide. Sonra dedikodular arttı. Cemaat içi garip evliliklerin olduğunu bir evlenip bir boşandıklarını duydum. Ve sonra daha kötü inanmak istemediğim iddialar, şantaj, zina, uyuşturucu gibi. Benim bulunduğum dönemde Atatürk’e deccal diye bakan cemaat bir Atatürkçülük vakfı kurdu bir ara. Sonra inanılmaz zenginlediler. Boğaz kıyılarında son derece korunaklı çok lüks villalarda oturduklarını duydum. Yayınevleri, televizyon kanalları, her gün gazetelere verdikleri bir işe yaramaz tam sayfa ilanlar...İnternette bu cemaate çocuklarını kaptıran ailelerin, cemaatten ayrılan gençlerin, inanması çok güç, korkunç iddiaları var. Hatta bir site bile kurmuşlar aralarında durumu ifşa edebilmek için. Kendileri aleyhinde yazan birçok internet sitesini hukuksal yollardan kapattırdıklarını biliyorum. Ve onların aleyhinde dava açan herkese bir avukat ordusu ile yığınla davalar açtıklarını. Maddi açıdan çoğu insanın kaldıramayacağı kadar çok dava ile bunaltıyorlar insanları.

Bir gün bu adamın çarşaf çarşaf ilanlarını basan, kitaplarını promosyon olarak dağıtan pek mücahid bir gazetenin editörüne neden bu adamların eserlerini bastıklarını sordum mail atarak. Bana haklarında ne bildiğimi, eğer gerçekten kötü bir şey varsa ve inanırlarsa basmayabileceklerini söyledi. Tüm saflığımla kısaca bildiklerimi anlattım. Bana inandırıcı olmadığını bu konuda kendisine başka eski mürtlerin de konuştuğunu hiçbirisinin inandırıcı gelmediğini anlattı. “Kızları kötü amaçlarla kullanıyorlarmış. E soruyorum bana yazan kıza sen de böyle şeylere katıldın mı? Yoo diyor ben onlardan değildim ama yaptıklarını biliyorum. Bence yalan söylüyorlar dedi. Hem siz de bana kızları erkekleri Şamdan da, gece kulüplerinde falan mürit çekmek için kullandıklarını söylüyorsunuz. Yani bu adamlar bu kızları camide bulmamış ki zaten. O hayatın içinde bulmuş, o şekilde kullanıyor” deyiverdi. “İyi o zaman kerhanede bulup kerhanede çalıştırmamızda da bir beis yok gençleri, gazetenizin yıllardır herkesi sopa yapıp dövüp durduğu İslam da böyle bir şey zaten, söz konusu reklam gelirleriye ar haya her şey teferruat zaten. Tartışılacak bir şey kalmamıştır” dedim.

Hiç bilseler böyle kucaklar mıydı bu adamı diye düşünürdü 20 sene önce o salondaki programa katılan genç kız karşısındaki cemaat hakkında. Maalesef 20 sene sonra bu klavyenin başında yazan kadın biliyor ki evet bilse de hatta her gün o televizyon kanalındaki rezalet hallerini canlı yayında seyretseler de bu insanlar söz konusu para pul ise kucak açarlar böyle adamlara. En azından önemli bir kısmı.

Ya tüm bu sahtekarlıklara karşın susanlara ne demeli. Ben inanıyorum ki bu ülkede o mücahit gazetenin vurduğu Kemalistlere, ‘gavurlara’, hatta devlete bile vurmak, sesini yükseltmek daha kolaydır. Çıkar bir meydana iki slogan atarsın şanın yürür. Bu ülkede ağız inşallahlı maşallahlı insanlara, elinde cemaat gücü bulunanlara ve şantaj dahil bin çirkeflikle kendi pisliğine etrafını ortak edenlere vurmak ise gayet zordur. Medeni cesaret ister.

Dün görüntüler ekranıma ilk düştüğünde önce çok eğlendim. Sonra bu neşem git gide bugün öfkeye dönüştü. Mehdi hazretlerinin karşısında o şirin şirin kırıtan genç kızların, internette ahu vahlarını okuduğum bir çok insanın bir gün kendi çocuğum olabileceğini düşündüm. O ruh halinin etkisi altında İstiklal Caddesi’nde yürüyordum. Önüme bir topluluk çıktı neden sonra. Bir kenarda yaşlı, küçücük kalmış bir kadıncağız oturmuş çok hüzünlü bir yüzle şaşkın şaşkın sanki bir boşluğa bakıyordu.

İslâmcılık: Devrim ile Demokrasi Kavşağında

Önünde bir iki hemen hemen boş poşet. Evsiz yurtsuz bir ihtiyara benziyordu daha çok sanki. Bir genç karşısına geçmiş durmadan kadının fotoğrafını çekiyordu. Yanında yöresinde ise beş on kişi toplanmış kadına bakıyordu. Anlamadım, içim sıkıldı bu manzara karşısında. Acaba bu fukara kadıncağızdan izin aldı mı fotoğrafını çekerken diye düşündüm. Bir insanın yüzünü, hüznünü böylesine teklifsizce resmetmek bir mahremiyete girmek değil miydi.? Yaşlı, meczup ya da fakir olunca kolayca kapılarımızın kilitlerini kırıp içeri dalmaya hakları var mıydı zamane çocuklarının? Bir iki adım gidip durup geride bıraktığım görüntüye bakıyordum. Sonra gidemedim daha fazla. Çakıldım oraya. Bir iki kişinin kadıncağızın yere düştüğünü o yüzden orada oturduğunu söylediğini duydum. Yardım edeyim diye düşünürken iki genç kız girdi koluna ayağa kaldırdı. Kadın bir iki adım attı sonra tekrar oturdu kaldırıma. Bu arada elinde profesyonel fotoğraf makinası olan genç durmadan ama durmadan kadının

fotoğraflarını çekiyordu. Aklıma bir zamanlar ölmekte olan Afrikalı bir bebeğin ölümünü bekleyen bir akbabanın önündeki fotoğrafını çekip sonra ona yardım etmeden yürüyüp giden, çektiği bu fotoğraf ile Politzer ödülü kazanan fotoğrafçının hikayesi geldi. Bir süre sonra intihar etmişti bu meşhur fotoğrafçı. Nedendir kimse bilememişti. Kendi hikayem geldi sonra aklıma. Benim gibi milyonlarca, milyarlarca insanın hikayesi. Önümüze gelen zulümleri engellemek yerine fotoğrafını çekerek işini, hayatını sürdüren “iyi insanlar”dık bizler.

Demek ki bu genç kapıyı kırıp bu yaşlı kadının evine dalmamıştı bir tek. O ızdırap içerisindeyken kaldırmak yerine ızdırabını, görüntülemiş durmuştu. Bir gün bir yerlerde bizim uçarı gözlerimize sunulacak iyi kareler yakalamıştı doğrusu. Öyle neşeli öyle neşeliydi ki. Çantamdan cebimi çıkarıp kamerasını açtım. O, o kareleri çekerken, arkadaşları ile şakalaşırken durmadan fotoğrafını çektim. Önden, yandan. Makinayı burnuna soktukça soktum. Arkadaşları bu garip manzarayı fark etmişlerdi. Ama genç öyle kaptırmıştı ki ne yaptığımı fark dahi etmiyordu. Böyle olmaz dedim içimden. Bu küçük bir intikam, had bildirme ise muhatabı fark etmediği sürece hiçbir anlamı yok. Karşısına geçtim ve bak ben de senin fotoğraflarını çektim. Çok ilginçtin doğrusu dedim. Beklediğim bir küçük mahcubiyet. Bir anlık şaşkınlık, belki... Çocuk küçük bir kahakaha atarak bana iyi yaptın anlamında başını sallamaz mı? Her şey boş nafiye. Anladım ki fotoğraf çeken adam fotoğrafının çekilmesine de aldırmıyor. Başkalarının hayatlarını metalaştırıp bozuk para gibi harcayanlar kendi benliğine de kıymet vermiyor.

Bir adım daha öte belki de nefret ediyorlar kendilerinden. Kendilerinden öylesine nefret ediyorlar ki karşılıklarına oturmuş din adına, maneviyat adına ağzının içine bakan hayatının baharında genç kızları dahi bir günlük hazların oyuncağı yapmaya zerre miktar tereddüt etmiyorlar. Şairin dediği gibi devlet gibi seviyorlar onları. Yok edercesine. Öldüremedikleri için ruhlarını, masumiyetlerini öldürüyorlar insanların. Sahte sevgi gösterileriyle, pembe cennet vaatleriyle. Öldüremedikleri için boğazına kadar pisliğe batırıp, varlıklarını kemiriyorlar. Aslında yok etmek istedikleri kendileri. Bir akbabanın önünde fotoğrafını çekip ölüme terk ettiği kara çocuk kendi arzuladıkları ölümün erken bir provası sadece. Ve her gün fotoğrafını çekip çekip hafızamızın karanlık albümlerine attığımız kendi varlığına kast ettiğimiz insanlığımız.

Bugün ben farklı bir şey yaptım. Fotoğraf çeken adamın fotoğrafını çektim. Dönüp bana güldü. Ona Horatius'un cümleleriyle efelenmek isterdim. Ne gülüyorsun? Bu senin hikayen demek. Sustum. Yürüdüm gittim.

Zaten hep böyle yapmıyor muyuz?